Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Den er her endnu
– isfuglen –
i Norsminde!

Norsminde ByLaug

Den er her endnu
– isfuglen –
i Norsminde!

Den er her endnu – isfuglen – i Norsminde

Beretninger fra Kysing og Norsminde

Den er her endnu
– isfuglen –
i Norsminde!

Beretninger fra Kysing og Norsminde

Norsminde ByLaug

Den er her endnu – isfuglen – i Norsminde!
Beretninger fra
Kysing og Norsminde

Copyright © 2007
Norsminde ByLaug, Norsminde

Indsamlet af
Tove Øgaard og Torben Alrøe
2000-2007
Korrektur: Freddy Kjellberg, Preben Jensen og Ib Øgaard

Tegninger af Ole Grøn

Layout og grafisk tilrettelægning
Hans Andersen

Skrift
Adobe Caslon Pro
FF Justlefthand
The Sans Light Caps

Papir
Omslag: Helbind med Efalin overtræk
Indmad: 150 g Lessebo naturhvid

Tryk
EJ Graphic A/S

Printed in Denmark 2007

ISBN 978-87-991975-0-7

Indhold

Forord	Side	7
Der var engang	Side	8
Vejen	Side	10
Kysing	Side	26
De Kysing bønder	Side	30
Kysing Kirke	Side	42
Friboligen	Side	44
Fjorden	Side	48
Kroen	Side	52
Handelpladsen	Side	56
Havnen	Side	60
Sommerhusene	Side	68
Norsminde Batteri	Side	70
To skæbner	Side	72
Louises tid	Side	74
Fra keglerejser til herold	Side	84
Personaleminder	Side	98
Festlige timer	Side	102
Øgenavne	Side	106
Sagnskikkelser	Side	108
Naturisterne	Side	110
Asger, Verner og Torben	Side	112
Inge, Peter og Jens	Side	118
Ejner, Leif og Preben	Side	122
Holger, Franz og Finn	Side	130
Henning Povlsen	Side	134
Kromanden	Side	138
Norsminde ByLaug	Side	142

Der, hvor isbræen standsede
for 14.000 år siden –
Der, hvor senere en næsten uigennemtrængelig skov
dækkede bredden af en kæmpesø –
Der, hvor havet i år 6835 f. Kristus brød ind,
og ændrede søen til en fjord –
Der, hvor østers levede, sæler og hvaler
boltrede sig i vandet,
og en flamingo engang landede, og så sig om –
Der, hvor stenalder-, broncealder-, og jernalderens
bopladser lå –
Der hvor liv er levet, i de mange tusinde år –
Der ligger Norsminde.

Forord

I 1997 udkom bogen "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?" Norsminde ByLaug havde længe syslet med tanken om at sætte ord på deres by, og da de en søndag formiddag på kroen traf journalisten Erik Kjær Larsen, kom det gode samarbejde i stand.

Det meste af materialet blev indsamlet omkring det grønne langbord i skænkestuen, gennem samtaler med "indfødte" og andre gode folk, med relationer til livets gang i Norsminde, specielt i årene fra 1930 til 1960.

Det spand af tid, der kaldes mands minde.

En stor del af bogen er beretninger om, og kærlige portrætter af, de mennesker der har præget tilværelsen og hinanden.

Ikke bevidst, men blot ved at være til.

I bylauget opstod der efterfølgende et ønske om at skrive en ramme om dem, og fortælle lidt om, hvad der er sket i de sidste tiår i seklet, lytte til de sidste af historiefortællerne, og i glimt se fremad, for også i Norsminde går livet videre..!

Der var engang

DER VAR ENGANG EN TID,
HVOR LIVET OMKRING FJORDEN BLEV LEVET I TAKT MED VEJRET OG MED ÅRSTIDERNE.

Tidevandet der kom og gik, så bestandigt som solens buegang og måneskiven, i alle dens faser, var den faste ramme om tilværelsen, som den formede sig i et lille samfund, der på afstand fulgte de store omvæltninger rundt omkring på kloden. Men havde større opmærksomhed for de nære begivenheder – fødsel, bryllup, dødsfald.

Informationerne udefra kom jo heller ikke med lysets hastighed, så når radio og aviser bragte bud om naturkatastrofer, krige og hungersnød, så var det hele allerede sket, og tilhørte i øvrigt en virkelighed, hvortil den eneste visuelle oplevelse var et groftrastet avisbillede, og derfor svær at forholde sig til.

Det var dengang, der var skole i Kysing og Ajstrup, hvor børnene hentede de kundskaber, man ikke kunne høste på fjorden, havet, markerne eller i bondens stalde.

Nogle af dem fik udlængsel, når de opdagede, hvor stor verden er, ville lære mere, hente inspiration i det fremmede, eller fik lyst til at følge en vej i hele dens længde.

De unge landmænd drog ud og lærte nye sider af faget, og såvel håndværk som fiskeri, kunne man jo også udøve på andre måder, og især andre steder end her. Men fælles for dem alle var, at de aldrig var i tvivl om, hvor de hørte til.

Nogle vendte hurtigt tilbage, andre blev borte i længere tid, og nogle slog rod i det fremmede, men med billederne på nethinden, af den blinkende fjord, af Kalvøs græsklædte runding mod himlen, og den stilfærdige bugts hvidtoppede bølger.

DER ER ET NU

Der er et nu – tiden vi lever midt i, men som det er svær at beskrive i alle facetter. Den er ligesom for tæt på.

Det er lettere at finde en sammenhæng, når vi ser os tilbage, ad den vej vi kom fra.

DER ER EN FREMTID

Der er en fremtid - som vi kan forsøge at forudse, eller at gætte om. Men også det er svært, for aldrig før i menneskets lange historie, er tingene sket med en sådan hast og uforudsigelighed, som netop nu.

Denne bog er et forsøg på at fastholde lidt før og lidt nu, fra vor egen lille del af verden.

Gennem de samtaler vi har haft, og i de ting vi har læst, går der en rød tråd af tilhørsforhold til egnen omkring Norsminde.

Nogle kommer tilbage for at blive gamle her, anden eller tredie generation køber måske sommerhus her, hvor de kan føle, de har rod.

Vi har været omhyggelige med at placere personer og lokaliteter rigtigt, og håber det er lykkedes nogenlunde. Men ingen er ufejlbarlige, så vi håber på overbærenhed og gerne belæring, de steder hvor tingene ikke er fuldkomne.

Norsminde i 50'erne

Vejen

Norsminde er ikke stor - i udstrækning

Men nøjagtigt hvor bygrænsen går, og gik, kan der ikke gives et entydigt svar på, så derfor er det vist tilladt i denne sammenhæng at række lidt ud til de folk der ligesom hørte med, når verden blev betragtet fra bymidten – handelspladsen – eller måske snarere havnepladsen.

Allersmukkest er byen og omegnen, når man fra Storenor kører nedad, og har det hele foran sig.

De bløde, grønne bakker, fjordens blinkende vand, den lille klynge huse omkring havnen, og bag det hele, havet, himlen og skyerne – altid i bevægelse, aldrig ens.

Men nu følger vi en anden vej. Langs Ajstrup strand, langs havet, og med sommerhusene på højre side.

Det berømte Klondyke

Hvor vejen drejer ind mod landet, lå Klondyke. Oprindelig var det en fæstegård under Vilhelmsborg. Den blev udstykket i 1901, og her opstod Norsminde skærvefabrik. Ejeren i 1912 var Ane Margrethe Enevoldsen.

Her var en anløbsbro, hvorfra stenene blev fragtet bort. Det foregik på pramme med en fiskerbåd som trækkraft. Der blev også anlagt en vej af kraftige sveller, tværs over stranden, og helt hen til havneindløbet, så pladsen kunne nås med hestetrukne køretøjer.

Selv en bod, hvor man for et beskedent beløb kunne købe kaffe og brød, manglede ikke på stedet. Den var også til glæde for passagerer på kystbåde og udflugtsbåde fra Århus, der gjorde ophold ved Silistria, Klondyke og Saxild.

Villa Aage

Træboden lever endnu. Plankerne fra den blev brugt til udhuset bag Villa Aage, Ajstrup Strandvej 188.

Det forskelligartede folkeliv, der udfoldede sig her, indbød til en sammenligning med en berømt lokalitet "Over There", så deraf navnet Klondyke.

Her lå Kystkroen

Husene omkring Klondyke

Stenene slap efterhånden op, men gæstgiveriet udviklede sig, og i 1929 byggede Ane Margrethes søn, Alfred Andreasen, en restaurant på stedet, og drev den under navnet Klondyke.

Bag restauranten lå Lille Strandgård, der var beboelse. Et par huse overfor kommer vi tilbage til senere.

Lidt længere fremme lå, og ligger gården Frederikshøj på højre side, og så når vi op til vejen der kommer fra Storenor og går til Norsminde.

Fra Skræddersvinget til Norsminde

Lige ved svinget lå en lille hvid ejendom, og her boede Alfred Andreasens søster Elisabeth og hendes mand Viktor Rasmussen, med deres tre børn, Sofus, Knud og Kaj. Sofus blev uddannet som kok, og overtog på et senere tidspunkt Klondyke.

Viktor Rasmussen var skrædder, og tog hver dag rutebilen ind til Århus. Derfor blev svinget til Skræddersvinget, og selv om Marie og Christian Rasmussen overtog ejendommen, forsvandt navnet ikke. Både chaufføren i bussen, og alle andre ved, hvor Skræddersvinget er. I huset, der nu er gult, bor nu Hanne og Kim. På markerne græsser et par eksemplarer af det smukke højlandskvæg.

Et par hundrede meter efter svinget, fører en smal vej til venstre, nedad til det første hus, hvis tag og det øverste af de rødkalkede mure, lige kan skimtes fra vejen. En sten ved indkørslen fortæller, at det hedder Thorvaldsminde. Huset er bygget på en moselod, og kaldtes oprindelig Øvlisens hus. Det hørte til Frederikshøj, hvor først Ras Daniels var ejer, og siden Gårde.

Det blev lejet ud, og Peter Pagh boede der, sammen med sin familie, inden de flyttede ind i huset nede i byen. Senere blev huset købt af Thorvald Rasmussen, der satte stenen med sit navn. Han fik navnet "Øl-Thorvald" på grund af sit erhverv.

Et hegn langs vejen danner skel til den næste ejendom, men også langs hegnets sydside, fører en vej nedad til en anden moselod, der engang blev udstykket fra den trelængede gård hvor Martha og Axel Carlsen boede.

Kystkroen, tidligere Klondyke

Gården har ligget her længe. En sten fortæller, at det er opført i 1865.

Grusgraven var levebrødet

Axel Carlsen købte stedet i 1935, og forsøgte at drive landbrug på stedet, men det var hverken let eller givtigt. Markerne gik ned til stranden, og der var en del ler, mose, meget sand, og en lille smule muld.

Heldigvis var der en grusgrav på grunden, og der kunne man hente lidt indtægter. Det var hårdt arbejde, næsten alt blev udført ved håndkraft med sold og skovl.

En medhjælper tjente 20 kroner om dagen.

En moselod blev solgt, som før nævnt, til Boldbjerg.

Gårdens jord omfattede en stribe strand, men det var ikke i kurs dengang. Først flere årtier senere blev der udstykket et par sommerhusgrunde.

Familien Carlsen dyrkede grønsager, porrer og kartofler på den karrige jord. De blev solgt, og skaffede lidt hjælp til økonomien, men det var hovedsagelig grusgraven, der var levebrødet.

Siden blev det meste af jorden plantet til med frugttræer, og mens de var små, kunne der snildt dyrkes grønsager imellem dem.

Husdyrholdet bestod af tre køer, to heste, høns, og grise. Da der efterhånden var mest gartneri, blev det til kun en enkelt gris, der under megen jammer, også fra børnenes side, altid måtte lade livet, og ende i saltkarret, ind under jul. Det må have været lækkert kød, for den var fodret op med mælk fra brødudsalget. Om den levede op til sit navn, er ikke helt sikkert.

Den hed nemlig sparegrisen.

Ellers var det, foruden stegt flæsk, næsten altid fisk, man fik til kartoflerne, både hos Carlsens, og i de andre husholdninger i Norsminde.

Bent Carlsen mindes endnu stoltheden over på en tur til havnen, at have fået en torsk, der var så stor, at når han holdt fast i halen, over sin ene skulder, så slæbte fiskens hoved hen ad vejen, da han bar den hjem.

Kjeldbjerg

Lige overfor ligger en anden gård, Kjeldbjerg. Det er også en gammel gård.

De første bygninger lå under bakken, men nedbrændte efter et lynnedslag 29. august 1913, og gården blev bygget op, hvor den ligger i dag. Navnet skyldes en kilde, der sprang ud af bakken. Der blev gravet og bygget en brønd, hvorfra blandt andet mejeriet fik vand. På Kjeldbjerg boede Søren og Kirstine Pedersen, og deres børn. Sønnen Rasmus og hans

kone Annine overtog gården, der blev hjem for Verner, og deres tre børn, Søren Peter, Eli og Ruth.

Børnene valgte alle erhverv udenfor Norsminde, og gården blev midt i tresserne solgt til radioforhandler Jens Aage Nielsen, der renoverede de smukt liggende bygninger, og boede der med sin familie. Købsprisen var 144.000 kroner.

Senere byggede Jens Aage Nielsen et nyt hus. Det ligger lige overfor gården, der blev solgt til maler Steen Tue Andersen.

Husene ved Fjorden

Nu står vi på Vidtskue og kigger ned over fjorden. Her lå oprindeligt tre huse. To landarbejderhuse der tilhørte Norslund – det ene for længst nedbrændt – og et selvejerhus, hvor fisker Peter Vestergaard boede med sin familie.

Der var mange børn, så han måtte fiske flittigt for at få mad på bordet. Da hans kone døde, blev nogle af børnene sat ud, som det hed, når børn kom i pleje hos fremmede.

Kort efter, det var under krigen, løb Peter Vestergaards fiskerbåd på en mine ved Tunø og sank. Han overlevede, men der var ingen forsikring, så familien var virkelig nødstedt.

Aarhuus Stiftstidende skrev om ulykken, og en indsamling blev iværksat. Den gav en sum på 200.000 kroner og i 1942 var det

Carlsens æblebod med påmindelsen om at huske betalingen

utroligt mange penge, der med ét slag ændrede familiens status. Formuen blev sat i fiskerbåde, og sønnerne slog sig efterhånden ned rundt om i landet, hvor der var fiskerihavne.

Peter Vestergaard flyttede selv til Århus. Herefter var huset ejet af Oscar og Mary Jensen og deres søn Preben. Mary var Peters søster, og deres søn Preben Jensen overtog senere huset på Norsmindevej 201 efter onklerne Rasmus og Peter Vestergaard.

Det kan ses at huset ved fjordens bred nu er overtaget af arkitekt Nikolai Hyllestad og hans kone Vigdis Frydal.

Polakhuset

Det tilbageværende daglejerhus lå lidt tættere ved Norsminde. Det kaldtes Polakhuset, og dette kæleøgenavn fortæller næsten sin egen historie. Her har sikkert engang boet én af de polske familier, der rejste over Østersøen for at finde arbejde, og via Lollands roemarker blev spredt ud over landet. Bosatte sig og lod sig integrere, selvom dette ord nok ikke fandtes på den tid.

I huset boede familien Ehlersen, der som størsteparten af den tids småfolk, allerhøjst havde til dagen og vejen.

Pigerne blev allerede mens de gik i skole sendt ud at tjene, og lønnen var fem kroner om dagen plus kost og logi. Et logi var tit et værelse, hvor fugten drev ned ad væggene.

I folkemunde kaldtes det værelse med rindende vand.

Tove Øgaard husker fra sin pure ungdom en formaning, der næsten var et mundheld.

Den lød: "Hvis du ikke passer din skole, kan du komme ud og tjene bønder." Måske var det ikke altid, det blot var en tom trussel.

Kælderhalsen

Det tredie hus ved fjorden ligger i en slugt, der ligner og kaldtes Kælderhalsen.

Her boede først Johanne og Søren Sørensen, derefter Sigrid og Thomas Bundgaard og så fulgte Grethe og Peter Larsen, med deres tre børn.

Peter fiskede for Peter Pagh, når der var travlhed på havet, og resten af året skrabede han skaller i fjorden. Især hjertemusling, men også andre sneglearter og konk. De består af ren kalk. Blev harpet og knust, og solgt som tilskudsfoder, især til æglæggende høns. Derfor gik de under navnet "kråsesten".

Peter var en rask og handlekraftig mand. Da en lille pige kæntrede med sin cykel på broen, og faldt i fjorden, sprang han uden betænkning i, og trods en rivende strøm udad, lykkedes det ham at redde barnet op igen.

Grethe arbejdede hos en gartner og serverede på kroen. De flyttede senere til Skagen. Siden overtog Krag Iversen huset.

Dukkedal

Det fjerde og sidste hus ved fjorden var, som de øvrige lavt stråtækt og fugtigt. Dukkedal, som det kaldtes, var ikke bare fugtigt. Ved højvande kunne det ind imellem ligne et hus i en sø.

Her boede Grethe og Emil og deres søn Alfred. Emil var søn af Ole, der boede i bindingsværkshuset oppe i strædet.

Nu er alle husene ved fjorden gjort tidssvarende og smukke, og er ved deres unikke beliggenhed, blevet attraktive boliger.

Kælderhalsen

På det lille næs, der mod sydvest skyder sig ind i fjorden, var der åbent land, bortset fra et par beskedne træhuse og skure, skalleharpen og fiskernes stejleplads.

Fjorden

Fra Dukkedal går vi langs fjorden tilbage til Norsminde. Hejrer står i det lave vand, urokkelige, indtil byttet er indenfor næbbets rækkevidde.

Fjorden var på dette sted altid isfri. På grund af den kraftige tidevandsstrøm var der selv i hårde isvintre, fødemuligheder og åbent vand til glæde for hundredvis af svaner og vadefugle. Der var også større vanddybde end nu.

Slusebroen, der blev indviet i 1964 i tilslutning til den nye landevej vest om kroen, var en nødvendig aflastning for den gamle bro og vej, der siden slutningen af 1700-tallet havde bragt folk og fæ fra Hads til Ning herred, eller modsat.

Men på godt og ondt ændredes strømhastigheden nu lidt. Den gjorde fjordens hjerteslag og åndedræt langsommere og det betyder, at ler og sand aflejres i et hastigere tempo, specielt i vigen her.

Sorte-Ole

Lige neden for Kjeldbjergs skrånende marker, og med udsyn til fjorden, ligger en lille ejendom. Stuehus og udhuse. Den blev bygget og beboet af Jens Busk.

Bindingsværkshuset er stråtækt og smårudet som det nok var, da det blev bygget, måske af Sorte-Ole. Han boede der sammen med sin kone Sofie.

Nu bor Solvej og Jørgen her.

Norsmindevej 181

Går man videre op mod Strædet, som vejen gennem byen kaldtes, ligger Ingrys hus på venstre side. Men Ingry skal vi først hente på den anden side af Strædet i nummer 181.

Ingry fra Strædet

Ingry var det man kaldte gangpige på Odder sygehus og der traf hun Peter Jensen, der var indlagt, fordi han var kommet til skade med sit ben under fiskeri.

Ingrys hus

Ingry ventede barn, og manglede et sted at bo.

"Du kan komme ned og bo hos mig" sagde Peter.

Og sådan blev det. Måske har Peter haft et værelse hos Rasmus og Boline Kjær, for det var her, i nummer 197 Ingry boede, da hun fødte sin datter Rita.

Men der var god plads hos Ole og Sofie, de brugte kun et værelse, så dertil flyttede Peter, der var svoger til Ole, sammen med Ingry og Rita. I 12 år var det deres hjem, og Ingry passede Sofie, der var dement, indtil Oles søn og svigerdatter, Ove og Astrid flyttede hjem. Traditionen tro, var også Ove i familie med Strædets beboere – fætter til Tage Strandbo og hans søskende. Ingry og Peter giftede sig, lejede fodermesterhuset til Østervang, hvor de boede et par år, mens de selv byggede hus på grunden foran Busks ejendom. Et tidstypisk rødstenshus, der siden fik nummer 200.

Peter Krumtap

På et tidspunkt blev Peters ødelagte ben fikseret, så det hverken kunne bøjes eller strækkes helt ud. Det gav ham en speciel ujævn gangart, og navnet "Peter Krumtap".

Børnene kikkede nysgerrigt på hans cykel, hvor den ene pedalarm var kortere end den anden – også dengang kunne man altså få specialbyggede cykler.

Han fiskede stadig, sammen med Peter Frandsen, der boede med sin kone Petra i nabohuset til Villa Åge på Ajstrup Strandvej. Fangsten solgte de. Men hvis det ikke havde været en nødvendighed at tjene lidt penge, så ville han med glæde have givet hele fangsten til sine elskede katte.

Når han gik hjem fra havnen med de sidste fladfisk, og hvad der ellers var landet den dag i en kurv over armen, havde han alle byens katte i en lang hale efter sig.

Ingry serverede på kroen i mange år, og var lidt af en institution, med et aldrig svigtende humør. Hun fik sukkersyge, og det kneb ind imellem med de regelmæssige måltider, når kroen kogte af travlhed. Hvis hun kunne mærke, det var ved at gå galt, snuppede Ingry en klap-sammen-fransk-brød med sukker, tog sin insulin, og satte sig ned fem minutter. Så var hun klar igen.

Ove og Astrid overtog med tiden huset, men børnene lod vente på sig. Så adopterede de Hardy, og kort efter viste det sig, at de alligevel kunne selv. De fik endnu en søn, Gunnar, der bor i huset nu sammen med sin kone Jenny. Ove arbejdede i skoven og var frisør i sin fritid. Astrid solgte ugeblade.

Mange år efter, da Peter døde, og Ove også blev enkemand, flyttede han og Ingry sammen i Ingrys hus, og da Ove døde flyttede Ingry til Sporup, hvor Rita og hendes mand Søren boede.

Siden kom Ingry på plejehjem i Hammel, hvor hun døde.

Rita og Søren flyttede til huset i Norsminde, og selvom de havde boet 38 år i Sporup, så følte Norsminde-pigen Rita, at nu var hun kommet hjem.

Kongelig toldkontrollør

I nummer 197 var navnet Kjær. Rasmus Kjær, havde sværmet for kroens yngste datter Louise, men da hun rejste, traf han Boline, og de giftede sig.

Rasmus Kjær var kongelig toldkontrollør med ret til at bruge splitflag.

Til gengæld skulle han kontrollere, at der ikke blev bragt smuglervarer i land fra de mange fiskerbåde og andre skibe, der anløb havnen. Samtidig var han selv fisker. De havde to børn, Niels og Frida.

Bent Carlsen husker fra sin barndom, at de havde en hund, en arrig en af slagsen, og at de kaldte den Gulvkluden.

Nu bebos huset af ejendomsmægler Lars Isaksen.

Ejendomsmægler Lars Isaksen

I 1989 kom der nye folk i huset Norsmindevej 197.

I nogle år havde der været ejendomshandel på adressen. Osvald Dygaard, OD, havde startet en ejendomshandel i Norsminde og den fik ejendomsmægler Lars Isaksen lov til at overtage efter at have arbejder der et års tid. Kundekartotek og edb-anlæg fulgte med.

Lars stammer fra Aabenraa, født i 1948 og er udlært murer. Efter i nogle år at have oplevet byggeriets følsomhed, med op- og nedgange, besluttede han at skifte erhverv.

Han blev indskrevet på Købmandsskolen i Århus, og fik der sin uddannelse til ejendomsmægler.

I de unge år, fra han var 17, spillede han som bassist i et underholdnings- og danseorkester, i og omkring Aabenraa. Det gav mange morsomme oplevelser, både med gæsterne, de underholdt, og indbyrdes. Janitsharen kunne, uden at forstyrre rytmen i den melodi, de spillede, banke BBCs pausesignal, og når musikerne hørte det, vidste de, at der skete ét eller andet, som de skulle se – et spændende optrin eller en særlig flot pige.

Alt det er forlængst lagt på hylden, men kontrabassen er intakt.

I 1982 blev han gift med Ritha, der stammer fra Hobroegnen. Sønnen Thomas sælger også huse, men det er fabriksnye sommerhuse fra MSH.

Familien er forlængst faldet til i byen, og efterhånden også accepteret som Norsmindeboere. Det er ikke noget der sker fra dag til dag, men jobbet som ejendomsmægler åbner mange døre, og giver kontakt til, og bekendtskab med mange mennesker. Det er den side af erhvervet Lars Isaksen sætter størst pris på.

Lars Isaksen har også i en årrække været aktiv i grundejerforeningen. Da man på grund af forurening måtte gå over til at købe vand i Århus, var det godt for grundejerforeningen, at både en forhenværende landmåler, en advokat og en ejendomsmægler var ved hånden. De gamle vandværksgrunde blev solgt så fordelagtigt, at skiftet stort set ikke kostede medlemmerne en krone.

Sammenholdet betyder meget for Lars Isaksen. At rammen om foreningens fester er Norsminde Kro er så at sige indskrevet i vedtægterne, men indholdet påhviler bestyrelsen. Sommeren 2007 bliver der arrangeret en stor festweekend i Norsminde, hvor alle foreninger, fiskehuset, kroen og bylauget bliver involveret.

Det skal nok blive morsomt!

At være uddannet håndværker er en god ballast når et hus skal bedømmes, måske især når det er de tidligste sommerhuse, det drejer sig om. Selvom de er af træ. Det ældste sommerhus Lars har solgt var fra tyverne, men alder og beskaffenhed følges ikke altid ad. De gamle huse er ofte bygget af langsomtvoksende, og derfor bedre træ, og det kan ses på endetræet, hvor årringene ligger tæt.

På vej ud fra privaten er der lidt byggerod, som stammer fra et helt nyt badeværelse. Lars kan ikke lade være med at prale af fliserne, som han selv har lagt, og med god grund. De ligger flot!

Den gamle murerstolthed lader sig ikke fornægte!

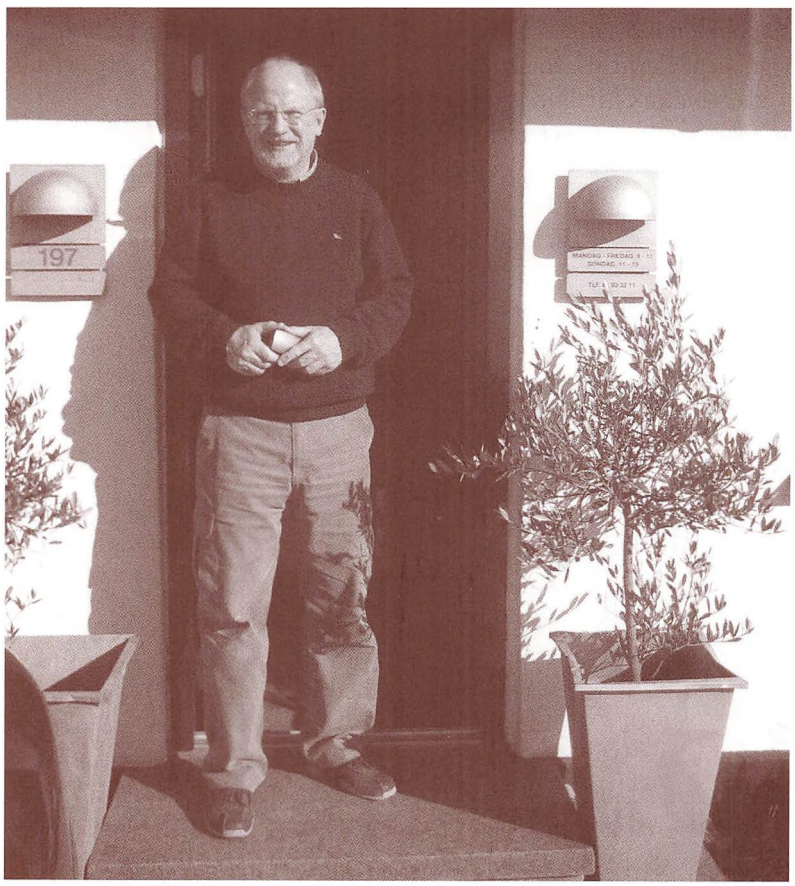

Lars Isaksen

Skomageren i nr. 199

I nummer 199 boede familien Mikkelsen. Jens Mikkelsen, kaldet "Skomageren".

Foruden fiskeriet, ville de gerne sælge is og andre former for slik, men en klausul forhindrede dem i at drive forretning derfra. Be-

stemmelsen om, at der ikke måtte drives handel, gjaldt alle husene på vandsiden af vejen. Hele dette areal havde tilhørt købmandsgården, helt fra Hans Broges tid, og han har sikkert ladet klausulen gælde i hundrede år. Men man fandt en udvej. Det lille stykke jord der lå overfor, foran Ingrys, hus blev købt, og en kiosk af træ stillet op.

De sanitære forhold gik man ikke så meget op i, "små ærinder" kunne forrettes i gruset bag kiosken, og håndvask kunne sagtens vente, til man alligevel kom i nærheden af en vandhane.

En datter, Minna, blev boende hjemme og passede forretningen, og derfor kunne den drives i alle Jens Mikkelsens år. Han blev over halvfems.

Brødudsalget

Skomagerens børn

Ane og Jens Mikkelsen blev forældre til 11 børn, og ingen af dem flyttede sig særlig langt, så efterhånden var familien gift ind i de fleste sammenhænge i byen.

En datter, Katrine, blev gift med fisker Søren Jensen (Strandbo). En søn af Cilius giftede sig med Anine. De boede i nabohuset til nabohuset til familien Vestergård. En anden søn, Christian, "Krølle", giftede sig med Agnethe, der var datter af Mine og Rasmus, og altså søster til Gertrud, Peter Pagh og Sigfred Pedersen. Agnethe og Christian blev forældre til Bruno og Verner.

Det blev besluttet at bygge et hus til dem på polden bagved Jens Mikkelsens hus, ned mod stranden. Det blev også gennemført, men da det stod færdigt, var der et lille problem. Vejen derned var lige akkurat bred nok til en trillebør, men kravet var faktisk 6 alen.

Hvordan problemet blev løst og hvordan, vides ikke.

Huset eller måske dets efterfølger, eksisterer endnu, men vejen er for længst borte.

En søn af Jens Mikkelsen, Carl, var hjerneskadet, og blev boende hos forældrene i mange år, og kom derefter på Stefanshjemmet.

Brødudsalget

Efter en årrække bortfaldt forbudet mod at drive forretning fra matriklen, og i en lille udbygning blev der brødudsalg.

Inga Pagh blev gift i 1958 med Egon Vendelbo. De købte i 1959 huset af Jens Mikkelsens dødsbo, og drev forretningen videre indtil 1965, hvor de flyttede til Beder.

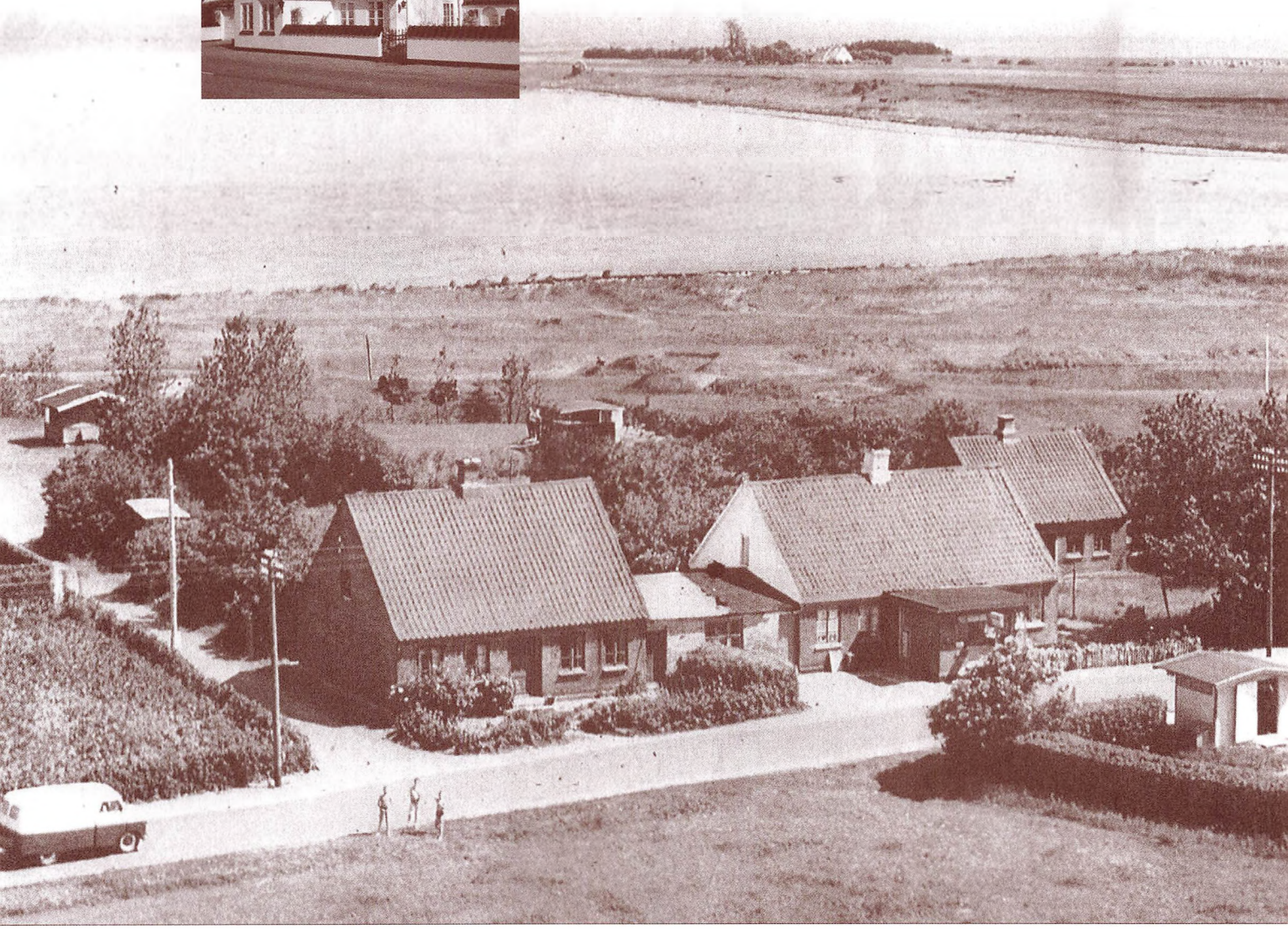

De næste ejere var Eli og Henry Egelund, og seks år senere, i december 1971, midt i en fygende snestorm stod Anna af bussen. Hun var udpræget vestjyde, men kom fra København for lige at prøve, om forretningen var noget for hende.

Og mødet må være faldet heldigt ud, for Anna flyttede ind med sin familie.

Familien Vestergaard

I nabohuset boede familien Vestergaard. Mariane og hendes sønner Rasmus og Peter, der ligesom flertallet af byens beboere var fiskere.

De havde først boet i det sidste hus inden broen, men det solgte Mariane i 1913 til Mine og Rasmus Pedersen, og derefter flyttede de lidt længere hen ad Strædet.

Mor Mariane boede der indtil hun som meget gammel kom på alderdomshjem i Malling.

"Drengene" var flinke til at besøge hende med lidt snus og en dram, som hun holdt meget af. De var så gamle på det tidspunkt, at de selv mageligt kunne flytte ind, hvis de havde lyst til det, men de havde det godt i Norsminde.

Thorvald fra Næsset og Gamle Peter

Som ældre hyggede de sig med at spille mausel – enkrones mausel. Hvis de blev spurgt, om det ikke kunne blive lidt dyrt, svarede de:

"Jo, men hvis den ene taber, så vinder den anden jo!"

Gamle Peter

Peter, "Gamle Peter", blev den længstlevende, og han havde altid hund.

Den hed Jeppe, og var blevet syg. Peter blev rådet til at få den aflivet, men da han stod og gravede et hul til den, stak den af. Så syg var den ikke!

En anden hund hed frøken Pedersen. Det var en sort gravhund, der fulgte troligt i Gamle Peters fodspor, når han gik til havnen, eller skænkestuen, og fulgte dem igen, når de efter mange timers forløb, og ligeså mange genstande, atter zig-zaggede hjem.

Eller, i de lidt yngre dage, måske op ad bakken. Det fortælles at Peter var forelsket i enken Karen Nielsen på Kysing Lundgaard, og mange gange, når han havde drukket sig mod til, kom med en buket blomster, og friede til hende.

Huset i Strædet blev med tiden lidt forsømt, men blev da Peter døde, overtaget af Eva og Preben Jensen.

Den nye toldinspektør

Det næste hus, nummer 211 blev bygget og beboet af Cilius og Anine Mikkelsen og deres tre børn, Tove, Birthe og Bent.

Tove blev gift med murermester Peter Sørensen i Odder, Birthe med Asger Andersen fra Beder, og Bent etablerede sig som malermester i Århus. Han havde i mange år sommerhus i Norsminde, på Sinaihalvøen.

Som de fleste af byens oprindelige beboere var Cilius fisker.

Han havde egen kutter, men blev også toldinspektør, da Rasmus Kjær faldt for aldersgrænsen. Nu var det her, splitflaget vajede på de foreskrevne dage.

Bagved huset lå et lille skur, der var et såkaldt garnhus, der senere fungerede som sommerhus.

Nu bor Frank Hjort i det helt nyrenoverede hus.

Strandbo familien

Tage Strandbo

Som nabo i nummer 213 havde Cilius sin søster Katrine, og hendes mand Søren Jensen, kaldet Fisker-Søren, og deres fem børn, Anker, Ella, Gerda, Tage og Søren Anker. De tog navnet Strandbo efter stedet hvor de boede. Søren var bror til Ingrys mand, Peter Jensen.

De byggede selv huset, mellem vejen og strandarealet, og med bekvem nærhed til arbejdspladsen, Norsminde havn.

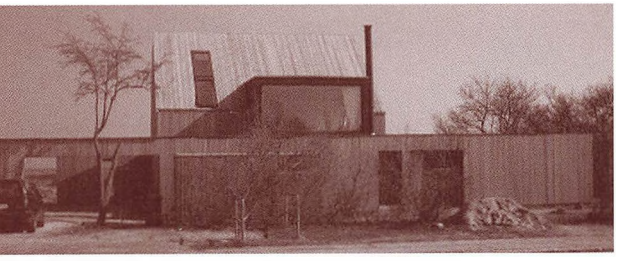

Anker fik hyre på en fiskerkutter på vestkysten, og mistede livet ved en drukneulykke.

Døtrene Ella og Gerda giftede sig med mænd uden tilknytning til byen, og bosatte sig i Århus.

Søren Anker, den yngste, blev uddannet som murer. Ungdomsårene blev levet på hjemegnen, men som voksen flyttede han til Århus med sin familie.

Tage blev også håndværker, elektriker og senere installatør.

Han traf Birthe, der i sommertiden boede ved Ajstrup Strand, sammen med sine forældre, Clara og George Ostenfeld.

De havde gennem hele livet et tæt forhold til Norsminde, der også for Birthes to brødre, Franz og Claus (Lillebror), var et sommerparadis.

Tage havde sin virksomhed i Århus, men vedblev at være Norsminde-dreng. I 1969 købte han fiskehuset af Preben. Han købte også, efter sine forældres død, barndomshjemmet tilbage.

Det stressede erhvervsliv blev skiftet ud med jobbet som fiskehandler, og Tage blev med årene næsten identisk med sin havn og by. I 1994 kunne han fejre 25 års jubilæum i fiskehuset, og i 1996 solgte han forretningen. Tage døde i 2003.

Også hans to sønner er borte, Søren døde i 2002 og Jan i 2005.

Huset blev solgt efter Tages død, og nu hedder indehaveren Karen Kjærgaard.

Huset har fået nyt udseende, og det samme gælder det sidste beboelseshus inden broen, nummer 215, som også ejes af Frank Hjort.

Fisker-Mine's hus

Det er et hus, der har et helt specielt fundament. Et skib, lastet med cement i tønder forliste, og tønderne, med indhold, blev stillet side ved side, som et solidt grundlag for et hus, der stadig står hvor det skal.

Rasmus og Mine købte det, som før nævnt af Mariane Vestergård, i 1913. De havde fire børn, Agnete, Gertrud, Sigfred og Peter Pagh. Rasmus var født i det maleriske fiskerhus ved Moesgaard.

Hans far druknede, så Rasmus og hans bror måtte tage over og hjælpe deres mor med fiskeriet. Han giftede sig med Mine, og de boede ved Moesgaard, inden de kom til Norsminde, deraf navnet, Fisker-Mine.

Agnethe blev, som før nævnt, gift med Christian Mikkelsen og fik to børn, Bruno og Verner.

Bruno byggede senere sommerhus på den yderste spids af Sinaihalvøen. Som nabo havde han sin kusine, Gertruds datter Gerda, der også havde huset derude i mange år. Hun solgte det til Edith og Finn Dahlin i 1959.

Rasmus og Mine havde en fiskerkutter, og efter Rasmus' død var det Sigfred og Peter Pagh der gik på havet.

Mine ejede også marken overfor, hvor der blev drevet landbrug.

Hun fæstede en karl til at passe den del af bedriften.

Hun ville ikke handle med sine to sønner, men solgte hus og jord til Alfred Andreasen på Klondyke, og han tilbød så Sigfred og Peter Pagh, at de kunne købe det hele af ham.

Det gjorde de.

Peter Pagh fik huset, nr. 215, og Sigfred grunden overfor.

Der havde været gravet grus, og den lignede et månelandskab. Sigfred stillede en skurvogn op, som han boede i.

Ruthenborg

Han var ret voksen, da han, som så mange andre på egnen, fandt en pige på kroen.

Han havde nu først fundet en på Klondyke, som hed Ruth, eller frøken Madsen, som forårsagede, at Sigfred nu måtte skifte den primitive bolig ud med et rigtigt hus. Inden det stod færdigt, havde Ruth Madsen pakket sin kuffert og var rejst, og så måtte Sigfred

spise på kroen. Om han valgte, eller blev valgt, er ikke let at vide, men pigen han traf her, hed tilfældigvis også Ruth, så i starten hed det pæne gulstenshus "Ruthenborg". Det blev en uforglemmelig dag, Sigfred tilfældigvis valgte til indvielse af huset, det var 4. maj 1945.

Sigfred og Ruth fik to sønner. Ruth blev boende i Norsminde mange år efter Sigfreds død. Hun døde i 2005 på plejehjemmet i Malling, og den ene søn Bjarne, bor nu i huset.

Peter Pagh og hans kone Edith fik kun ét barn, Inga. Hun blev som før nævnt gift med Egon Vendelbo, og de købte nr. 199.

Sinailand

Halvøen foran huset, hvor der havde været skalleproduktion, og hvorfra der var solgt grus og ral, mindede som før nævnt om en ørken, og blev døbt "Sinailand".

Sigfred udstykkede det hele til sommerhusgrunde, og nu er alt frodigt og grønt, men navnet består.

På nordsiden af halvøen løber en sti mellem to huse, ned til og langs med fjorden, og videre op til landevejen. Det er kirkestien, og på den har alle ret til at færdes. Stien stammer fra før broen blev bygget for at kirkegængere når de kom over vadestedet, kunne gå den lige vej, til andagt søndag morgen, og rettigheden til at benytte den, skulle være evig.

Det gamle mejeri

Hvis vi fra brødudsalget, går skråt over vejen til nummer 204, står vi foran det gamle mejeri.Det blev

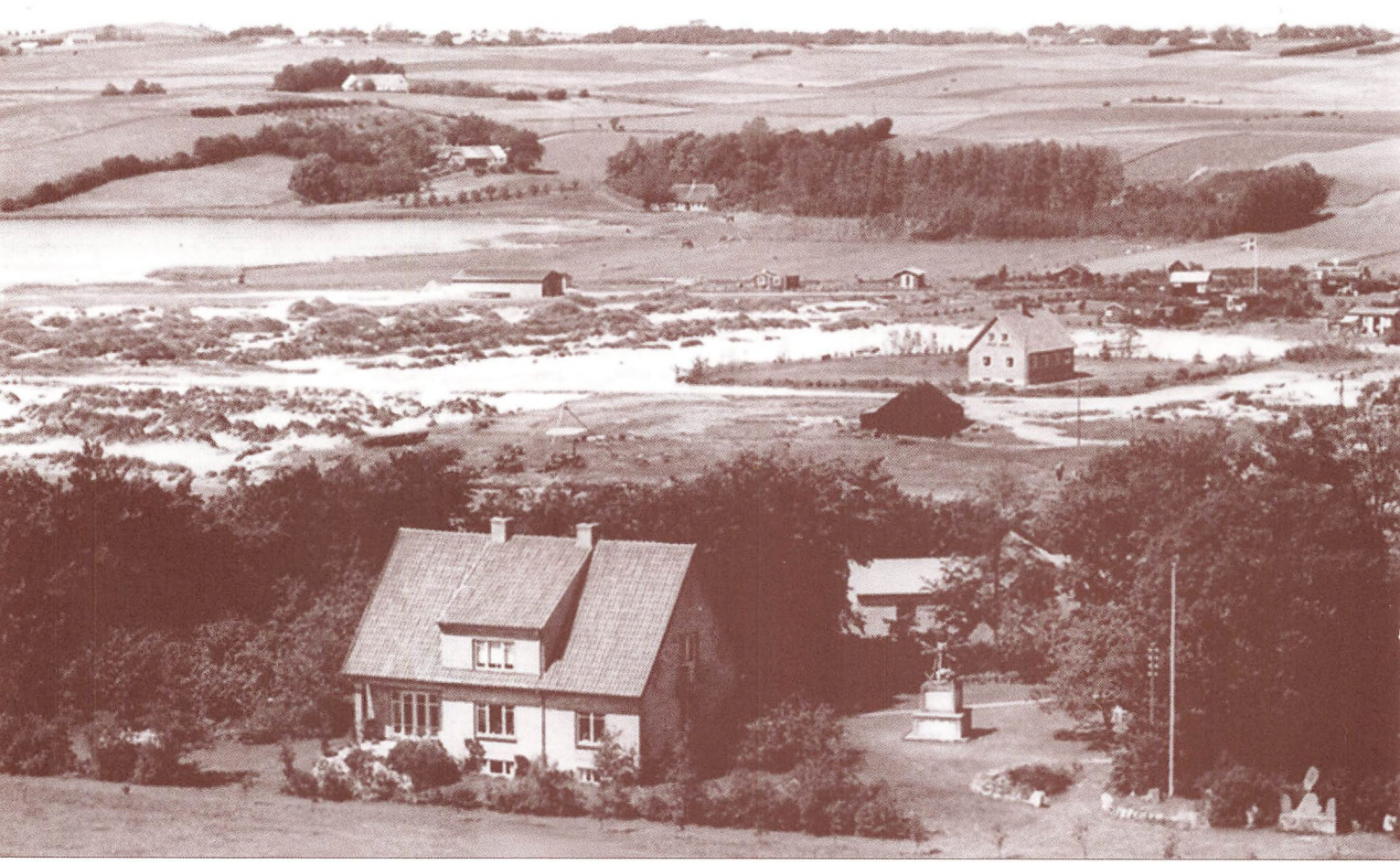

Sinailand

oprettet i 1880, og kromand Hans Sørensen Alrøe var den første formand.

Det var på den tid mange mejerier blev til. Der var også et i Lillenor. Før havde man selv behandlet mælken og kærnet smør. På de største gårde havde man en uddannet mejerske.

I Norsminde installeredes der en dampmaskine. Vandet blev gennem store rør hentet fra brønden ved Kjeldbjerg, og en skorsten med fire fløje til afstivning blev bygget.

En mejerske fra Pøelgården blev ansat som mejeribestyrer.

Levetiden for de små enheder var ikke lang. Norsminde mejeri lukkede i 1902, men skorstenen stod i mange år, og fik senere en ny funktion.

Huset var de næste otte år ejet af købmand Niels Pedersen, og fra 1910 til 1942 af Ane og Christian Mikkelsen, Jens Mikkelsens bror, der solgte til Richard Olsen, og i 1946 kom Martin Olsen ind i billedet.

Martin Olsen

Han boede først på Kalvø og drev derefter en lille ejendom i mosen bag skrænten ved Ajstrup strand. Den sandede jord var velegnet til kartofler, som han solgte til folk i byen og andre jordløse.

Det fortælles, at en kunde, der en dag ikke fandt nogen hjemme, men havde brug for kartoflerne, blev enig med sig selv om, at han selv kunne gå i kulen, og så afregne med Martin en anden dag.

Som tænkt så gjort, han fjernede jord og halm, men havde desværre valgt den forkerte kule. Der var nemlig ingen kartofler, kun brændevinsdunke. Til gengæld var der mange. Det kom sikkert aldrig tolderen for øre, den slags brugte man ikke. Men det fortæller nok om, at det kunne være svært at kontrollere de mange skibe og både, der dengang anløb havnen.

Martin Olsen købte det gamle mejeri af sin bror, og det var ham, der begyndte at sælge fisk fra et skur ved havnen.

Ajnor

Hans søn Ajnor blev omkring 1929 gift med Anne. De fik en lille pige, som de døbte Margit.

De købte et lille kønt træhus, Villa Aage, Ajstrup Strandvej 188, skråt overfor Klondyke. Det var bygget af en skibstømrer, og det kan ses. Skibstømreren var Jens Mikkelsens bror Åge, der senere drev Rude Strand sommerrestaurant.

Alfred Andreasen Klondyke og Ajnor skændtes nogen tid om, hvem der skulle købe det. Andreasen gik af med sejren, men så sagde Ajnor: "Det gjorde du bare fordi du vidste, at jeg ville have det!" Så fik han lov til at overtage det.

Prisen var 4.500 kroner.

Ajnor og Jytte

Ajnor var fiskeskipper, og sejlede langt omkring. I Østersøen og i Nordsøen. Han fortalte ofte og gerne om mange barske eller muntre oplevelser til søs:

"Vi la'e ovre under Tunø i en brandstorm, og vi havde kogt gule ærter. Men for at gryden ikke skulle vælte, måtte jeg sidde med den mellem lårene, og så spiste vi direkte af beholderen."

Ajnor blev enkemand allerede i 1940, så den lille Margit boede mest hos bedsteforældrene.

Aale-Katrine

Anne havde en søster, der hed Katrine. Hun gik langt omkring og solgte fisk, fra en kurv hun havde på armen. De blev købt ved bådene i havnen, og det var nok ål, hun især havde med sig på ruten. Hun hed nemlig aldrig andet end "Aale-Kathrine".

At være kvinde i et mandssamfund var heller ikke dengang så let. Det fortælles, at de garvede fiskere drillede hende efter alle kunstens regler.

Egentlig hører hun ikke med i historien, for hun boede i Fløjstrup i en udrangeret banevogn. Men Katrine var alligevel en fast bestanddel af det gamle Norsminde. På de lange vandringer med kurvene, har hun haft brug for et lille hvil, og på en rasteplads midt mellem Ajstrup og Malling, står der på et fint skilt: Aale-Kathrines hul.

Norsminde Havn set fra købmandsgården

Ål var der også i Ajnors hyttefade, mange ål. Der var fast leverance til kroen, hvor de blev solgt i store mængder.

Ajnor fik en husbestyrerinde, Ragnhild, og de overtog, og flyttede til huset på Norsmindevej efter Martin Olsens død.

Ragnhild mestrede den kunst, det er at røge ål, til fuldkommenhed. Røgeriet var indrettet i tilslutning til den gamle solide mejeriskorsten.

I 2006 ejes huset af Susanne og Henning Kristensen.

Koliander familien

På Norsmindevejs vestside blev der i 1945 bygget to ens rødstenshuse, med gavlen ud mod vejen.

I nummer 210 boede Villy og Marie Koliander, med deres drenge, Verner og Arne. Verner giftede sig i 1959 med Stanni, og de første år boede de til leje på førstesalen i Ajnors røde træhus, Ajstrup Strandvej 188. Senere købte de huset, og bor der endnu.

Villy og Marie er begge borte, men navnet Koliander er der stadig. Deres barnebarn, Ole, bor der med sin familie.

Det andet hus, nummer 212, ejedes af Verners morbror og tante, Svend og Anni Christiansen, og deres søn, Birger. Efter nogle ejerskifter beboes huset af Ejners svigerfar, H. E. Christiansen.

Cykelrytteren

Imellem dette og Sigfreds hus byggede Helmer Nielsen et såkaldt A-hus. Helmer var ivrig cykelrytter, og sammen med sin bror, Jens Aage Nielsen, der havde købt Kjeldbjerg, kørte han mange store løb. Også på tandem.

Nu er vi nået til broen.

I 1964 blev der to muligheder for at gå over fjorden, men vi vælger den bro, der gennem århundreder har været vidne til livet her.

I et af sine digte skrev Kristjan Jarling:

- hvor broen knytter
Hads og Ning,
som to udstrakte hænder,
her dølger sagnet sære ting,
som slugtens suk bekender.

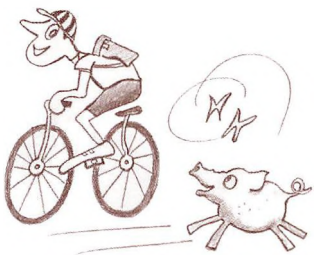

Handelspladsen

På Handelspladsen boede købmandsfamilien, og i sidehuset blev der indrettet en lejlighed. Egmann Jørgensens svigerforældre boede der.

Siden var det Peter og Else Kristensen og deres datter Lily der beboede det, indtil de flyttede ovenfor bakken. Først til Peter Baatrups fodermesterhus, og i 1967 i eget hus, på én af de otte grunde, der blev udstykket fra Kirkegaard.

Husene ligger mellem den gamle vej og den nye, der blev indviet i 1964.

I 1964 flyttede Svend og Britta og deres tre børn ind i hos købmanden.

På et tidspunkt blev boligen adskillige kvadratmeter større. En garage blev lagt til.

Sidst i forrige århundrede flyttede Britta til Tunø, og i 2001 fulgte Svend efter.

Da kroen skiftede ejere, overtog Sneborg Alrøe lejligheden.

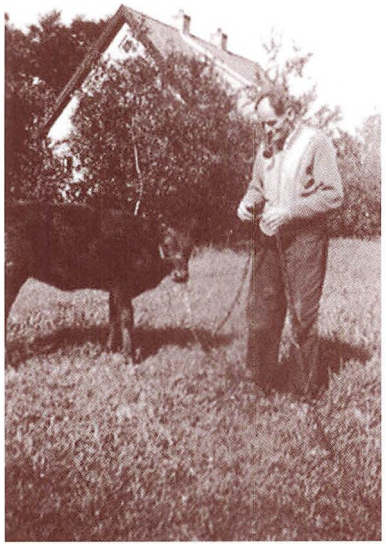

Svenningsen på kroen

I kroen, i annekset og i villaen, der blev bygget i 1947 boede familien Alrøe – et uoverskueligt antal piger – og i mange år også Christian Svenningsen, der tog sig af jord, dyrehold og alt forefaldende arbejde.

Hvis der var brug for hjælp til ét eller andet, der ikke hørte med til det han kaldte "sit arbejdsområde", var det en rigtig god ide at bruge titlen Inspektør Svenningsen og blev det også husket at give ham strøsukker til kaffen, i stedet for hugget sukker, var slaget næsten vundet.

Indtil den nye vej ændrede Norsmindes profil, og gjorde det nødvendigt at rive kroens landbrugslænge ned til fordel for en ny facade, var der dyr i stalden. Den sidste tid en flok grise, der levede godt af levninger fra køkkenet.

Svenningsen fortalte engang, at når larmen ved spisetid var for øredøvende, sagde han til grisene: "Hvad skriger I for? Der er mad nok til alle, medister til halvdelen, og lagkage til resten".

Sommerpigerne på kroen

Pigerne på kroen kom til april eller maj, måske et par stykker lidt før, afhængigt af, hvornår påsken faldt. Den var starten på sæsonen.

Norsminde Havn med købmandsgården

Og i de lyse forårsaftener var der mange "fyre", karle fra Kysing, Ajstrup og Rude, der stod og snakkede udenfor kroen, eller købte en øl i skænkestuen. Man skulle lige se, hvordan pigerne så ud i år.

Som før nævnt blev der knyttet mange forbindelser, ofte livsvarige, mellem bønderkarlene eller håndværkerne på egnen, og stue-, serverings-, eller kokkepigerne på kroen.

Finnehuset

Skråt overfor kroen, på det sted der engang var gravpladsen til Kysing Kirke ligger Finnehuset, Gl. Krovej 1. Et træhus, der er bygget lige efter krigen, altså sidst i fyrrerne. Alfred og Gudrun havde boet der. Han arbejdede på en af gårdene i Kysing. Deres datter hed Else Marie, og de havde også en søn, som hed Svend.

I 1956 blev det overtaget af en ægte vendelbo, Lars Jørgensen. Hans kone hed Otha, og de havde en del børn, hvoraf nogle var voksne, og et par af dem blev i Vendsyssel. Den yngste hed Nete, og var omkring konfirmationsalderen. Både Otha og Nete fik arbejde på kroen.

Otha var der i mange år. Da hun blev ældre, og ikke mere kunne klare det hårde slid, reparerede hun sengetøj og duge.

Lars Jørgensen kørte taxa, eller lillebil som det hed, og han havde en kiosk på den lille plads, nedenfor huset. Ishuset var en fælles arbejdsplads, der blev passet af den, der nu var hjemme eller i nærheden.

Huset blev solgt i 2000, og Otha, der var alene tilbage, flyttede til Odder til en bekvem bolig, hvor badeværelset ikke ligger i kælderen.

Kanon-Anders

I nummer 7 boede A. P. Andersen og Ragna, med deres to piger. Han bar navnet "Kanon-Anders". Det skulle stamme fra et markedsbesøg, hvor AP engang havde fået partoutkort til alle forlystelserne, mod først at lade sig skyde ud af en kanon.

Det gik sikkert godt. A. P Andersen og hans familie boede i Norsminde i mange år, og han gik sin daglige tur ned ad bakken til havnen.

Nu er huset ejet af VVS-manden Jens Kristiansen og Charlotte, med deres tre drenge.

Jens kom nok som tilflytter, men en fremmed er han ikke. Verner Koliander og han er fætre. Huset er nu blevet sat smukt i stand.

Fjord-Peter

Nabohuset nummer 3 byggede Peter Andersen. Han stammede fra et af husene i fjorden, og blev – ganske naturligt – kaldt "Fjord-Peter". I sine yngre år havde Peter sejlet med bugserbåden Aros, og da han siden skulle sejle som skipper hos Ajnor, var adressen ovenfor krobakken ideel. Hans kone hed Dagmar, og de havde en datter, der hed Else. Dagmar var en lille rask dame, der arbejdede på kroen i mange år. Dels var hun god til at bruge sine hænder, og dels kunne hendes ordforråd blive både stort og farverigt, når tjenerne drillede hende.

Hun klippede ål, kilo efter kilo. Når Ajnor kom med de nyslagtede og flåede ål, sad finnerne tilbage, både på ryg- og bugside, og de skulle fjernes før panering og stegning.

Det var et job der krævede håndelag, for ålefinner er ikke ret store, og de sidder på en fisk, der ikke lægger sig til hvile, selvom den er død. Ålene bugtede sig rundt om Dagmars arme, og forsvandt ud af stålbiksen, og hen ad borde og gulve.

Senere var det opvasken, det gjaldt. Her kunne Dagmar fjerne de afgnavede åleben, før servicet skulle i opvaskemaskinen. Hun lavede streger på fliserne, der viste, hvor mange tallerkener hun startede med, så hun havde god viden om, hvor mange gæster der havde været på kroen, når dagen var gået.

Slut med Norsminde

Nu er vi nået op ad bakken, og er ude af byen.

Nu hedder det Kysing.

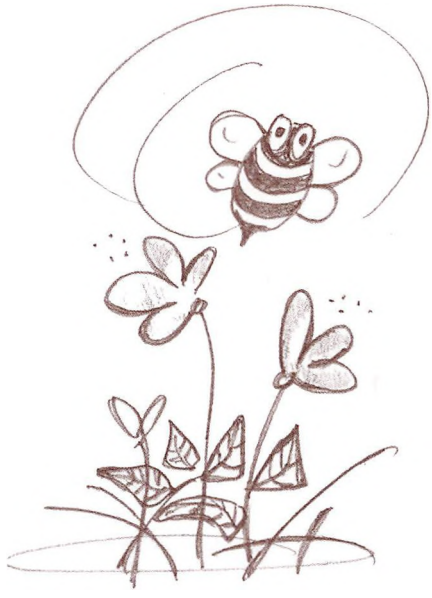

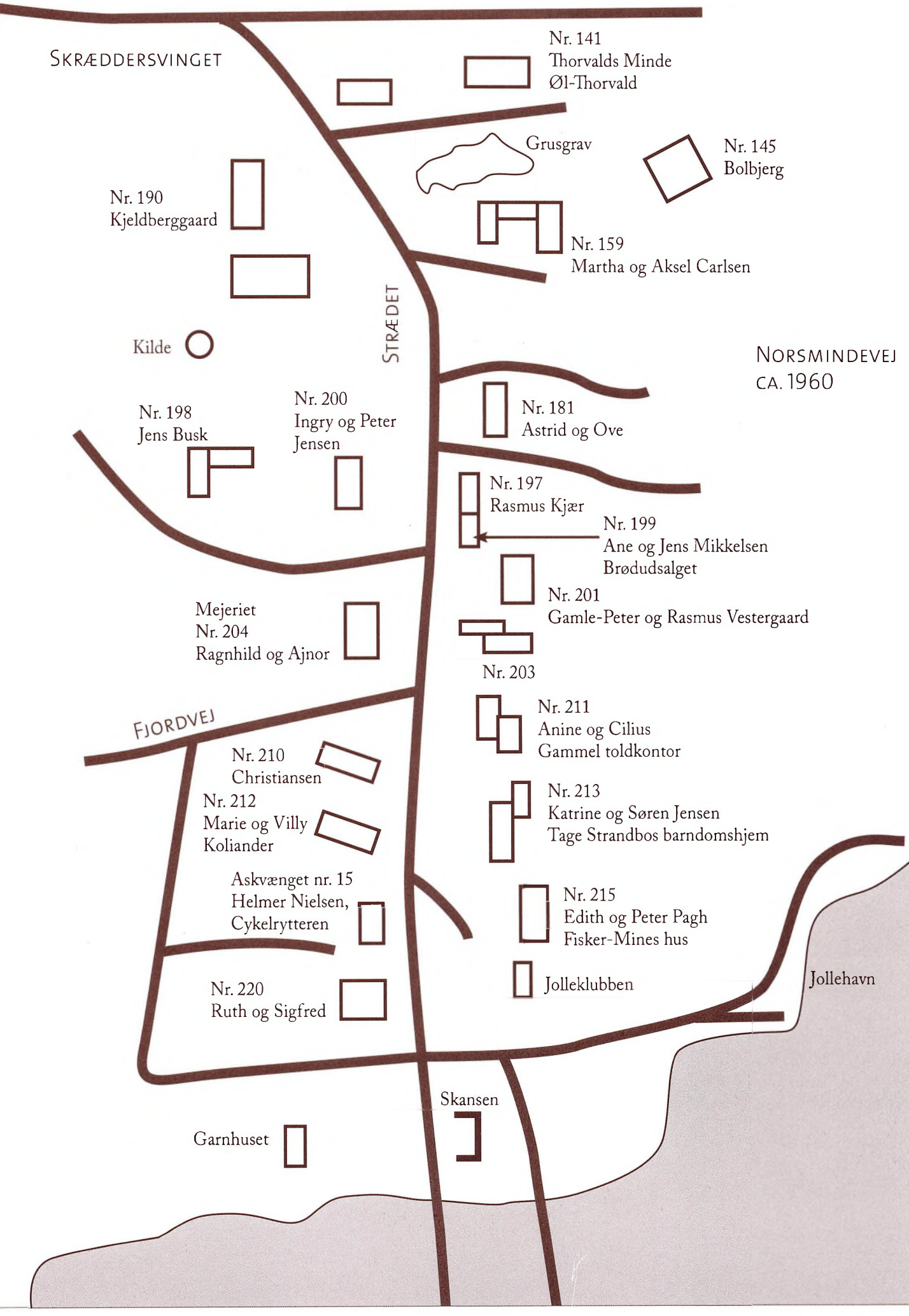
Skræddersvinget
Nr. 141
Thorvalds Minde
Øl-Thorvald
Grusgrav
Nr. 145
Bolbjerg
Nr. 190
Kjeldberggaard
Nr. 159
Martha og Aksel Carlsen
Strædet
Kilde
Norsmindevej
ca. 1960
Nr. 198
Jens Busk
Nr. 200
Ingry og Peter
Jensen
Nr. 181
Astrid og Ove
Nr. 197
Rasmus Kjær
Nr. 199
Ane og Jens Mikkelsen
Brødudsalget
Nr. 201
Gamle-Peter og Rasmus Vestergaard
Mejeriet
Nr. 204
Ragnhild og Ajnor
Nr. 203
Fjordvej
Nr. 211
Anine og Cilius
Gammel toldkontor
Nr. 210
Christiansen
Nr. 213
Katrine og Søren Jensen
Tage Strandbos barndomshjem
Nr. 212
Marie og Villy
Koliander
Askvænget nr. 15
Helmer Nielsen,
Cykelrytteren
Nr. 215
Edith og Peter Pagh
Fisker-Mines hus
Jolleklubben
Jollehavn
Nr. 220
Ruth og Sigfred
Skansen
Garnhuset

Kysing

I 1203 skænkede Biskop Peter Vognsen sit gods i Kysing til Kannikernes Fællesbord, og i 1299 fastslog et kongeligt brev, at Kysing Mark var de Århusianske Kannikers område.

I tiden efter reformationen i 1539, op gennem 1600-tallet, tilhørte hele egnen fra Norsminde og langt sydpå velhavende familier.

I 1680 ejes Kysing by af Hans von Meülengraf, der var rådmand i København, og meget velstående. Nogle år senere, i 1683, ejes fem af gårdene af den ansete møller i Århus, Jens Jensen Vissing, og tre gårde af købmand Christian Jensen Vegerslev, også bosiddende i Århus.

Den sidste gård beholdt Meülengraf selv.

Senere blev hele byen købt af – og lagt ind under – Constantinsborg og Østergaard.

Etatsråd Constntin Augustus Carisius, Constantinsborg, der 26. oktober 1751 fik kongelig bevilling til at holde kro og værtshus ved Norsminde, ejede det meste af Kysing by, men i 1773 var han så forgældet, at han måtte afhænde gårdene.

Køberen var baron Christian Frederik Güldencrone, Vilhelmsborg og Moesgaard, men heller ikke hans økonomiske formåen var overvældende, og ved sin død som gesandt i Wien i 1788, efterlod han sig et fallitbo.

Nye tider

Samme år, den 20. juni, afsluttedes den store landboreform, hvis vigtigste resultat var stavnsbåndets afskaffelse. Stavnsbåndet blev indført i 1733 efter ønske fra godsejerne og militæret, og havde bundet mandlige bønder mellem 14 og 36 år – senere mellem 4 og 40 år – til at blive boende ved det gods eller den herregård, hvor de var født.

Det var blevet indført for at afhjælpe en alvorlig landbrugskrise i 1730'erne, med svigtende efterspørgsel fra vore eksportlande, og den deraf følgende afvandring fra land til by. Det gjorde det svært at få befolket fæstegårdene. Også militæret skulle bruge folk til landmilitsen.

Af frygt for at samfundet skulle gå i opløsning ved at bryde det gamle system på én gang, løstes først de der var under 14 år, derefter dem der var over 36 år, og senere dem der havde været soldat. Først fra år 1800 havde alle bønder ret til at bosætte sig, hvor de ville.

Efter nogle forsøg havde man i 1688 indført Christian 5.s matrikel. En fortegnelse, der klassificerede alle danske ejendomme efter areal og jordens bonitet.

Matriklen over Kysing fortæller, at byen bestod af 9 gårde, et

husmandssted, skrædderens og byhyrdens huse og smedjen. De lå alle på det sted, der endnu kaldes byen og var bygget tæt sammen. Så tæt, at nogle af stråtagene rørte hinanden.

Derfor var der strenge regler for hvordan lys og ildsteder skulle beskyttes. Én gang om året, 2. søndag efter Sct. Mikkelsdag (29. september), udnævnte oldermanden seks mænd, der skulle gå fra gård til gård og syne ildstederne. Var de "farlige og uryddelige" skulle de bringes i orden, og det kostede dagbøder á en tønde øl at bruge et ildsted, som ikke var efter forskrifterne.

Hvis en gildebroder – gårdmand – kom ud for ildebrand, skulle hver af de øvrige gildebrødre give ham 1 stolpe, 1 trave langhalm og et mål brandstøds havre.

Man kender navne på beboerne af gårdene, hvor store de enkelte gårde var, og man ved, at én af gårdene var en tvillinggård eller beboet af to familier.

Gårdene var ret store, fra 5 til 7 tønder hartkorn, men ingen af dem var altså selvejede.

Dog har der ikke været tale om at udføre hoveri. Afstanden til godserne var for stor, så i stedet for betalte man fæsteafgift. Det fortælles, at Kysingbønderne kunne være lidt stridige, og ikke tålte indblanding udefra. En gang jog de i fællesskab fogden på porten – uden penge. De havde betalt fæsteafgift til tiden, og ville derfor ikke betale for forsømt hoveri.

Det var i 1789 og 1790 de Kysing bønder opnåede selvejе. Gårdene købte de for cirka 100 rigsdalere pr. td. hartkorn.

Til sammenligning af prisen kan nævnes, at 1 td. rug kostede 2 rigsdalere og 1 td. byg 1 rigsdaler og 40 skilling.

På Helenesminde findes det gamle skøde fra 27. juli 1789, der fortæller at Jens Olesen denne dag ved offentlig auktion på hovedgården Østergård købte sin gård for 545 rigsdalere.

Branden

Samtidig med at bønderne købte gårdene, talte man om at ændre forholdet omkring det tætte bysamfund ved at mageskifte jorderne og flytte nogle af gårdene ud. Det var allerede sket mange steder, som følge af landboreformen, men inden det blev realiseret i Kysing, indtraf den store ulykke.

6. april 1793 brændte det meste af byen.

Et håndskrevet vidnesbyrd om hændelsen fortæller: "I Aaret 1793 brændte det meste af Kysing By, der var 9 Gaarde som laa tæt sammen, hvoraf de 2 ikke brændte, men om denne sørgelige Begivenhed ved vi ikke ret meget, og der kan vist ikke findes Oplysninger om hvordan Ilden opstod".

Men paa en indskription i et indemuret stykke tømmer har gårdmand Jens Olesen sat sit og sin hustrus navne og et vers til minde om branden. Hun hed Birthe Mikkelsdatter, og nu vil vi lade hende fortælle:

"Ja det var vel om Sommer og ved højlys Dag. Heste og Kvæg var på Græs og Faar og Gæs i Engen.

Vi fik fat i alle de Spande og Stripper vi havde, og løb til Graven efter Vand, men ingen kunne komme Ilden saa nær, at det kunne slukke, og saa begyndte vi at redde ud, saa meget vi kunde. Jens fik vort Vægskab med Penge og Papirer, og jeg tog Favnen fuld af Sengetøj, og derpaa af Kisten, saa meget jeg kunde, og et Par Sølvting. Det blev alt det vi havde, og ved Mikkel Rasmussens gik det ligesaa. Der brændte saa meget god Hamp og Hør. – Vinden var vel i sydøst og drev Ilden ned over Byen, saa de Nørre havde mere Tid til at redde det meste ud.

Ak ja, saadan en Elendighed. Da det hele var forbi, laa 6-7 Gaarde i en rygende Hob, kun Simon Arntsens gaard og Kysinggaarden laa der. Paa Kysinggaard havde Rasmus Væver til huse, saa det blev da et gode for os. Ved Simon Arntsen, hvor hendes Forældre er, og begge over 80, blev de da ikke hjemløse. Smeden og ved Per Skrædder, der laa længere nede paa Vejen, havde de ogsaa deres i behold."

Helenesminde

"Hvad gjorde I saa?"

"Ja, hvad skulde vi gøre, saa mange vi var uden Husly. Men vi havde gode Naboer, som hjalp saa godt de kunde, og alle kom vel under Tag til Natten og Tiden derefter."

"Og hvad gjorde I saa?"

"Ja det saa jo ikke godt ud, og vi talte om mange Ting, men eet var nødvendigt, at faa noget nyt bygget op. Da der i Forvejen havde været tale om at flytte ud, men hvem skulle det være, saa var vi nu ligestillet, og skulde se at blive enige om hvordan. Byen havde været delt i de Søndre og de Nordre, og saadan skulde det blive ved at være, saa Gaardene blev flyttet til hver sin Side af den gamle By. Jorden skulde maales op – nogenlunde ligelig af Udmarken – til hver Gaard, men efter de gamle Matrikler og Hartkorn. Til alt dette havde vi Landmaaler og Herredsfoged til Hjælp og Raad om, hvor de nye Agre og Gaarde skulde ligge.

Og saa gik de i Gang med at rydde op. En Del af Bindingsværket kunde bruges igen, og ligeledes ting fra Ildstedet, men kun enkelte Kar og Baljer var reddet, og ligesaa Mel og Gryn.

Det blev en haard tid tilligemed et stort Slid.

Naar det saa var bestemt, hvor det nye skulde bygges, blev der gravet for at finde Vand, og lavet et Sted der kunde give lidt Husly og lidt Læ for Ildstedet, da det maatte være ude i det fri.

Ja det har været en meget haard tid!

Der blev slidt og bygget saa godt man kunde og havde Raad, for de fleste havde ikke store Midler. Pengene var brugt til at købe Fæstegaarden til Selveje faa aar i forvejen.

Men vi kom da alle igennem det, og fik os indrettet i alt det ny, der var saa forskellig fra alt det gamle. Ja saa fremmed, men jeg maa da ogsaa fortælle, at midt i det hele kom en lille dreng til Verden, idet Niels Simonsens Maren fødte en Søn, og jeg selv fik en lille Pige i vor nye Gaard, og vi kaldte hende Ingeborg."

Jens Olsens vers

Til slut skal vi høre Jens Olsens vers, som blev udskåret i et stykke tømmer over indgangsdøren.

Der står:
Anno 1793 afbrændte
denne Gaard i Kysing,
som blev igjenopbygget af
J. O. S. Og B. Md.

og:
Fra Ildebrand og Tyvehaand
Gud dette Hus bevare
Vor Hus og Hjem
Vor Gods forfrem
Hver Kristen der i spare.

De to bjælker findes nu indmuret i gavlen på Helenesminde. Den ene er af egetræ, og har været overligger over indgangsdøren i det nye beboelseshus.

Brandlisten fra Viborg landsarkiv fortæller: "Anno 1793 den tiende april indfandt vi, underskrevne Jørgen Olesen og Jørgen Nielsen af Saxild, ifølge rettens udmeldelse os, udi Kysing Bye for at syne og vurdere hvad tømmer, som fra bemeldte den Kysing den sjette April ulykkelig overgangne Ildebrand, er blevet reddet og bjerget."

Så snart landmåler og øvrighed havde målt og fordelt jorden, gik alle i gang. De nye gårde blev opført som de gamle, i bindingsværk og med stråtag. Her kunne man selv skaffe det meste af materialet, og en del af tømmeret fra de gamle bygninger kunne genanvendes.

Men brandfaren var stadig stor, og Kysinggaard, der var en af de gårde, der blev sparet ved storbranden, brændte i 1836 og igen i 1915.

Selvom stavnsbåndet var ophævet, så var det stadig mest almindeligt på landet, at man blev

Jens Olsens vers på Helenesminde

boende i geografisk nærhed af fødested og familie. Gårdene i Kysing var ingen undtagelse. Foruden naboskabet blev der også knyttet familiemæssige relationer mellem beboerne.

Men hver gård fik sin egen historie. Slægt fulgte slægt, og fulgte også med tiden.

I årene omkring 1850 begyndte børnene at få faderens efternavn.

Går man det spand af år tilbage, der hedder mands minde, så passer matrikelnumrene fra det gamle kort fra ca.1820.

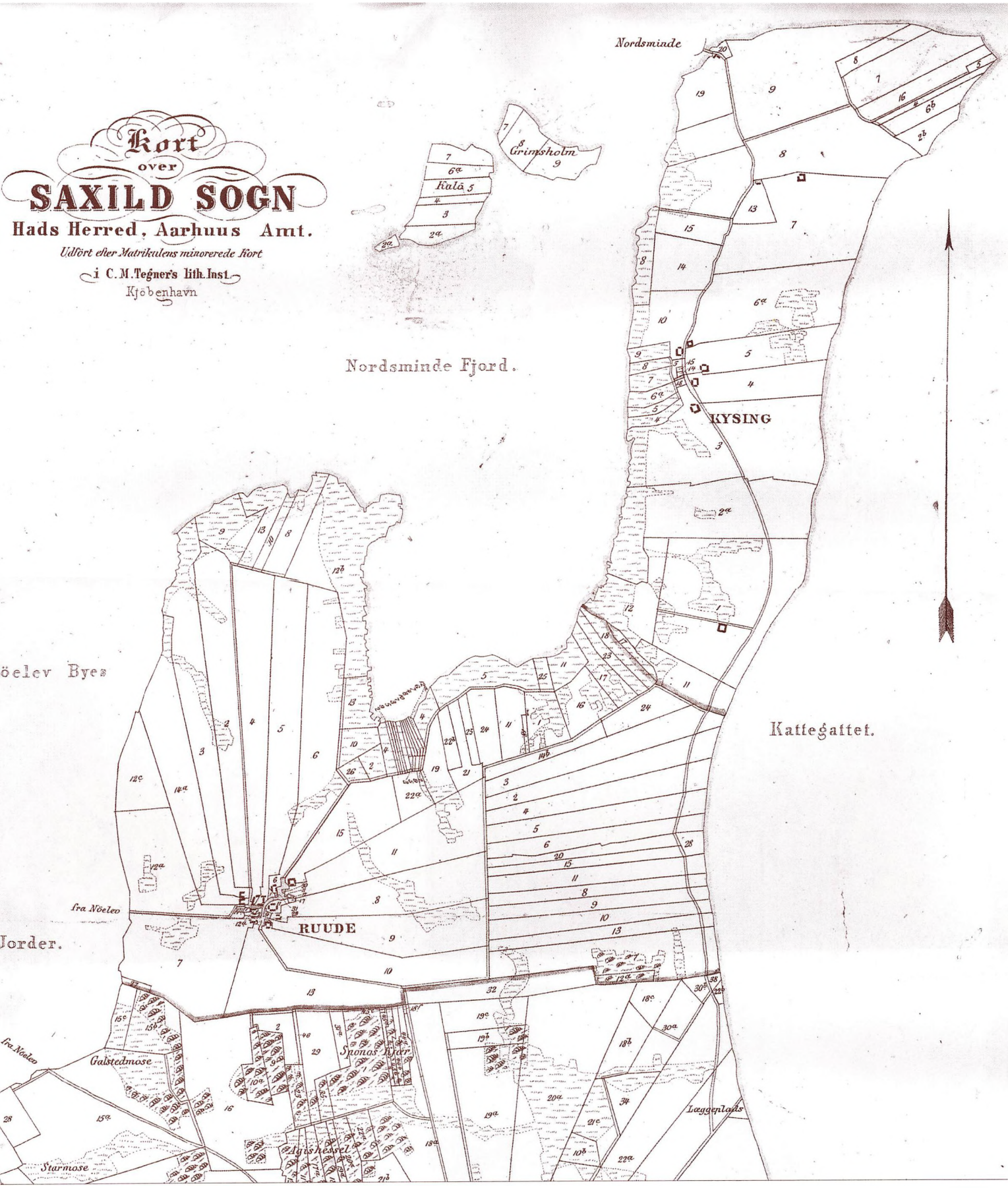

De Kysing bønder

HIDTIL HAVDE GÅRDMÆNDENE VÆRET FÆSTERE, MEN NU BEGYNDTE DE AT BLIVE SELVEJERE.

KYSING KIRKEGAARD

Gik man fra Norsminde, op ad bakken, lå Kysing Kirkegaard på venstre side, ud mod vandet. Den havde sikkert fået sit navn efter beliggenheden, tæt ved den gamle kirkeruin.

Gården tilhørte Baatrup-slægten, og navnet Baatrup stammede formodentligt fra Tiset sogn, hvor en lille samling huse engang hed Baatrup, nu Battrup, og hvortil der var familiemæssige bånd.

Det kunne ses, når der blev valgt faddere ved barnedåb.

Den ældste kirkebog for Saxild-Nølev begynder i 1701, og i 1707 nævnes den første Niels Nielsen fra Kysing, der døde om formiddagen klokken 8 slet, 56 år gammel.

Den næste oplysning i kirkebogen er at i 1925 døbes Niels Nielsen. Han nævnes nogle gange som fadder, og kaldes der Niels Nielsen Baatrup. Han var gift to gange, men ingen af hans koner er født i Saxild pastorat, og benævnes kun som Niels Baatrups hustru, så deres navne kendes ikke, men den første hustru er tretten år ældre end sin mand, og 41 år gammel, da deres søn, Niels Nielsen fødes, og døbes i 1753.

Han får skøde på gården i 1790, og 23. januar 1791 dør Niels Nielsen Baatrup den ældre.

Samme år 1. april gifter Niels Baatrup sig med Ane Mogensdatter fra Gylling. Han var da 38 år, og hans kone 27.

Indtil nu havde gårdmændene været fæstere, men netop i disse år blev de selvejere.

Det blev også Niels Baatrup og Ane Mogensdatter, der oplevede branden, udflytningen og de

første virkninger af landboreformen. Fra 1792 til 1809 fik de syv livskraftige børn.

Den ældste søn fik slægtsnavnet Niels Nielsen, og var udset til med tiden at arve gården.

1. februar 1811 døde Niels Nielsen Baatrup, 68 år gammel, og en måned efter var der skifte i dødsboet. Enken Ane Mogensdatter beholder gården, men når børnene når til skelsalder, skal hver af sønnerne have 200 rdl., døtrene 100 rdl. og en seng til en værdi af 50 rdl.

Året efter gifter Ane Mogensdatter sig med Ingild Nielsen. Hun var da 48 år, han var 41, og i året 1813 fik de en datter.

Anes ældste søn, Niels Nielsen, rejste ind som soldat og tog derefter forskellige tjenester, men 10. april 1821 fik han af stedfaderen skøde på gården, og der blev oprettet en aftægtskontrakt med Ane Mogensdatter og Ingild Nielsen.

Niels Nielsen var 27. marts 1821 blevet viet i Malling kirke til Maren Jensdatter fra Fløjstrup. Den unge gårdmandskone var kun 19 år. Ægteparret fik tre børn, Niels i 1823, Ane Kjerstine i 1827 og Karen Marie i 1827. Allerede i 1838, midt i høsten, døde Maren Jensdatter af tuberkulose, kun 36 år gammel, og skønt Ane Mogensdatter var blevet 74 år, hvilket dengang var en høj alder, måtte hun nu igen overtage husførelsen, men kræfterne slog ikke til, og 27. december samme år døde hun.

24. september 1839 blev Niels Nielsen viet anden gang, til Ane Kirstine Pedersdatter fra Ravnholt i Tiset sogn, måske var det en familiemæssig forbindelse. I 1843 kom en dreng til verden i Kirkegård, og døbt Hans Peter Nielsen Baatrup. Han er altså den første der ved dåben fik Baatrup-navnet.

I 1845 døde Ingild Nielsen.

17. april 1854 døde Niels Nielsen, 60 år gammel, og Ane Kjerstine måtte skifte med de to hold børn. Af de 7.218 rdl. der var i boet fik Ane Kjerstine den ene halvdel, og den anden skulle deles med børnene.

Hun og de to sønner fik en broderlod på 797 rdl., og døtrene en søsterlod på 398 rdl.

Det resterende beløb blev fordelt mellem børnene, men arvelodderne bliver stående i gården, mod behørig sikkerhed, og imod at Ane Kjerstine betaler 4 procent i rente.

I 1868 overdrager hun gården til sin egen søn, Hans Peter Nielsen Baatrup. Købesummen for Kirkegaard er 8.000 rdl., den samme sum, som gården blev vurderet til ved hendes mands død. Alt skete i fuld forståelse med Niels Nielsen Baatrup, der som den ældste af sin fars sønner vel var den naturlige arving til Kirkegaard. Men Niels havde lyst til at prøve kræfter med noget større, og købte gård i Fulden i 1890, den sidste fæstegård under Vilhelmsborg. Efter nogle forbedringer solgte han igen, og købte Skjoldelev Nedergaard, en gård på 121 tdr. land.

Tilbage på Kirkegaard blev Hans Peder Baatrup 7. maj 1869 gift i Bjerager kirke med Kjersten Andersen, og Ane Kjerstine flyttede ind i aftægtsboligen, hvor hun i de næste 16 år havde den glæde at kunne følge den nye generation.

Aftægtsaftalen mellem Niels Nielsen Baatrup og hans mor, Ane Kjerstine er gengivet i sin helhed i bogen: "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?"

Hans Peter Nielsen Baatrup og Kjersten Andersen fik seks børn, der alle kom til landbruget.

I 1902 forpagtede sønnen Karl Nielsen Baatrup gården, og 17. april samme år giftede han sig med Karen Marie Poulsen fra Fløjstrup, og i 1907 købte de Kirkegaard.

Hans Peter Nielsen Baatrup døde 6. april 1918. Hans enke levede til 28. november 1927.

Karl og Karen Marie Baatrup fik tre børn, Hans Peter 1903, Ane Marie 1905 og Anna 1908.

Der blev bygget et lille rødstenshus ved nedkørslen til gården som aftægtshus, og her boede Karen Marie efter Karl Baatrups død i 1948. Hun blev 96 år gammel, døde i 1973.

Hans Peter Nielsen Baatrup eller Peter Baatrup var den ældste, og tilmed den eneste søn, så han overtog naturligt Kirkegaard – som syvende generation.

Han blev gift 2. april 1933 i Hammel kirke med Thora Cecilie Thomasen, og ægteparret fik tre børn, Anna Marie 1933, Inge 1936 og Karen i 1949.

Peter Baatrup døde i 1980, og Thora i 1987.

Kysing Lundgaard

Derefter fulgte Kysing Lundgaard, hvor Mary og Pouli Nielsen havde deres liv og gerning. Også her på gården var der en familietradition, der rakte langt tilbage.

Michel Ingildsen og Ingild Michelsen har været fæstere, men de første på gården af familien er Niels Bisgård og Mette Ingildsdatter. De er født før kirkebogen blev indført i Saxild i år 1700, så vi kender ikke deres fødselsår, men de døde i 1743 og 1754. Gården har nok dengang heddet Bisgaard, for deres søn bar også dette navn.

Søren Nielsen Bisgaard levede fra 1705 til 1792, hans kone Ane Chrestensdatter døde i 1757. De drev også gården som fæstere, men deres søn Niels Sørensen gift med Maren Rasmusdatter, købte gården til selveje, og flyttede den ud efter branden.

De fik tre børn, Maren 1774, Rasmus 1777 og Ane 1788. Desuden et tvillingepar i 1783, men de levede ikke. Rasmus Nielsen overtog gården i 1801 sammen med sin kone, Ane Sørensdatter. Også de fik tre børn, Niels 1810, Søren 1815 og Maren 1819.

Rasmus Nielsen døde i 1847, men fem år før, i 1842 havde Niels Rasmussen og Karen Nielsdatter taget roret på Lundgaard. De fik i alt syv børn, hvoraf tre drenge, alle med navnet Rasmus Nielsen, døde som små.

Tilbage var Ane 1854, Mariane 1856, Rasmus 1859 og Maren 1863.

Karen Nielsdatter døde i 1888, og Niels Rasmussen året efter, men de havde set børnene komme godt i vej.

Ane blev gift med Søren (Pøel) Poulsen, Fløjstrup, og hendes datter Marie blev gift med Karl Baatrup på Kysing Kirkegaard. Mariane Nielsen flyttede også til Fløjstrup, blev gift med Peder Rasmussen på Toftegaard. Maren blev i Kysing. Giftede sig med Peder Andersen på Helenesminde, og Rasmus Nielsen overtog fødegården i 1888, sammen med hustruen, Karen Fiil. De fik to børn, Kamilla 1908 og Niels Pouli 1911.

Som i forrige generation hentede bonden fra Helenesminde sin brud på Lundgaard, da Holger Poulsen og Kamilla blev gift 23. september 1930.

Rasmus Nielsen døde i 1928, og Karen Fiil Nielsen drev gården nogle år.

12. oktober 1938 giftede Pouli sig med Mary Overgaard fra Søften, og samme år overtog de gården, som syvende generation. De fik tre børn, Rasmus 1941, Ellen 1942 og Karen 1945. Pouli Nielsen døde i 1970, og Mary Nielsen blev boende på gården, indtil hun solgte til sin datter Karen Særkjær, og indrettede en hyggelig bolig i det gamle fodermesterhus. Mary døde i 2006, og huset blev solgt.

Østervang

Familien Ejner Sørensen ejede Østervang, der nok er den smukkest beliggende af dem alle. Ane Marie og Rasmus Sørensen havde ejet gården siden 1900, og Ejner Sørensen drev den fra 1930 til 1964, hvor den blev solgt til Inge og Bent Kjeldsen. Inge Baatrup Kjeldsen er datter af Thora og Peter Baatrup på Kirkegård. Inge og Bent Kjeldsen drev sammen med børnene deres gård indtil sidst i århundredet, hvorefter markerne blev udlejet.

I 2006 blev jorden solgt. Delt mellem Kysinggaard og Helenesminde.

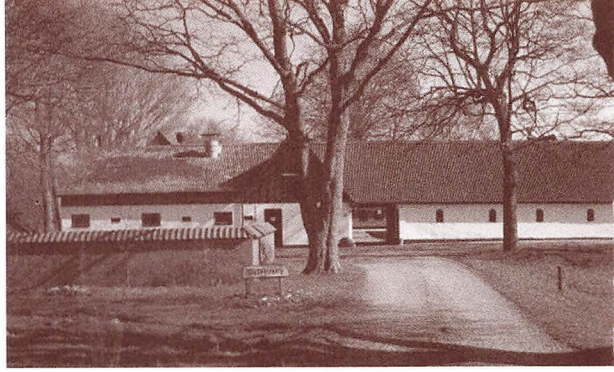

Ved vejen ned til Østervang, som Inger og Bent Kjeldsen overtog i 1964, ligger to huse. Det mindste, nærmest gården var en landarbejderbolig, og hertil flyttede Ejner Sørensen og hans kone, da de solgte Østervang.

Ejegod

Det andet var en gård på 15 tdr. land. Også udflyttet.

Et originalt skøde fortæller, at Dines Sørrensen 24. juni 1801 solgte gården til Hans Rasmussen Sielle for 400 rigsdaler.

Et lige så originalt dokument, dateret 17. december 1835, er en udførlig aftægtskontrakt mellem Hans Rasmussen og hans søn, Rasmus Hansen. Som vitterlighedsvidner, står de to nabomænd på Lundgaard og Østervang, Rasmus Nielsen og Niels Jensen. Hans Rasmussen Sielle fik et langt otium, han døde 19. januar 1874.

Senere – efter århundredeskiftet blev gården drevet af Anders Rasmussen og hans familie.

En søn, Holger Rasmussen, født på gården i 1921, vendte sent i livet tilbage til sin barndoms egn, og købte sommerhus på næsset.

I 1957 overtog Elisabeth Ejegod Mortensen gården. Den blev hjem for familien, der havde staldene fyldt med heste. Jorden blev i mange år drevet ved forpagtning, men blev senere overtaget af He-

lenesminde. Nu ejes og bebos gården af Elisabeth og Ejegods søn og hans familie. Han bærer det kongelige navn, Erik Ejegod (Mortensen).

De fire ovennævnte gårde var dem der efter branden i 1793 blev flyttet mod nord.

Inden vi når op til den næste gård, ligger der på højre side et lille ældre rødstenshus. Her boede Jens Peter Jensen, der af Saksild-Nølev sogneråd i 1936 sammen med Søren Arentoft og Karl Baatrup blev valgt som bestyrelse for friboligen.

Marielyst

Herefter fulgte Marielyst, der blev udflyttet fra Kysing by i 1905, og derfor fik matrikel 14a, i forhold til det gamle kort. Inger og Vagn Th. Rasmussen købte 1944 ejendommen af Danius Sørensen, og drev det meste af jorden som gartneri. Vagn kørte rundt og solgte sine grønsager, blandt andet til sommerhusene Der var også leverance af grønsager til kroen, specielt kartofler. Friskslagtet fjerkræ, især ænder, var en anden indtægtskilde. En stor del gik til kroens anretninger, hvor et stykke andesteg fra Kysing var en stor delikatesse.

Efter Vagns død i 1984 blev det hele videreført af Inger og deres børn, Karin, Kjeld og Gert.

Keld blev i Kysing, men var mest fisker, og han ejer den sidste og nu eneste fiskerkutter i Norsminde havn. Han byggede hus ved siden af moderens og bosatte sig her.

Omkring årtusindskiftet blev jorden overtaget af Kysinggaard.

Inger døde i 2006 og huset blev solgt.

Kysinggaard

Næste gård er Kysinggaard, matrikel 1, som Bodil og Knud Anker Arentoft drev. Gården har ligget nordligst i byen, og blev derfor ikke flammernes bytte i 1793. Fæster på gården i 1681 var Jens Nielsen, herefter Søren (Nielsen) Sørensen og hans søn Rasmus Nielsen.

Den fæster der i 1790 opnåede at blive ejer af sin jord, hed Niels Jensen Bonde, og hans datter Karen Nielsdatter giftede sig i 1821 med Mikkel Jensen fra Helenesminde. Herefter blev de to gårde i 34 år drevet sammen. Mikkel og Karen boede på Kysinggaard, og Mikkels forældre på Helenesminde.

Sammen med sin bror, Ole Jensen på Fellingsborg drev Mikkel mølleri i Kysing og Dyngby.

Der blev også hurtigt tale om ejerskab af jord ved den inddæmning af fjorden, som pastor Bruun, Saxild, inspektør Terndrup, Petersminde, og forvalter Møller, Rathlousdal, havde taget initiativ til, og som ved kongelig bevilling gik i gang i 1832.

Samme år giftede Mikkel sig igen, efter Karen Nielsdatters død, med Ane Pedersdatter.

I 1836 brændte Kysinggaard.

Mikkel Jensen døde i 1860, og hans enke giftede sig 1861 med Rasmus Jensen, Fellingsborg. Efterhånden er flere matrikler kommet under gården, nemlig matrikel 11 og 12. I 1867 også nr. 6.

Rasmus Jensens søn af første ægteskab, pastor Ole Jensen, Fakse Ladeplads, arvede Fellingsborg, men byttede den med Kysinggaard, som han bortforpagtede.

Ikke alle navne på gårdens beboere kendes, men i nogle år, fra 1895 til århundredskiftet var Cecilie og Rasmus Pedersen (Øgaard) forpagterpar, før de overtog ejendommen på næsset i 1901, og blev afløst i Kysing af Evald Kristensen.

Den sidste forpagter var Ingvard Jørgensen. Han købte gården i 1912, men solgte kort tid efter til købmand P. Bentzon, Odder.

I 1915 hærgede en brand igen gården.

I 1916 blev der, ejermæssigt, rolige tider på Kysinggaard, da den blev købt af Søren Arentoft.

Han giftede sig med den ældste af Rasmus Mortensen, Fellingsborgs, tre døtre, Anna, og ægteparret og deres fire børn, Else, Rigmor, Gudrun og Knud Anker boede på og drev den nu store gård, indtil sønnen Knud Anker Arentoft, født 1925, og hans hustru Bodil, født Kruse, overtog forpagtning i 1963, og blev ejere i 1965. I 1969 blev Frederiksdal, Hans Høyer Midtgaards gård, tilkøbt.

Søren Arentoft døde i 1966, og Anna Arentoft i 1976.

Knud Anker Arentoft døde i januar 2007. De sidste ti år levede han og Bodil i en villa i det nye kvarter ovenfor krobakken, og deres datter, Anne Marie Aren-

toft driver Kysinggaard, og bor her sammen med sin mand Anders Tind Kristensen og deres tre børn.

Som genboer har de et nybygget hus, og den gamle Kysing skole der indtil 1947 gav kysingbørnene den første, og måske eneste boglige lærdom og viden. Det var et enmandsjob at være lærer på landet, og en god en af slagsen kunne præge børnene for livet.

Frederiksdal

Herefter fulgte Frederiksdal, der ikke har så lang en historie, fordi agrene overvejende stammede fra inddæmningen. Axel Høyer, Rodstenseje, købte jorden af Moesgaard, og byggede gården. Laden stammede fra en kunstgødningsfabrik i Mundelstrup. Den blev nedbrudt, kørt den lange vej på hestevogne, og opført igen. Den står der stadig, men blev senere forlænget. I 1929 solgte Axel Høyer gården til sin nevø, Hans Høyer Midtgaard, og han og hans familie drev den indtil han i 1969 solgte til Kysinggaard.

Den ligelige fordeling af jorden i Kysing efter branden betød at øerne i fjorden også blev delt mellem gårdene, så derfor var en båd eller en pram en del af det nødvendige udstyr. Det gjorde det også muligt at variere den lidt ensformige kost med fisk.

Sørøveren fra Kysing

For en kysingdreng, Jens Rasmussen, gav sejlads på hav og fjord lyst til at blive sømand.Han var født i 1786, og var syv år da forældrene mistede alt ved branden.

Som 16-årig stak Jens til søs, og i 1804-07 sejlede han med en galease, og oplevede at skibet blev plyndret af afrikanske sørøvere. Slap dog for det, som andre havde måttet gennemleve, nemlig at blive ført til Afrika som slave.

Det var urolige tider. England havde angrebet København i 1801 for at tvinge Danmark ud af forbindelsen med Rusland og Sverige, der var neutrale, og lod deres skibe sejle hvor som helst. Men da Napoleon stod som sejrherre over hele Europa, undtagen England, ville han tvinge dette ved at forbyde alle at handle med England.

England frygtede at hele Danmarks flåde skulle overlades til Frankrig, og derfor sendte de den store armada til sundet, bombarderede København, og tog flåden. Vore handelsskibe kunne nu ikke mere sejle frit, men kapredes af englænderne, hvor de traf dem.

Jens Rasmussen strandede i Trondhjem (Oslo), da skipperen ikke turde sejle til Danmark, og hjemrejsen til Kysing foregik til fods. Hans ejendele blev sendt med et skib der forliste.

I 1908 tog han igen hyre, og året efter blev han styrmand, men sejlads var stadig en farlig beskæftigelse. To gange blev de opbragt, og sat i land på en øde strand, hvorefter englænderne forsvandt med skib og last. I 1813 blev de for tredie gang kapret, og denne gang blev mandskabet taget med til England som krigsfanger, og stuvet sammen i et gammelt linieskib, der lå på Themsen. Fangerne var stuvet så tæt, at de ikke alle kunne ligge ned på en gang.

Lys og luft kom gennem kanonportene, hvoraf hver anden var boltet i, og de andre var tilgitret. De levede på sultegrænsen, medfanger døde, penge, tøj og breve fra hans trolovede, Mette, blev stjålet, og uvisheden om deres skæbne sled på både legeme og sjæl. Endelig, i 1814 blev freden sluttet i Kiel, og alle krigsfanger skulle tilbagegives.

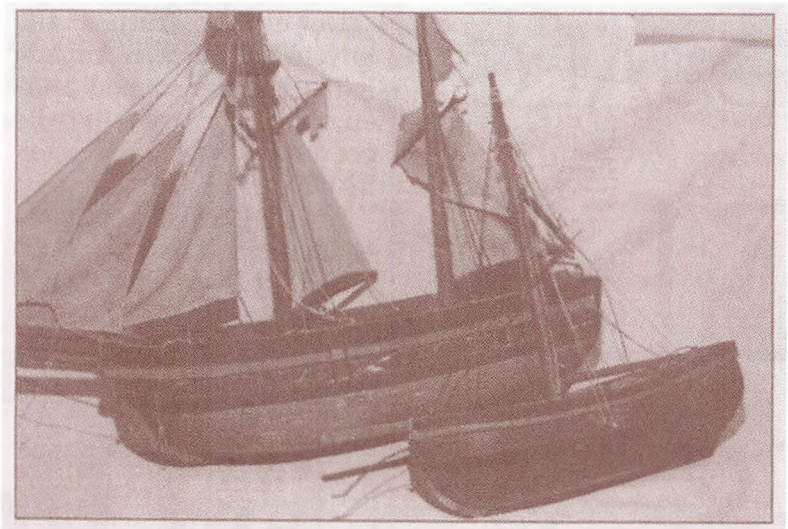

Disse to skibe er omkring 200 år gamle og et godt eksempel på, hvad man kan finde i museets magasin. Skibene blev i følge optegnelserne fremstillet af en Jens Rasmussen, der under en del Englandskrigen (1807-1814) sad i engelsk fangeskab. Ventetiden brugte han på at lave skibe, inden han blev løsladt og bosatte sig i Kysing.

Jens Rasmussens modelskibe

Den 15. juni slog befrielsens time. Sammen med andre fanger blev Jens Rasmussen sat i land i Tønning i Slesvig, og derfra gik turen langsomt mod nord.

8. november stod Mette Sørensdatters og Jens Rasmussens bryllup. De var 23 og 28 år gamle, og de overtog fødegården i Kysing. I 1815 fødtes deres søn Rasmus Jensen, som den første af otte børn.

Jens kunne ikke ryste oplevelserne fra fangenskabet af sig, og bedst som han gik og arbejdede kunne han gå i stå, og i timevis stirre ud over havet. Livet på havet havde stadig tag i ham, og sammen med en svoger købte han skib, og de drev i nogle år kystfragt. I 1827 solgte han gården i Kysing til sin søn, Rasmus, og købte Saksild Hovgaard sammen med en svoger, der blev købt ud i 1829. Foruden driften af den langt større gård, tog Jens sig jævnligt af losning af de skibe, der anløb stranden ved Saksild, og udnyttede også gårdens forstrandsret til at fiske, især sild og ål.

Mallings matador

Energi og initiativ blev givet videre. Hans yngste søn Niels Jensen, født 1835, der efter læretid hos Hans Broge i Århus, nedsatte sig som købmand i Saksild. Senere så han muligheder i at flytte til Malling.

Her havde Niels Jensen den lykke at være på rette sted i rette tid, og først og fremmest at være forsynet med rette fremsyn og indsigt. Han var blandt de folk der grundlagde Odderbanen i 1884, og samme år blev købmandsgården åbnet.

I 1886 indviede han Malling Dampmølle, og sammen med blandt andre hans læremester Hans Broge, tog Niels Jensen initiativ til Malling Landbrugsskole der blev indviet 7. november 1889.

Han købte fire mindre gårde, lagde dem sammen og byggede en større, hvor der blev indrettet mejeri. Gården blev opkaldt efter hans første hustru, og hedder endnu Karensminde.

Købmandsgården blev solgt til I. Torstensen, som Niels Jensen selv havde lært faget, og efter to generationer overtaget af Søren Nedermark, der flyttede virksomheden der nu fik navnet Råd og Dåd, nu XL-Byg, ud til Mallings omfartsvej.

Niels Jensen døde i 1898, og på pladsen mellem jernbanen og købmandsforretningen, blev der i 1904 afsløret et minde, formet som en træstub, over "Mallings Matador", der i de kun 63 år han levede, og, måske i kraft af sit beskedne valgsprog: "at være – ikke synes", nåede så meget.

Stenen blev i 1992 flyttet til dens nuværende plads, ved vejen gennem byen.

Hans far Jens Rasmussen i Saksild afstod i 1852 Saksild Hovgård til en søn, og fik ti gode og travle år som aftægtsmand. Han havde også evner for håndværk, og byggede to lossepramme der blev brugt til losning og lastning af skibene.

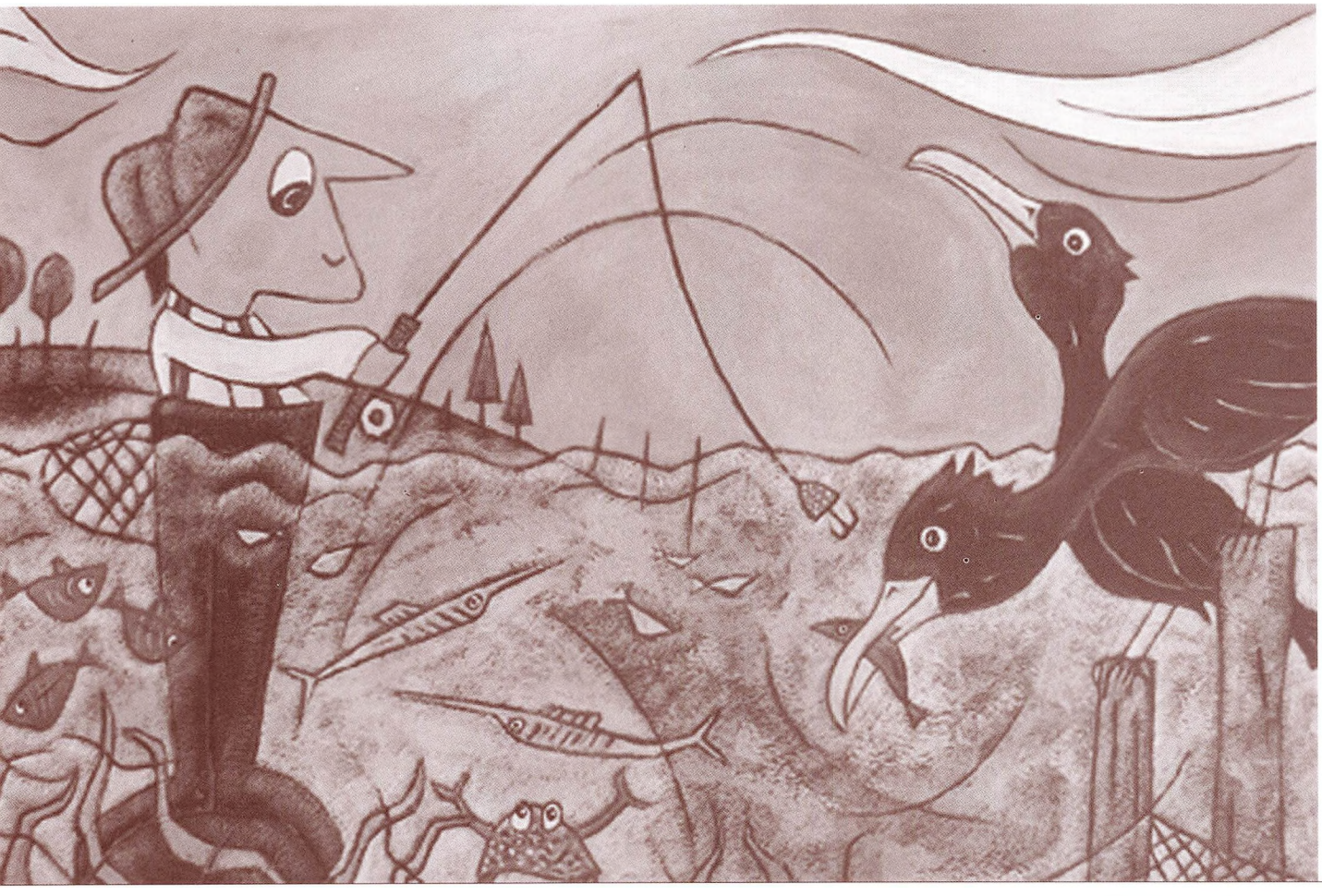

Kysing Strand, Ole Grøn

På Odder Museum findes et par små modelskibe, som Jens Rasmussen byggede til sine børnebørn. Kopier af de skibe han havde sejlet med, i sine unge år.

Hvert år markerede han den 15. juni, årsdagen for sin frigivelse, ved at samle sin efterhånden store familie til en fest, og denne tradition fortsatte længe efter hans død. Sidste gang var i 1942.

I 1914, på hundredeårsdagen, var der stor fest på Saksild badehotel, med taler, festsange og fyrværkeri.

Mette Sørensdatter døde i 1861, og Jens Rasmussen i 1862.

På kirkegården i Saxild kan man endnu se den gamle gravsten, hvorpå der foruden navnene står: "Befriet af Engelsk Fangenskab 15. juni 1814."

Kysing By

Rasmus Jensens gård, matrikel 5, lå på den gamle byplads, der nu består af fire huse. Imellem husene ligger en stump asfalteret vej, afgrænset i hver ende, dels af et kastanietræ, og dels et buskads. Her gik den travle landevej, indtil den mistede sine krumninger. Det var i 1964 i forbindelse med at den nye bro over fjorden blev bygget.

Det ene hus hører under Kysinggaard.

Det ældste af husene, ingen kender dets alder, er bygget af en skipper fra Tunø, der fra sin sidste rejse som gik til Norge, hjembragte tømmeret til det bindingsværk der stadig kan ses, hvor den nuværende ejer har fjernet det puds der ellers skjulte det.

Mona og Orla Jensen købte huset i 1965, og har omdannet det til en blomstrende oase.

Og en havestue er bygget af vinduer fra det hedengangne Rude Strandhotel.

Det midterste i rækken købte Verner Bækgård i januar 1969, næsten ubeset. Han skulle hurtigt have et sted til familien, for det fjerde barn var lige på trapperne. Han har fået fortalt, at huset var den ældste skole i byen, så det må være her man i 1829 fik en skoleholder, med en helt speciel historie.

Skoleholder Rasmus Nielsen Brøgger

Rasmus Nielsen Brøgger var født i Randlev, og pastor Blicher sørgede for at den begavede dreng kom på lærerseminarium.

Det var aldrig nogen velbønnet beskæftigelse at være degn, og hans familie blev stor. Derfor prøvede han at skaffe en indtægt ved at eftergøre pengesedler. Han var en dygtig tegner, men ikke dygtig nok, og falskneriet blev opdaget.

Det var en alvorlig sag, der medførte dødsstraf, men ved skæbnens gunst blev den konverteret til livsvarigt tugthus. På grund af særdeles god opførsel slap Rasmus Brøgger med fem år i Viborg tugthus, og da de Kysingmænd satte stor pris på ham, og havde medlidenhed med familien, ansatte de ham igen som skolemester. Ved siden af lærergerningen, som han bestred på bedste måde, begyndte han at "gøre tegninger", og skrive vers til bryllup, fødselsdag, ligfærd og andre højtidelige lejligheder. Nogle af hans arbejder kan ses på Odder museum. Det fortælles, at han til sin død i 1841, måtte bære en jernring om håndleddet, så han stadig blev mindet om sit fejltrin.

Det fjerde hus var friboligen, hvis historie er fortalt andetsteds, og som i 1977 blev købt af Minna og Eigil Schmidt, der i 1981 rejste til Lesotho i Afrika, og derfor solgte huset til Søren Næsborg.

Ole Grøn

I 1980 blev huset igen handlet. Købt af Ole Grøn og Anette Thy. Ole Grøn er lærer, men mest kunstner, maler, forfatter og naturelsker. Det smukke sted med udsyn til hav og fjord er inspiration til hans dejlige billeder og beskrivelser. I 1987 byggede han atelier ved huset, og under gravearbejdet fandt han i jorden nogle ting, der kunne hilse fra det gamle hus og dets beboer.

En blækflaske, endnu med etiket, en rusten ske, en kniv og et dørgreb. Der lå også en grisekæbe, og så lige en ølflaske – af gammel model.

Sandballegaard

Den næste gård er Sandballegaard, som Christian Raphael Rasmussen købte i 1902, for 35.000 kroner. Han døde i 1934 og sønnen Vagn måtte gå i husbonds sted, selvom den syttenårige knægt hellere ville noget andet.

Vagn Rasmussen overtog gården i 1956, og drev den til sin død. Der var ingen livsarvinger, så gårdens bygninger blev solgt, og jorden delt mellem Kysinggaard og Helenesminde.

Helenesminde

Helenesminde følger lige efter. Det var den, Jens Olesen købte i 1789, og den havde været drevet af Jens Olesens far, Ole Jensen, der således var den sidste fæster på stedet.

Jens Olesen og Birthe Mikkelsdatter havde fire børn, heraf to piger, Kirsten og Ingeborg Jensdatter, der begge blev gift ud af byen. Den ældste søn, Mikkel Jensen, giftede sig med Karen Nielsdatter fra Kysinggaard, og de drev herefter begge gårde.

Den yngste søn, Ole Jensen, ægtede enken Ane Jensdatter og blev herved ejer af Fellingsborg, og det var ham, der byggede Kysing mølle i 1840. Den brændte i 1932.

Mikkel Jensen og Karen Nielsdatter fik tre børn, der alle fik gårde i omegnen. Den ældste, Jens Mikkelsen overtog Helenesminde i 1820 for 3.000 rd., eller som det hed: tre tusinde rigsdaler sølv. Jens var ved overtagelsen af gården 32 år og ugift. Den pige han elskede, var ikke et passende parti. Ved familiens mellemkomst traf han Helene Kirstine, og de blev viet i 1862. De byggede den lade og det stuehus, der står i dag. De fik ikke børn, men tog en søsterdatter, Marie Kristensen i huset. Gården blev hendes hjem, og hun blev gift herfra, med Niels Poulsen, og det er hendes søn, Holger Poulsen, der omhyggeligt har fortalt det hele.

Da Jens Mikkelsen døde, og Helene Kirstine, der ellers var en dygtig og myndig dame, blev dårligt gående efter et fald, kom Peder Andersen hertil. Han giftede sig med Maren Nielsen, der var datter af Niels Rasmussen og Karen Pedersdatter på Kysing Lundgaard. Peder og Maren overtog Helenesminde i 1889, og Helene Kirstine, eller "Bedste" som hun kaldtes, kom på aftægt, som det var skik.

Heller ikke Maren og Peder Andersen velsignedes med børn, så Maries søn, Holger, blev fæstet som karl. Måske for at man kunne "se ham an".

Han bestod prøven, og i 1929 købte han Helenesminde for 70.000 kroner. Et år senere gjorde han ligesom sin forgænger: gik til Kysing Lundgaard og fandt sin livsledsager.

Blev gift med Kamilla Nielsen, datter af Marens bror, og søster til Pouli Nielsen, der senere blev husbond på Lundgaard. Kamilla og Holger fik to sønner, Henning og Mogens. Den ældste, Henning, giftede sig med Birgit Haar, og de overtog gården i 1963. Og i dag er det næste generation, Niels Haar Poulsen, der er bonde på Helenesminde. Syvende, eller rettere ottende led, for også en fæster holdt af og passede sin jord.

Det er, som før nævnt, Holger Poulsen, der de sidste mange år af sit lange liv samlede oplysninger om sin slægt og sin egn.

Han fulgtes med århundredet, mistede sin Kamilla allerede i 1962, og levede selv til 1993.

Alle skøder på gården findes, selv det, der blev udstedt 27. juli 1789, og som blev reddet ved den store brand.

Det er også oversat til nutidsdansk. Holger Poulsen lærte sig den gamle skrift og at tyde formuleringerne, der er ret forskellige fra dem vi benytter os af – selv når det drejer sig om kancellisprog.

Fellingsborg

Yderst i rækken ligger Fellingsborg, der også har mange stærke led i kæden.

Ole Jensen, Helenesminde, giftede sig med enken Ane Jensdatter på Fellingsborg, og de fik i 1821 en datter, Birthe Kirstine Olesdatter. Ole var en driftig mand. Byggede Kysing mølle, og drev mølleri her og i Dyngby, sammen med sin bror, Mikkel på

Kysinggaard. De købte også i fællesskab jord i fjorden efter inddæmningen.

Rasmus Jensen fra matrikel 5, (søn af Jens Rasmussen) ægtede Birthe Kirstine Olesdatter, og de fik en søn, Ole Jensen. Birthe Kirstine døde i 1860, kun 39 år gammel, og Rasmus Jensen giftede sig 1961 med Mikkel Jensens enke, Ane Pedersdatter, på Kysinggaard. Hans søn fra første ægteskab, Ole Jensen, mageskiftede efter faderens død 1875 og overtog Kysinggaard.

Ane Pedersdatters sønnesøn, Rasmus Mortensen overtog Fellingsborg sammen med sin kone Ane Kirstine.

Rasmus Mortensen gjorde det store forarbejde da der i 1919-20 blev foretaget en ny og bedre afvanding, så græsarealerne kunne omdannes til frugtbar agerjord.

Ane Pedersdatter var en sjælden kvinde. Da hun i 1890 fyldte 80 år, modtog hun ikke gaver.I stedet for gav hun pengegaver til såkaldte småkårsfolk og foreninger der tog sig af mindrebemidlede.

I dagblade blev der indrykket annoncer med taksigelser fra Saxild-Nølev Sygeforening og fra private modtagere i Saxild.

Af Rasmus Mortensens tre døtre, Anna, Birthe og Agnes, blev Anna gift med Søren Arentoft på Kysinggaard.

Agnes fik sit hjem på Brendstrup hovedgård. Hendes mand, Aksel Nielsen, havde en tid været bestyrer på Fellingsborg.

Birthe Mortensen overtog sammen med sin mand, Hans Poulsen Hansen, Fellingsborg i 1933. De fik to børn, Bodil, født 1935, og Poul Erik født 1937.

Poul Erik Hansen giftede sig med Asta Rasmussen fra Fløjstrup. De overtog forpagtningen af gården i 1962, købte den i 1969, og drev den sammen med deres to piger, Birgitte, født 1966, og Annette, født 1969.

Omkring årtusindskiftet blev gårdens jord bortforpagtet.

I 1932 legede nogle børn med tændstikker, og det endte med det ulykkelige resultat, at den gamle, særprægede mølle i Kysing, der var stråtækt helt til jorden nedbrændte.

Grunden hvorpå møllen havde stået, og den store trekant jord ned mod vandet, blev i 1969 købt af staten og udlagt som rekreativt område. Der blev anlagt rasteplads og bygget faciliteter.

Birthe Kirstine Mortensen døde i 1973, og Hans Poulsen Hansen i 1993.

Liv og død

Ane Pedersdatter gav måske i 1890 sine fødselsdagsgaver af hjertet, måske i taknemlighed over at have fået lov til at leve så længe. 80 år var en høj alder.

Først omkring år 1900 var gennemsnitslevealderen nået op på 60 år, og går man et lille århundrede tilbage, var den under 50 år.

Tuberkulose – tæring var en frygtet og udbredt lidelse der tog mange. Børn, unge og folk midt i livet. Andre farsoter – smitsomme

sygdomme – krævede ofre, og det var først da Alexander Flemming i 1929 opdagede penicillinen, at betændelser blev en forholdsvis ufarlig ting.

Det kan læses at efter en ægtefælles død giftede man sig ofte hurtigt igen. Imellem kunne der vel være tale om kærlighed, eller måske gensidig sympati, men også af praktiske årsager. En kone uden husbond var vanskeligt stillet, men endnu værre så det ud med en bonde uden kone, og måske med små børn.

Alt til gårdens husholdning blev forarbejdet fra grunden.

Dyr skulle slagtes, og kødet saltes, lys blev støbt, hør samlet, skættet og vævet, og fårets uld kartet og spundet, inden der kunne sys og strikkes tøj. Dertil kom arbejdet i nyttehave, og omhyggelig høst og opbevaring af rodfrugter og frugt. Langt op i tiden kogte man også selv sin sæbe. Til 30 pund fedevare, måske af en selvdød gris, skulle der bruges 15 pund soda og 10-12 pund læsket kalk. Selve processen strakte sig over flere dage.

Næsset

Tilbage i Norsminde er der åbne marker, til fjordsiden og ud over næsset, hvor bugten anes i det fjerne. Ad en markvej, to hjulspor med græs i midten, og kantet af et frodigt væld af løvetand, vild gulerod, primula og skarntyde, går man derud.

Her lå engang to ejendomme på 14 og 11 tdr. land.

I de første 50 år af forrige århundrede kunne man ved sparsommelighed brødføde en familie på et landbrug af den størrelse, og desuden var der på næsset endnu en indtægtskilde. Sammen med de øvrige grundejere havde man strandret, og derved mulighed for at sælge sten og ral.

Den yderste ejendom var oprindelig trelænget og stråtækt. Ved nordsiden var der en lille fritliggende bygning, måske hestestald, og møddingen var også placeret her. Ved sydsiden var der en hestegang, der inden petroleumsmotoren holdt sit indtog, var eneste kraftkilde. Elektriciteten kom langt senere.

Smeden

Lidt sydligere, og lidt længere mod vest lå den anden ejendom Kysingnæs. Også her en trelænget, med en ekstra vinge bygget til, og endnu en bygning der lukkede gårdspladsen af. Her i midten var den livsvigtige mødding placeret. Her boede først Christen Petersen. Som skikken var, fik hans søn navnet Peter Christensen, og det var ham, der var udlært smed. Han giftede sig med Severine, og de fik sønnen Christian Christensen.

Efter Peter Christensens død blev farmor Severine boende på gården hos Dagmar og Christian Christensen. Severine var meget flittig, men også en meget bestemt dame, der ikke havde besvær med at sætte sig i respekt.

Havde man i hendes tid haft mulighed for at måle intelligens, ville Severin ligge højt. Det fortælles, at når familien var i kirke, så kunne hun på hjemvejen, der foregik til fods, gengive præstens prædiken ordret. Og på den tid var en prædiken ikke noget der var overstået på ti minutter.

Skarven på Næsset

Hun havde et svagt punkt for især én af Dagmar og Christians seks børn, Peter, der i øvrigt blev døbt Kristensen. Præsten havde hørt eller husket forkert, og det, der stod i kirkebogen kunne ikke ændres.

Christian blev altid kaldt smeden, og indtil elmesygen satte ind markerede en klynge elmetræer stedet, hvor hans lille smedie lå. En lille firkantet bygning med plader på taget. Men esse var der, og der blev syslet lidt i faget. Ved større opgaver blev der dog sendt bud efter en fagmand. Smedien var også praktisk om vinteren, hvor landbrugsredskaber som de to brug ofte ejede i fællesskab, kunne stå i læ for storm og havgus.

En af Christian Christensens sønner Elvin, overtog stedet efter forældrene, og drev det indtil 1973 hvor det blev udstykket til sommerhusgrunde, og bygningerne revet ned.

Dem ude fra Næsset

Den yderste gård overtog Rasmus Pedersen (Øgaard) og Cecilie efter Rasmus' fars død i 1901, og boede der med deres børn, Eskild, Bertha og Peter. De kom fra Frederiksdal. Her og på Kysinggaard havde Rasmus Pedersen været bestyrer. Familien boede på næsset indtil 1908, hvor Rasmus Pedersen blev leder, eller økonoma som det kaldtes, på den familieejede Kancelliråd Andersen og Hustru's Stiftelse for ældre på Randlevvej i Odder.

Den næste ejer hed Marius, og herefter fulgte Frants og Johanne. Ifølge Peter Kristensen var Johanne verdensmester i lagkager.

De første cirka 30 år af århundredet var der ikke krodrift i Norsminde, så høstfester og andre store begivenheder blev fejret på skift i gårdene, og alle bidrog med fortæring af forskellig art. Det var fra disse fester, Johannes bagekunst stadigvæk mindes, måske efter 75 års forløb.

De russiske soldater

I 1943 flyttede Thorvald og Dorthea til Kysing. Først som lejere af ejendommen, indtil de i 1946 købte den.

En aften i januar 1945 kom tre mænd og bankede på. Det var to russiske soldater, der skulle gemmes for tyskerne, og en hjælper der skulle forklare sagens sammenhæng. Dorthea og Thorvald sagde ja, og næste dag kom endnu en flygtning. De boede på høloftet et par måneder, og værtsparret delte deres sparsomme madrationer med russerne, men det værste var den evige angst for, at hemmeligheden skulle blive røbet, ikke mindst fordi der var tre børn i huset i alderen fem til fjorten år.

Men alt gik godt, russerne kom ad uanede kanaler til det rigtige sted, og Thorvald fik efter krigen tildelt ordenen Den Røde Stjerne.

En udførlig beretning kan man finde i bogen "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?".

Thorvald dyrkede grønsager, der blev solgt til "Huska".

Ejendommen brændte i 1950. Blev efter genopbygning solgt til Inger og Johannes datter og svigersøn, og senere udstykket. Thorvald byggede hus til sig selv og Dorthea i Rude. Huset er det kønne "Rosenbo", der ligger midt i det hele. Bag restaureringen er det den samme bygning der har ligget der i mere end hundrede år.

Rasmus Pedersens søn, Peter (Øgaard) og smedens søn Christian fulgtes ad til Kysing skole, indtil Peter flyttede til Odder. De to mødtes igen i soldatertiden, hvorefter de holdt sammen livet igennem.

Her slutter historien, og nutiden træder til.

Borte er hundreder af år, fyldt med begivenheder, levet liv, hårdt arbejde, glæder og sorger.

Nogle mennesker forsvinder ud af historiens gang uden at sætte sig andre spor end at opdrage den næste slægt, at sørge for kontinuiteten, men den opgave er nok også en af de fornemste vi har.

For tiden kan ikke standses, den fortsætter – mod noget vi ikke kender. Verden er blevet større, alt ændrer sig – også bondens liv. Måske finder man ikke mere sin livsledsager lige i nærheden. Nye driftsformer afløste de gamle, fysisk krævende måder at omgås sine dyr og marker på. De store maskiner holdt deres indtog, og for stadig at drive et rentabelt landbrug, skulle der bruges mere jord.

Mindre landbrug blev samlet under ét, og ved generationsskifte blev gårde lagt sammen. Ind imellem deltes en gårds jorder, eller gik i forpagtning, for det er heller ikke sikkert at hverken ældste eller yngste søn eller datter skal følge i slægtens spor.

Til gengæld kræves der meget af dem, der vælger at drive landbrug, i form af uddannelse, indsigt og evne til omstilling.

Danmark er ikke mere et bondesamfund, og livet rummer så mange muligheder, som unge i de forrige slægtled, end ikke kunne drømme om.

HANDEL OG VANDEL

På samme måde som Kalvø og Grimsholm var det yderste af næsset delt i striber på langs. Den nordligste del tilhørte Kirkegård, den næste stribe Lundgaard. Herefter fulgte Rasmus Pedersens, og smed Peter Christensens jorder, og den sydligste stribe var Alrøefamiliens.

Fra 1902 findes der brudstykker af en brevveksling mellem gårdejer Rasmus Pedersen, smed P. Kristensen, gårdejer H. W. Alrøe og entreprenør A. C. Højgaard, Nørregade 29, Horsens, om køb af store sten fra stranden. A. C. Højgaard havde en kunde, der skulle bruge et større antal. Det var åbenbart en betydningsfuld handel, for hr. Højgaard gjorde turen til næsset for at se på varerne. Rejste til Malling med toget, hvor han blev afhentet i hestekøretøj. Der blev udfærdiget en kontrakt, eller måske et udkast. Matrikelnumrene mangler, og den er ikke underskrevet, hverken af køber, sælgere eller vidner, men lyder som følger:

Vi underskrevne Lodsejere paa Kysinghage, Nølev Saxild Sogn:

Gaardejer H. W. Alrøe, der ejer Matr. No.

Gaardejer Rasmus Pedersen, der ejer Matr. No.

Smed P. Kristensen, der ejer Matr. No.

sælger herved til Hr. A. C. Højgaard, Horsens, de Stene som er og forefindes paa vor Strandret, Strand Land og Vand, med fornøden Færdselsret, med ret til at slaa Stenene hvor de findes paa følgende Betingelser:

Købesummen er 10 Kroner skriver Ti Kroner pr Kubikfavn, som maa betales, førend Befordringsmidlerne forlader Kysten eller Pladsen.

Naar og hvor tit Køber vil afhente Stenene er os lige meget naar blot Betalingen erlægges som ovenfor nævnt. Dog bemærkes det, at køberen er forpligtet til ligesaavel at tage de store som de smaa, og ikke udtage de bedste og lade de mindre gode tilbage.

Vi underskrevne forpligter os endvidere til ikke med vor vidende og vilje at lade andre end de af Køber anviste borttage Stenene da vi ellers, saafremt Køberen kan overbevise os derom ere forpligtige at udbetale ham den hele modtagne Købesum.

I Søgsmaalstilfælde gjælder Lov af 26. Januar 1828.

Til Bekræftelse under vore Hænder vidnefast:

Kysinghage

Til Vitterlighed om rigtighed
Underskrifter og Dato:

Den efterfølgende korrespondance vidner om at der – for at bruge et udtryk der i denne sammenhæng virkelig er på sin plads – er kommet grus i maskineriet.

Der blev diskuteret så længe, at der var fare for, at stempelmærkerne blev for gamle, så der måtte anskaffes nye inden kontrakten kunne tinglyses, og den udgift var der ingen af sagens parter der ønskede at udrede.

Henover vinteren skrev man flittigt, indtil 3. april, hvor hr. Højgaard beklager, at H. W. Alrøes "fru moder" nægter at skrive under på kontrakten.

Det er muligt, at kontrakten med Rasmus Pedersen og Smeden gik i orden, og at H. W. Alrøe beholdt sine sten, for hvis man nu hundrede år efter går næsset rundt er der ikke mange store sten på den yderste strand, mens der er mange på sydsiden.

Sneborgen, som Hans Waldemar og Søren byggede i drengeårene (læs afsnittet Louises tid) var næsten intakt 60 år senere, og selvom isskruninger gennem årene, senest i 1995, har væltet de opstablede kampesten, så er de der stadigvæk.

Kysing Kirke

I DAG ER DER KUN RESTERNE AF KIRKETÅRNET TILBAGE.

Kirken omtales første gang omkring 1315 i Bordets Jordebog, der beretter at kannikkerne havde ret til en trediedel af de offergaver der kom ind, når kirkens krucifiks Sankt Hans Dag førtes til Århus.

1430 erklærede et tingsvidne, at indtil Markvor Skernov overtog forretningen, hørte provstens regnskab til Kysing Kirke.

Det er usikkert om kirken tilhørte fællesbordet, og ved dettes udstykning i 1427 sammen med Kysing mark, indgik i Vor Frue præbende. Præbende er i det katolske retssprog betegnelsen for den indtægt, som henlægges til det enkelte medlem af et domkapitel.

Kirken nævnes 1524 i regnskabet over kirkens landehjælp, og tilsyneladende sidste gang i 1529, da den afleverede en klokke, der med jernfang (ophæng) vejede 16 lispund – 1 lispund = 8 kg.

Sognet der har udgjort den nordlige del af det nuværende Saxild sogn, omfattede vistnok tillige et område på fjordens nordside.

Kirken der var den nordligste i Hads Herred, har ligget en god kilometer fra landsbyen på det yderste punkt af den halvø som dannes mellem Kattegat og Norsminde Fjord.

Bygningen hvoraf beskedne levn fortsat er synlige, og i senere tider benævntes "Meden Kirke", har været rejst på toppen af et bakkedrag, på sydsiden af den snævre munding, hvor fjorden løber ud i havet.

Fra bakken var der udsigt til alle sider, og kirken har kunnet ses både fra landsiden og ude fra havet.

Arealet hvor ruinen står er fredet, men har aldrig været systematisk undersøgt ved udgravning.

Kirkegården var hegnet med stengærder, men de kendes kun fra matrikelkort fra 1811, og er formodentlig revet ned omkring 1850.

Af murværk er bevaret partier af marksten i kalkmørtel, indeholdende teglstumper, og en enkelt profileret ribbesten, desuden enkelte munkesten, måske fra sider i et vestvindue. De stående bygningslevn er enten en rest af skibets vestre afsnit eller af et tårn.

Som sikring af ruinen opsatte lokale beboere i 1875 en buste af Frederik den Syvende. Det skete på initiativ af kromand Hans Sørensen Alrøe.

Kysing kirkeruin

Friboligen

Efter Carl Rasmussens død skulle resten af hans formue anvendes til "Carl Rasmussens Fribolig i Kysing"

Lige syd for Kysinggaard, på samme side af vejen som løb længere mod vest end i dag, drev Ole Rasmussen en gård på 18 tdr. land.

Han blev født 10. november 1836 og ved hans død 19. januar 1917 blev den overtaget af hans søn Carl Rasmussen. Carl, kaldet "Wolle-Carl", blev født 19. juni 1865, var enebarn, lille af vækst og stærkt pukkelrygget.

Dengang var det skik, at hvis man havde en defekt af den slags, blev man sat i lære som urmager eller skrædder. Men Carl blev hjemme og hjalp sin far på gården. Nok ikke af lyst, for allerede året efter i 1918, solgte han sin jord til ejeren af Kysinggaard, Søren Arentoft, men blev boende i Kysing.

Han flyttede ind i en gammel ubekvem bygning opført af kampesten. Der havde for mange år siden været smedie i huset, der var så langt, at der var tre små boliger, beboet af enlige mænd, som af en eller anden grund helst ville betragte samfundet fra sidelinien.

Carl var en ener, forblev ugift, og kunne sidde hele dagen og læse avis. I sin lille stue havde han sukker, mel og gryn stående i en halvcirkel omkring kakkelovnen, så var det lige ved hånden. Der stod også mælk, mest af hensyn til hans katte. Mælken hentede han hos Holger Rasmussen på Sandballegaard, der var hans nærmeste nabo.

Hans eneste store interesse var at gå på jagt, og ude i naturen var hans lidt aparte kropsbygning ingen hindring for at finde bytte og gode oplevelser.

Personlige relationer havde han til Anna og Søren Arentoft, Kysinggaard, hvor han kom hver søndag og spiste til middag, og til Rasmus Mortensen og hans familie på Fellingsborg, hvor han ugens øvrige dage fik sin varme mad, og måske ind imellem fik sit tøj vasket.

Derfor blev de tre døtre på Fellingsborg betænkt med et beløb efter hans død. I 1921 opretted han sit testamente, der blev åbnet da han døde, 9. december 1937.

Resten af formuen, efter at udgifter ved begravelse og bobehandling var udredt, skulle anvendes til et legat under navnet: "Carl Rasmussens Fribolig i Kysing".

En bestyrelse skulle købe eller lade opføre en passende bolig i Kysing med en lille have. Boligen skulle vederlagsfrit stilles til rådighed for én eller to personer, der i et længere åremål havde været bosiddende eller havde haft ophold i Kysing by.

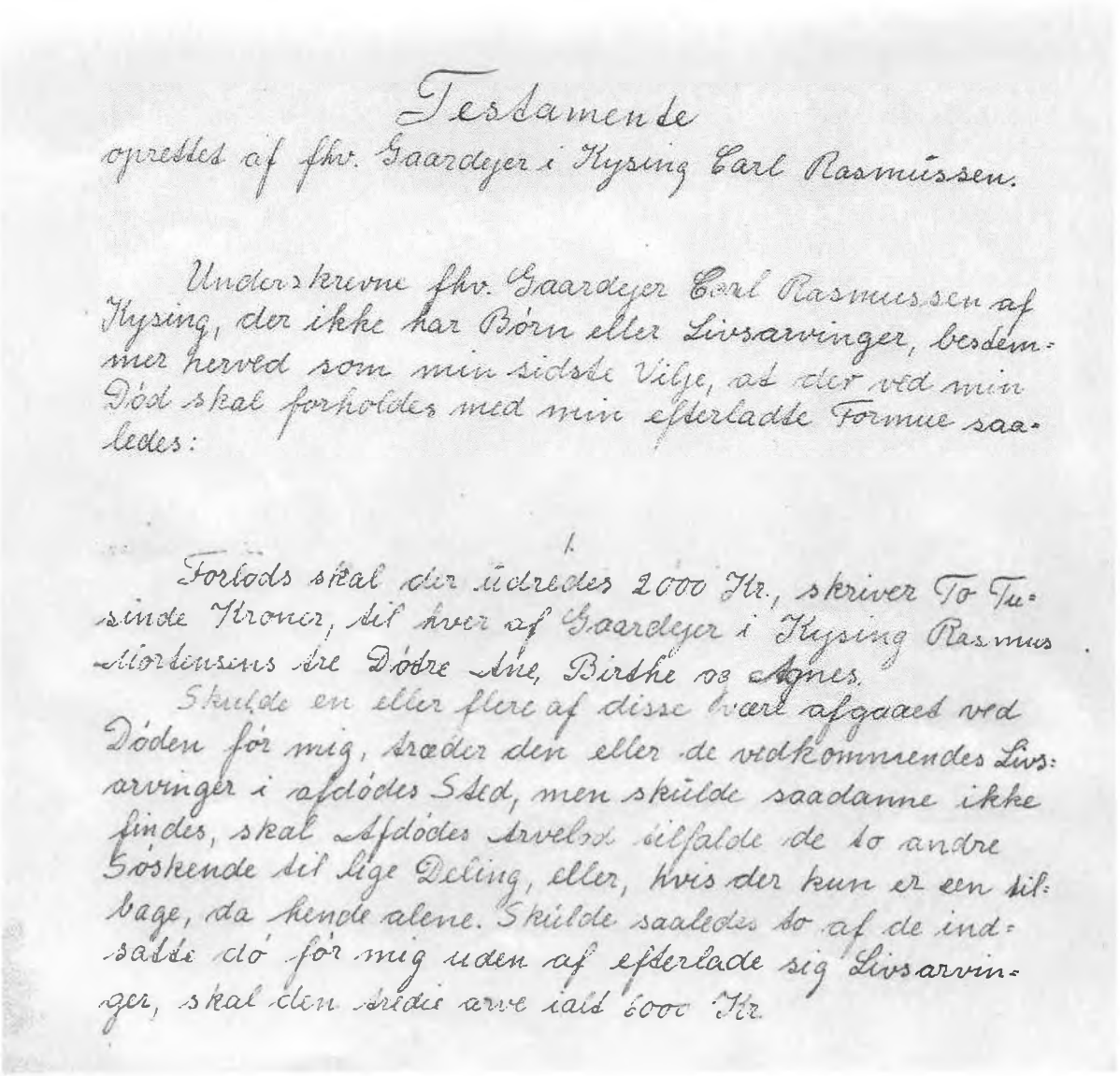

Testamente
oprettes af fhv. Gaardejer i Hysing Carl Rasmussen.

Undertegnede fhv. Gaardejer Carl Rasmussen af Hysing, der ikke har Børn eller Livsarvinger, bestemmer herved som min sidste Vilje, at der ved min Død skal forholdes med min efterladte Formue saaledes:

1.

Forlods skal der udredes 2000 Kr., skriver To Tusinde Kroner, til hver af Gaardejer i Hysing Rasmus Mortensens tre Døtre Ane, Birthe og Agnes.

Skulde en eller flere af disse være afgaaet ved Døden før mig, træder den eller de vedkommendes Livsarvinger i afdødes Sted, men skulde saadanne ikke findes, skal Afdødes Arvelod tilfalde de to andre Søskende til lige Deling, eller, hvis der kun er een tilbage, da hende alene. Skulde saaledes to af de indsatte dø før mig uden af efterlade sig Livsarvinger, skal den tredie arve ialt 6000 Kr.

p.t. Odder, den 1. Juli 1921.
Carl Rasmussen

2

Som Notarial- og Tidenlidesvidne
P. Andersen S. Sejersen

Af fhv. Gaardejer Carl Rasmussen af Hysing D. D. egenhændigt og ved sin Formufts fulde Bred paa Notarialkontoret har underskrevet foranstaaende Testamente, som han ratihaberede som sin sidste Vilje, alt i Overværelse af undertegnede ... Fuldmægtig hos Notarius publicus i Hads Herred og Notarialvidnerne Gaardejer P. Andersen, Hysing, og Sagfører S. Sejersen, Odder, der ogsaa fungerede som Tidenlidesvidner, bliver herved notarialiter attesteret.

Carl Rasmussens testamente

For at komme i betragtning, skulle man være *"en hæderlig person af et godt rygte, og ikke have modtaget urefunderet fattighjælp"*.

Boligen blev tildelt på livstid, men kunne fratages, hvis bestyrelsen skønnede, *"at beboeren udviser en adfærd, der nedsatte ham eller hende i medborgernes agtelse, herunder at komme under fattigvæsenets forsørgelse"*.

Boligen skulle holdes i *"god og pyntelig stand, forsynes med passende indbo, og i det hele taget skulle der iagttages en forsvarlig husorden"*.

Blandt de mange omhyggeligt nedskrevne formalia står også: *"Af Legatkapitalen skal derhos stedse forlods udredes de omkostninger, der maatte medgå til forsvarlig vedligeholdelse af saavel Legatstifterens Forældres, som Legatstifterens Gravsted paa Saxild Kirkegaard, for en tid af 100 aar fra Legatstifterens død".*

Friboligen og legatet i øvrigt skulle bestyres af tre mænd eller kvinder, bosiddende i Kysing by.

Den første bestyrelse blev gårdejer Karl Baatrup, husmand Jens Peter Jensen og gårdejer Søren Arentoft, valgt af Saxild-Nølev sogneråd.

Bestyrelsen valgte Karl Baatrup til formand og regnskabsfører.

Huset fik en kampestenssokkel. Muligvis af sten fra den gamle smedie, for af den var der nogle år senere kun en dynge tilbage.

Udgifterne til byggeriet, der endnu ikke var færdigt, skønnedes at blive omkring kr. 9.000,00. Det vedtoges at købe obligationer af Jydsk Landkreditforening, 4% - 7. serie, for et beløb af cirka kr. 3.000,00.

Den 2. juni 1938 afholdtes møde i Odder. Boopgørelse: I kontanter var der kr. 12.671,36, plus salg af løsøre kr. 187,75. Udgifter til bolig: Kr. 9.757,08, Jydsk Landkreditforenings obligationer, 4 %, kr. 3.057,89. Restkapital kr. 64,14 indsat på kontrabog i Hads Herreds Spare- og Laanekasse.

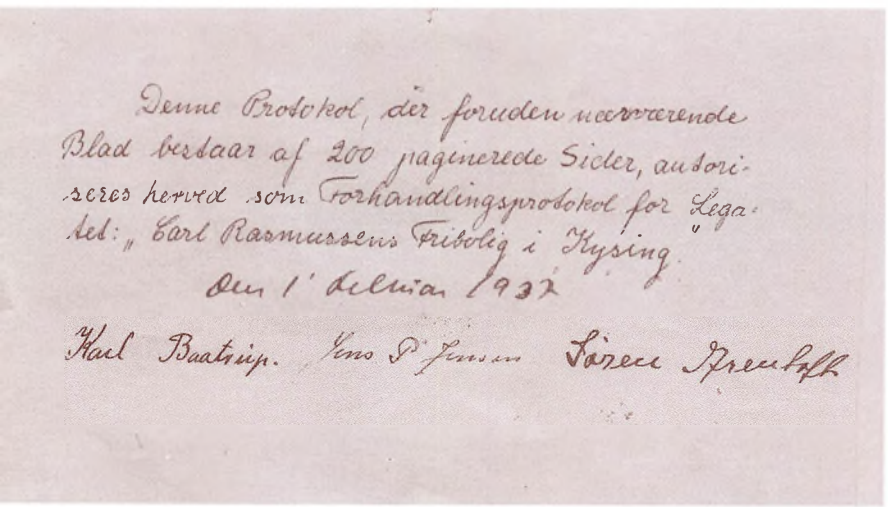
Denne Protokol, der foruden nedenværende Blad bestaar af 200 paginerede Sider, autoriseres herved som Forhandlingsprotokol for Legatet: „Carl Rasmussens Fribolig i Kysing"
den 1' Februar 1937
Karl Baatrup. Jens P. Jensen Søren Arentoft

Den 1. februar 1937 blev der afholdt møde, hvor forhandlingsprotokollen blev autoriseret. Heri var indført alle dokumenter der vedrørte Carl Rasmussens testamente, opgørelse af dødsbo, fundats og fundats-tillæg.

Det meddeltes, at bestyrelsen kort tid efter Carl Rasmussens død, ifølge fundatsens bestemmelser, var gået i gang med at opføre en bolig med H. P. Nielsen som arkitekt.

Forhenværende opsynsmand Karl Gustav Koliander og hustru Kathrine Koliander bliver de første beboere. Men allerede i 1939 efterfølges de af Barbara og Karl Viktor. I 1947 flytter Marie og Jens Olesen ind.

Den 27. januar 1949 afgår Karl Baatrup ved døden, og Jens Peter Jensen ønsker ikke at fortsætte i bestyrelsen. I stedet vælges Peter Baatrup og Holger Poulsen.

Den 31. august 1960 overtager Lis og Harald Pedersen friboligen. De lagde selv vand ind, og i 1970 installerede de centralvarme, også for egen regning.

Den 22. januar 1965 ønsker Søren Arentoft, på grund af alder, at blive afløst, og hans søn Knud Anker Arentoft indtræder i bestyrelsen.

Den 12. december 1970. En obligation på kr. 2.000,00 er udtrukket, nye er købt, pålydende kr. 2.700,00 – 7% rente.

Den 7. februar 1972. En ny obligation 7% på kr. 100,00 er udtrukket. Nyt køb sker efter amtets anvisninger.

I 1939 søger man om og får bevilliget fritagelse for at betale ejendomsskat. Efter kommunesammenlægningen i 1970 hører området under Odder kommune, og friboligen bliver atter pålagt ejendomsskat. Et beløb på kr. 252,00 årligt. Der søges om fritagelse, da der næsten kun er penge på kontoen til skorstensfejeren.

Alt i alt er det efterhånden svært at få økonomien til at fungere, så bestyrelsen besluttede at ændre – permutere – fundatsen, og sælge friboligen. Det var en omstændelig proces, men 11. august 1977 købte Minna og Eigil Schmidt boligen for 188.000 kroner.

Et væsentligt citat fra den nye fundats: "På grund af den ved stiftelsens oprettelse uforudseelige prisudvikling har man måttet afhænde ovennævnte beboelsesbygning, og i stedet oprettet et pengelegat".

Den 14. marts 1978 var fundatsen skrevet ind i forhandlingsprotokollen, og den nye tid kunne begynde.

Navnet var nu "Carl Rasmussens boliglegat".

Legatets formue bestod nu af nettoprovenuet af den solgte ejendom, plus indestående i pengeinstitut og obligationer. Legatkapitalen skulle være urørt og eventuelle kursgevinster tillægges kapitalen. Samtidig skulle mindst 10% af legatets årlige nettoindtægt henlægges til kapitalen.

Den 13. december 1978. Første møde blev, ligesom alle fremtidige møder, afholdt hos S.D.S. i Odder, indtil det i 1990 blev i Unibank og i 2001 Nordea.

Stedet var det samme, men ligesom Carl Rasmussens Fribolig, måtte også pengeinstitutter ændre navn i takt med udviklingen.

Formålet med de årlige møder, altid i december måned, er at fordele det beløb der er til rådighed til folk der er bosiddende i Kysing-området. Det sker efter opslag i en lokal avis, og efterfølgende ansøgning. Sidste punkt på mødet er nedlæggelse af en krans på Saksild kirkegård.

Bestyrelsen skifter – også.

Inge Kjeldsen har længe været med i kulissen. Det ses af det skrevne, og i 1981 står hendes navn for første gang under mødereferatet. Hun var da indtrådt efter Peter Baatrups død, og havde fået formandsposten i fædrene arv.

Henning Poulsen efterfulgte sin far i 1982, men flyttede i 1998. Ikke langt, men ud af Kysing, så Niels Poulsen, næste generation trådte til.

Carl Rasmussen har været heldig med de folk han indirekte har valgt til at bestyre den arv han efterlod. Den er blevet forvaltet med pietet og rettidig omhu.

Ole Grøn og familie som nu ejer friboligen

Fjorden

Gennem 40 år har arkæologer med mellemrum arbejdet intensivt omkring Norsminde Fjord

På mange måder ligner den andre fjorde ved Jyllands østkyst, men dens tilgængelighed er grunden til at det er den mest kortlagte af dem alle.

Ved slutningen af sidste istid, for cirka 20.000 år siden, standsede den enorme bræ, der var kommet glidende fra sydøst, lige syd for Norsminde. Smeltevandet strømmede ind over landet, og skabte en 20 km lang dal, fra kysten og ind til hvor Horsens nu ligger.

Området var en ferskvandssø indtil år 6835 f.Kr., hvor havet brød igennem og skabte fjorden, der var sejlbar og en meget benyttet vandvej langt op i tiden.

De første spor af mennesker er fra Rude skov cirka år 7000 f.Kr. Det drejer sig om pilespidser, jægernes nødvendige våben. Det har været en forholdsvis lille boplads, måske kun en enkelt familie, for der er kun fundet spor af et ildsted.

Et større kompleks af bopladser fra år 5300-4600 f.Kr. er fundet på fjordens nordside, ved Flynderhage, og en enkelt på Kalvø.

Af dyr kan nævnes bjørn, vildsvin, ulv, elsdyr og hjort. Desuden mindre pelsdyr, men ikke bæver.

Ved Flynderhage var vanddybden størst. Her er der fundet skaller af hjertemusling i 11 meters dybde. Foruden fisk og søfugle var her sæl og blåhval. Der er fundet kæber af begge. Østers kunne spores helt op til år 0.

En fint forarbejdet dolk af elsdyr fra samme sted, er udstillet på Moesgaard.

Man færdedes på fjorden i stammebåde, der kunne være op til 10 meter lange, og med en udhugning på 60 -70 centimeters bredde. Træer til bådene blev fældet og hentet på nordsiden af fjorden, hvor der var tæt skov. Det var altid lindetræ, der blev brugt. Først langt senere, i vikingetiden, blev bådene hugget ud af egetræer, og det er dem der er bevaret, da lindetræ ikke er så holdbart.

Hvor er vikingerne

Der er flere bopladser fra Jernalderen omkring Norsminde, hvor de såkaldte køkkenmøddinger rummede enorme mængder af muslingeskaller.

Muligvis har blåmuslinger været brugt som en handelsvare.

Vikingetidens spor er bogstaveligt talt som sunket i jorden, men folkene har været her.

Ved nedlægning af vandledninger på Sinailand – nordsiden af fjorden – skød man bor gennem

jorden i 90 centimeters dybde og et sted ramte boret en sten og gik nedad.

Da det skulle graves ud, fandt man i en dybde af 3,35 meter en tilhugget egestolpe der stod lodret. Resultatet af en dendrologisk analyse mislykkedes, men vi vil meget gerne tro, at den er en rest af et havneanlæg.

Der kunne sejles helt til Odder indtil år 1500, og ved Mejerivej er der rester af et havnebolværk fra vikingetiden.

På Norsminde Flak er der fundet en mastefisk – en slags lås der holder masten på plads – fra et vikingeskib. Også den findes på Moesgaard.

Vikingerne der var bosat i både Sverige, Norge og Danmark, er mest berømte, og berygtede for deres togter til først og fremmest England, men også til Frankrig, Sicilien, Spanien og via de russiske floder til Konstantinopel.

Det var også en viking, Erik den Røde, der satte det første europæiske præg på Grønland, og hans søn, Leif den Lykkelige sejlede videre til New Foundland.

Det var i tiderne omkring forrige årtusindskifte, og om de begivenheder er der skrevet mange spændende bøger, men vikingerne var også fredelige fiskere og agerdyrkere. På Samsø er der spor af deres gårde, men vi kan let forestille os, at der også her har været muligheder for at drive både hav og jord.

FJORDEN, DER BLEV MINDRE

Landbrug omkring fjorden er her stadigvæk, og i tiden fra 1820 til 1850 blev der inddæmmet endnu et areal, og det var derfor Hans Sørensen Alrøe (se afsnittene om Louises tid og Kroen) kom til egnen som møllebygger.

Før dette arbejde blev udført, lå Grimsholm og Kalvø som fritliggende holme midt i det lavvandede område af fjorden, Kalvø Vig. Efter nogle års planlægning blev der indsendt ansøgning, formuleret af et interessentskab bestående af inspektør Terndrup, Petersminde, forvalter Møller, Rathlousdal, og pastor Ole Bruun, Saksild.

Ole Frederik Bruun var oprindelig nordmand. Han virkede i Saksild 1821-1854, havde en lille ejendom ved fjorden, og blev af sin menighed kaldt "den gale præst".

Ved kongelig allernådigst bevilling af 5. september 1832 blev der givet tilladelse til projektet.

Dæmningen blev sat i løbet af et par somre, og foregik med mandskab og hestevogne fra Rathlousdal og Petersminde. I arbejdsperioderne var heste og mænd indkvarteret på brødrene Ole og Mikkel Jensens gårde.

Derefter blev der bygget en vindmølle til at drive en stor vandsnegl til udpumpning af vandet. Senere kom der en dampmaskine til hjælp. Der blev bygget hus til opsynsmanden, der skulle passe sluser, og de grøfter og broer, der hørte til anlægget.

Tillige skulle han om sommeren tilse kreaturerne, der græssede på det 300 tdr. land store areal der langsomt dukkede op gennem vandspejlet, og halverede fjordens udstrækning.

Vandsneglen blev leveret af Larsens mølle-og maskinbyggeri, Strømmen, Randers, til en pris af kr. 1.640,70, hvoraf kr. 200,00 blev stående i garantiperioden, der var fem år.

Sneglen skulle leveres i pitchpine eller eg, med gennemgående stålaksel. Den lå i en kumme af beton med jernrist, og var stilbar.

Med i prisen var også en betonrende, der gik igennem dæmningen, og var forsynet med en sluseport.

Ydeevne ved normal løftehøjde (6 fod) var 85-90 tønder vand pr. minut, med en vindmotor med en hastighed på 20 fod.

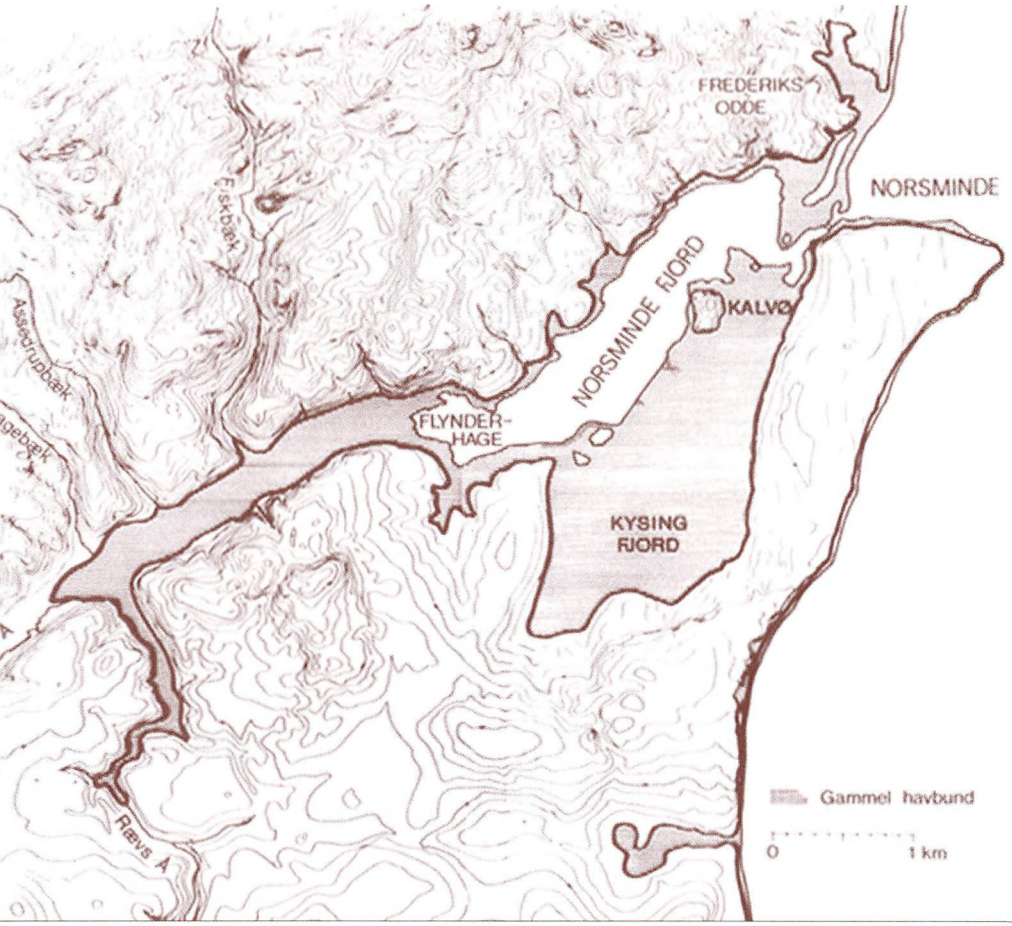

Afvandingen af Norsminde Fjord

Jorden blev delt i tre lodder, hvoraf den yderste var lidt større end de to andre, fordi den var lidt mere sandet og skarp, og fordi den grænsede op til mølledæmningen og Kysing by. Bønderne her skulle have vejret til Grimsholm og Kalvø.

Ejerskabet blev tildelt ved lodtrækning, og rækkefølgen blev fra nord: Bruun, Terndrup og Møller. Men fællesskabet skulle holdes, og skader på grøfter og diger, mølle og snegl skulle udbedres af de tre i fællesskab. Også aflønning af opsynsmand var et fælles anliggende.

I 1852 ejedes to trediedele af jorden af overretsprocurator Dahl, Moesgaard, og den sidste tredjedel, den midterste, af gårdmændene Ole og Mikkel Jensen, "de to Mikler", der ejede Kysinggaard, Helenesminde og Fellingsborg.

I 1919 blev der foretaget en ny og bedre afvanding under Hedeselskabets ledelse. Da elektricitet nu var hvermandseje, blev det nye pumpeværk drevet med el.

Møllen blev dog stående.

- OG BLEV TIL AGERJORD

Fjorden, der i alle årene havde været anvendt til græsning af ungkreaturer, skulle nu opdyrkes. Det var Rasmus Mortensen, Fellingsborg der tog initiativ til dette, og gjorde det store forarbejde.

Den 21. september 1921 blev hele anlægget taget i brug, og ifølge pumpelaugets protokol havde det kostet 64.143,55 kroner.

Moesgaards sydlige andel, omkring Kysingø, blev handlet nogle gange, indtil den af jordlovsudvalget blev udstykket som tillægsjord.

Hans Hansen, Fellingsborg, mageskiftede jordloddet på Rudemark med et større areal i fjorden, men det meste af jorden tilhører Kysingø.

Den nordlige del solgte Moesgaard til Rodstenseje, der et par år senere solgte til Hans Midtgaard, der her byggede gården Frederiksdal. Hans Midtgaard overtog senere de gamle bypladser mod at afgive noget af det inddæmmede jord til de gårde, der havde ejet matriklerne 7, 8 og 9.

I forbindelse med den seneste afvanding, opstod der et stykke jord omkring den sydlige ende af dæmningen, på ca. 9 hektar, der var uden ejer. Det blev døbt "det herreløse", og ligger der endnu, men er ikke markeret.

Vinden kender heller ikke grænser, den stryger henover de dyrkede marker, og fortsætter gennem rørskov forbi græstuer og de rugende fugle.

Fællesskabet omkring dét derude består stadigvæk. Grøfterne skal renses op, så overskydende vand kan finde vej derfra og skader på digerne udbedres. Det sidste er svært, for vel skal de være intakte, men der er også strengt påbud om, at de ikke må berøres!

DET GIK I FISK

I 1957 lagde fjorden vand til forsøg med ørreddamme. Først på nordsiden, hvor en dambruger fra egnen omkring Skanderborg, og senere maleren Glyssing Jensen fra Beder, satte yngel ud.

Peter Baatrup, Pouli Nielsen, Hans Midtgaard og Knud Anker Arentoft havde sammen med et par håndværksmestre startet en vinduesfabrik "Vip-Let" i Boulstrup, et par år tidligere. Det gik godt et stykke tid, men senere løb de ind i bryderier. Det lykkedes at sælge fabrikken til Koch Huse i Odense, oven i købet med et provenu på 80.000 kroner til hver.

De penge skulle ud at arbejde igen, og blev sat i et projekt med fisk. Kunne der gå ørreder ved nordsiden af fjorden, måtte det være endnu bedre at lægge dammene ude i strømmen, hvor der var mest ilt i vandet. Det så rigtig godt ud. Fiskene trivedes og var næsten fangstmodne, da uheldet skete.

Tusinder af ørreder lå pludseligt med bugen i vejret. Havde fået gift, af én eller anden slags, men nøjagtigt hvilken, var svært at spore. Strømmen havde for længst ført den bort. Dambrugerne på nordsiden blev enige om, at de nok hellere måtte redde deres fisk. Men inden de fik dem fisket op, var også de døde.

Det var en kort episode i fjordens lange saga, men om Kysingbøndernes penge kan man sige i fuldt alvor: de gik i fisk.

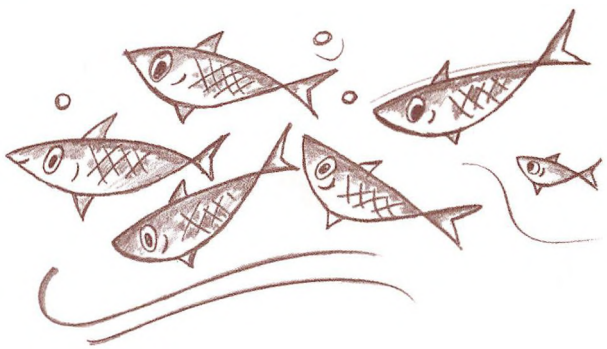

Slusen

Fjorden bruges flittigt til sejlads med kano eller kajak, og trods den ringe vanddybde er her stadig fisk at hente. Sejlads med motor er ikke tilladt af hensyn til fuglelivet.

I 1950'erne var interessen for landvinding stor, og man overvejede tørlægning af hele fjorden. Det blev opgivet, men man etablerede i 1964 slusen, der lukker ved højvande ud over det normale. Slusen blev bygget i den 11 meter brede og 4,5 meter dybe rende der ellers tillod fri passage mellem Århus bugt og fjorden.

Fjordens fugle

Norsminde Fjord er et beskyttet brakvandsområde, bunden af en såkaldt tunneldal, og har været reservat siden 1942. Men før slusen blev bygget, ødelagdes ofte et helt års yngleproduktion ved forårsoversvømmelser af Grimsholm og "det herreløse".

Der er i træktiden 8.000 til 10.000 rastende fugle i reservatet: blishøns, ænder af mange slags og vadefugle. Hejrer står i det lave vand, og svaner har vinterkvarter i fjorden.

De fleste vintre holder tidevandet en lomme fri for is. Kun under en lang periode med hård frost, hvor fjorden ligger stivnet og matblå, må andefugle og svaner finde en nødløsning.

1996 var et af de år, hvor hundreder af svaner og ligeså mange blishøns på hver sin mark først græssede, og derefter satte sig side ved side, ganske stille, for ikke at bruge den kostbare energi, der var eneste værn mod kuldedøden. Midt i februar kom der vintergæster nordfra. En stor flok grågæs slog sig ned på en tredje mark. Der gik uger uden at fuglene rørte sig, men en dag vidste de, at de kunne finde isfrit vand, og fløj af sted. Ikke én eneste var frosset ihjel.

Svaner græsser ved fjorden

Kroen

Der har været kro i Norsminde siden det 12. århundrede

Den første lå en halv fjerdingvej længere mod vest, hvor fjorden var smallest. Her var det gamle vadested, formodentlig i lige linie med kirkestien, der gik tværs over den lille halvø, fulgte fjorden, og gik videre op over bakken. Stien er endnu synlig mellem husene på nordsiden, og alle har stadig ret til at benytte den.

De nuværende bygninger er opført i 1693, efter at broen var bygget. Krohuset var en uanselig stråtækt bindingsværkbygning med malede stolper, klinede lervægge, og små blyindfattede ruder.

Den 26. oktober 1751 udstedtes der bevilling for etatsråd Constantin August Charisius, Constantinborg, til at holde kro og værtshus.

Det gav ikke nogen stor indtjening. Folk fra egnen måtte ikke beskænkes på kroen – den var udelukkende åben for vejfarende. Broen over Kysing Fjord hørte med til kroen, og krævede megen vedligeholdelse, så selvom etatsråden ejede næsten hele Kysing by, blev han snart en forgældet mand.

Christian Frederik Güldencrone

Omkring 1773 måtte han sælge både Kysing og kroen til baron Christian Frederik Güldencrone, der ejede Vilhelmsborg og Moesgaard. Efter baronens død i 1788 måtte hans søn, Frederik Julius Güldencrone, overtage det skrantende bo.

Trods vilje til at rette økonomien op, måtte han på grund af vanskelige tider – Englandskrigen og statsbankerotten, erklære sig konkurs i 1822.

Güldencrone, der var blevet stiftamtmand over Århus Stift, beholdt dog kroen en tid, og lod den bestyre af forskellige krofolk.

En af dem, Albert Hjort, havde været sømand, og overlevet et forlis. Som tak til Gud for sin redning, lod han udføre et skib, der blev ophængt i Saksild Kirke, og som stadig hænger der. Fra 1806 til 1855 var der mindst tre kroholdere og én krokone. I 1806 var Jens Christian Kierulff kromand i Norsminde, og det var ham, der var befalingsmand for de folk der bevogtede Norsminde under Englandskrigen. En indsats, der gav ham Dannebrogsmændenes Sølvkors, og er beskrevet i afsnittet om Skansen.

Ane Marie og Jens Christian Kierulff var vellidte og ansete krofolk, der havde god søgning,

og blandt gæsterne var også den unge præstesøn, St. St. Blicher, fra Randlev.

Hans senere novelle "Firkløveret" foregår på Norsminde Kro.

Kierulff døde i 1811, kun 37 år gammel, og i 1815 giftede Ane Marie sig med Rasmus Jensen, der tog navnet Ask, efter sin fødeby. De fik 3 døtre, Jensine født 1816, Rasmine født 1818, og Karen Marie født 1820. Men allerede i 1822 blev Ane Marie enke for anden gang, da Rasmus Ask døde, 45 år gammel.

Kroen sælges på auktion

Hidtil havde kroen været ejet af gehejmekonferentsråd Güldencrone, Vilhelmsborg, men hans økonomi var nu i en sådan forfatning, at kroen måtte sælges. Det skete ved en auktion, hvor proprietær J. Jørgensen overtog stedet til en pris af 2.550 rigsbankdaler sedler, og en prioritetsgæld på 933 rigsbankdaler og 2 mark sølv.

Han var dog selv insolvent – så der måtte en ny auktion til.

Den blev afholdt 5. august 1823 og højstbydende var forvalter Peder Andreas Møller, Skafføgård, der købte kroen for 1.620 rigsbankdaler sedler og 460 rigsbankdaler sølv.

Det var et skelsættende år for kroen. Hidtil havde den været adelig ejendom, men med Peder A. Møller blev den borgerlig selveje, og skulle drives for egen regning og risiko.

Peder A. Møller var stærk og selvstændig, og på kroen fandt han en rask ungdommelig enke, der sammen med sine 3 børn var vant til at klare alle opgaver ved krodrift. Tilmed var han ungkarl, så 1824 stod Ane Marie brud for tredje gang. Forlovere var Søren Thuesen, Saksild, og Niels Baatrup, Kysing.

Det gik godt på kroen, men som sine forgængere på stedet, havde P. A. Møller problemer med broen. Næsten al færdsel fra Hads Herred til Ajstrup, Fløjstrup, Moesgaard, Skåde og Århus gik over Norsminde bro, og det krævede megen vedligeholdelse. Samtidig var pengenes værdi i 1823 en helt anden end i 1773, da brotaksterne blev fastsat. I en ansøgning om at forhøje taksterne, beskrives broen således: Den er oval, høj i midten, 23 alen lang og 5½ alen bred. Pælenes længde under broen er 12-14 alen høje. Den er forsynet med rækværk, og for hver ende af broen er der en stenfyldt vase af 19 alens længde.

Også et sømærke på Kalvø, en ophængt tønde, var det kromandens pligt at vedligeholde, mod retten til at opkræve afgift af de

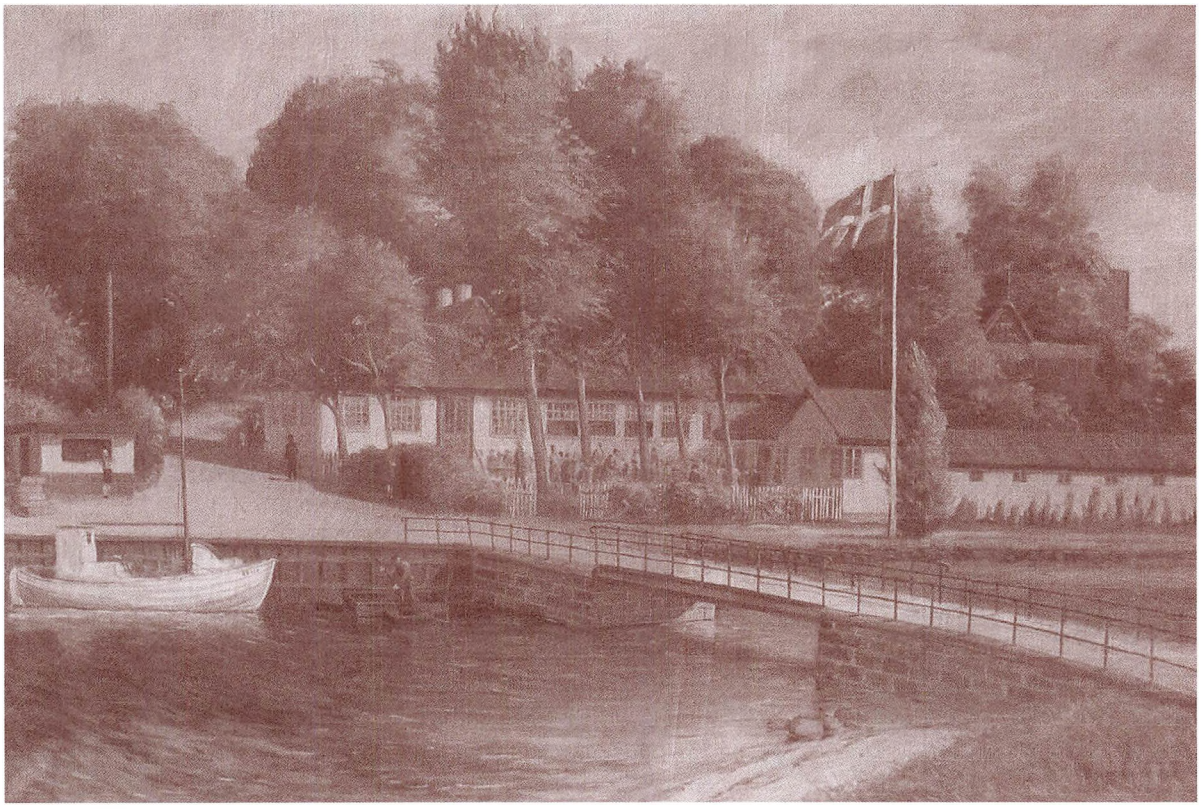

Maleri af kroen og den gamle bro fra 50'erne

skibe der søgte havnen. Desuden var der høkerhandel i kroen, og ret til at sælge brændevin.

God hjælp i det daglige arbejde havde Peder Andreas og Ane Marie Møller af de nu store piger. Den 30. marts 1855 blev Karen Marie viet "hjemme i huset" til møllebygger Hans Sørensen Alrøe fra Stouby. Forlovere var strandkontrollør Treschou og pakhusbestyrer Niels Pedersen, Norsminde.

Det kunne ikke være bedre. Peter Andreas og Ane Marie var nu 65 og 67 år gamle, og efter et slidsomt liv trængte de til at blive afløst, og da Hans Sørensen Alrøe var håndværker, med evner for alt indenfor byggeri, varede det ikke længe før et hus var opført til svigerforældrene, og de unge overtog kroen.

Karen Marie og Hans Sørensen Alrøe

Broen blev repareret. Kroen og bindingsværkshuset blev forlænget og ombygget, så det ydre blev som det er i dag. De indvendige forandringer kom til senere, først i 1879 blev den åbne skorsten erstattet af et komfur. Lyset kom fra stenolielamper og siden petroleumslamper.

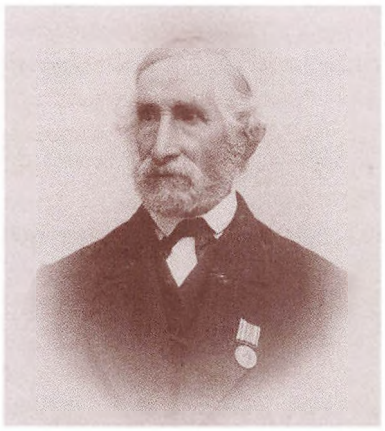

H. S. Alrøe

Karen Marie og H. S. Alrøe fik 3 børn, Peter Andreas Møller Alrøe, født 1858, Jakobine Møller Alrøe, født 1860, og Rasmine Møller Alrøe, født 1862. Karen Marie var ikke stærk, og 1. november 1867 døde hun, 47 år gammel.

Det var svært for H. S. Alrøe at være alene med 3 små børn, og både drive kro og håndværk. Han hentede en husbestyrerinde, Ane Kirstine Madsen fra sin fødeby Stouby, og i 1872 blev de gift. Ane Kirstine tog fat med flid og dygtighed, og kroen blomstrede igen, men hun fik også fem børn. Søren Madsen født 1873, Karen Marie født 1875, Frederik og Louise født 1877 og Hans Waldemar født 1879.

H. S. Alrøe ville hellere passe sit håndværk, og en kort overgang forpagtede han kroen ud til P. Jepsen, en kraftig rødskægget tømrer, med lyst til at prøve noget nyt.

Men livet omkring kroen ændrede sig hastigt i disse år. Der var kommet jernbane fra Århus sydpå, og handelsvejene gik udenom Norsminde, så omsætningen i kroen faldt. Efter ansøgning lukkede kroen i 1888.

Hans Sørensen Alrøe døde i 1901, mens Ane Kirstine levede til 1926. Hun blev næsten 88 år gammel.

Thora og Hans Waldemar Alrøe

I 1932 åbnede kroen atter med Hans Waldemar Alrøe som vært. Han var i 1906 blevet gift med Thora, og de havde fået 4 børn, Anna i 1907, Helga i 1911, Gunda i 1916 og Hage Sneborg i 1918. Thora Alrøe døde i 1930.

H. W. Alrøe

Nogle ting var blevet lettere. Broens vedligeholdelse var på andre hænder, og sømærket på Kalvø fjernet. Det lykkedes at gøre kroen til et velbesøgt sted. Større lokaler blev bygget til.

Også H. W. Alrøe havde god hjælp af sine efterhånden voksne børn, især i starten. De 3 døtre giftede sig og flyttede bort, men sønnen, Hage Sneborg Alrøe, gik ind i driften. Han giftede sig i 1945 med Olga Møller, der var uddannet i faget, og hun overtog driften af køkkenet. De fik 2 børn, Torben Hage i 1948 og Birgit Sneborg i 1954.

Olga og Hage Sneborg Alrøe

I 1965 døde Hans Waldemar Alrøe, og Sneborg Alrøe fik bevillingen til at drive kro, sådan som han reelt havde gjort siden 1945. Olga Alrøe døde i 1967.

Torben Alrøe uddannede sig til kok og tjener, Birgit Alrøe læste

Sneborg Alrøe, Birgit og Torben

sprog og tog senere en kontoruddannelse, og de gik som forfædrene ind i virksomheden.

En baggrund af fem slægtled, kan blive en tung ballast at manøvrere, og specielt i en tid hvor de forandringer et samfund altid er underlagt, sker i et tempo, der aldrig før er oplevet.

A/S Norsminde gl. Kro, bygninger og omgivelser havde i mange år tilhørt Birgit og Torben Alrøe, der også af gavn drev kroen. Men de besluttede at afhænde den. Det skete 15. juni 2001, hvor den blev overdraget til Grethe Helms og Jens Jacobsen.

Samtidig gik Sneborg Alrøe på pension, i en alder af 83 år. Han fik en lejlighed i købmandsgårdens sidehus, hvor han boede indtil 2005, hvor han flyttede til en beskyttet bolig i Ålykkecentret i Odder.

Grethe Helms og Jens Jacobsen

Grethe Helms og Jens Jacobsen kom fra Herning, med mange års erfaringer i branchen, og de gik i gang med at omforme kroen, efter egne mål og hensigter. Det lykkedes desværre ikke for dem.

De fandt aldrig ind til sjælen – kroen ville dem ikke – og efter to år gik den på tvangsauktion. Over to omgange fandt den nye ejere, og Søren Pedersen, der i nogle år havde været vært i "Det gamle Mejeri" på Vilhelmsborg overtog forpagtningen.

Grethe Helms, Jens Jacobsen, Birgit og Torben Alrøe

Søren Pedersen

Fra Norsminde gl. Kro til Norsminde Kro.

Søren Pedersen stammer fra Hirtshals, og har medbragt en vendelbos største dyder. To af de vigtigste her hedder stædighed og selvstændighed, og begge dele har været uundværlige i en start, der krævede alt – og så lige lidt mere.

Søren er ikke bange for spøgelser, så sjæl eller ikke – han begyndte fra bunden med at renovere og sætte sit eget helt personlige præg på stedet. Fra kælder gennem køkken og ud til skiltet ved vejen.

Norsminde Kro – logi og gastronomi – består nu af en virksomhed, der omfatter selskaber, konferencer, catering, køkkenskole, teambuilding, brasserie og gourmetrestaurant, hvor der serveres de berømte slow-food-menuer. Men også traditionelle danske retter kan fremtrylles.

Kroens fysiske udvikling

1933. Den store sal "Koncertsalen", som H. W. Alrøe kaldte den, blev bygget. Her kunne være næsten 100 mennesker til spisning og dans. Arkitekt var H. W. Alrøes broder Søren Alrøe fra Bredballe ved Vejle.

1938. Mellemsalen tilbygges. Ved et tregrenet bord kunne der sidde 72 personer i dette lokale. Samtidig blev der bygget nye toiletter og keglebanen. Samme arkitekt og byggestil.

1947. Villaen i haven bygges til privatbolig. Ovenpå var der en lille lejlighed, som "Faster" beboede i nogle år. Senere indrettedes 4 gæsteværelser.

1956. Rokokostuen med et par trin op, eller "Ny sal", eller "Guldsalen" på grund af det flotte guldtapet, som blev hjemtaget fra Tyskland. Et godt lokale til mindre selskaber fra 18-36 couverter.

1956. Nyt køkken bygges i gården. Kælder under det hele til lagerrum.

1978. Længen ud mod den nye vej med Hjørnestuen (72 couverter), Forlokalet (42 couverter), og Renaissancestuen (36 couverter), samt 10 værelser med bad og toilet, og kælder med billard under hele bygningen. Arkitekt var Hans Chr. Alrøe Astrup Nielsen.

1980. Annekset indrettes med fem værelser – alle med bad og toilet.

1988 Mindesmærket med ankeret i den øverste have må vige for en ny to etagers værelsesfløj med 12 værelser med bad og toilet.

1996. Indgangspartiet i den gamle kro reguleres med nye toiletter og gennemgående gangareal, som går "bagom" skænkestuen.

Handelspladsen

I 1850'ERNE GRUNDLAGDE KØBMAND HANS BROGE NORSMINDE HANDELSPLADS

I 1957 kom der nye folk til byen. Købmandsparret Poula og Jens Høeg Thomsen købte Norsminde handelsplads. Foruden bygninger og et stykke af havnens sydside afgrænset af grundens bredde, omfattede matriklen et stykke jord bag kroens nuværende parkeringsplads, hvor der var have. Mod syd dannede skrænten et naturligt skel, og arealet gik et stykke mod øst, ud på næsset. Her voksede strandgræs af forskellig art og lidt buskads. Jordstykket blev ikke brugt, det var der bare, men ved vestgavlen af købmandsbygningen, var der en lille, lidt forblæst have. Købsprisen var 65.000 kroner.

Det symmetriske hus med høj kælder og en monumental trappe var, sammen med sidehus og det bagved liggende lagerhus, opført i årene omkring 1854 af købmand Hans Broge, der foruden havnearealet på sydsiden af fjorden også ejede en del af arealet på fjordens nordside.

Købmandsgårdens areal var i Hans Broges tid afgrænset af slæbestedet, et stykke vest for hovedhuset. Sidste stykke af kajen, mellem slæbested og broen, tilhørte kroen, og det gav plads til 3-4 både.

På arealet mod syd, fra slæbested over til den nuværende parkeringsplads, øst for den gamle krobygning, blev der bygget et 5-lofts kornlager, med udvendig talje. Et kornloft er en lav etage, hvor man må gå bøjet, når man transporterer kornsækkene fra eller til taljen, i reglen på en lang trillebør. Den sidste bygning, der hørte til handelspladsen, var lang og lav, og bygget af træ. Den lå parallelt med hovedhuset og lukkede pladsen af mod syd.Den var indrettet til opstaldning af hestene og som vognskur.

Hans Broge opførte endnu en bygning. En stor muret lagerbygning i Amstrup, der lå bekvemt for sejladsen på Horsens fjord.

Havnen og søvejene var en forudsætning for Hans Broges virksomhed. Han importerede tømmer, der blev losset i vandet,

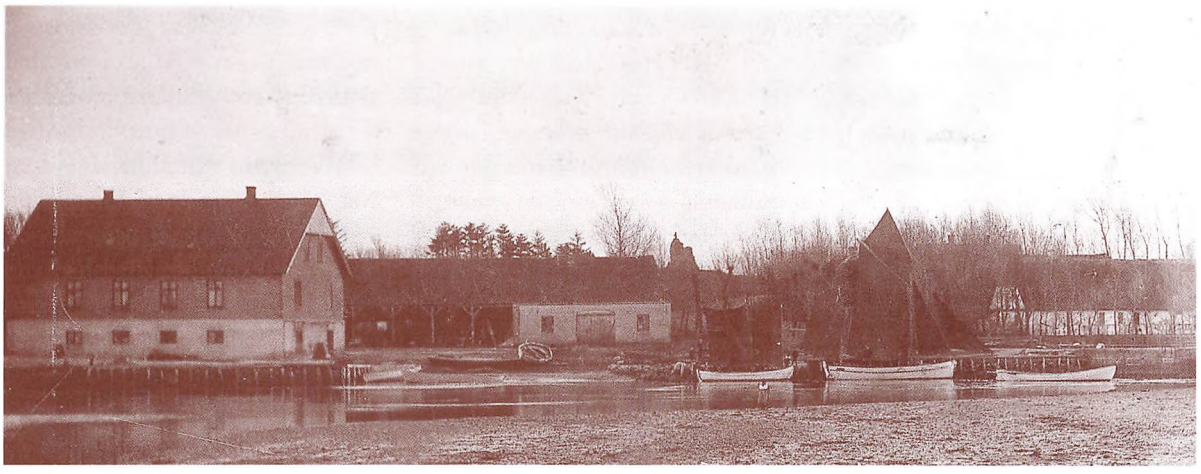

og derfra trukket op i slæbestedet, hvor det lå til tørre, inden det blev videresolgt. Eksporten var blandt andet smør. En cementsokkel ved legepladsen markerer den bygning, hvor smørret blev opbevaret.

Også sejladsen til Tunø og Samsø gik fra og til Norsminde. Personbefordring og forsendelse af forbrugsvarer. En besværlig og pladskrævende transport var husdyr, til og fra øerne. Ungdyr og smågrise udad, og slagtedyr indad.

I sidehus og lagerbygningen opbevaredes stykgods, der herfra let kunne fragtes ned til skibene, og sejles til andre kystbyer. Mellem Norsminde og Amstrup var der ladepladser i Saksild, Boulstrup og Hou, og specielt i sommermånederne var der travl aktivitet langs kysten.

Men også almindelig købmandshandel blev drevet på stedet. Der var ansat otte kommis'er, og 12 spand heste med kuske, sørgede for transporten af varer, dels fra Amstrup til handelspladsen, dels til kunderne. På den tid, havde man sine folk boende, så det har været en anselig husholdning.

Hans Broge fik imidlertid øje på mulighederne i også at kunne benytte jernbanen, så han solgte sit imperium, og etablerede sig i Århus.

Arkitekt Thorvald Jørgensen

Den næste købmand i Norsminde hed Jørgensen. Hans hustru, Birgitte, født Trescov, fødte 27. juni 1867 en søn, der måske ikke havde lyst til at stå bag disken, men til gengæld havde evner, der rakte langt. Birgitte Jørgensen døde i 1876, kun 43 år gammel, og fik derfor kun lov til at opleve drengens første ni år.

Måske gav de mange og forskelligartede bygninger, der udgjorde hans barndoms verden, inspiration, for han ville tegne, helst huse, og han blev arkitekt. Hans navn var Thorvald Jørgensen, og hans hovedværk er Christiansborg, der blev opført 1906-1928.

Andre arbejder er Brorson kirken og Esajas kirken, posthuset på Triangelen i København og Gentofte rådhus. Han var kongelig bygningsinspektør i årene 1911 til 1938. Thorvald Jørgensen døde 15. juni 1946, 79 år gammel, og blev begravet i Saksild, hvor mindestenen over ham og hans hustru Hertha Th. Jørgensen, der døde 17. september samme år, stadig står sammen med en lille sten af form som en bog der bærer hans mors navn og årstal.

Signe og Niels Pedersen

Da jernbanen fra Århus til Hou over Malling og Odder blev en realitet i 1884, forsvandt mange af Norsmindes virksomheder.

Storkøbmand Niels Jensen i Saksild havde i 1884 valgt at flytte sin forretning til Malling, som nabo til banen. Jens Torstensen havde lært hos Niels Jensen, og efter en kort tid i Norsminde, rejste også han til Malling, og overtog forretningen i 1898.

En af Jens Torstensens vigtigste handelsvarer var træ i alle afskygninger. De fleste befordringsmidler fra simple landbrugsvogne og til herskabelige kareter, var dels hestetrukne, og dels lavet af træ, så materialet til for eksempel hjulnav skulle være hårdttræ, og af god kvalitet.

Han solgte handelspladsen, der nu var en kolonial og grovvareforretning, til Signe og Niels Pedersen (Øgaard), der ikke udelukkende havde lyse minder med, da de nogle år senere drog derfra. Deres eneste søn faldt i havnen og druknede.

Det karakteristiske skilt på gavlen der byder en hjemvendt – eller en gæst – velkommen til byen, blev opsat af Niels Peder-

sen. Hans bror, Rasmus Pedersen (Øgaard) havde også boet i Norsminde. Først på gården Frederikshøj, der ligger på venstre side, når man i Skræddersvinget drejer ned mod Ajstrup Strand.

En overgang var Rasmus Pedersen forpagter på Kysinggaard, og i 1901 overtog han sin fars ejendom yderst på Næsset, hvor han boede sammen med sin kone Cecilie og deres tre børn, Eskild, Bertha og Peter, indtil de blev økonomapar på Kancelliråd Andersen og Hustrus Stiftelse på Randlevvej i Odder.

Deleuran

Købmand Deleuran havde en svær tid. Jens Torstensen i Malling drev en stor forretning, og han var begyndt på noget nyt – landture – hvor kunderne kunne få varerne lige ind ad døren, og det var en stor succes, bare ikke for de mindre købmænd der var uden mulighed for at yde den samme service.

Egemann Jørgensen

Fra omkring 1930 til 1957 drev købmand Egemann Jørgensen forretningen, indtil han solgte til Poula og Jens Høeg Thomsen.

Kornlofter og stalde var for længst revet ned, og sidehuset var dels lager og dels garage. I den sydlige ende blev der indrettet en lejlighed, hvor Egemann Jørgensens svigerforældre boede.

Den gamle fritliggende lagerbygning med gavl mod vandet står endnu, og bruges til værksted, og et sted hvor man kan gemme "ting".

Poula og Jens Høeg Thomsen

Høeg Thomsen drev en alsidig købmandsforretning med en atmosfære, som kun en gammel butik har. Duften af kaffe, sæbe og krydderier, og tid til en snak om vind og vejr, både foran og over disken, mens mel og sukker der stadig var i løs vægt blev vejet af, mens man spurgte nyt. Grovvarerne bestod nu mest af brændsel, men der var benzintank på pladsen. En stander med et langt håndtag, og en gennemsigtig beholder ovenpå. Ved køb pumpede man med håndtaget til beholderen var fyldt, så havde man fem liter, der kunne fyldes på bil eller knallert, og derefter gentog man øvelsen efter behov.

Kunderne kom fra Kysing, fra Norsminde, og lidt fra Storenor og Lillenor.

Købmændene lå tæt dengang, der var flere butikker i Saxild, og i Ajstrup var der forretning indtil 1999. Det gamle ord om at hvor der lå fire gårde kunne der eksistere en købmand, holdt nok ikke mere. Efterhånden som mange fik bil, blev indkøbsvanerne ændret, men det varede adskillige år, inden man gav slip på sin egen købmand.

De sidste ti år, inden Jens Høeg Thomsen i 1984 lod sig pensionere, havde han i de stille vintermåneder et ekstrajob på FDB's frølager i Viby, mens Paula passede butikken. Men der var ikke tale om, at der ikke mere skulle være handel i det gamle hus.

Anna Mikkelsen der en decemberdag i 1971 flyttede ind i Norsmindevej nr. 199 drev brødudsalget, som det altid kaldtes, også da det blev en velforsynet forretning. I 1977 syntes Anna det lille butikslokale "strammede om skuldrene" og hun lukkede. I de forløbne år havde hun været ansat hos bageren i Beder, men fik igen lyst til at få sit eget. Hun lejede Jens Høegs hyggelige butik, og den blev indrettet med kolonial, kød og frisk brød. Ja selv maling kunne her købes. Indvielsen løb af stabelen 29. marts 1985. Det var påske – og snestorm! Nogen guldgrube var den ikke, men hun holdt af at være der, så det var med vemod, hun måtte vælge den fra. I 1992 blev stregen slået.

De næste år var det Kim Antonsen der lejede butikken på havnepladsen, og forsynede sejlere, sommerhusfolket og fastboende med brød, is og flydende varer, men han havde samtidig en forretning i Odder, så det blev for meget. Han overlod derfor Norsminde til Inge Aasted, der boede på Næsset, og derfor ikke havde langt på arbejde, men da hun samtidig var rejseleder, tog hendes søn over. Men kunderne var for få, så han blev den sidste købmand på pladsen.

Nu er der i sommertiden en kiosk.

Havnepladsen en tidlig morgen.

Et sted, langt ude i den hviduldne dis, lyder en fiskerbåds ensformige dunken. Lyden er tydelig, men fartøjet ikke synligt.

Et par ankerliggere skimtes.

Den fjerne motorlyd passer så godt ind i billedet af havkyst. De er den tynde tråd, som brisen trækker mellem den fjerne horisonts ensomhed og bådstedets hjemlige hygge.

Derude råder elementerne, i rum der strækker sig til verdens ende, men herinde er man dagligdagen og menneskelivet på nærmeste hold.

Endnu ligger havnens sysler stille, men lydene kommer alle vegne fra, vindens klirren i mastetoppene på de smukke sejlbåde, knagen af tovværk, den evige klukken af vandet langs bolværket, og den svage raslen i tang og tørt græs.

Naturen har malet i pastel.

Sandstrandens bræmme ser ud, som den var hvidskuret, på baggrund af den matgrønne marehalm. Det frønnede bolværk har fået en brunlig tone, undtagen på den tørre overflade, som solen har bleget til skifergrå.

En lille stemning, klippet ud af evigheden.

Havnen

Havnen nævnes første gang på skrift i det herrens år 1292

En isbræ, der kom glidende sydfra, standsede for 14.000 år siden ved Norsminde, hvor den i de næste tusinder af år langsomt smeltede.

År 6835 brød havet igennem, ændrede den bagvedliggende sø til en fjord, og dannede havnen i Norsminde.

I fantasien må vi selv skabe billeder af tidlige tiders sejlads med de fartøjer, der i hver tidsalder var til rådighed.

Selv om landskabet og havnens omgivelser har ændret sig i årenes ufatteligt lange løb, så har det – i hvert fald de sidste mange hundrede år – været en let tilgængelig naturhavn.

Da havnen var gejstlig

Den betydning havnen havde kan ses af, at indtægterne herfra var meget eftertragtede af både adelen og kleresiet.

Havnen tilhørte i slutningen af det 13. århundrede Århus Domkapitel, og 16. marts 1292 gav Erik 6. Menved – de Danskes og de Venders konge – Biskop Jens 1. og Kapitlets Kannikerne alle kongelige rettigheder, herunder opkrævning af toldafgifter af de skibe, der anløb "et sted i Aarhus Stift der kaldes Norsminde".

Det er første gang navnet ses på skrift, og derfra regner vi havnens alder.

Hele forløbet, og alle de kongelige og klerikale proklama i sagen, er beskrevet i bogen "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?"

Fra Norsminde var der overfart til Tunø og Samsø med såvel passagerer, som gods og levende dyr. Mængden af fragt langs kysten var stor.

I hårdt vejr hændte det – langt op i det nittende århundrede – at smakken fra Kalundborg til Århus måtte dreje af og lægge til i Norsminde.

Det ville næppe være muligt i dag, hvor skibene er blevet en del større end datidens smakker, der var mindre sejlskibe med to master, og ikke stak så dybt.

Norsminde ca. 1938

16 fiskerbåde i Norsminde

Fiskere har der været i Norsminde til alle tider.

Fangstmetoder, skibe og det man kunne bjerge har ændret sig langsomt og gradvist gennem årtusinder – men at hente sin næring i vandet, at drive havet, er en uforanderlig proces.

Går vi lidt længere tilbage end mands minde, og husker hvad vi har fået fortalt, så var der dengang mange fiskerbåde i Norsminde.

"Da min far Villy Koliander kom hertil i trediverne, var der otte kuttere, der lå fast i havnen, og om sommeren kom ålefiskerne – fjorden var fyldt med ål," fortæller Verner.

Bent Carlsen har i sin drengetid engang talt 16 fiskerbåde.

Mange var både fiskere og fiskehandlere, ja selv røgning kunne nogle klare.

Og så var der jo garnene, der skulle trækkes op og bødes.

At være fisker var dengang helt igennem et udendørsliv, og ikke for folk med hang til at sidde i kakkelovnskrogen.

En kold tørn

Verner Koliander fortæller: "Fra min drengetid kan jeg huske, at de fleste folk boede i bådene også om vinteren, og det var en kold tørn. Opvarmningen blev klaret med en lille kakkelovn, der blev fyret rødglødende. Den sad de så rundt om, og blev stegt på maven, mens ryggen, der vendte ud mod den tynde væg, var iskold.

Fiskerne var blandt andre Gunnar Gisselmann, Peter Frandsen, Kjær Jensen og Niels Kjær, der i starten boede i båden."

Senere kom Ajnors båd til, men den kunne ikke gå ind i havnen, så den lå for svaj.

Det var i halvtredserne.

Ind imellem måtte indløbet renses op. Ved bestemte vindretninger over længere tid, sandede det til.

Efterhånden blev der færre fiskere. De gamle gik i land, og der kom ikke så mange unge til.

Der blev indført fiskekvoter og begrænsninger, der gjorde fiskeri til et vanskeligt, og ikke særlig givtigt erhverv.

På et tidspunkt faldt liggepengene væk, så det blev gratis at have sin fiskerbåd i havnen.

Den eneste fiskekutter, der oplevede årtusindskiftet, var Kelds lille maleriske skude.

Men der er stadig fritidsfiskerne. Både dem der nyder turene ind i fjorden, og dem der i timevis står i vand til livet ud for Næsset efter havørred, og når det er tid for at fange hornfisk.

Der er dem med en stang på broen, og der er børnene der i timevis fanger krabber og andre sære havdyr.

For mennesket er det stadig noget særligt at få kontakt med det, der lever under vandoverfladen.

Der sker noget i Norsminde

Det var en overskrift i en avis sidst i tresserne.

Gode tider skaber behov og lyst til at prøve noget nyt, og mange havde fået en sejlbåd.

Også entreprenør H. Brage Michelsen, Århus, og bagermester Eigil Wilhelmsen, Malling – den evige igangsætter. De havde svært ved at finde kajplads og da de fik øje på Norsminde, dukkede perspektivet op.

Niels Kjær, Peter Pagh og Marius

Sammen med ingeniør C. Brøgger og værftsejer M. Angelo Hansen købte de området bag handelspladsens bygninger, og startede med at fjerne alle de gamle havarerede skibe, der lå på land og i indsejlingen.

De havde, rent ejermæssigt, ført en omtumlet tilværelse. Et af dem havde ved sidste handel kostet fire pilsnere og en pakke cigaretter.

Tanken var at der i løbet af et par år skulle skabes et lystbådecenter med plads til 60 både.

Der blev foretaget opmålinger og tegnet skitser over det 5000 kvadratmeter store areal, hvor der først og fremmest skulle være kaj i hele strandkantens længde, kun afbrudt af et ophalingssted.

Foruden bådene med fast stade, var der planer for dem, der kom med båden på taget.

For små midler skulle det være muligt med kran, traktor og gummivogn, at sætte båden i vandet.

Problemet med den tilsandede indsejling, som flere lystsejlere allerede havde stiftet ubehagelige bekendtskaber med, havde man også en løsning på. Renden behøvede ikke at være mere end to meter dyb. Sejlbåde med stor køl måtte så blot tage hensyn til tidevandet, når de skulle passere.

Udover et mindre serviceværksted, skulle der ikke ske noget på land, da man ikke ville gribe ind i miljøet, tværtimod.

Norsminde Bro- og Havneselskab blev stiftet med Eigil Wilhelmsen og Brage Michelsen som ejere, og arbejdet gik i gang.

De store sten der ligger som afgrænsning mod friarealet, er i øvrigt lokale. De blev møjsommeligt hentet på Næsset.

De lokale fredningsmyndigheder havde for længst sikret sig nordsiden af Norsminde Havn til rekreative formål, men man var interesseret i et samarbejde med Norsminde Bådehavn, der nu – nogle år efter starten – var ved at gøre klar til at modtage 150 nye sejlere. Der var tale om et bassin til op mod 300 mindre både, og eksperter vurderede, at det kunne fungere.

Men det hele var begyndt at gå alt for hurtigt.

Det der var tænkt som et lille hyggeligt åndehul, fik efterhånden så mange gæster, at faciliteterne ikke kunne følge med, og brugerne klagede til myndighederne.

De to ejere havde indtil nu ofret hver 100.000 kroner og hundreder af timer på havnen, og var villige til at yde mere for at bygge en havn på nordsiden, hvor folk nu bare kom sejlende og lagde deres både – de fleste uden at spørge om lov.

Men den megen kritik fik dem til at opgive projektet, og søge samarbejde med de to kommuner.

Peter Paghs hus set fra havnen

De gode viljer

"Men vi slipper ikke trossen, før vi får vished for, at miljøet bliver bevaret som nu," sagde Brage Michelsen, "vi vil ikke af med bundgarnsbådene, og de små fiskekuttere der her sejler ud og ind, skal stadigvæk lugte af fisk. Vi håber, at myndighederne vil være med til at bevare Norsminde havn, som den lille perle den er, og holde den fri for rustfrit stål og beton."

Mangler der noget, midt i al den flid og det gåpåmod? Ja, man kan besvare spørgsmålet på samme måde, som en gruppe sindige fastboende gjorde i 1975.

"Vi havde jo nok en fornemmelse af, at der var noget galt.

Alle de byboer, der kom fra Århus og andre steder, og begyndte at hamre pæle i vandet til fortøjninger og bådebroer, men system i tingene har der ikke været."

Ingen vil lægge navn til kritikken, for som én sagde: "Vi skal jo fortsat leve på havnen sammen med lystbådefolkene."

Baggrunden for samtalen var en opsigtsvækkende nyhed, som alle havde læst om i avisen.

Og galt var det – rivende galt.

Da Havneselskabet henvendte sig til Århus og Odder kommune, kom lystbådehavnen i spil, og man ville finde de gamle papirer frem for at begynde her. Men der var ingen papirer, havnen eksisterede slet ikke!

Den var bygget uden tilladelser af nogen art.

Samtidig blev det konstateret, at både høfder og bådebroer var i så ringe stand, at de burde kasseres.

Da der er tale om en grænsehavn, hvor to kommuner er involveret, skulle der mange og lange drøftelser til i de to byråd, inden en plan for området kunne lægges på bordet.

Borgmester Søren Aagaard, Odder, var klar i mælet: "Det er noget rod, og det skal bringes i orden hurtigst muligt."

Rådmand Thorkild Simonsen, Århus kommune, kom for skade at sige: "der er ingen problemer i Norsminde!"

Det var ikke helt rigtigt – endnu, og han fik på puklen for at have vildledt byrådet og udtalt sig, selvom han ikke havde sat sig rigtigt ind i sagen.

Uhyggen breder sig

Fenrisulven glammede: *Havneselskabet har opgivet! Yachtklubben er nedlagt!*

Nu kommer bulldozerne og fjerner det hele!

Der blev også talt og skrevet om myndighedernes overgreb mod det frie initiativ!

Indignationen er et eller andet sted forståelig, for de to ildsjæle havde gjort et ufatteligt stort benarbejde og blot, med hensyn til papirarbejdet, måske troet at de – også – kunne gå på vandet.

I 1976 blev der på et møde mellem Odder og Århus kommune og Norsminde Yachtklub besluttet, at firmaet Dansk Geoteknik A/S skulle udarbejde forslag til, hvordan Norsminde Havn kunne gøres lovlig, og de to kommuner nedsatte et udvalg, der skulle behandle sagen.

Ministeriet for offentlige arbejder, der havde tilsyn med faste anlæg i søterritorier krævede, at havnen senest 1. januar 1977 skulle afleveres som den var, før det ulovlige byggeri blev påbegyndt.

Denne forpligtelse påhvilede de to ejere af Norsminde Bro- og Havneselskab, men de havde ønsket at trække sig.

Norsminde Lystbådehavn

For bådejerne var situationen kritisk, og de mødtes i december 1976 til møde om sagen. Tidligere formand, B. Wigand Mathiasen skrev: Der var ikke tilsagn af nogen art, men videre arbejde krævede penge, og spørgsmålet var, om brugerne af havnen var villige til at indskyde 1.000 kroner hver. Her viste sammenholdet i Norsminde sig - alle tegnede sig på stedet, og heldigvis gik alt godt.

Havnen fik et års dispensation, og bådejerne reparerede selv broerne, sådan til husbehov. Der var på dette tidspunkt 45 pladser til kølbåde, og lige så mange til joller.

Rådmændene for 2. og 4. magistrat i Århus kommune, Olaf P. Christensen og Thorkild Simonsen indstillede 24. maj 1977 til Århus byråd, at der bevilligedes 365.000 kroner til klargøring af arealerne på nordsiden af fjorden, og at der stilledes en kommunegaranti på 250.000 kroner. Odder kommune skulle stå for udgifterne på sydsiden – 200.000 til 300.000 kroner.

At den selvejende institution, Norsminde Lystbådehavn, rådede over en kapital på 900.000 kroner, som medlemmerne selv havde betalt, blev ikke nævnt, heller ikke, at de længe havde arbejdet ihærdigt for at skabe en ordning på problemerne.

Den første weekend i 1978 gik 20-30 frivillige i gang med at fjerne den famøse og efterhånden landskendte lystbådehavn.

De fleste både var på land, og et par af de største lå i andre havne, så der var god plads til arbejdet.

Alle var helt fremme i skoene, Niels-Peder Christensen endda så meget, at han savede det stykke bro af, som han selv stod på. Ved en hurtig redningsaktion, blev han halet op af det vinterkolde vand, samtidig med at man morede sig kosteligt.

Norsminde Yacht Club

Da den nye havn var bygget, stod det tilbage for ejerne, Norsminde Yacht Club, at udfærdige vedtægter og bestemmelser. Advokat Henning Lyngsbo måtte gennem syv udkast, inden alt kunne godkendes, til alle sider, og først midt på sommeren i 1979 kunne vedtægterne fremlægges for brugerne, mere end et år efter at havnen var taget i brug.

Efter bidrag fra Odder og Århus kommuner på 100.000 kroner, blev prisen for havnen 2.600.000 kroner.

Indvielsen fandt sted 20. maj 1978, og blev en Norsminde-dag, som de er, når de er bedst.

Der var lagt et stort program for dagen, og formand Tage Hejgaard holdt festtalen. Blandt de mange indbudte gæster var borgmester Vagn Mikkelsen, Odder og rådmand Thorkild Simonsen, Århus.

Foruden Norsminde Yacht Club på sydsiden og Jolleklubben på nordsiden, blev grunden lagt til en ungdomsafdeling, da havnen fik fem optimistjoller som gaver, påtrykt firmanavn af giverne.

10 års jubilæet blev markeret med fest, og i 25-året, 20. maj 2003 var der lagt et stort program, der strakte sig over flere dage. Festtelte med New Orleans jazz og harmonikaspil, prøvesejlads og vandkampe. Der blev lagt stor vægt på aktiviteter for børn for at skabe fokus på ungdomsarbejdet.

Det hele sluttede med festfyrværkeri.

Havnefoged Jens Høeg Thomsen

I hele forløbet, gennem op- og nedture, stod Jens Høeg Thomsen på sidelinien som diskret medspiller og loyal hjælper. Efter stormvejret omkring de angiveligt "livsfarlige høfder og broer", var hans stilfærdige kommentar: "Så galt var det nu heller ikke!"

Hvornår hans titel ændrede sig fra købmand til havnefoged, ved ingen, og slet ikke Jens selv. Det var en såkaldt glidende overgang. Men i 1984 lukkede han forretningen, og kunne nu hellige sig havnen hundrede procent, og der var nok at rive i.

Det lille brune træhus, der fungerer som havnekontor, havde i starten en lille veranda foran, og var samlingssted indtil 1987, hvor der blev bygget klubhus og nye sanitære faciliteter.

Det var for Jens en travl og levende arbejdsplads, med 96 pladser til kølbåde og lige så mange i jollehavnen.

Der skulle holdes regnskab med, hvornår fastliggerne var på langfart, for pladserne blev i de perioder benyttet til gæstesejlere, og dem er der mange af.

Det største antal var 1700, men det var noget specielt, det normale er 1100 om året.

Der blev og bliver arrangeret ture og udveksling af hele klubber, for eksempel fra Nappedam og Mårup på Samsø.

En petanquebane bruges flittigt – også til turneringer med andre havnefogeder.

Der kan ikke mere købes ind på havnen, og det savner mange af sejlerne. Men det er til dels en selvskabt mangel. Sejlere er nok pr. definition et selvforsynende folk, og en handlende skal have en vis omsætning for at eksistere, så hvis indkøbene til en god middag med culottesteg og rødvin kun indebærer, at der indkøbes den bearnaisesauce, man glemte at tage med hjemmefra, så er det ligesom ikke nok.

Der står nu cykler på havnen, så man kan smutte til Saksild eller Malling og hente sovsen.

Efterhånden bliver sejlbådene større, og derfor sværere at manøvrere på plads i en fyldt havn, gennem det smalle indløb og den lunefulde strøm. Det kan ind imellem skabe problemer, men havnen er som den var, åndehul i en fortravlet tilværelse.

Jens er stadigvæk havnefoged, og den, der kender de fleste, og næsten ved alt.

I 1998 mistede han sin livsledsager Poula, men det er hendes omhyggeligt samlede udklip, der er baggrund for historien om Norsminde Havns overgang fra fiskerleje til lystbådehavn.

Jens' datter og hans to børnebørn er bosat i USA, men han har den glæde at hans søn, Søren, stadig bor i købmandsgården og i sin sparsomme fritid fra sit job i amtet/regionen hjælper med at vedligeholde de store arealer udenom havn og bygninger.

Norsminde Kajakklub

Sidste skud på den maritime stamme er en kajakklub, der startede omkring 1998. Bådhusene blev bygget ét for ét på den gamle stejleplads inden for slusebroen, hvor den skrånende fjordbred gør søsætning ideel. Der sejles både på fjorden og ude til havs, og det kræver øvelse at manøvrere under broerne. Dels skal man læse tidevandet, og dels er strømmen lunefuld, med mange strømhvirvler, der leger med de lette både. Der er nu cirka 90 medlemmer i Norsminde kajakklub.

Norsminde Havns 700 års jubilæum

I august 1992 blev havnens 700 års jubilæum markeret med en fest, der varede fire dage.

Torsdag aften foregik det på kroen, der denne aften var omdannet til ren middelalder. De dunkelt oplyste sale var befolket af klerke, munke, riddere og borgfruer i de rette klædedragter, og det skabte en stemning, der var helt speciel.

Torben Alrøe havde efter devisen: "Jeg higer og søger i gamle bøger" fundet frem til en datidig menu:

Røgede sild ophængt på stativ, muslingesuppe, hummer og urter. Derefter fulgte røget vildsvineryg og stegte gnaveben, ligeledes med urter og groft brød. Frugt, nødder og råmælksost fuldendte måltidet, der blev ledsaget af øl og mjød, og indtaget ved borde, dækket af groft lærred og pyntet med lerkrukker med vilde blomster.

Dagen efter var det på havnepladsen og rundt om fjorden, folkelivet udfoldede sig.

Borgmester Gerda Pedersen forestod den officielle åbning, og stenen med årstallene 1292-1992 blev afsløret.

To festtelte skærmede de mange gæster mod regn og storm. Vejrguderne gjorde "Fru Doras omkringfarende cirkusvariete" hjemløs, så kunstnerne måtte gennemføre den "store billighedsforestilling" i yachtklubbens telt. Men ellers formåede vejret ikke at ødelægge den glade stemning.

En pottemager drejede sine lerkar, og sindrige konkurrencer blev afviklet mellem de omliggende byer, i tovtrækning – med brug af en hest og andre ufine metoder, stafetløb, hvor stafetten var en rød pølse, og balancekunst på flydende træstammer i havnen blev afviklet over to dage, og fulgt i spænding fra begge sider af valpladsen.

Asger og Tage med en skjoldmø

Edith og Finn Dahlin til 700 års jubilæet

Derefter blev sejre og nederlag behørigt fejret i "Æ toskhus" hvor middelalderlige skaffere havde travle dage, eller i yachtklubbens "Toldstedet", hvor der blev danset til den lyse morgen.

For at bruge et udtryk, der – måske og måske ikke – var kendt for 700 år siden, men efterlevet også dengang, så blev der festet igennem, og afsluttet lørdag aften med regatta og et lyshav af et fyrværkeri, som norsmindefolkene huskede længe.

Sommerhuse

I sammenligning med mange andre af landets kyststrækninger, kom sommerhusene sent til Norsminde og Kysing Næs.

Sydpå, ved Saksild, og nordpå ved Ajstrup og Mariendal Strand, havde man i adskillige år bygget såvel stenboliger som træhuse af vekslende størrelse og udseende, inden kulturen nåede Norsminde.

De første var en række små primitive træskure under skrænten ved handelspladsen. De lå i læ, havde både morgensol, og i de lange sommeraftener omkring midsommer, når solens bane var længst, også en betagende aftensol, der gik ned bag fjorden i vest. Så der var udsigt til både fjord og det åbne hav.

Thorøe

Her boede frugtgrosserer Thorøe, ikke i rækken, hvor de andre huse lå, men helt oppe på skrænten.

Materialet han havde anvendt til sit domicil var hovedsageligt appelsinkasser, og beliggenheden var perfekt. Herfra havde han den bedste udsigt. Det var den, han kiggede på en aften, samtidig med at han spiste sin aftensmad, franskbrød med tyktskåret rullepølse.

Skiverne stod ved siden af ham på bænken, "men tænk," fortalte Thorøe, "da jeg havde kigget lidt, og ville spise min mad, havde købmandens hund ædt det hele".

Søndag eftermiddag, efter at have afleveret den bestilte persille til Olga Alrøe, slog han sig ned i kroens skænkestue, hvor han bredte sine fakturaer og øvrige æselørede papirer ud over bordet, mens han nød sin kaffe med lagkage – pris: 2,00 kroner – altid! Også da samme servering var steget mange gange for kroens øvrige gæster.

Lasse og Else, og deres søn Leif, var af de mere stilfærdige eksistenser. Det mest navnkundigt af husene var bager Vilhelmsens domicil "Palmehaven".

Bekvemmeligheder var der ikke mange af, men husenes beboere nød sammen med fritidsfiskere og sejlerne de lange sommerdage, og nætterne med. Åleblussene lyste på fjorden, og spejlede sig i det mørke vand, mens man hyggede sig ved bolværket, og skålede på alt hvad der var godt.

Havnepladsen var levende, der blev solgt fisk og nydt is.

På kroens træ-estrade ned mod fjorden drak man kaffe, eller spenderede en gang ål og stuvede kartofler med øl og dram. Det hændte også, at man dansede en lun sommeraften under de høje bøge.

Lørdag og søndag kom kanonfotografen

Norsminde Fiskehus

En stor del af livet her foregik omkring Ajnors fiskehus.

Det var Martin Olsen, Ajnors far, der begyndte at sælge fisk fra et par planker. Siden fra et træskur, og Ajnor fortsatte. Men han fik på et tidspunkt problemer med de veterinære myndigheder, og det stod på i årevis.

Ikke af ond vilje fra nogen af parterne, men for Ajnor var det bare så uoverskueligt.

Men de mange bøder, og udsigten til måske at skulle lukke, var en endnu større trussel.

"Jeg bliver snart en fattig mand" sagde han, "men jeg kan bare ikke forstå, hvorfor de tror fiskene smager bedre, bare fordi de er dyppet i et skyllekar, i stedet for i en spand vand. Men nu skal jeg nok gå i gang".

Det gamle skur stod ved vejen på kroens del af havnen, men slæbestedet som ikke blev brugt mere kunne Ajnor uden udgift overtage.

Ib Klinge Christensen, Norsminde Fiskehus

Til opfyldning fik han jord fra udgravningen i forbindelse med den nye bro, og skulle så selv bekoste bolværket.

Den nye fiskeforretning blev taget i brug i 1964, og Ajnor skinnede om kap med solen, da han fremviste vidunderet med håndvask og fliser på alle vægge.

Det gamle skur fik en plads ved skrænten, inde mellem træerne, og der stod det i mange år, og kiggede ud over sin havn, der nok ændrer sig, men beholder sin helt egen personlighed.

Den gamle bro

Den er der stadigvæk – den særlige stemning – og da broen i 1964 blev bilfri, og den gennemkørende trafik forsvandt, var der pludseligt masser af plads til at slentre rundt, og til i ro og mag at stå ved broens gelænder, og kaste sin fiskesnøre ud, eller blot lade sig fascinere af strømhvirvler, dønninger og den glidende strøm, og lade tankerne flyde med, den vej som nu tidevandet bestemmer. Eller måske tænke på alle de ting der er sket, på, og omkring den bro.

At man pludseligt skulle betale for at køre over Storebæltsbroen, mente vi var noget nyt i Danmark, men sådan er det ikke.

Da broen i Norsminde var bygget, blev der ved kongelig skrivelse af 22. oktober 1773, bevilliget ejeren af kroen ret til at opkræve bropenge af alle, der "passerede grænsen mellem Havreballegaards og Aakjærs amter". Med denne rettighed fulgte en forpligtigelse til at holde bro og tilkørsler i forsvarlig stand.

Broen beskrives som: Oval, høj i midten, 23 alen lang og 5½ alen bred. Pælenes længde under broen er 12-14 alen høje, og den er forsynet med rækværk ved siderne. Ved hver ende af broen er anlagt en vase af 19 alens længde, og af samme bredde som broen, opfyldt med sten.

I afsnittet "Mette Marie af Norsminde" er nævnt, at broen er forsynet med en forsvarlig vippe med lås, så ingen vejfarende kunne komme over, uden at betale.

At passere broen i karet kostede 6 skilling, en postvogn eller bondevogn kostede 2 skilling, en ridende eller gående person måtte betale 1 skilling, og samme pris gjaldt for en hest, en ko og en stud. Får og grise gik der to af på en skilling.

Man kan let forstå, at en karl, der skulle trække en stud over,, gerne ville spare en skilling ved at sætte sig på dyrets ryg. Men der skal ikke meget fantasi til at forestille sig, hvordan det ofte endte med en rytter på et dyr, der aldeles ikke var tilvænnet ridesport.

Der var også dumdristige borgere, der forsøgte at vade eller svømme over strømmen, også med vekslende held.

Sidst i tresserne var broen i fare for at forsvinde. Ingen var interesserede i at vedligeholde den, og Århus kommune havde allerede afsat penge – 75.000 kr. – til fjernelse af brodækket.

Men sådan gik det heldigvis ikke.

Amtet sagde ja til sammen med Odder og Århus kommuner, at betale regningen på en halv million, som en forsvarlig reparation ville koste. Når amtet havde betalt sin tredjedel, ville det trække sig ud af ansvarsfællesskabet, så broen fremover tilhørte de to kommuner.

Sådan blev det.

Tænk om det ikke var lykkedes.

Mon nogen kan tænke sig Norsminde uden den bro ?

Nu hviler den solidt på nye egeplanker. De blev udskiftet i 2002, og skulle, ligesom de forrige, kunne holde i hundrede år.

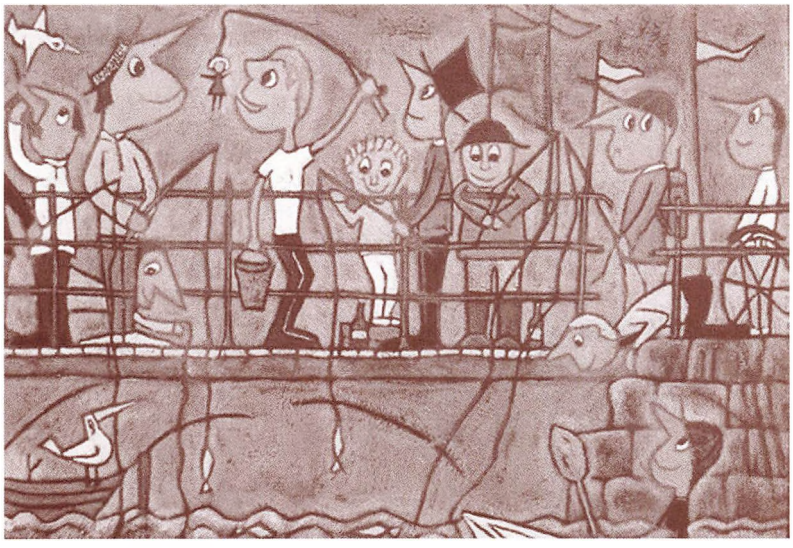

Den gamle bro, Ole Grøn

Sommerhusene

De første rigtige udstykninger til sommerhuse var i de gyldne tressere

Den første egentlige udstykning skete yderst på Næsset, hvor Johannes Jensen solgte et par grunde.

Peter Baatrup var den næste, og her var der mere jord i spil.

Det var lige ved indgangen til de gyldne tressere, hvor krystalkuglen spåede en fremtid så lysende, som man aldrig før havde set.

Først grundene langs skrænten, der nok stadig er de smukkest beliggende på Næsset, og de seks helårsgrunde lige oven for bakken, hvor Elvin var den første der byggede.

Samtidig solgte Peter Baatrup otte helårsgrunde mellem den gamle vej og den nye amtsvej, der blev anlagt vest om kroen og indviet i 1964 sammen med slusebroen.

Her byggede han også sit eget hus, og i de følgende år blev grundende mellem gården og den gamle vej fyldt med dejlige huse, efterhånden helt til Næsvej. Gårdens bygninger blev også solgt til beboelser, og længere ude lå sommerhusene snart på rad.

Et af de første byggede Anny og Knud Hildebrandt i 1964. Af helbredsmæssige årsager fik de lov til at bo her hele året, og var dermed de første på Næsset, der fik den form for dispensation.

I midten af tresserne købte Pouli Nielsen en gård i Studshoved, og en del af jorden til Kysing Lundgaard blev udstykket i de følgende år.

Over en reparation af en maskine fortalte han Peter Kristensen, at grundene skulle koste 10.000 kr. det første år, 11.000 kr. det næste, og så fremdeles.

Det var tanken, at han og Mary ville flytte til Studshoved, men sådan gik det ikke. Pouli Nielsen blev syg og døde allerede i 1971. Mary blev boende, indtil hun solgte gården til sin datter, Karen Særkjær, og indrettede en lille dejlig "aftægtsbolig" i fodermesterhuset ved Næsvej.

Hun døde i 2006.

Karen Marie Baatrup med Peter og Anna ved indvielsen af Karen Mariesvej

Måske hoppede prisen ud af den fastlagte gænge. Det var Thorkild Kristensen, der tog sig af det praktiske, som han også havde gjort hos Peter Baatrup.

I maj 1969 købte Sonja og Jørgen Lundby grund på Næsvej.

Den kostede 22.000 kr. med 7.000 kr. i udbetaling.

En udgift der gav mange spekulationer og søvnløse nætter.

Først i 1975 var byggetilladelsen hjemme.

Det betød ikke at familien måtte vente i fem år, inden de tog hul på glæderne ved at bo på Næsset. Telt og campingvogn var sommerbolig, hver weekend somrene igennem, men det var ikke lediggang man dyrkede. Næsvej 44 var nemlig et selvbyggeri, hvor alt fra fundament til tagspær, og det midt imellem, blev anbragt med omhu af familien selv.

At de havde syntes grunden var dyr, blev hurtigt glemt. Allerede i efteråret 1969 kostede grundene omkring dem langt over 40.000 kroner.

I 1973 var det Elvin Christensens tur til at sælge.

Efterhånden var vejnettet udbygget, og haver blev anlagt.

Endnu står der på mange af grundene træer, der ved deres højde og omfang fortæller, at de har været med fra starten.

Den sidste jord på Næsset, ved sydstranden, tilhørte Alrøe-familien, og først i 1995 blev landbrugspligten her ophævet og grundene udstykket.

"Oppe i byen" blev marken mellem kroen og de to veje bebygget med helårshuse, i 2004 til 2007. De har en unik beliggenhed, med blikket rettet mod fjorden, og havet i ryggen.

Ting ændrer sig, også prisen på herlighed. Den dyreste grund kostede godt 1 million kroner.

Kystkroen blev købt og nedrevet af MSH Huse, ejet af Hans Sørensen, sidst i firserne.

Dens tid var omme. På arealet er der bygget sommerhuse, og grundene mellem de gamle huse i Strædet og stranden er også udbygget, så meget som kystbyggelinien tillader.

Strædet har også fået et rigtigt navn, det hedder Norsmindevej.

Sommerhusene på Næsset

Norsminde Batteri

Under Englandskrigene blev der anlagt en skanse ved Norsminde

Under englandskrigene, 1801 og 1806-1814, var der langs Jyllands østkyst frivillig kystvagt, der havde til opgave at holde øje med fjendens bevægelser ude på havet, og forhindre eventuelle angreb.

Århus amt var inddelt i distrikter, og det mest udsatte var 6. distrikt, der gik fra Norsminde og mod nord.

Englænderne havde Norsminde i kikkerten, fordi havnen var anløbssted for mindre handelsskibe, der ofte optrådte som kapere.

Overbefalingsmand for distrikterne i Århus var baron Gersdorff på Marselisborg, men lederen af distrikt 6 var kromand Jens Chr. Kierulff i Norsminde, som baronen satte stor pris på for hans dygtighed som soldat, og for hans ledelse af den lokale milits, der bestod af 100 mand fra Malling sogn, 50 fra Beder, 50 fra Mårslet og 50 fra Tranbjerg. De skulle patruljere kyststrækningen og tænde bål, hvis der var fare på færde.

I Norsminde var anlagt en skanse, med et antal kanoner rettet ud mod havet.

Den 5. maj 1808 så Kierulff og hans folk et krigsskib ude i nærheden af Tunø, og de vidste, at der havde været et sammenstød i Saksild-bugten, så de holdt skarpt udkig.

Henad midnat strøg en engelsk båd ind i havnen, for at kapre en jagt fra Samsø, der skulle laste sten. Det lykkedes at entre jagten, som de prøvede at få ud af havnen.

Kierulff gav ordre til at lade kanonerne skyde, og de ramte så tæt ved englænderne, at de satte jagten på grund og flygtede ud til krigsskibet, mens kanonkuglerne fløj omkring dem.

Baron Gersdorff indstillede Kierulff til af Hans Majestæt at modtage Dannebrogsmændenes sølvkors, hvilket var en stor hæder, og den blev overrakt 13. marts 1809 af stiftamtmand Güldencrone i overværelse af officerer fra Århus og Randers.

Læderetuiet til ordenen findes på Odder Museum.

I 1998 fik Finn Dahlin den ide at genskabe skanseanlægget.

Han gik grundigt til værks, og ved hjælp af kort fra 1700 og 1800-tallet fandt han placeringen, lige nord for broen, hvor der nu kun er ujævnheder, græsbevoksning og henkastet affald.

Skansen havde været 38 meter lang og højden var 1,90 meter, og var den eneste kanonstilling mellem Horsens og Århus..

Den var udstyret med to 12-punds, to 9-punds og et par transportable 3-punds kanoner.

Da Norsminde ByLaug havde lidt penge, tjent ved den første Norsmindebog, ville der ikke være udgifter for nogen offentlig instans, og de nødvendige tilladelser ville bylauget også selv indhente.

På Tøjhusmuseet fandt inspektør Thomas Pedersen, at ideen var god, men han beklagede, at han ikke kunne hjælpe med kanoner eller andet praktisk. Han henviste til Skov-og Naturstyrelsen eller til Rigsantikvariatet, der igen henviste til Moesgaard, stadig med negativt resultat.

Problemet med kanoner kunne være løst på samme måde som man benyttede, da fregatten "Jylland" skulle armeres. Den fik plastickanoner, indtil man fik råd til at få støbt de rigtige.

Man fandt til sidst ud af, at den instans, der havde det endelige ansvar, var Århus Bymuseum, hvor direktør Lars Holleufer og inspektør Irene Hellvik af hensyn til "erhvervsfiskerne på stedet, der ikke måtte forstyrres!" skød projektet i sænk.

I mellemtiden er Lars Holleufer afgået som direktør for Bymuseet, så måske skulle man prøve igen om føje år.

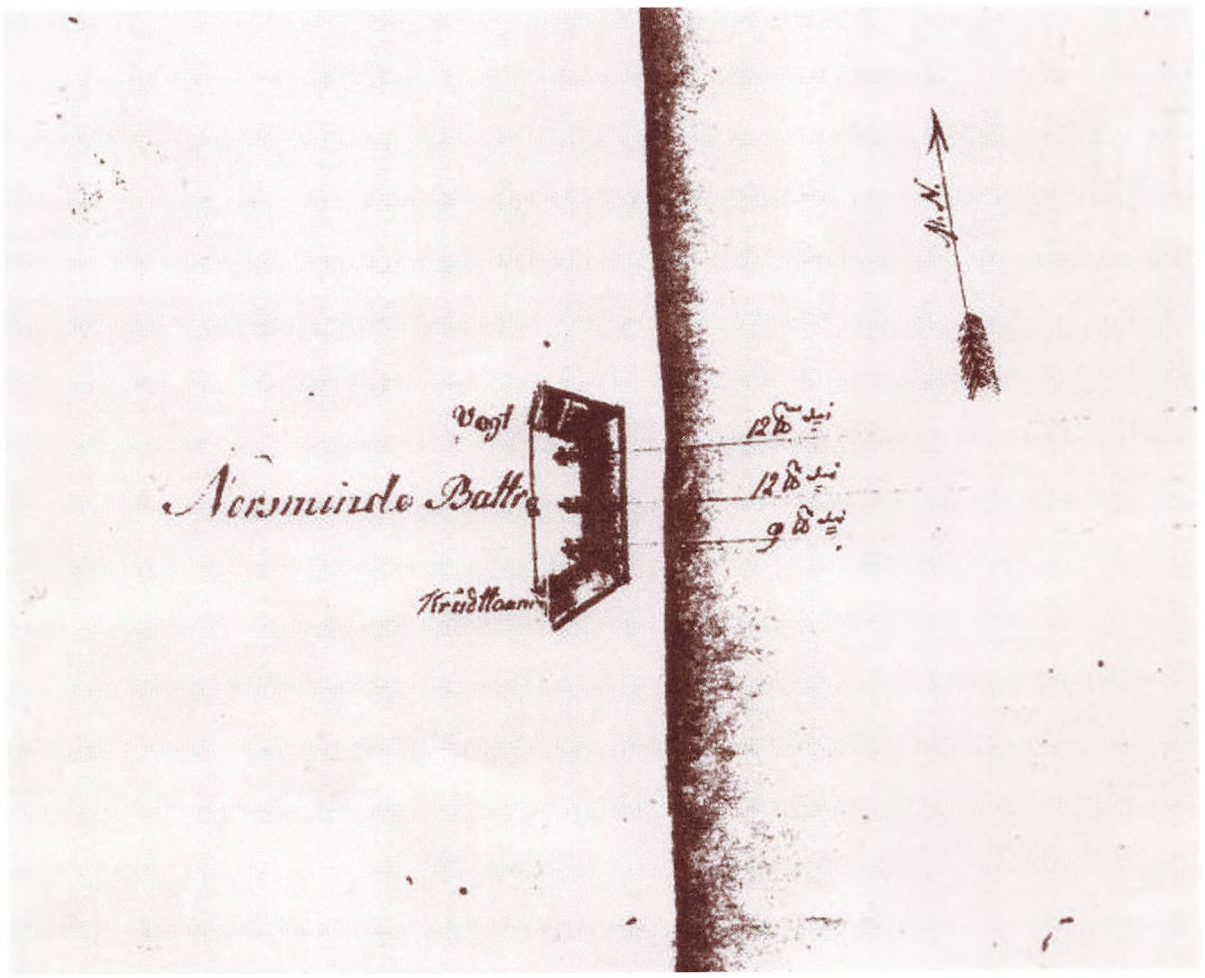

To skæbner

EN LILLE BERETNING OM EN KVINDES LIV - FORTALT AF SVEND THUSBEK – OG EN ROYAL AIR FORCE FLYVERS GENSYN MED NORSMINDE EFTER 61 ÅR

Mette Marie boede i Norsminde Kro hos slægtninge.

Hun er født i 1759, og historien udspiller sig i de urolige år under Englandskrigene, hvor der også var spanske krigsfolk på egnen.

Mette Marie var forelsket i en ung gårdmandssøn, Poul Simonsen fra Kysing. Men den viljestærke krokone har lovet pigens forældre at sørge godt for hende, og forlanger, at Mette Marie skal rejse til Norge med skipper Sigurd Jensen, og der gøre sig til en fin frue, i stedet for at blive et sjokket bondeslæb i en af byens bondegårde.

Det ved Poul Simonsen, og han betror sig til sin bror Jens Høst, mens de er på markarbejde, og kan se den norske skude på vej mod Norsminde Havn.

Det ender med, at Mette Marie rejser, og Poul Simonsen bliver alene tilbage som husbond på gården.

Mange år efter ser han et stort sejlskib på bugten, hvorfra en båd bliver roet mod land. En kvinde løber op over markerne, og forsvinder af syne ved hans egen gård.

Om aftenen finder de hende sovende i alkoven, og genkender Mette Marie, der er vendt hjem.

De bliver gift, og lever som fæstere på gården, matr. 4 i Kysing.

Fra fortællere vides det, at præstefolkene i Saxild, Jacob Abel Ingerslew og Vita Bering tog sig af Mette Marie, indtil papirerne var pænt i orden.

Poul Simonsen var tyve år yngre end Mette Marie Nielsdatter, og da hun døde, fandt Poul en ung kone, og opkaldte sin datter efter Mette Marie.

Af Saxild sogns kirkebog, 8. januar 1814 fremgår:

Poul Simonsen, gårdbeboer i Kysing, 34 år.
Mette Marie Nielsdatter, bondekone i Saxild, 55 år. Separeret fra sin forrige mand.
Trolovelse anmeldt for præsten, 29. maj.
Corpulerede sammen, efter bevilling af 10. maj dette år.
Forlovere: Erick Nielsen, gårdmand i Saxild.

Anders Sørensen, gårdmand i Pøel.
1841: Død 20. april.

Mette Marie Nielsdatter, 82 år
Gårdmand i Kysing, Poul Simonsens kone.

1875: Død, mandkøn
1. august: Poul Simonsen, aftægtsmand i Kysing, 94 år.

George Thornton Jones

Torsdag den 16. september 2004 var en begivenhedsrig dag for 81-årige George Jones fra Broadstairs i England.

Hans kone Doreen, datteren Susan og barnebarnet Jason, havde arrangeret en tur til Danmark, George Jones var om bord i det fly, som den 16. september 1943 styrtede brændende i havet ved Norsminde Flak.

Tre fiskere tog sammen med kroejer Sneborg Alrøe i fiskerbåden Ninna ud og reddede de fire overlevende og meget forbrændte flyvere.

Præcis 61 år efter genså George Jones ved et meget bevæget møde på Norsminde Kro den eneste nulevende redningsmand, Sneborg Alrøe samt omgivelserne ved kroen.

Dagen efter var der en sammenkomst på Beder-Malling Egnsarkiv, hvor George Jones mødte flere fra egnen og et par, som har forsket i flystyrt under 2. Verdenskrig. Desuden kunne han se gamle billeder fra 1943 om deres skæbnesvangre tur til Danmark.

George Thornton Jones som han så ud under anden verdenskrig

George Jones var i Danmark i fire dage, hvor han og familien også besøgte kirkegårde i Randers og Frederikshavn, hvor to af hans kammerater fra flystyrtet er begravet.

Sneborg Alrøe hilser her i 1995 på australieren L. A. Trotter, der var pilot på flyet, som blev skudt ned ved Norsminde Flak.
Nr. 3 fra venstre er Ole Kraul. Længst til højre afdøde betjent Grønnebæk fra Malling

Louises tid

En pige som kun kendes fra et bundt gamle postkort

Erindring – den vævning af trend og islæt, der er helt ens egen, er skabt af mange ting. Den har også i sit mønster, aftryk og spor af de mange man har mødt på sin vej.

Nogle lærte man af, nogle blev venner, og andre kom og gik.

En pige der længe har ligget i én af erindringens skuffer, har dog sin helt egen historie.

Faster

Dengang i halvtredserne boede der på førstesalen i "villaen" en gammel dame.

Hun var født på kroen, søster til den gamle kromand H. W. Alrøe, og nød nu sit otium i barndomshjemmet. Hun hed Karen Marie Alrøe, men blev af alle kaldt "faster".

Hun var pensioneret lærerinde, havde i et par generationer med større eller mindre held, forsøgt at tilføre Brønderslevs opvoksende ungdom, såvel boglige færdigheder som almen dannelse.

Hun havde giftet sig sent med en endnu ældre mand, der for længst var gået bort, og hun havde ingen børn.

Hun var meget vidende og berejst, og fortalte gerne, lidt skolemesteragtigt, og meget præcist, med en distinkt lidt nasal stemme.

Vi havde mange gode timer.

Bag glasdøren i et vitrineskab lå en smukt formet kvindehånd af gips.

Faster fortalte, at det var en afstøbning af hendes søsters hånd. Søsteren var død for mange år siden. Resten var tavshed, fyldt med mange uudtalte spørgsmål. Modsat de mange andre ting, var her ikke nogen historie, der skulle berettes.

Indimellem – mens årene gik – dukkede der et lille spor af denne søster op, et billede, navnet Louise, og til sidst lidt korrespondance.

Nu er der gået 50 år og her er, i hovedtrækkene, den livshistorie faster ikke fortalte:

Louises forældre

Den begynder i 1877, samme år som Graham Bell gjorde de første spæde forsøg med telefonen, og seks år før det lykkedes for Thomas Alva Edison at fremstille den første glødelampe.

Louises forældre var Hans Sørensen Alrøe og Ane Kirstine født Madsen. Hans S. Alrøe var født i Tirsbæk Mølle, var selv møller, og kom til egnen for at bygge den mølle, der var nødvendig i forbindelse med indvinding af agerjord i Norsminde Fjord i årene 1830-1840.

Hans Sørensen Alrøes første kone, Karen Marie, var datter af kromand Peter Andreas Møller. Karen Marie døde da hun var 47 år, fra tre børn, Jakobine, Peter Andreas og Rasmine.

Ane Kirstine var født på Balle Møllebænk i Stouby, og kom som husbestyrerinde. Hans Sørensen Alrøe og Ane Kirstine blev gift i 1872. 23. november 1873 fik de en søn, Søren Madsen Alrøe, og 24 juli 1875 en datter, Karen Marie.

Ane Kristine med børnene Søren, Karen Marie, Louise og Hans Waldemar

21. december 1877 blev det tvillinger, Frederik og Louise, og det sidste barn, Hans Waldemar Alrøe kom til verden 26. oktober 1879.

Hans Sørensen Alrøe arbejdede helst som håndværker, så krodriften hvilede på Ane Kirstine, og da der også var landbrug med dyrehold, havde Ane Kirstine med mange børn, brug for al den flid og handlekraft hun var kendt for.

På den tid var der i Norsminde en betydelig havn. Her var foruden fiskerflåden, en handelsplads med stor butik, 5-lofts kornlager, tømmerhandel, kalkværkbrænderi og teglværk.

Overfarten til og fra Tunø og Samsø, både med varer, kreaturer og passagerer, foregik også herfra, og indtil jernbanen fra Århus til Odder og Hou blev bygget i 1884, gik det meste af trafikken til lands næsten udelukkende langs kysten.

For Louise og hendes søskende var det et livligt sted at være børn, mange og meget forskelligartede folk færdedes på havnen og i kroen.

Skolen, et lille stråtækt bindingsværkshus, lå i Kysing. Der var kun halvanden kilometer at gå. Den var delt i to klasser, i storeklasse fik man undervisning fire dage om ugen, mens man i betteklasse kunne nøjes med to halve dage.

Men derhjemme ventede pligterne, der ikke kun bestod i lektielæsning.

At passe køer og kalve der græssede på Næsset, har nok været drengenes lod, men husholdningen var kvindearbejde.

Mælken blev skummet, og fløden kærnet til smør, der skulle bages brød, og ved slagtninger skulle kød og flæsk forarbejdes og saltes.

Alt var jo med håndkraft.

Også storvask og reparation af tøj, uld der blev spundet, og forvandlet til strømper og trøjer, var kvindens hverdag.

Ane Kirstine og pigerne havde en have bag staldlængen, udbyttet af bærbuske og urtehave var nødvendigt i husholdningen, men der var nok også dybrøde pæoner, brudeslør og ridderspore.

Som et sidste minde fra dengang står rødtjørnen, som Ane Kirstine plantede en tågegrå oktoberdag, da Louises lillebror Hans blev født.

I 1888 lukkede kroen. Norsmindes storhedstid var forbi.

Samme år rejste Peter Andreas, Louises halvbror, til Amerika, og vendte aldrig tilbage. Jakobine, den ene halvsøster var blevet gift med lærer Thøgersen i Fruering, og den anden, Rasmine, forsvinder også fra Norsminde. Det vides ikke bestemt, men det antages, at hun døde ung.

Med Hans Sørensens håndværksmæssige evner og landbruget, klarer man sig godt i huset ved bakkens fod.

I syvende klasse gik Frederik og Louise til konfirmationsforberedelse i Saxild, og i april 1891 blev de konfirmeret. Så var skoletiden forbi, man var voksen.

Men Frederik var ikke rask, han havde fået tuberkulose, og døde i 1892.

Også Hans Waldemar var smittet, men han blev rask og levede et godt og langt liv – han døde i 1965, 86 år gammel.

Louise lærte husgerning. Ret mange andre muligheder var der ikke.

Der var et godt sammenhold i familien, der nu var spredt. Især gennem en flittig brevveksling, og

postkort, til og fra nær og fjern. Jule- og påskehilsener, og et kort, hvorpå der stod tak for sidst, eller hvor der var besked om, at man kom på søndag. I næsten alle hilsener er sundhed og sygdom omtalt. Ens eget velbefindende og modtagerens.

Det var jo længe før antibiotika var en mulighed for helbredelse, og en betændelse eller anden febergivende tilstand kunne være livstruende.

Der var tradition for at til pinse kom man hjem, også til jul, hvis vejr og føre tillod det.

De fleste breve er gået tabt, kun de farvestrålende kort er gemt. Det er dog først fra 1895 postkortene er gemt.

Prospektkort kaldes de, og viser i reglen motiver fra den by eller egn, de er afsendt fra. Men også interiørbilleder, eller måske et foto af familien, var yndede motiver.

Ane Kirstine har sikkert læst dem mange gange. Hilsener fra søskende, venner og især fra børnene. Siden har hun gemt dem i en skuffe. Hun havde, gennem alle årene, brevkontakt med Peter Andreas i Amerika, og især med lærer Thøgersens i Fruering.

I Norsminde samledes de unge om aftenen.

Om sommeren på havnen og ved broen. Måske sejlede de på fjorden. Badeliv og sport var ukendte begreber. Om vinteren blev der holdt fester rundt omkring. En stor begivenhed var kjørmesgildet, ved kyndelmisse.

Efter kroens lukning blev det afholdt på skift rundt om på gårdene. Der blev spist og drukket godt, og de unge dansede.

Louise var en yndig pige med brune krøller, og glade mørke øjne, der druknede i et par tindrende blå. Men Rasmus Kjær var fisker, og selvom han var en flittig og dygtig én af slagsen, så var det ikke den fremtid, Ane Kirstine havde tænkt for sin datter, så hun besluttede at sende pigen hjemmefra en tid. Først til Holstebro, hvor hun var hos sin onkel, drejer P. Nielsen.

Måske var storebror Søren siden behjælpelig med at finde et passende sted til Louise. Han havde været i København, og det var her, og i et par tilfælde hos håndværkere, Louise fik plads.

Tidspunktet er lidt uklart, måske var det nogle år senere, for der er ingen kort fra Louise i årene før århundredeskiftet.

Søren

Søren var i 1888 kommet i lære hos tømrermester Jepsen i Saxild, og i 1891 rejste han til Odense for at gå på teknisk skole. I 1895 begyndte hans navertid. Den tids skandinaviske håndværkere (naver er en forkortelse af skandinaver), "gik på valsen", det vil sige, de rejste rundt i hele Europa, alene eller i flok, og tog arbejde undervejs efter helt fastlagte regler.

Man medbragte et såkaldt naverpas, der viste at man var håndværker, og man bar en let genkendelig uniform, der bestod af sorte bukser med svaj, sort tora-

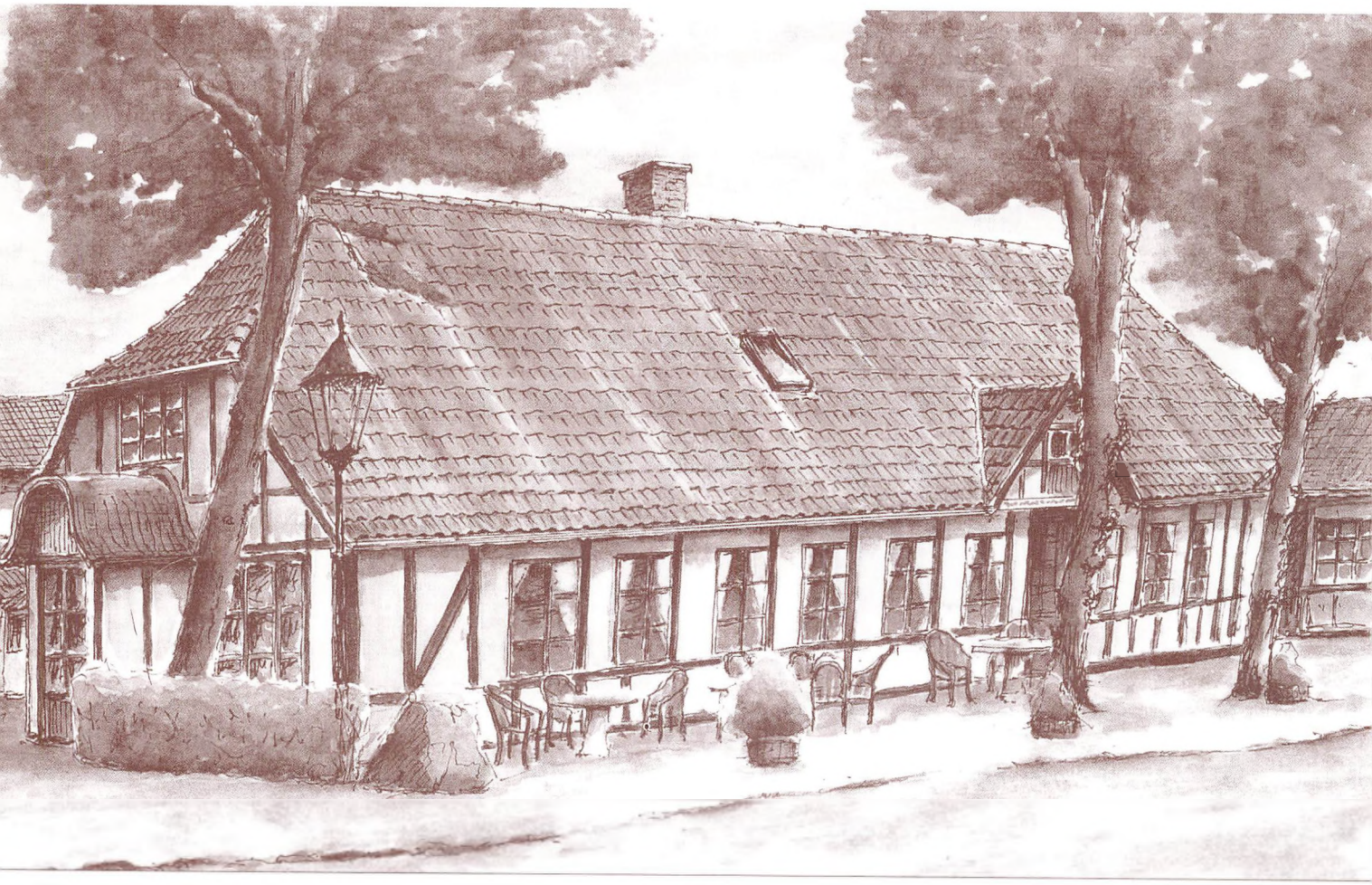

det bluse/jakke over hvid skjorte, sort slips, en bredskygget sort hat, og solidt fodtøj, da man som regel rejste til fods.

Søren skrev uhyre flittigt og levende om alt hvad han oplevede, og hvilke adresser familien kunne skrive til, så han kunne få nyt hjemmefra.

Den første rejse gik til Hamburg, Lübeck, Hannover og Dortmund.

Et kort med billeder fra Køln Hauptbahnhof:

København 2. september 1895.
Kjære Forældre!
Jeg er i Gaar afrejst fra Dortmund, og er nu i København, men her rejser jeg fra i Aften da der ikke er noget Arbejde. Køln er en overordentlig smuk By, i Dag og i Gaar.
Eders Søren.

Efter en tid hjemme fortsatte han til Schweiz, Østrig, Italien, Holland og Frankrig.

Paris 8. april 1900.
Kære Forældre og Søskende!
Jeg meddeler Eder herved, at jeg har faaet arbejde her ude paa Udstillingen (den Danske,) men det varer naturligvis ikke mange Dage, da den skal aabne den 15. Jeg er også kommet galt af sted med mine sidste Penge, saa jeg beder Eder, forberede Eder paa, at sende mig 100 Franc, men jeg skriver nok en Gang, hvordan og efter hvilken Adresse, der skal sendes. I kan tro, det bliver flot ude paa udstillingen. Jeg har det godt og haaber det samme er tilfældet med Eder.
Til slut med kærlig Hilsen fra Eders hengivne
Søn og Broder Søren.
Adr. S. M. Alrøe
Rue de la Artre Sec 66, Hotel Jura
Paris I Are.

Paris 17. April 1900.
Kære Forældre og Søskende!
Jeg har i de sidste Dage ventet at høre lidt hjemme fra, men endnu er der intet kommet, saa jeg formoder det er gaaet forkert. Jeg har det godt. Verdensudstillingen blev aabnet i Lørdags med en stor Højtidelighed, hvad I vel kender fra Bladene. Her bliver meget at se, naar det en Gang bliver færdigt, men endnu ligger alt og roder halvt færdigt, saa de første fjorten Dage eller tre Uger ser man ikke noget i Orden.
Til slut mange kærlige Hilsener fra Eders hengivne
Søn og Broder Søren.

Begge kort viser motiver fra verdensudstillingen i Paris.

Fra Belgien sender han en hilsen, der er adresseret til Louise:

Kære Søster og øvrige Familie!
Jeg har søgt Arbejde, men endnu ikke faaet noget, det kniber nemlig med det franske. Paa tirsdag rejser jeg til Paris, og derfra tænker jeg, at rejse over London hjem. Jeg er nu træt af at rejse mere.
Skriv snart. Din Broder
S. M. Alrøe
Hotel de la Violette, Violette nr 6
Bruxelles.

Hans

I 1899 blev Louises lillebror, Hans, indkaldt som soldat, han var nu: rekrut 58 Alrøe, 22. bataljon, 1. kompagni, Kronborg.

Han får brev fra storebror:

Kære Broder!
Jeg har i Middags modtaget Eders Brev, og det glæder mig meget, at det gaar saa godt hjemme. Jeg gratulerer med din optagelse i Hæren, men det er rigtignok en lav Stilling, du indtager i den danske Armé.
I aften flytter jeg hen i det hus, der staar først paa Kortet. Den 2. Indgang under Balkonen til venstre for Hjørnet, det Vindue hvor Stregen er, bor jeg.
Moder tror jeg er kommet til Luzern for sprogets skyld, det er jeg ikke. Her tales det daarligste tysk, og fransk høres næsten ikke.
Men her er der meget gemütligt at arbejde, og den smukkeste Plet paa Kloden er Luzern.
Nu til slut hilses du mange gange fra din hengivne Broder Søren – alt vel.

Hans skriver ogsaa hjem jævnligt.

Kronborg 18. Maj 1899.
Kære Forældre og Søster!
Jeg meddeler Eder herved, at jeg rejser herfra Løverdag Aften med Damper, og kan saa være i Aarhus kl. 2-3. Derfra spadserer jeg til Beder, og haaber saa, at I vil hente mig der, Pinse Formiddag.
Jeg har Orlov til Tirsdag Middag.
Mange Hilsener fra Eders hengivne
Søn og Broder, Hans.

Hans skriver kære forældre og søster, så på det tidspunkt må Louise være hjemme, for Karen Marie er i Brønderslev.

Karen Marie

Omkring 1888 var det blevet lovbestemt, at kvinder kunne optages på lærerseminarier, og derefter undervise. Men kun i almenskoler, og til 75% af den løn deres mandlige kolleger fik.

I oktober 1893 blev Karen Marie optaget på Vester Brønderslev forskole-seminarium. Uddannelsen omfattede religion, modersmålet, stil, skrivning, regning, historie, geografi, naturhistorie, tegning, sang, håndarbejde, opdragelses- og undervisningslære.

I undervisningen indgik også 15 timers praktisk øvelse om ugen i Brønderslev kommuneskole, 8 selvstændige timer, 3 timer under en lærer og 4 tilhørertimer.

Karen Marie blev dimitteret 24. april 1895, med hovedkarakteren "udmærket godt", og fik straks ansættelse på kommuneskolen, hvor hun forblev alle sine arbejdsår.

Hans Sørensen Alrøe

I januar 1901 dør Hans Sørensen Alrøe, 74 år gammel, efter flere års svagelighed. Han var meget gigtplaget, og mente selv at lidelsen skyldtes hans deltagelse i krigen 1848-50.

Ligsynsmændene var en tækkemand og en husmand, og rent praktisk gik det til på den måde, at man løftede øjenlåget og prøvede at bøje fingrene.

Kisten lavede sønnerne selv, sådan var det skik.

Hans Waldemar Alrøe

Hans Waldemar Alrøe overtog værksted og landbrug, og Ane Kirstine styrede stadigvæk husholdningen.

Hans W. Alrøe havde konstrueret en langhalmstærsker, der var meget efterspurgt, og havde vundet adskillige priser, så der var travlhed i værkstedet.

Samme år, eller i 1902, traf Hans en pige, Barbara Thora M. Andersen. Hun var landmandsdatter fra Hasle mark, uddannet mejerske, og var ansat på Lundskovgård ved Trostrup.

Året efter kom hun til egnen, og blev husjomfru hos forpagter Evald Kristensen på Kysinggaard.

De blev forlovet i efteråret 1905.

Louise

Louise har i disse år været hjemme hos sin mor. Hendes helbred er lidt skrøbeligt. Foruden husarbejdet bruger hun megen tid på at væve, og hun har et stueorgel, som hun spiller flittigt på.

Når der kom gæster, underholdt hun, selvom bror Hans fik nervøse trækninger, når hun spillede: Dejlig er den himmel blå – igen, igen.

Kroens sidebygning mod syd var blevet opført mens børnene var små, omkring 1880, og her havde familien boet i mange år.

Da kroen lukkede, blev den oprindelige bygning lejet ud. Blandt andet til en frisør, og da telefonen kom til Norsminde, var her også central.

Hans Alrøe havde i sidebygningens underetage indrettet sin ungkarlehybel, men i 1906 blev han og Thora gift, og de flyttede ind i lejligheden ovenpå, og Ane Kirstine fik den lille bolig i stueplan.

Louise Alrøe

Der blev lavet forhøjning ved vinduet ud til gården, så hun undgik træk og fodkulde når hun sad med sit håndarbejde, og samtidig fulgte med i, hvad der skete uden for.

Hun har sikkert nydt at blive aflastet. Hun var nu 67 år, og havde mange, lange arbejdsdage bag sig.

Samme år dør Christian den Niende, Europas svigerfar, og det nye, om end lidt ældre kongepar – kongen var 67 år – bliver Frederik den Ottende og dronning Louise. Christian den Niendes dronning hed i øvrigt også Louise.

Louise rejser lidt hjemmefra, eller er måske i huset. Hun får en hilsen:

Frk. Louise Alrøe
adr. Smedemester K. Eriksen, Oens pr. Horsens.
14. november 1906.
Kære Søster!
Frk. Bruun fortalte mig i Morges, at der kommer en ny Elev i Morgen.
Tak for Besøget i Gaar.
Hils Familien i Oens, og selv være Du hilset fra din hengivne Broder Søren.

I løbet af vinteren eller foråret 1907 rejser Louise til København. Hun har fået plads som ung pige i huset. Hun får et par hilsener, adresseret til:

Louise Alrøe
adr. Baronesse Reedtz Thott,
Brøndsteds Allé 5, st. th.
København V.
Kære Louise!
Jeg maa have sendt min bedste Paaskehilsen til dig. Jeg har det storartet, Livsenergi og Virkelyst i Overflødighed, og har jo i Grunden et dobbelt Maal at naa. Du kan tro, det er et godt stykke Jord jeg har faaet, fine Ting.
Din hengivne Laursen.
(afsendt fra Århus.)

18. maj 1907.
Tranbjerg.
Vi er paa Rejse hjem. Søren har betalt dette Kort og Frimærket. Dermed har han gjort sin Pligt, siger han. Nu er det Standsning ved næste Station.
Hilsen fra Hedvig.
Mellem Beder og Malling, Fri Bane, alt klar.
Glædelig Pinse, Søren.

Brøndsteds Allé 1. august 1907.
Kære Familie!
Tak for Ferien. Kedeligt at jeg havde bestemt, at rejse Mandag. Jeg har modtaget Eders Brev i Dag. (Formodentlig et eftersendt brev.)
Brevet var fra Baronessen, at jeg maatte have 8 Dage længere fri. Herskabet rejste bort en Uge, og hun vidste ikke, hvornaar hun kom Hjem. I kan forstaa, at jeg satte mig til at græde, da jeg havde læst Brevet. Tal endelig ikke noget om det ved Brylluppet. Jensen ville, at jeg skulle rejse i Aften, saa kunne jeg godt naa at komme med, men det siger Lommen nej til. I Morgen gaar jeg til Vordorfsvej, saa I skal nærmere høre fra mig. De havde det ikke saa godt i Præstegaarden, var syge de fleste.
Nu mange Hilsener og tak til Eder alle, Eders hengivne Louise.
Karen og jeg var i Roskilde Domkirke paa hjemvejen.
Kortet viser Roskilde Domkirke.

Trods sorgen over at blive snydt for Hans og Thoras bryllup, og nok også en smule hjemve, bliver Louise i København hos baronessen.

Det næste skridt på Louises vej fører til murermester Thorvald Nielsen, Kurlandsgade 15, 2, København S, hvor hun nok også har arbejdet.

Hun får kort fra Vejle.
Vejle 28. maj 1908.
Kære Louise!
Mange tak for Kort, jeg længes eget efter at høre, om du saa kommer til Rom.
Hvis du rejser hjem i Pinsen, vil jeg være glad for at hilse paa dig. Gør du Ophold i Vejle? Ellers kan jeg komme ned med Toget. Du rejser vel fra København om Morgenen, lad mig saa høre lidt nærmere fra dig. Jeg har det udmærket, i Gaar var jeg paa Munkebjerg, hvor er her dejligt alle vegne, og nu er Vejret da ogsaa godt.
Mange Hilsener fra din hengivne Karen.

Louise i Rom

Den 12. august 1908 rejste Louise til Rom. Hun havde fået arbejde hos Johanne Petersen-Bacci.

Fru Bacci var fra Odense, gift med en italiener, militærmand eller diplomat, og bosiddende i Rom, hvor hun drev et pensionat. Det blev hovedsageligt benyttet af skandinaver, håndværkere og kunstnere, der arbejdede eller studerede i Rom.

Storebror Søren, der dels havde læst, og dels arbejdet i Odense i flere perioder, kendte familien, og Louise havde sikkert lyst til at opleve noget nyt.

Måske mente man også, at klimaet ville være godt for Louises helbred.

Rejsen varede tre dage, og den 15. august stod hun på Roms hovedbanegård.

Det første indtryk og den første tid i den evige stad, har været en overvældende oplevelse. Louise var 29 år, men havde det meste af sit liv levet beskyttet, og i de fleste tilfælde med andre til at tage beslutninger.

Der har uden tvivl været megen brevkontakt til Danmark.

Det første kort der findes, lyder:
Frøken Louise Alrøe
Via de Porta
St Lorenzo 50,1, Roma.
27. august 1908.
Kære Louise!
Tak for Kortet. Det var rart at vide, at du havde Rejsen godt overstaaet, og befinder du Dig vel i dine nye Omgivelser. Gid du nu rigtig maa kunne taale varmen. Sproget kommer Du nok efter. Saa vil det jo blive et interessant Punkt i dit liv. Herhjemme har vi det godt. Anna er lidt ude at feriere, men kommer hjem i morgen. Haaber at hun har faaet lidt bedre kræfter af Hvilen, saa hun kan tage fat paany. Det maa jo til, for at existere.
Hav det nu rigtig godt min kære Louise, og tænk engang imellem paa Din gamle Ven C. Tikøb.
Mange hilsener sendes Dig fra Bertine.
Du faar snart Brev fra hende, men det skal jo ikke komme paa en Gang. Lev vel.

Kort fra Louise:

Roma 23. oktober 1908.
Kære Broder Hans!
Modtag i Anledning af Fødselsdagen, mine bedste og inderligste Ønsker, om alt muligt godt i det nye Aar. Gid Held og Lykke maa følge Dig, i alle Dine Foretagender, og at Du maa beholde dit gode Helbred og gode Humør. Du har vel stadig travlt med Dine Maskiner, og med Landbruget. Hils Mor mange gange og sig Tak for Kortet jeg modtog i Gaar. Hun skal næste Gang faa Brev fra mig. I har nok travlt med Roerne, men det var rart at høre, at I ellers har det godt . Det samme er ogsaa tilfældet med mig. Vi har nu meget at gøre, med fire Pensionærer, men saa kommer der en Kone om Formiddagen, og gør en Del af det grove Arbejde, saa jeg har det meget godt.
Lev vel og endnu engang til Lykke.
Ønsk lille Anna til Lykke fra mig den 27., saa er det lige et Aar siden hun var i Kirke. Hun bliver nok rigtig stor og sød. Den lille Trold er naturligvis alles Øjesten.
Hilsen til Thora og Moder og Dig selv mange gange fra Din altid hengivne Søster Louise.

Anna er H. W. Alrøe og Thoras første barn.

Hen over vinteren er der ingen korte hilsener. Det er nok breve, der er vandret, fra nord til syd og omvendt.

På den tid, hvor foråret kommer til Rom, er der kort til Louise.

Norsminde 15. juni.
Kære Datter!
Jeg længes efter at høre fra dig, jeg er bange du ikke er rask. Haaber du har haft brev fra Marie siden Pinse. Her er alt vel, som sædvanlig. De sidste to Dage har vi haft Sommer, alt staar frodigt efter en god Regn. Intet Nyt. Kærlig Hilsen fra os alle. Søren var ikke hjemme i Pinsen, han har travlt.
Din hengivne Moder.

Roma 23. juni 1909.
Kære Moder!
Hjærtelig tak for Kortet. Jeg er rask og har det godt nu, men sover til Middag hver Dag. Vi har Fremmede endnu, men i løbet af Ugen rejser de fleste. Jeg har været til fest de sidste tre Dage. Nærmere om dette i Brev, som I snart skal faa. Fra Søren har jeg haft Brev, men ikke fra Søster.
Tusinde kærlige Hilsener til Eder alle fra Louise.
Hilsen til lille Anna fra Faster Louise.
Tak til Thora for Brevet.

Johanne Bacci rejser hjem til familien på ferie, og skriver herfra til Louise:

12. juli 1909.
Kære Frøken!
Tak for Kortet, lad mig høre flittigt fra Dem. Her er alt meget vel. Hilsen fra Øversten, han har givet mig en Bog til Dem.
Deres J. Bacci.

Roma 14. juli 1909
Kære Moder!
Rigtig hjertelig Tak for Kortet Rart at Du er rask, ja jer alle sammen, og lille Anna bliver dygtig. Jeg er rask og har det godt i denne Tid. Fru Bacci rejste til Danmark den 6., vi har hørt fra hende. De er kommet godt Hjem. De bliver hjemme en Maaned. Skriver Brev til Eder en af de første Dage.
Kærlig Hilsen fra Eders hengivne Datter Louise.
Lev vel.
Dette taarn ligger langt uden for Byen, ude ved Katakomberne, hvor vi var kørende ude en Dag. En dejlig tur.

Kort til Louise fra Odense:

Kære frøken Alrøe!
Tak for Kortene, her ogsaa alt vel. Hvad og angaar, om alt gaar vel, kommer vi til Rom Tirsdag kl. to. Her er hundekoldt, og regnen har styrtet ned, dagligt i over 14 Dage, saa det er ikke saa Morsomt, og ikke muligt, at komme udenfor Døren. Drengen er Gud ske lov rask. Nu længes jeg efter at komme hjem.
1000 Hilsner til Dem alle.
Deres Jo. Bacci.
Jeg kommer med Sværte, Skinker, saltet Kød, Rugbrød o. s. v.
Hils endelig Damerne og Hr. Th.

Søndag 1. August 1909.
Kære Moder!
Her ser du la Scala Santa, som ingen Mennesker har betraadt gaaende. De kravler alle derop paa deres Knæ, bedende.
Den er saa gammel, at det siges bestemt, at Kristus har gaaet op ad den. Derfor er den saa hellig, at ingen andre maa, uden paa sine Knæ. Og saa har de faaet Syndsforladelse for syv Aar. Den Dag jeg var der, var det en gammel Mand, en Nonne og seks Kvinder, vi saa kravle opad, og kyssede Trinene.
Saa er der fire store Trapper ved Siderne, man gaar ned af. Haaber Du har det godt kære Moder, skriv snart til mig.
Tusinde kærlige Hilsener din hengivne Datter Louise.

Nej, Jesus var aldrig i Rom. Men engang, da apostlen Peter gik sydpå ad Via Appia, så han Jesus i et syn, og da synet forsvandt, var der et aftryk af Jesus' fod i en af vejens sten. En afstøbning findes i kirken Quo Vadis, der er rejst hvor mødet fandt sted, og hvor Peter stillede det berømte spørgsmål: Domine qui Vadis?

I valfartskirken San Sebastian ved Katakomberne findes stenen, hvor man tydeligt ser fodaftrykket.

La Scala Santa – den hellige trappe – overfor Latheran Kirken – har 28 trin, og førte op til Antonia-borgen i Jerusalem. Ad denne trappe, gik Jesus, da han skulle i forhør, og muligvis tortur hos Pontius Pilatus.

Kejser Konstantins mor, den hellige Helena, lod trappen føre til Rom, og troende fra hele verden gør bodsvandringer på knæ, op ad marmortrinene.

Den er derfor nu beskyttet af træ, hvori der flere steder er sat små glasruder, hvorunder der ses brunlige pletter, angiveligt Jesu blod.

Karen Marie

Karen Marie har sommerferie, og er i Norsminde. Hun planlægger en rejse til Rom for at besøge Louise, og modtager et kort med motiv fra den spanske trappe:

Roma 5. August.
Kære Søster!
Kun disse Linier for at meddele dig, at Fru Bacci kom Hjem i Tirsdags, og var ikke kommet til Aarhus, paa grund af Regnen. Hr Bacci faar ikke sin Ferie før i September, saa du kan komme hertil, naar Du vil. Kommen ud at rejse, maa Du jo rejse med. Tag saa lidt med som muligt. Kan Du passe din grønne Kjole, kan Du jo tage den med. Opgiv dine Adresser, og send et Par Ord paa Rejsen. Bare dette Kort naar dig, saa vil jeg ønske dig en rigtig god og lykkelig Rejse.
Tusind Hilsener til Dig, Mor, Hans og Thora og lille Anna
Jeg skriver snart Hjem igen, din hengivne Søster Louise.
Lev vel alle, Mor er vel rask?

Roma 15. August 1909.
Kære Moder!
I Dag er det lige et Aar siden jeg kom til Rom, den 12. tænkte jeg paa eder hjemme, da var det lige et Aar siden, jeg sagde Farvel til Norsminde. Jeg er rask, og haaber ogsaa I er det. Der er meget varmt i denne Tid, op til 36 Grader. I Dag har jeg været en ganske dejlig Tur i Udkanten af Byen, som Kortet viser.
Jeg har hørefra Søster Marie, hun er nu i Milano, men jeg har endnu ikke faaet at vide, om hun kan komme herned.
Lev nu rigtig vel alle sammen, og være kærligt Hilset fra eders Datter, Søster, Faster og Svigerinde Louise.

Kortet viser Roms pyramide.

Når adressen var helt rigtigt skrevet, og det var den som regel, når Karen Marie Alrøe var afsender, så stod der:

Hr. H. S. Alrøes Enke
Norsminde
Malling St., Jylland
Danimarca

Rom 27. August 1909.
Kære Moder!
Jeg har det godt. Nu er det ikke saa varmt. Vi havde forleden Aften et voldsomt Tordenvejr. Jeg vilde gerne have 250 Kr. sendt snart. Det er vist bedst pr. Postanvisning. Det vil tage godt 8 Dage med, at komme herned. Jeg fik intet tilbagebetalt af Rejseforsikringen. Den faar jeg, naar jeg kommer hjem. Søster har været noget træt den sidste tid, men det er ogsaa lidt bedre. Fru Bacci har været ude at se paa Lejlighed. Faar hun den, skal hun have to Danske Piger til. I har vel travlt med Høsten? Søster og jeg taler tit om jer.
Mange Hilsener til Eder alle fra Søstrene Louise og Karen Marie.
Hilsen til Niels Rasmussen.

Kortet er Vesta-templet og fontænen.

Rom 9. september.
Kære Moder!
Tivoli er en By i Bjergene, nogle Mile herfra. Vi havde en dejlig Dag, fra 7½ Morgen til 7 aften. Havde Frokost med. Nu begynder jeg at lægge Planer for Hjemturen. Har tænkt at tage herfra 20. september. Frk. Jakobsen vil følges med mig. Hun er Dansk. Nu skal jeg se at komme i Theatret, og saa have nogle Ting købt. Saa er jeg færdig. Jeg giver 2½ Lire for mit Ophold pr. Dag, billigt! Her er Sommer endnu. Fluer, Myg og især Lopper er mig for nærgaaende. Haaber I har det rigtig godt.
De venligste Hilsener til Jer alle, fra eders hengivne Louise og Karen Marie Alrøe.

23. September 1909.
Kære Louise!
Mange Tak for Kortet du og K. Marie sendte, og kunde det ikke glæde dig, at faa en Hilsen fra kendte Steder. Bliver du ved at være dernede? Vi har heller ikke haft nogen god Sommer herhjemme, det har regnet næsten hver Dag. Jeg ved ikke noget særligt Nyt, at fortælle dig.
Vi har det godt, og ønsker det samme for dig.
Vil du ikke gøre os den Fornøjelse, at sende os et Prospektkort af Peterskirken i Rom. Vor Præst holdt to dejlige Foredrag om en Rejse, han havde haft dernede, og saa er det saa interessant, at se et Kort af denne Kirke.
Lev vel kære Louise og mange kærlige Hilsener fra os alle tre, Anna, Hans og K.
Fik du det Brev vi sendte til dig til Jul?

Roma 22. oktober 1909.
Kære Broder Hans!
Først mine bedste og hjærteligste Ønsker for Fødselsdagen, og Held og Lykke med alt i det nye Aar. Det er saa lige to Aar siden lille Anna var i Kirke, hvor tiden dog gaar, nu er hun jo en stor Pige. Maaske næste Aar, jeg er i Danmark, og kan komme til Norsminde og fejre din Fødselsdag. Vil Du hilse Thora mange gange, og sige Tak for Kortet, og Mor for Brevet. Undskyld disse faa Linier, I skal meget snart faa et ordentligt Brev derhjemme. Den Danske Frøken der er kommet, lader til at være meget flink. Jeg har det bedre med Helbredet. Jeg var ikke saa rask i Sommer, (det gaar nu nok). Skriv en Gang imellem, jeg er jo altid glad for at høre fra Eder i Norsminde. Søster skriver tit, Søren skriver sjældent.
Tusinde Hilsener til Dig og jer alle.
Din hengivne Søster Louise.
Lærerinde Frøken K. M. Alrøe
V. Brønderslev Kommuneskole
Jylland
Danimarca.

Roma 9. December 1909.
Kære Søster!
Tak for Brevet i dag, og hjærtelig Tak for, at Du vil have mig hos dig i nogen Tid. Jeg haaber rigtigt, at vi skal faa det rart sammen.
Jeg antager, at komme Hjem noget efter Nytaar. Fru Bacci ved ikke Selv, hvorlænge hendes Forældre og Broder bliver. Det gaar bedre med Halsen, men langsomt. Nogle Dage er der ingen Forandring.
Jeg skal nok huske Knapperne, og bare jeg dog kunne faa Tid til, ogsaa at faa lidt købt af, hvad jeg ønsker mig. Naa det gaar vel nok.
Mine bedste Ønsker om en god Rejse Hjem.
Julekortet sender jeg til Norsminde.
Tusind Hilsener med Tak for alt godt, din hengivne Søster Louise.

LOUISE DØR

Kort med motiv fra Piazza del Popolo, med Peterskirken i baggrunden, og Louise skriver:

Her kan Du se Roms største Plads, jeg har været der flere Gange.
Smuk kan Du tro, og Verdensberømt for sin ualmindelige Skønhed.

Kortet er afsendt i februar, men datoen mangler.

Herefter må Louise pludseligt være blevet alvorligt syg. Hun døde 6. marts 1910, antageligt af tuberkulose.

Familien Bacci har nok arrangeret begravelsen, på den protestantiske kirkegård i Rom, men bror Søren er på et tidspunkt i byen. Måske for at hente Louises ting hjem til Danmark.

Han skriver hjem, og foreslår, at man sender lidt Efeu fra haven derhjemme til Rom, så det kan blive plantet på graven.

20. april 1926 er Søren, i forbindelse med en længere rejse, atter i Rom.

Han skriver til Hans:

Kære Bror med familie!
Har set til Louises Grav, den var ikke videre velholdt.

Omkring 1960 blev Louises nevø, Hage Sneborg Alrøe, opsøgt af en mand der under en ferie havde været på kirkegården, og bemærket navnet på stenen, og taget et billede af den.

Men der blev også taget billeder lige efter begravelsen.

31. marts skriver Bine Thøgersen fra Fruering, i et brev til Ane Kirstine, at hun har billedet af Louises gravsted til indramning.

I 1964 var Sneborg og Olga Alrøe i Rom, og de betalte for 50 års bevarelse af graven.

Selvom Louise nu ikke var mere, var der stadigvæk forbindelse til Danmark. Fru Bacci var jo dansk, og hun brevvekslede med Karen Marie.

8. januar 1912 solgte fru Bacci pensionatet i Rom, og flyttede med familien til Paris. Hvis Hr Bacci var militærmand, kan han være blevet forflyttet, men der er nok mere sandsynligt, at han var ansat i diplomatiet. Hun udsender en meddelelse på dansk, engelsk og italiensk:

Ved Nærværende, tillader jeg mig at meddele, at jeg i dag har overdraget min Pension i Via San Lorenzo 50 (nu kaldet Via Marsala 50) til Frøken Olga Munch fra København, hvem det er mig en Glæde, at anbefale til Deres Velvilje, naar De atter besøger Rom.

Rome 8. Januar 1912
Johanne Petersen-Bacci

EFTERSKRIFT

Søren Madsen Alrøe, der var uddannet bygningskonstruktør, bosatte sig i Vejle, og ledede opførslen af mange af de bygninger, der stadigt præger byen.

Samtidig var han lærer ved byens tekniske skole.

Han giftede sig i 1912 med Tinne Christensen, der stammede fra Frederikshavn.

Allerede i november samme år blev Tinne Alrøe syg, og mistede det ventede barn.

Hun blev aldrig rask.

Efter utallige ophold på hospitaler i Vejle og København, og 11 større og mindre operationer, døde hun i 1918.

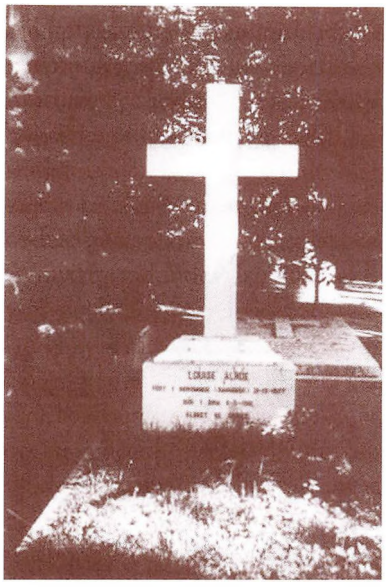

Louises grav i Rom

Karen Marie Alrøe var, som før nævnt, lærerinde i Brønderslev. Hun gik meget op i gymnastik, og var i 1908 på Vestbirk Højskole, hvor hun tog eksamen i legemsøvelser.

Blandt hendes venner var organist Julius Kristjansen og frue.

Venskabet gik helt tilbage til seminarietiden, hvor organist J. Kristjansen var lærer.

Efter fru Kristjansens død, og da den sidste af parrets fire børn var fløjet fra reden, giftede Karen Marie og Julius sig. Det skete omkring 1930.

Julius døde i 1940, og blev begravet 9. april, samme dag som Danmark blev besat af den tyske værnemagt.

Denne begivenhed fik præsten til, i sin prædiken, at sige:

"Det er ikke kun Vorherres fugleskarer, der flyver under himlen".

Kort efter lod Karen Marie Alrøe Kristjansen sig pensionere, og flyttede til Norsminde. Huset i Skolegade 10, som familien Kristjansen havde købt 24. februar 1909, og som "faster" nu ejede, blev udlejet. Omkring 1960 flyttede hun tilbage til Brønderslev, men kort efter solgte hun det hus, og rejste "hjem" for alvor.

Hans og Thora Alrøe, levede af maskinfabrikken og landbrug, hvor pasning af dyrene, og malkning mest var Thoras ansvar.

I 1912 blev der indlagt elektricitet i bygningerne, en helt ny hverdag begyndte.

De havde fået Anna i 1907, i 1911 fik de Helga, i 1916 Gunda, og endelig, i 1918 en søn, der blev døbt Hage Sneborg. Opkaldt efter det yderste af Kysing Næs, hvor Hans og Søren, i drengeårene, havde bygget en stenfæstning, mens de passede køer og kalve.

Ane Kirstine havde endnu 16 år foran sig, da hun mistede Louise.

Tiden blev brugt til mange sysler, og først og fremmest var hun bedstemor for de fire børn, som hun havde den glæde at have i huset.

Hun døde i 1926, knap 88 år gammel.

Thora døde i 1930, og i 1932 genåbnede H. W Alrøe kroen.

Der var igen blevet nye tider.

Søren Madsen Alrøe døde i 1956, Karen Marie Alrøe Kristjansen i 1964, Hans Waldemar Alrøe i 1965.

Helga Alrøe samlede på postkort da hun var barn og ung pige, og hun havde arvet bedstemors, og sin mors samling.

Da Helga blev gift og rejste hjemmefra, blev bøgerne de var opbevaret i, gemt og måske glemt.

Først ved en oprydning på kroen i 2001, dukkede de atter frem i lyset, mere end 100 år efter, at de første kort blev prentet med pen og blæk – og sirlig skrift.

Nutiden

I september 2002 var Ib og Tove Øgaard på ferie i Italien, og mens de var i Rom, gik de en dag til den protestantiske kirkegård, og fandt Louises grav. Kirkegården, der ligger lige syd for den gamle bymur, er altså i sin tid blevet anlagt uden for Rom, og er omgivet af en 3-4 meter høj mur.

Nord for kirkegården er der et smukt anlæg, i forbindelse med pyramiden, der er "hentet" i Egypten. Det var en romersk skik, at man efter at have besejret en nation, tog det bedste med tilbage til Rom. Obelisker, Athene-statuer og altså en pyramide.

Louises grav var let at finde, takket være internet, hvor der er såvel plan over de forskellige afsnit af kirkegården, som en navneliste med nummerering.

I september 2005 var de igen i den evige stad, og fandt huset Via Marsala 50. Gaden er, og var måske også dengang, en støjende gade, der går parallelt med Termini, Roms kæmpemæssige hovedbanegård, der også på Louises tid lå her. Stedet var altså et ideelt sted for et pensionat, hvis kunder, næsten altid ankom og rejste igen med damptogene.

Fra kegleregler til herold

Torben Alrøe fortæller om sit liv på kroen

Det er den næstsidste dag på et 6-ugers regnskabskursus, jeg har frekventeret, qua min status som arbejdsløs i det danske velfærdssamfund. Vi repeterer hvad vi har lært i løbet af de seneste fem uger.

Vi skriver april 2006. Set i bagklogskabens ulideligt klare lys – som én af kunderne på kroen engang udtalte i anden sammenhæng – skulle jeg ha' sat mig ind i regnskabslovens mysterier for 30 år siden, så havde meget set anderledes ud i dag. Udbyttet af dette kursus – for et lærerigt kursus har det været – kommer jeg aldrig nogensinde til at benytte mig af. Trods meget snak om "det grå guld", så er det urealistisk at forestille sig, at nogen vil benytte sig af mine regnskabsmæssige kompetencer, som det hedder på nutidsdansk. Kort sagt, kan man sige, at min fremtid – som 58 årig – ligger bag mig. Derfor vil jeg også i de kommende afsnit udelukkende beskæftige mig med min "fremtid"...

Barndommen i Norsminde

Norsminde har været omdrejningspunktet for mig, siden jeg blev født dér, i slutningen af første halvdel af forrige århundrede – nærmere betegnet 1948. Rammerne var perfekte. Min fars nybyggede hus på toppen af bakken med sydvendt terrasse i italiensk stil. Min mors omsorg, når hun endelig kunne holde fri fra arbejdet i kroens køkken. Min lillesøster som jeg næsten ikke drillede. Personalet på kroen, som var flinke til at smøre min madpakke og hjælpe mig med lektier og klaverundervisningen, som foregik hos Inger Lindgård i Saksild til 17 kr. i timen. Det eneste der manglede, var legekammerater på min egen alder. Men de kom til gen-

Torben Alrøe mellem H. W. Alrøe og Sneborg Alrøe

gæld i overflod om sommeren, når sommerhusene beboedes af landliggerne og deres børn fra påske til efter sommerferien. Så gik den vilde jagt. Dåseput, fodboldspil på strandengen, sejlads i utætte plimsollere og keglerejsning til supplering af lommepengene. På en god dag kunne vi tjene over 20 kr. inkl. de 25-ører som en "otte om Kongen" kastede af sig. Somme tider måtte vi selv "hjælpe" bagkeglen med at falde – for det var altid den, som stod tilbage sammen med "Kongen" i midten.

Glade dage på kroen

De bedste dage var lørdagene, hvor gæsterne startede med at spille kegler, og "varme op" med øl, inden det store kolde bord ventede i salen, ledsaget af den levende musik med Musikdirektør Boyes orkester fra Odder, Max Mich, Fatters orkester eller Huno Hansens trio. Eivind Boye var kørelærer til daglig i Odder, men om lørdagen samlede han "Ballade Knud" på trommer og Vilhelm på saxofon og violin, så vidt jeg husker. Boye har endvidere komponeret "Fredens Vals" – dedikeret til Norsminde Kro – som han efter sigende altid indledte koncerten med.

Apropos "koncerten", som var den underholdningsmusik og de drikke/skålviser, man spillede under spisningen, så kan lokale folk fortælle om engang, de havde været til dansant på kroen og Huno Hansen spillede. Der manglede tilsyneladende hverken øl eller god stemning under spisningen, for på et tidspunkt dansede et par af de lokale i løftet stemning ud på dansegulvet, inden spisningen og "koncerten" var overstået. Det medførte, at kapelmesteren Huno Hansen i mikrofonen bekendtgjorde, at man ikke dansede under "koncerten". Det glade par måtte beskæmmet og røde i hovederne sætte sig igen. Om det var derfor, at Huno Hansen senere – lokalt – blev omtalt som "det våde wienerbrød", skal jeg lade være usagt. Men sikkert er det, at ikke et øje var tørt, når Huno med sin violin spillede og croonede sig igennem "En dejlig dag". Fatters orkester

lød i mine ører, som et helt symfoniorkester under "koncerten", og Max Mich kunne få selv den kedeligste firmafest til at swinge som en Bierhalle i Sydtyskland. I øvrigt indledte kromand H. W. Alrøe som regel selv dansen. Han fandt den ubetinget kønneste pige, som så måtte følge med i "Se, nu danser bedstefar", så godt hun kunne. Så var ballet åbnet!

Op igennem 70'erne og 80'erne stod Jens Høstrup og Ole Vendelbo for underholdningen på deres delvis selvspillende keyboard med indbygget rytmeboks.

Kroen med keglebanen til højre

Skoletiden

Inden jeg begyndte i Saksild skole, legede jeg mest med Gustav, som var købmand Egemand Jørgensens barnebarn. Vi fangede katte, klatrede i træer og balancerede på bolværk i havnen. En enkelt gang var det ved at gå rivegalt. Vi havde sat os på det yderste af kroens bolværk – næsten henne ved fiskehuset – da vi kom til at diskutere og vædede om, hvor langt man kunne læne sig ud, uden at falde i vandet. Pludselig tabte jeg. Heldigvis var det om sommeren, for vandet var lunt, og der var heldigvis ikke ret meget strøm på stedet. Jeg var nede og røre bunden, fik kæmpet mig op, og fik fat i udstødningsrøret på en turbåd, inden Palle, som var lidt ældre og keglerejser, kom og hev mig op. Jeg blev sendt ind til min mor i køkkenet, som jo ikke havde hørt historien. Hun kunne jo kun se, at "søndagstøjet" var blevet vådt, så jeg fik en syngende lussing. Senere da hun fik tid og historiens alvor gik op for hende, fik jeg dog det knus, jeg havde regnet med at få allerførst. Palle fik så vidt jeg husker et ur til sin konfirmation, som tak for sin dåd. Kattefangning var også en yndet beskæftigelse. Det foregik på den måde, at den ene spottede en kat og jagede den ned igennem gården, hvor eneste flugtmulighed var igennem det lille hul i porten. På den anden side af porten stod den medsammensvorne så klar med en sæk, som katten med usvigelig sikkerhed havnede i. Inden den blev sluppet ud igen, så fik den lige 20 gange rundt over hovedet, hvorefter vi løslod den til stor moro, fordi den grangiveligt lignede en fuld svensker på vej til færgen. En enkelt gang gik det dog galt. Katten undslap før tid, og vi jagtede den ud forbi møddingen og op på taget til roehuset, som lå bag keglebanen. Her trådte Gustav uheldigvis i et bibo med det resultat, at vi måtte springe ned fra taget med en flok bier efter os. Af en eller anden årsag, valgte bierne at følge efter Gustav, og han fik en hel del stik, inden han skrigende og med bierne efter sig, nåede i sikkerhed i Købmandsgården. Så var vi "vaccineret" mod at jage katte i et stykke tid.

Gustav var lidt ældre end jeg. På et tidspunkt havde vi fået fat i en hammer, som jo skulle prøves af.

Det gik så ud over de små ansigter, som prydede den store vase i krohaven. Vi kunne lige nå dem med hammeren, når vi stod på en tom ølkasse. Ikke blot blev næsen hugget af, som på Sphinxen i Ægypten, nej, arbejdet blev "gjort færdig" og de fleste ansigter banket helt ned – og så var det for øvrigt slut med at lege med Gustav. H. W. Alrøe var – forståeligt nok – ret øm omkring Vasen og ikke mindst elefanterne i den roterende elefantgruppe i haven.

Om sommeren var der ansat en barnepige til at sørge for Birgit og undertegnede, mens faderen og moderen knoklede på kroen. Sengetiden var kl. 20.00, og da gjaldt det om at være længst væk, eller højest oppe i kastanietræet i krogården. Man gav sig i hvert fald ikke frivilligt.

Sommerdrengene

Strandengen ud for Peter Paghs hus, var det bedste sted at spille fodbold, fordi man her faldt blødt, når man skulle efterligne målmanden Henry From, AGF og Harald Nielsen – datidens Preben Elkjær. Den bedste til fodbold var Peter Gravesen, som om sommeren boede på Fjordvej hos sine bedsteforældre. Andre spillere var bl. a. Jan Locht – som også var keglerejser – og Gunner Jensen henne fra "Strædet", som vi kaldte vejen fra den gamle bro og op til "Skræddersvinget". Somme tider kunne vi overtale "Ser-du-Svend" til at låne sin båd ud for en eftermiddag. Det var en tung sortmalet pram med "dam" til fisk i midten. Vi skulle trække godt til, for at få fart på båden. Engang trak vi så hårdt, at én af årerne brækkede. Da var vi ikke ret store, da båd og den knækkede åre skulle afleveres.

En anden gang havde vi sammen med Johannes fra Pumpehuset ude i fjorden fundet en ilanddrevet pram på dæmningen. Den blev standeret, et par årer fremskaffet, og så gik det ellers med strømmen ned til Norsminde, samtidig med at vi var nødt til at lænse hele tiden. Båden var meget utæt. Det gik fint med at holde prammen flydende, indtil vi kom ned under den gamle bro, hvor der var allerdybest. Samtidig med at "skiwet" gik ned, kravlede vi op på den gamle bro, og i sikkerhed. Jeg er ikke sikker på, at nogen af os fortalte om denne hændelse derhjemme.

Torben foran vasen i krohaven

Når fiskemand Ajnor havde flået mange ål, så kunne man altid få nogle åleskind, som kunne bruges til at fange krabber med. Engang havde vi fanget over 30 krabber. Men hvad skulle vi i grunden bruge dem til. Et kvikt hoved foreslog, at vi hældte dem i den nye tjener Plaetners seng i annekset. Som sagt så gjort. Plaetner sagde ikke et ord, men næste dag lå der 30 døde krabber uden for hans vindue. En anden gang havde vi hængt en spand med vand op i et træ, som køkkenpigerne gik forbi på vej fra villaen til kroen. Spanden var, via et sindrigt snoretræk, trukket ned bag lysthuset, hvor vi knejter så kunne trække i snoren, på det helt rigtige øjeblik. En af pigerne – Poula Thisgård – var dog ikke sådan at bide skeer med. Hun nægtede simpelthen at gå på arbejde, før spanden var taget ned. Det gik temmelig hurtigt, efter min mor var blevet sat ind i sagen, skal jeg hilse og sige.

Landbruget

Om sommeren kunne man somme tider få lov af Christian Svenningsen – gårdskarlen på kroen – at hjælpe med at køre korn ind fra Næsset, i høsttiden. Til kroen hørte der næsten 20 tdr. land, hvoraf en del lå ude på Næsset. Engang havde vi læsset så højt på vognen, at den væltede, da vi skulle dreje fra Næsvejen og ned mod kroen. Ved den lejlighed lærte vi mange nye ord! Kornet blev kørt igennem tærskeværket og havnede i sække. Det var et beskidt arbejde, og Christian havde en del hjælpere, bl.a. kan jeg huske Otha og Dagmar, og somme tider Villy Koliander.

Vi havde i stalden, i 50'erne, to heste – Rolf og Blis – seks til otte køer og 20-30 grise, som spiste affaldet fra køkkenet.

Kegledrengene

Keglebanen var det sted, hvor vi drenge kunne tjente en skilling. Dels var der to faste kegleklubber om mandagen, som startede med keglespil, og sluttede af med smørrebrød. Dels kunne vi især om lørdagen – som før nævnt – tjene lidt lommepenge. Mange af dem blev omsat i ishuset, skråt overfor kroen, som Lars Jørgensen og Otha fra Finnehuset bestyrede.

Det var også her, karlene fra gårdene, om aftenen og om søndagen, mødte de unge piger fra egnen og kroen. Somme tider var der "slagsmål" i flødeboller, især imellem karlene. Pigerne deltog ikke i denne leg, fordi deres touperede hår jo kunne tage skade af det fedtede stads. Men en del kæresterier startede omkring ishuset, og endte senere i høstakken bag kroen ud mod fjorden. I det hele taget var høstakken et godt sted at lege.

Vi knægte kunne i dagstimerne hoppe og grave huler – uforstyrret – fordi den lå lidt afsides. Om aftenen var der – ifølge lokale beretninger – helt anderledes aktiviteter, især i forbindelse med bal på kroen. Man kunne endda risikere, at der var "optaget", når man kom med "scoringen" sidst på aftenen, har jeg ladet mig fortælle.

Bustrafikken

Busserne var livlinen til omverdenen i Norsminde. Mindre pakker kunne dengang sendes med busserne. Århus Stiftstidende, som dengang var en eftermiddagsavis, blev også leveret med bussen.

H. W. Alrøe mellem 2 buschauffører

Mange af buschaufførerne, som havde kørt den samme rute i både 20 og 30 år, kunne om formiddagen lige nå at drikke en kaffepunch eller to med min farfar H. W. Alrøe, som var selvudnævnt stationsforstander i Norsminde – med tilhørende trillefløjte og kasket. Når seancen med hævet snapseglas, og "Held og hæder gamle Danmark", havde lydt fra den tveskæggede kromand, så fulgtes chauffør og "stationsforstander" ud til bussen med de tålmodige passagerer, og der blev fløjtet til afgang på behørig vis.

Alle disse beværtninger, i tide og utide, bevirkede til gengæld, at vi som regel kørte gratis med bussen. Chaufførerne "klippede" som regel i det samme hul på ti-turskortet.

H. W. Alrøe

H. W. Alrøe og sognepræsten havde den aftale, at de ikke sled hinandens trappesten. Engang sidst i 30'erne havde H. W. dog forvildet sig til kirke. Han kom i sidste øjeblik, og idet han træder ind ad døren, hvisker de nærmeste – som ikke kendte ham – "Stauning er kommet". Forsamlingen rejser sig ærbødigt, indtil en lokal kirkegænger tørt konstaterer, at det bare var kromanden i Norsminde. Men hans lighed med Stauning var forbløffende. Stauning var som bekendt oprindelig cigarruller, og H. W. elskede også en go' cigar, eller en lidt mindre cerut. Sammenblandingen mellem den diminutive cigarstump, og det lange tvedelte fuldskæg, var jo dømt til at gå galt. Og da det skete, var der heldigvis folk til at få slukket branden. Tjener Børge havde lige taget telefonen og var ved at modtage en bordbestilling, da han kunne lugte, og ved selvsyn konstatere, at der var ild i skægget. Han lagde telefonen med et "et øjeblik", rystede en apollinaris, og slukkede branden med et par velplacerede strint, hvorefter han, grådkvalt af grin, fortsatte samtalen. Det tragikomiske var, at H. W. selv var overbrandmajor i Norsminde, med tilhørende brandhjelm og blankpoleret messingskilt. Der stod da osse en gammel håndsprøjte i et af udhusene, men jeg tror nu det mere var en honorær titel, gavmildt uddelt af Brandmajoren i Odder – Oskar Simonsen – med hvem han af og til spiste frokost. Jeg kan huske engang, han havde været til brand i Ajstrup. Da han kom hjem, spurgte vi jo interesesseret, hvordan det var gået, "Joh, sagde han, gården nedbrændte som planlagt".

En af journalisterne i Statsradiofonien – Chr. Kryger tror jeg han hed – havde fundet ud af, at et besøg hos den spøjse kromand i Norsminde, var ensbetydende med god frokost og gode historier. Han kom jævnligt "tilfældigvis" forbi ved frokosttid, og lod sig beværte, og havde stensikkert altid "glemt" sin tegnebog.

En senere navnkundig restauratør fra Teaterbodegaen i Århus – Uffe – har fortalt mig en historie, om engang H. W. og revisor Jarling fra Odder var kørt til byen, for at betale skat eller måske spiritusafgift til toldvæsenet. De havde indtaget en bedre frokost hos Uffe, med tilhørende små glas, og armbevægelserne blev jo ikke mindre, efterhånden som måltidet skred frem. Det endte med, at H. W. proklamerede, at med den afgift han skulle betale – vistnok omkring 80.000 kr. – så måtte han da ha' ret til at disponere over hele vejens bredde ned til toldkammeret. Som Uffe tørt konstaterede:

"Det var endda lige før, vejen ikke var bred nok til de to kumpaner".

Tirsdagsudflugter

Selvom mine forældre arbejdede hårdt og længe midt i 50'erne, så lykkedes det som regel at holde fri én dag om ugen – som regel om tirsdagen. Inden vi – min søster Birgit og jeg – begyndte i skole, kunne vi køre hjemmefra om

formiddagen, og før vi havde set os om, var vi på Sydfyn, ved Vesterhavet, eller i Skagen. Engang i Skagen, mente min far, at han ligeså godt selv kunne køre ud på Grenen. Med det resultat til følge, at bilen selvfølgelig kørte fast i sandet. Min mor blev selvfølgelig tosset, faderen var sur, og jeg var flov. Men Birgit havde en dejlig eftermiddag i den store sandkasse, inden en traktor blev rekvireret, til at trække Vauxhall'en fri. Vi nåede også at "gøre" Bornholm på 1 dag. Vi ankom med færgen om morgenen til Rønne, hyrede en taxa, som så skulle vise os øen, med alle seværdighederne, inden færgen gik retur om aftenen. Det lykkedes faktisk. Vi så alt hvad der var værd at se. Taxachaufføren fik 110 kr. for ulejligheden, kan jeg huske.

Da vi begyndte i skolen blev mange af fridagene startet med afhentning ved skolen, hvorefter vi satte kursen mod mere nære mål, som f. eks. Molskroen eller Nøset ved Ebeltoft, Ålekroen ved Svejbæk, Ejer Baunehøj, Vrads Sande eller Rebildhus. Hvis ikke vi besøgte én af moderens 8 søskende i Viborg, Ålborg eller Kolding.

Det var geografiundervisning, der ville noget. Der er nok ikke den plet i Danmark, vi ikke har besøgt på disse udflugter.

Formålet var selvfølgelig også for mine forældre at se og lære, hvad andre restauratører kunne finde på i deres forretninger.

De bedste ideer blev så taget med hjem, og udført i praksis på Norsminde gl. Kro, som op igennem 50'erne, 60'erne og 70'erne udviklede sig til at være én af Østjyllands bedste og mest besøgte kroer.

Skolen med de tre klasser

Vi børn i Norsminde – vi kunne tælles på to hænder – hørte til Saksild-Nølev Skole. Vi kørte med bussen om vinteren, og cyklede de seks km om sommeren. Skolen var dengang inddelt i tre klasser. 1. og 2. klasse sad i samme lokale. 3., 4. og 5. blev undervist sammen, og "de store" 6. og 7. klasse hørte sammen.

Førstelæreren – Arne Petersen – havde været der i mange år, og var på vej på pension. Vi havde ham i de første to til tre år. Derefter ansatte man Gunnar Iversen som førstelærer, og ham og hans kone havde vi meget de følgende år. En gang om året kunne forældre og skolekommission komme og høre på de håbefulde poder. Jeg tror nok lærerne var mere nervøse, end vi børn, for den ordning. På et tidspunkt lukkede Nølev Skole, og vi "arvede" både elever og lærere, så vi var over 100 elever på dette tidspunkt.

Der blev bygget ny gymnastiksal og bibliotek i disse år. Ja, selv en grøn skolebus blev anskaffet, som pedellen så hentede og bragte børnene i, fra de fjernere liggende byer. Midt i skoleforløbet blev Ib Kokborg ansat som nyuddannet lærer. Han fik indført mere sport i undervisningen. Et af de første tiltag, var fodbold på skemaet. Det fik nu hurtigt ende. Da vi havde tabt med 17-0 til Malling, skiftede vi til atletik, og især håndbold, hvor vi siden hen fejrede store triumfer.

Saxild-Nølev skole 1955. Torben er nr. 10 fra venstre i forreste række

Sporten på landet

I Saksild-Nølev-Idrætsforening – SNIF – havde man et godt herre- og juniorhold i håndbold, som dengang foregik om sommeren udendørs. Når mesterrækkeholdet havde afbud, blev vi juniorer sommetider rykket op. Man rettede lidt i fødselsdatoerne eller spillede under et andet navn, så gik det jo fint.

Om sommeren spillede oplandsholdene mod divisionsholdene fra Århus. Jeg kan huske engang vi spillede på Saksild Stadion mod AGF, med bl.a. Jørgen Lundby, Poul Michelsen, Gustav Wolder, Ole Raundal og Leif Gelvad i målet. Sidstnævnte spillede på landsholdet, og vi havde jo tit set og beundret hans spektakulære sprællemandsstil på tv, når han lå vandret og reddede. Det kom mig til gode denne aften. Jeg havde fået besked på, at hver gang vi erobrede bolden, så skulle jeg løbe alt hvad jeg kunne, så skulle jeg nok få bolden. Som sagt så gjort. Fem mål lavede jeg, i en alder af 14 år, mod landsholdsmålmanden.

Jeg vidste jo, at han sprang, når man lagde an til skud, så jeg holdt bolden et øjeblik, indtil han havde sat af, hvorefter jeg trillede den under ham.

Det var stort for mig dengang. Og skal jeg være ærlig, så kom jeg aldrig senere hen op på de samme højder, i min karriere som håndboldspiller. Vi førte en overgang, men tabte selvfølgelig til sidst. Men sjovt var det den aften på Saksild Stadion!

Træning skulle der jo til. Hidtil havde jeg øvet mig i gården, og med porten som mål. Desværre var der nogle skrøbelige staldvinduer tæt ved porten. En anden ulempe var, at det ikke måtte foregå mens gamle H. W. sov til middag. Men netop i disse år blev Odder Hallen indviet, og det var et kvantespring for vi håndboldspillere. Pludselig blev de ujævne græsbaner skiftet ud plane trægulve, og behagelige temperaturer hen over vinteren.

Men der var langt til Odder Hallen om vinteren. I 1963 og '64 byggede man imidlertid den nye bro med tilhørende vej, som i øvrigt blev gravet igennem byens bedste kælkebakke. Denne vej lå brak et pænt stykke tid, inden den blev sluttet til de eksisterende veje.

Sorte køretimer

Når solen var gået ned, og forældrene sad klinet til tv-avisen, så havde man forholdsvis let spil til at låne fars bil, trille den ud af porten, og øve sig på den "nye vej". Derfor følte jeg mig også, som en næsten fuldbefaren bilist, når jeg om vinteren "lånte" fars bil, og kørte til træning i Odder Hallen, ad "spritruten", som de fleste Norsminde- og Odderboere kender. Det tog mig da osse kun syv timer at erhverve kørekortet hos kørelærer Ove Rasmussen i Odder. Han og fruen var sikre gæster til mange dansant-aftener på kroen, og det skulle ikke undre mig, om de regninger han fik sat "på sømmet", blev vekslet med køretimer.

En enkelt gang gik det dog temmelig galt med at køre bil uden kørekort. Vi – mine fætre Hans og Søren, og et par stykker mere – havde fundet ud af, at man kunne øve sig i at bremse, når man kørte fars bil i garagen. Det blev selvfølgelig vildere og vildere, med det resultat, at én ikke nåede at bremse hårdt nok og tids nok, så én af fyldningerne i bindingsværket i garagen, blev "blæst" ud, sammen med de gamle madrasser, vi havde lagt der "for tilfældet". Så sluttede den leg.

Faster

Med til husstanden hørte, foruden søster Birgit, far, mor og H. W. Alrøe, også "faster". Hun var H. W.'s søster og pensioneret småbørnslærerinde, som efter mandens død i Brønderslev, valgte at bosætte sig på kroen – nærmere betegnet 1. sal i villaen – og med helpension.

Hun indtog sine måltider på kroen sammen med H. W. Det skal siges, at Karen Marie Alrøe Kristjansen, som var hendes fulde navn, ikke hørte ret godt. Det hyggede både H. W. og andre af familien, og personalet sig med. Man talte om "faster" hen over hovedet på hende, vel vidende, at hun ikke opfattede det mindste. Det tog dog en dramatisk drejning, efter at hun fik et høreapparat, som pludselig indviede hende i den snak, der foregik. Herefter blev testamentet, efter sigende, revideret.

Realskolen

Efter syv år i Saksild skole skulle man i realskolen. Oplandsbørnene kom sædvanligvis i Den private Realskole i Odder.

En eller anden havde fundet ud af, at gymnasierne i Århus skulle optage et antal elever fra oplandet hvert år i 1. real, som det hed dengang. Geografisk set, kunne jeg lige så godt gå i skole i Århus, som i Odder. Vi boede næsten midt imellem. En ansøgning blev afsendt, og stor var mine forældres jubel, da jeg og Bent Grønlund fra

Saksild, blev optaget. Bents storebror gik i forvejen i gymnasiet på Katedralskolen, hvor vi skulle starte.

Det blev to lærerige år, blandt professordøtre og overlægesønner, og med meget kompetente lærerkræfter. Frikvartererne blev brugt til kortspil, og efter skoletid fortsatte vi mange gange hos Steen Svarte Poulsen, som boede lige ved siden af skolen. Steens mor – Lise Poulsen – senere navnkundig værtinde på Munkestuen – smurte i den periode mange madder til os.

Niels Malmros gik osse på "Katedralen" i den periode, hvilket man kan nyde i bl. a. "Kundskabens Træ" og "Lars Ole 5. C", samt flere af hans senere filmproduktioner.

Vores klassekammerater fra dengang er alle endt som professorer, læger, statsaut. revisorer, lektorer, og en enkelt – Helle Bygum – som kgl. hofreporter. Efter 2. real skulle vi tage stilling til om vi ville i gymnasiet. Vi var begge kendt egnede til gymnasiet, men valgte begge, at ta' 3. real på Den private Realskole i Odder. Jeg tror, vi begge havde fundet ud af, at det nok var sjovere, at få en god håndværksmæssig uddannelse, end at "slæbe" os igennem gymnasiet, og ende med en middelmådig studentereksamen.

Det endte da også med en realeksamen i den bedre halvdel.

Læretiden

I løbet af skoletiden, havde jeg hjulpet til om lørdagen på kroen, med lidt af hvert, men mest i buffet'en med opfyldning og oprydning, samt lidt servering i skænkestuen, som lå lige ved siden af.

Jeg kunne godt tænke mig at blive tjener, til mine forældres store fortrydelse. De mente jeg skulle i en bank eller noget tilsvarende. Men jeg ville være tjener, og så blev der lavet aftale med Hotel Royal i Århus, om en læreplads. På det tidspunkt var det byens førende hotel. Nedslidt, men med et fagligt højt niveau.

Overtjener Petersen og Viborg styrede restauranten, sammen med Uhrenholt, Ostenfelt og Boesen. I selskabslokalerne regerede overtjener Abildskov, samt to damer, Rix og Fru Sørensen.

Min far havde været i lære hos Abildskovs far på Hotel Vejle i 30'erne.

Vi var konstant fire til seks tjenerelever i forretningen, og vel det samme antal kokkeelever, smørrebrødselever, plus et antal stuepiger.

Arbejdstiderne var skiftende, så jeg fik et lille værelse øverst oppe i Borgporten, to minutter fra hotellet. Værelset kostede 130 kr., og månedslønnen var kun 110 kr., så man var jo temmelig motiveret til at tage ekstravagter, osse for at ha' lidt lommepenge til "studieture" i byens natteliv.

Det var i den periode, at diskotekerne opstod, og stille og roligt udkonkurrerede danserestauranterne Maritza, Tropicana i Århushallen, og Rico.

Gæsterne på Royal var byens spidsborgere. "Overpeter Tjenersen", som vi kaldte den ene overtjener, indsamlede samtidig midler til "de små glæders legat" for kræftsyge børn på hospitalet. Stamgæsterne måtte så pænt høre på overtjenerens historier, og "spytte i kassen", for at få lidt fred ved bordet.

De mest markante og festlige stamgæster var Brygger Klæbel, "Cylinder Carl" og bankdirektør Schack-Eyber. Men også lokale folk som fabrikant Linneberg, Odder og T. Bjerglund Andersen blev placeret ved bord 1 eller 2, ved den Røde Stue. Sidstnævntes menu var altid 2 x tørstegt bøf med grøn salat – og det var altid onsdag kl. 12 de indtog dette fedtfattige måltid.

I den røde stue holdt de store firmaer bestyrelsesmiddage. F.eks. havde vi én gang om måneden Jysk Telefon med Poul Draminsky i spidsen. Jeg tror de var 12 mand,

Torben Alrøe som nyudlært tjener, 1968

og de bestilte altid individuelt når de ankom. Det resulterede i lige så mange forskellige retter, som de var deltagere.

Der var selvfølgelig "kog på", mens det stod på – men lærerigt var det. Når så de samme personer kom med familien om aftenen, så var det jo med knap så store armbevægelser, som når forretningsforbindelserne skulle "smøres". Engang kan jeg huske, at førnævnte bankdirektør havde fruen og børnene med inde i Den Røde Stue til middag. Når retterne var serveret, gik vi tjenende ånder ud og lukkede døren.

Da kaffen og cognac'en var sat på bordet, havde overtjeneren ikke lukket døren helt i. Han kaldte på mig med et svedent grin, og jeg fik så lov til ved selvsyn at konstatere, at bankchefen havde sin egen lommelærke med Gordon Bleu Cognac, med til selvopfyldning.

Overtjeneren kunne heller ikke dy sig for at sige til bankchefen – det kaldte han ham – at cognac'en var meget "velskænket" i dag – og så grinte de begge to.

Skoleopholdene foregik på Teknisk Skole i Nørre Allé. Vi var det sidste hold tjenere, som blev udlært fra Århus inden undervisningen overgik til den nybyggede Hotel- og Restaurantskole i Ålborg.

Et par år før var der dumpet et antal kokke fra Århus. Onde tunger vil vide, at det var fordi censorerne var blevet for fulde, og havde sat de kolde anretning på køl til dagen derpå, med det resultat, at de fleste var "sunket sammen" i nattens løb.

Det skulle der nu rettes op på. Vores faglærer – overtjener Udengård – havde samme år (1968) som skolen lukkede, 25 års jubilæum. Vi lærte vores pensum stort set udenad, med det resultat, at der blev uddelt fem sølvmedaljer – hvoraf jeg fik den ene – tre bronze og stort set resten udlært med ros.

Så der var noget at fejre, da Ceres bød på smagsprøver senere på dagen. Og så kan jeg forresten ikke huske mere fra den dag..!

Tjener, kok og soldat

På den tid var det meget normalt, at man tog en dobbeltuddannelse som både tjener og kok. Jeg så mig derfor om efter et lærested som kok. Det var imidlertid ikke så nemt at finde en læreplads. Jeg havnede derfor i Vejle, på Hotel Australia, som på det tidspunkt var det mest populære uddannelsessted for restauratørsønner og døtre i Jylland. De kunne desværre ikke tilbyde mig en læreplads, men man opererede med et begreb, som hed volontører, og det kunne jeg godt komme ind under. Det gik ud på, at man prøvede de forskellige afdelinger på hotellet, en tre måneder hvert sted.

Jeg fik så lov til at blive i køkkenet i et år, under den navnkundige køkkenchef Remo Lena med tydelige italienske rødder. Det var et meget lærerigt år, hvor jeg virkelig fik smag for madlavningen.

Der blev også delt nogle nakkedrag ud til eleverne, fra køkkenchefens side, når de havde lavet noget skidt.

Jeg blev installeret hos fru Larsen i Brønsodde. Hun havde været husholder hos "Arkitekten" – H. W. Alrøes bror – som nu var død. Det var nu ikke meget jeg opholdt mig der, fordi jeg havde på det tidspunkt en kæreste i Odder. Da det år var gået, fik jeg overtalt én af de nyudlærte kokke – Bruno Borg – til at tage med til Norsminde. Han skulle så arbejde sammen med kokkepige Helga Mortensen, som min mor havde oplært. Min mor var død, et halvt års tid før Birgit skulle konfirmeres og jeg blev udlært.

Imidlertid var jeg blevet indkaldt til soldat. Jeg skulle møde i Karup 1. februar 1970. I løbet af rekruttiden kravlede vi rundt i nyfalden sne, og den dag tøbruddet satte ind, var det værste overstået. De sidste ni måneder aftjente jeg i Roskilde, på detachement 534 i Tune, som messemand. Jeg vil skåne læseren for flere soldaterhistorier – men sjovt var det – og blot konstatere, at ved hjemsendelsen i 1971 arbejdede jeg et halvt års tid på kroen, som tjener, indtil efteråret, hvor jeg trængte til at se noget andet, så jeg søgte og fik en plads som tjener – jeg kunne jo fremvise en flot sølvmedalje – på Hotel Hvide Hus i Ebeltoft.

Desserten rettes an

Sonja og Ebeltoft

Hotellet skaffede mig et værelse, og jeg selv anskaffede mig en rød MGB sportsvogn. Om det var min medfødte charme, eller den røde bil, skal jeg lade være usagt, men til en personalefest var der "bid".

Sonja var receptionschef, og jeg var den nye tjener, som ikke kunne finde ud af noget. Det kom der mange diskussioner ud af, med receptionen. Men Sonja havde søgt – Ebeltoft var for kedelig om vinteren – og fået et andet job i receptionen på Sheraton i København.

I de følgende måneder glødede telefonerne, og det endte med, at Sonja flyttede til hovedlandet. Jeg sagde min stilling op på HHH, og begyndte 1. maj 1972 i køkkenet i Norsminde.

Tilbage i Norsminde

Vi havde og fik rygende travlt i de følgende år.

Det første vi anskaffede os var en hund. Maxi var en Golden Retriever, og vores "førstefødte".

Så installerede vi os i en stor 1. sals-lejlighed i Beder, ved siden af daværende JL Bådcenter. Efter et stykke tid begyndte vi at kigge efter huse i området. Det endte med et A-hus på Elmevej i Saksild. Her kom Rasmus til verden. Græsset kunne her blive meget langt, inden jeg havde tid til at slå det, så travlt havde jeg. Men ikke mere travlt, end at Jakob kom til verden i 1977. Det var samtidig årsagen til, at vi flyttede igen, denne gang to veje længere ned, til Kastanievej, hvor vi stadig bor. Dette hus var i 1-plan, så vi undgik trapperne.

Arbejdstiderne var nemme at huske. Den stod på aftenarbejde stort set hver dag, så jeg havde tid til at passe børn om formiddagen, sammen med de hjemmegående mødre på daværende Thøgers Gård i Saksild. Efterhånden som drengene kom i børnehave og skole, skiftede mine arbejdstider til delte vagter (9-14 og 18-21) ikke mindst fordi Bruno Borg havde fået andet arbejde i den nystartede restaurant ved Butikshuset Rude Strand. Sonja havde læst til merkonom i regnskab, og fik sidenhen halvdags arbejde på kontoret på kroen, og senere på hotellerne Marselis og Ritz, og arbejdede endelig næsten til sin 50 års fødselsdag hos Odder Turistfart med salg og produktion af rejser.

Mine arbejdsdage bestod i klargøring til a la carte og selskaber, som vi havde mange af op igennem 70'erne og 80'erne. Menuerne var traditionelle "Suppe, Steg, Is-menuer". To dage om ugen gik der f.eks. med at lave kød- og melboller til de ca. 700 couverter, som vi bespiste på en uge i selskabssæsonen. Mange fester blev afholdt i disse år. For nylig hørte jeg, at kroens jord på Næsset – som vi udstykkede midt i 90'erne – blev kaldt for "Sølvbryllupsjorden".

En bondemand skulle efter sigende have holdt fest på kroen, og ikke været i stand til at betale. Han skulle så have betalt med den lidt afsides beliggende jord i stedet. Mange ting har vi fået som delvis betaling for fester f.eks. suppehøns, kartofler og halve grise, men aldrig jord. Historien er da god, men usand. Det pågældende jordstykke havde hørt til kroen siden Kysing By brændte i 1793, hvor jordlodderne blev omfordelt blandt gårdene.

Stigende omsætning, samt mere og mere mandskab, var nødvendig, for at tilfredsstille kundernes stigende krav om ikke blot kvantitet, men også kvalitet – og til fornuftige priser, forståes! Der var efterhånden en køkkenbrigade på 12 personer, omfattende bager/dessertjomfru, smørrebrødsjomfru, kokke og elever, for ikke at tale om de 15-20 unge mennesker, som på skift stod i opvasken.

Og der var nok at lave. Åbningstiderne var fra kl. 7 morgen til 23, alle ugens dage. Vi kunne

bespise op til 400 på én gang, eller sagt på en anden måde, så kunne vi klare syv konfirmationer om middagen, og fem til seks om aftenen. St. Bededagsweekenden var den værste. Her havde vi typisk 27 konfirmationer på tre dage. Det stillede store krav til køle- og frostrum, samt køkkenkapaciteten, som gradvist blev udbygget op gennem halvfjerdserne og fattigfirserne.

En halv ål

Kroen var især berømt/berygtet for sine stegte ål, som kom fra Glyngøre, og via en mellemlanding i Fiskehuset, endte på kroens tallerkener. Det var ikke usædvanligt at vi klippede, rensede og stegte 200 kg, i løbet af en uge, dengang.

Indimellem brokkede gæsterne sig over ålene. Engang formastede en gæst sig til at forkynde højlydt i salen, at der var for mange halestykker.

Sneborg blev tilkaldt, og han rodede lidt rundt i fadet, og fandt et pænt halestykke, som han holdt op, så alle kunne se det. "Det her", sagde han, "er ikke et halestykke, det er en halv ål", og så var dét på plads.

Tyskerne

Om sommeren væltede det ind med a la carte gæster. Især igennem 80'erne boomede udlejningen af sommerhuse til tyskerne. Et par gange om ugen skulle hausfrauen dog ha' fri, og så begav hele familien eller begge familier, som lejede sommerhuset, sig ned til kroen. Vi kunne næsten stille uret efter dem. Ca. 10 minutter over 20 ankom tyskerne i store flokke, 6-8-10-12 ad gangen. Bestillingerne blev afgivet, og det var stensikkert, at der var ikke to, som skulle ha' det samme. Det var ikke vores livret i køkkenet, disse "tyskerbon'er" mindre end halv time før lukketid, og en aften blev det da osse min far for meget.

Han marcherede ind til bordet med tyskere, og her kom hans fortid som ungtjener i Altona før krigen ham til hjælp, idet han meget lidt politisk korrekt, og højt og klart proklamerede: "Ein Reich, Ein Führer, ein Gericht" – dog uden at løfte højre arm i den karakteristiske vinkel på 45°.

Foreningerne på kroen

Mange klubber og foreninger holdt efterhånden deres møder på kroen. På et tidspunkt i 70'erne havde vi over ti forskellige klubber, som Lions, Round Table, Rotary, Junior Chamber, Ladies Circle, Innerwheel osv., fra forskellige byer. De holdt som regel møde om tirsdagen. Jeg ved ikke, om det var fordi, at de havde regnet ud, at så fik de nok resterne fra de sølvbryllupsfester, som der dengang var mange af om tirsdagen.

Et medlem af Lions fortalte mig for nylig med et bredt grin, at engang havde de fået dyreryg til deres møder, fire gange i træk. Men, hvis vi kom til at servere skinke eller kalkun to gange i træk, så blev der en farlig ballade.

Efter mere end 35 år i restaurationsbranchen, så har men jo oplevet et og andet. Man har taget mange "hundevagter", og stået model til mange spøjse gæster. Heldigvis, så husker jeg i dag mest de sjove episoder. Mange af disse episoder skete i klubbernes regi,

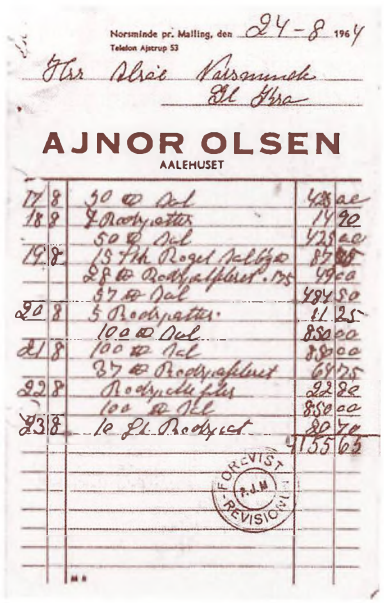
Norsminde pr. Malling, den 24-8 1964
Telefon Ajstrup 53
Hr. Chris Pedersen
Bl. Hva
AJNOR OLSEN
AALEHUSET
17 8 30 Øl 48 ae
18 8 2 Rodspatter 14 90
50 Øl 425 ee
19 8 15 Stk Regel Pølser 87 75
28 Rodspølser 99 ee
37 Øl 484 50
20 8 5 Rodspatter 11 25
100 Øl 850 ee
21 8 100 Øl 850 ee
37 Rodspølser 69 75
22 8 Rodspølle fils 22 80
100 Øl 850 ee
23 8 10 Øl Rodspyt 80 70
4155 62
FORE VIST
REVISION

Regning fra Ajnor til Norsminde gl. Kro

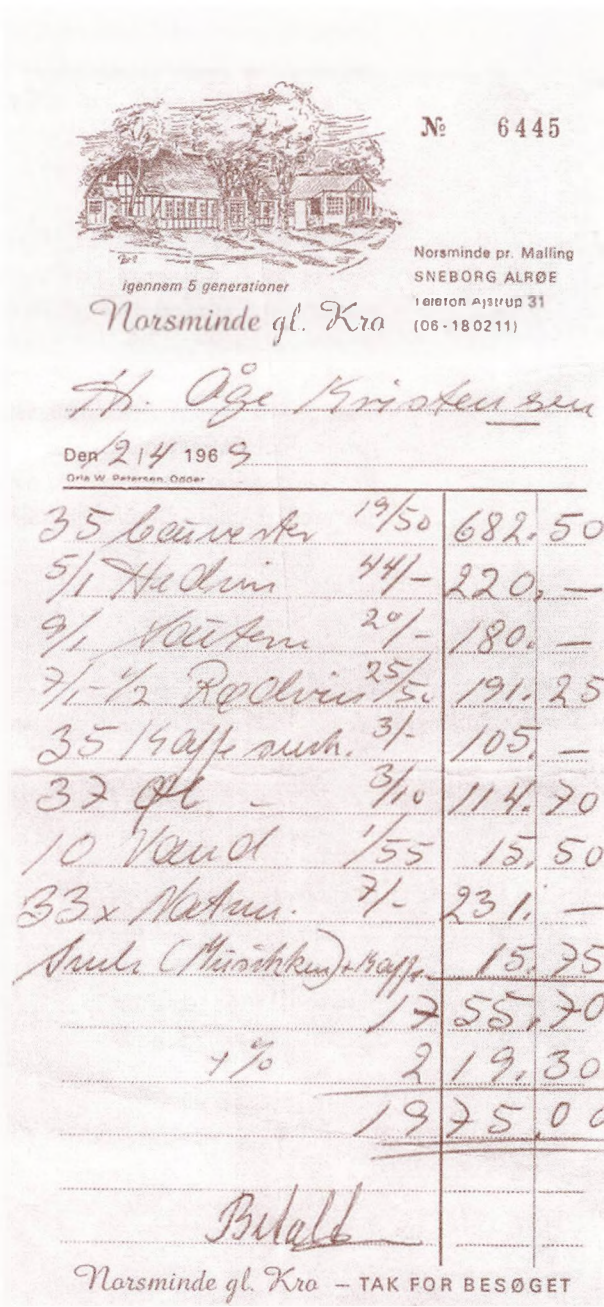
№ 6445
Norsminde pr. Malling
SNEBORG ALRØE
Telefon Ajstrup 31
(06-180211)
igennem 5 generationer
Norsminde gl. Kro
H. Øge Kristensen
Den 21/4 196 9
Orla W. Petersen, Odder
35 Bøffer 19/50 682.50
5/1 Hedin 44/- 220,-
9/1 Vaffen 20/- 180.-
7/1-½ Rødvin 25/50 191.25
35 Kaffe m.m. 3/- 105.-
32 Øl 3/10 114.70
10 Vand 1/55 15.50
33 x Madam 7/- 231.-
Sodavand (Mineralvand) + kaffe 15.25
12 55.70
+ % 2 19.30
1975.00
Betalt
Norsminde gl. Kro – TAK FOR BESØGET

Bryllupsregning fra 1969

under og efter deres møder. Engang havde man, i en klub af yngre fremadstræbende erhvervsfolk i Odder, aftalt, at man skulle ankomme til kroen på så original en måde som muligt. Det afstedkom selvfølgelig mange sjove påfund.

Men ét medlem kom ikke så godt fra det. Han havde entreret med et par bekendte hos Falck, og fået dem til at køre sig til kroen, liggende på en båre i en ambulance. Han havde lige glemt at fortælle, hvilket lokale, han skulle afleveres i. Så Falckfolkene trillede ham ind i det første og største lokale, hvor et guldbryllup med 80 deltagere, netop sad med tarteletterne på tallerkenen. Stor var forbløffelsen blandt gæsterne, da én af byens spidser pludselig rejser sig fra båren, og lusker ud.

Julefrokosterne i samme forening, var som regel ensbetydende med striptease til dessert. Engang havde en anden forening af aldrende kvinder – som i flere tilfælde var mor til nogle af de håbefulde yngre erhvervsfolk – møde på kroen samtidig. Ifølge Murphys lov, "så vil alt, der kan gå galt, gå galt". Og det gjorde det også i dette tilfælde. En af "mødrene" tog selvfølgelig fejl af svingdørene, på det mest ubelejlige tidspunkt, og fandt sin håbefulde søn, midt i "syndens hule", kurtiseret af den meget letpåklædte ungmø. Det blev der en værre ballade ud af.

De onde græd, de andre grinede. Men for at forhindre fremtidige gentagelser, så tog min far sagen i egen hånd, og stillede sig efterfølgende hvert år, uopfordret op som dørmand – inde i lokalet forståes – og holdt svingdørene lukket, for nysgerrige og uvedkommende!

Om det var efter en julefrokost i samme klub, at vi dagen efter skrabede ris a la mande af væggene i skænkestuen, skal jeg ikke kunne sige, – men jeg tror det.

På et tidspunkt skulle man jo også hjem til Odder, efter møderne og julefrokosterne. Nogle få tog chancen og valgte "spritruten". De fornuftige tog selvfølgelig en taxa. Engang havde tre baryler rottet sig sammen om en fjerde, som var kendt som meget påholdende, læs: nærig. De havde bestilt en taxa hjem, og offeret blev placeret midt på bagsædet med en af "vennerne" på hver side. Da så taxaen holdt for rødt ved Tinghuskrydset i Odder, vupti steg de tre sammensvorne ud, og den efterladte hang på hele taxaregningen. Det hyggede man sig meget over den vinter.

Ulvetider

I 1987 blev Statsminister Poul Schlüter tvunget til af oppositionen, at fjerne repræsentationsfradraget for middage med forretningsforbindelser, indtaget på restaurant.

AFGIFTPLIGTIG SALG DAG D. 24/6 1967

Vareart	Solgt	Serverings-pris	Ialt Kr. Øre	Total-omsætning Kr. Øre
Pilsner- og lagerøl, skattek. I	918	2/25	2524,50	
Luksusøl, klasse A	10	3/25	37,50	
		Samlet salg af øl:		4562 —
Akvavit	4½	48/-	1968,—	
	278	2/25	764,50	
Bitter	8	3/-	24,—	
Genever				
Absinth				
Whisky	25	2/50	112,50	
	7	3/25	22,75	
Cognac	3	4/50	13,50	
Gin	7	3/25	22,75	
Likører	23	3/25	74,75	
Cloc				
Cacao				
Heering				
Grand Marnier	5	4/50	40,50	
Cordial Medoc				
Rom				
Solbærrom	7	3/25	12,25	
Cocktails				
		Samlet salg af spiritus:		3084,50
Rødvin / Hvidvin	2/1	23/-	46,—	
	1/1-½	29/-	43,50	
Portvin / Sherry	1	3/25	3,—	
Madeira				
Vermouth	8	3/25	26,00	
		Samlet salg af vine:		128,50
Frugtvine				
		Samlet salg af frugtvine:		
		Samlet afgiftpligtig salg:		5753 —
		AFGIFTFRIE VARESALG		
Skattefri øl og vand	230	7/25	364,50	
	1/2	15/-	7,50	372 —
Tobakssalg				
Cigarer				
Cerutter			65,55	
Cigaretter 3/a 4/50 - 10a 3/25 - 6a 3/15			290,25	355,80
Bons	5942,75			5957,75
	35		Dagens salg ialt:	6438,55

Dagens salg 1967

Det gav en voldsom opbremsning af forbruget. De kloge havde forudset, hvor det bar hen, og solgt forretningen. Vi andre fortsatte med de nødvendige mandskabsmæssige justeringer, som en omsætningsnedgang på 20%, af de næsten 10 mio. ex. moms, som vi på daværende tidspunkt omsatte for.

Men én ulykke kommer sjældent alene.

Op igennem halvfemserne "begavede" Svend Auken, Lykketoft og Poul Nyrup restaurationsbranchen med så mange skatter, og ikke mindst miljøafgifter, at kroens dækningsbidrag stille og roligt forsvandt, i den dengang bundløse statskasse.

Begejstringen for at gå på arbejde, og aflevere det hele til statskassen, kunne ligge på et meget lille sted. Frustrationerne var udtalte, og udløste en hel del læserbreve fra undertegnede, som jeg dog skal skåne jer for. Skrivning af læserbreve er jo en form for terapi, og er garanteret én af årsagerne til, at jeg ikke ender, som en sur gammel mand. Engang imellem tager jeg dog mappen frem, og sidder og gnækker lidt for mig selv over dem.

Jeg har ikke helt gjort op med mig selv, om de skal overleveres til børn og børnebørn, eller de skal

Tre kokke og elev i 90'erne
Poul, Maibritt,
Torben Frederiksen (Arnold),
Torben Alrøe

doneres til Hotel- og Restaurantmuseet ved Silkeborg, – det hører dog trods alt, med til historien om restaurantdrift i Danmark i forrige århundrede.

Kroens "suppe-steg-is-koncept" trængte efterhånden til fornyelse. Selv om vi, med kroens efterhånden 31 værelser, havde fået godt fat i kursusmarkedet, og på den måde jævnede sæsonerne lidt ud, så var det ikke nok til, at få bugt med de røde tal på bundlinjen.

Tiden var kommet, hvor der skulle "nye boller på suppen"...

Alrøe-Dynastiet ophører

Vi kunne se på vores eget humørbarometer, og ikke mindst cpr nr., at det ikke var os, som skulle stå for disse tiltrængte ændringer. Ingen af vores børn havde, mærkelig nok, lyst til at fortsætte i krobranchen. Kroen blev derfor sat til salg.

Rygterne ville ingen ende tage. Flest gange var vi solgt til Røde Kors til asylcenter. Men også hospice, og ikke mindst moské, på grund af alle de ægte tæpper, som jo lå i lokalerne, var på tale. Sideløbende arbejdede vi også med en plan om, ombygning til godt 20 seniorlejligheder.

Men allerhelst ville vi jo bevare kroen for by og egn. Og heldigvis dukkede der da også en køber op.

Et erfarent restaurantægtepar fra Herning – Grethe Helms og Jens Jakobsen – købte og overtog kroen pr. 15. juni 2001, og kørte videre i stort set samme skure, som familien Alrøe. Det siger sig selv, at den manglende fornyelse af konceptet, ikke var holdbart. Efter godt to års drift gik kroen konkurs. På den efterfølgende tvangsauktion, overgik bygningerne til en investor, som i forvejen havde sikret sig en forpagter, som ville være i stand til at tilføre den fornyelse, som kroen trængte til, og som vi kender i dag.

Og nu skete der noget...

Mesterkokken indtager kroen

Søren Pedersen smøgede ærmerne op. Nu havde han pludselig ikke alene ansvaret for en lille exclusiv gourmet-restaurant. Brasserie, hotelværelser, selskabslokaler og vinkælder hørte også med til etablissementet, sammen med et voksende antal ansatte, i takt med at tilstrømningen til kroen forøgedes.

Den nye kromand anlagde en kompromisløs linje, som selvfølgelig har kostet mange af de "gamle " kunder og deres fester. Til gengæld har friværdierne og samfundsøkonomien, været med kroen, så gæsterne i dag er velbeslåede, og gerne betaler priserne, som et stjernebestrøet gourmetmåltid koster.

Og stjernerne, dem går han efter, kromanden! Lur mig, om ikke han er med i opløbet, når den første Michelinstjerne uden for København, skal uddeles på et tidspunkt.

Men kompromisløsheden og blind tiltro til rådgivere, har også sin pris. I takt med at "røvballegardiner" og tæpper er fjernet fra lokalerne, så har de tilbageværende hårde flader bevirket, at akustikken er blevet som i en kirke uden hvælvinger.

Det kan dog ikke ændre min begejstring over udviklingen. Jeg glæder mig hver gang jeg kom-

mer på kroen, over tiltag som vinkælder, gourmetrestaurant og sommerterrasse, som vi selv havde planer med, men som nu er gennemført, så de passer ind i rammerne på kroen.

Det eneste, der ærgrer mig, er, at jeg ikke fik de gamle ordrebøger med fra kroen, i sin tid. De kunne i dag have været lige så værdifulde, som kirkebøgerne med alle de mærkedage, som i tidens løb er fejret på kroen. Kroens gamle vartegn: den roterende elefantkumme har også måttet vige pladsen, men den er i sikre hænder, og genopstår et sted i Norsminde. Tiden og Ole Mikkelsen vil vide hvor.

Mit livs glade efterår

Som arbejdsløs i det danske velfærdssamfund, har man jo god tid til at fundere over tingene.

Her på femårsdagen for familien Alrøes salg af Norsminde gl. Kro, kan man jo godt tillade sig at gøre en slags status. Der er ingen tvivl om, at vi i sin tid traf den rigtige beslutning, om at sælge kroen. Selv de, der ikke kunne forstå det i sin tid, har medgivet os vor beslutning. I modsatte fald ville undertegnede være endt som en sur gammel mand. Nu er jeg endt som en lykkelig mand, begunstiget af et godt helbred, en dygtig og overbærende hustru, et par forholdsvis fornuftige børn, som efter otte til ni fjumreår i diverse skiområder, endelig er sporet ind på nogle uddannelser, sponsoreret af det danske samfund, så den gamle kildeskatteyder kan glæde sig over, at nogle af indbetalingerne trods alt kommer tilbage til kilden.

Al den fritid, jeg pludselig har fået, går såmænd stadig delvis med at købe ind og lave mad.

Men denne gang på mine egne betingelser, til en flok hyggelige herrer, som ikke kan skjule deres store interesse for god gastronomi og vin.

De lokale landsbytosser – Rødderne i Norsminde ByLaug – syntes, at jeg skulle efterfølge afdøde Tage Strandbo som Herold i Bylauget. Det går der også en del tid og mange møder med.

Ind imellem har jeg været så heldig at ha' nogle vikaropgaver med madlavning i virksomhedskantiner. Det har været sjovt at prøve, og er med til at holde én rimelig opdateret på nutidens madlavning. Men jeg kan jo godt mærke på det aldrende kadaver, at vikariaterne ikke skal vare for længe, før mine krumme fingre, stive arme og ben, begynder at værke.

Alligevel er det lykkedes mig, at optjene så mange timer, at jeg nu har sort på hvidt, at dagpengene er sikret de næste to år, hvis jeg blot opfører mig nogenlunde anstændigt. Og det er jo slet ikk' så ringe endda!

Joh, det er gået ufattelig godt i Danmark!

Nu er klokken næsten 14, og vores udmærkede lærer synes, at det kan være nok for i dag. Nogle har fået lavet deres opgaver, andre har haft rigeligt med smøgpauser, og jeg har fået skrevet noget, der med lidt god vilje, kan kaldes for erindringer.

Computeren lukkes ned, resterne af madpakken samles sammen – en dejlig afslappende weekend venter!

Personaleminder

PÅ KROEN VAR DER I HALVTREDSERNE OG TRESSERNE ET STORT PERSONALE

Dels omkringboende, der kom, når deres vagt begyndte, og gik hjem, når den var forbi. Men de fleste boede dengang på stedet, og var derfor sammen hele døgnet, og delte sorger og glæder.

Pigerne og konerne, som de lidt ældre kaldtes, kom fra hele Jylland og enkelte øboer var der også imellem.

Hvert sommerhold blev som en familie, og det kunne være svært at sige farvel når efteråret kom, og man vidste at noget forsvandt, og aldrig mere kunne findes.

Måske blev der knyttet varige venskaber mellem et par piger, og gennem årene skete det ofte, at en "gammel pige" dukkede op, nogle kom mange gange, efterhånden med mand og børn.

Og en del af pigerne blev på egnen, fordi de havde fundet en kæreste i sommerens løb.

At gå i byen sammen gjorde man af gode grunde ikke, men samledes til natmad, når der var stolet op, og køkkenet var tomt og stille.

Ganske få gange gik det så hurtigt med at rydde op, at der var en time til Strandhotellet ved Rude eller Kystkroen lukkede, og så faldt man over hinanden ud af døren, og af sted.

Det var en gammel skik.

Marie Koliander arbejdede på kroen, da Verner var dreng, og han fortæller, at når Sneborg var i godt humør, eller bare syntes der skulle

Fra venstre: Bitsch, Ingry, H.W. Alrøe, Børges søster Inger, Sneborg, Doris, Børge.

ske noget, så inviterede han efter lukketid personalet over på Klondyke.

Traktementet var altid en flaske portvin. Hverken mere eller mindre.

Med i kroens personalestab var i årene fra midten af halvtredserne, tjenerne Bitsch og Børge Overgård.

Børge Overgaard

Børge var fastansat. Han og Lis boede i lejligheden på første sal, hos Sigfred og Ruth, og skulle derfor over broen. Desværre var han natteblind, og hvis han havde glemt sin lommelygte, når han ved nattetid gik over broen, gik han og rev tændstikker hele vejen, af skræk for at falde i vandet.

En gang havde man fundet en legemsstor figur af krydsfinér. Den forestillede en af Storm P.s tegneseriefigurer, Peter, og den blev stillet op ved broens rækværk.

Selv sad man ved bolværket og morede sig kongeligt, for Børge sagde høfligt "God aften", da han gik forbi.

Tjener Bitsch

Bitsch – måske stod der noget helt andet på hans dåbsattest, men det fandt vi vist aldrig ud af.

Han var fra Skanderborg. Til daglig solgte han sodavand, og hver lørdag kom han farende i lastbilen, der raslede af tomme flasker, og da han skulle overnatte, var hans herlige schæferhund med.

Italiensk bryllup

Tove fortæller om dette bryllup i Rokokostuen:

Det var en rædsom fest. Gommens forældre var italienere og brudens forældre og venner danskere. Man kunne ikke kommunikere, så der var stille som i graven – og det er jo ikke den bedste begyndelse på noget så livsbekræftende som et bryllup.

Så jeg gik ned til Kapelmester Huno og sagde "De kan sgu ikke snakke sammen ved brylluppet i Rokokoen, kan du ikke sende noget musik op i højttaleren, for at løfte stemningen lidt?"

Det var tilsyneladende lykkedes, for da jeg kom derop igen, så grinte og snakkede folk med hinanden.

Ikke så meget pga. musikken, men mere fordi, jeg havde talt direkte ind i mikrofonen hos Huno.

Dem vi husker

Oldfrue gennem mere end 25 år. Kathrine startede på kroen som rengøringsdame, engang i 60'erne, sammen med Otha. Når de havde været igennem samtlige lokaler, så nåede de lige at skrælle en til to bikse (60 liter) kartofler, inden

Fra venstre: Ingry, Grethe Larsen fra Kælderhalsen, Tove Øgaard, Inger Tvermose. Hvem det lykkelige brudepar er, vides ikke.

Kathrine Simonsen ved formiddagskaffen.

Kathrine skulle med bussen til Saksild. Efterhånden som der var mere end 30 værelser at holde styr på, så kom Mona og Inge Kjeldsen til, sammen med skiftende medhjælpere og weekend-afløsere.

Bagerjomfru Esther blev ansat i 1972 for at tage sig af det stigende antal desserter og bagværk, som kokkepige Helga Mortensen ikke længere kunne nå at fremstille. Man er sikker på, at Esther er den person i Danmark, som har bagt flest mandelrande, som var det store desserthit i 70'erne og 80'erne. Derudover var der, hver dag friskbagte franskbrød, flutes samt kringle efter Dagmars opskrift.

Det skal siges, at der altid var tid til at drikke både morgen- og formiddagskaffe!

Olga Alrøe med fadet

TRE KOLDE JOMFRUER

● Karin Laugesen, Tanja Jensen og Helle Poulsen er i fuld gang med at hejse flaget for sig selv. Og det er dem mere end vel undt. De er nemlig netop kåret som Danmarks bedste smørrebrodsjomfruer. Og det tor siges at være en sikker sejr. Ved en konkurrence i Bella Centret smurte de nemlig samtlige konkurrenterne sønder og sammen. Tilmed er de ansat på samme arbejdsplads - den idyllisk beliggende Norsminde Kro ved Odder. Karin sikrede sig guldmedaljen med en fiskeret bestående af røget laks, rødtunge, pilsely-rejer og grønne asparges. Medens de to andre "kolde jomfruer" belønnedes med sølvmedaljer.

Foto: Allan Holck

Tre stolte jomfruer – og teksten taler vist for sig selv.

Inger Jørgensen serverer fra fad, 1993

Tre opvaskere, Jakob Madsen, Rune Zoffmann, Nikalai Storgaard

Dessert og bagerjomfru Esther Jakobsen med nybagte boller

Katrine, Mona og Inge Kjeldsen ved morgenkaffen kl. 7.30

Festlige timer...

DER VAR MANGE MULIGHEDER FOR EN FESTLIG AFTEN

Skulle man i byen – og det skulle man da – var der mange muligheder.

De allerførste der holdt fest på kroen var fiskeriforeningen.

Et traditionelt efterårsbal i november, og en fastelavnsfest – de såkaldte Fiskeriballer. Men også en aften, hvor Fynbo viste film kunne samle mange folk.

Først i halvfjerdserne var der så få fiskere tilbage, at foreningen blev opløst.

Også strandjægerne holdt sammenkomster, men heller ikke den forening eksisterer mere.

KLONDYKE

På pladsen ved Klondyke var der i tidlige tider folkemøder og ringridning.

En sal blev bygget til, og her var der foreningsfester.

Malling Gymnastikforening, Beder Ungdomsforening og Ajstrup Gymnastikforening holdt alle bal én gang om måneden på skift.

Efter Alfred Andreasen og hans nevø var der flere ejere på stedet. Knud Frederiksen blev efterfulgt af Ellen Margrethe og Sofus Rasmussen, som omdøbte stedet til Kystkroen.

Det har også heddet Solvigen en overgang.

I 1967 fulgte Nicolai Laursen, Nick og Dytte, og cirka 1976 var Carl Christensen vært med Aase og Svend Schou som forpagterpar.

Flemming Kock Nielsen nævnes i 1984, og de sidste restauratører på stedet var Inger og Lars Victor.

I de år Svend Schou var vært, blev der holdt diskotek, med stor succes.

Asger var fast udsmider, som det hed dengang. Nu kaldes det – lidt venligere – dørmand, men jobbeskrivelsen er den samme: En stor bredskuldret mand, der indgyder respekt, og som kan bevare roen i tilspidsede situationer.

Forskellen mellem dansant og bal var, at til dansant kom man gratis ind, men sad ved et bord, og forventedes at købe mad og drikkevarer.

Til et foreningsbal måtte man købe og fremvise medlemskort, men kunne så danse sig glad, og ind imellem forelsket, uden yderligere udgifter. Men bedst var det jo for alle parter, hvis man nød en øl eller flere, og for pigernes vedkommende en flyversjus.

Mange flottede sig med et par stykker smørrebrød.

Opstod der konflikter, blev de som regel løst på stedet, og var uenigheden af en sådan art, at den

krævede et lille slagsmål, var det god tone at det skete uden for.

Engang gik det dog så galt, at en kamphane, der ikke ville med ud, hagede sig fast i en radiator, som han fik trukket løs, med dramatiske følger.

Var der for lidt gang i den, kunne man springe på cyklen og køre til Solbjerg.

Der var en, der altid lignede en boksebold dagen efter et bal, og han sagde gerne:

"Vil du med til Solbjerg og ha' et par på hovedet?"

Kroen

På kroen var der i sommerhalvåret dansant hver torsdag og lørdag.

Til dansanten blev der næsten altid serveret kroplatte: to slags sild, små lune retter, fiskefilet og mørbrad, pålæg, ost og frugtsalat. Var tegnebogen i orden, kunne den kulinariske nydelse forhøjes med røget ål og rejer med majonæse, og til overflod andesteg.

Den billigste anretning hed turisttallerken, som bestod af sild, spegepølse, et halvt æg med rejer, fiskefilet og ost, til en pris af syv kroner.

Den var meget populær, også i skænkestuen.

Hvis man kom og satte sig der om formiddagen, så var klokken pludseligt så mange, at det ikke kunne betale sig at gå hjem og lave frokost.

Tilbehøret var øl og snaps. Vinsalg var, også til varm mad, endnu en sjældenhed.

Pinselørdag var noget særligt, og når gæsterne – som tjener Børge udtrykte det – "sprang tovligt", kunne der let sælges 1200 øl og 110 halvflasker snaps.

Den musikalske del af festen blev i mange år ledet af musikdirektør Boye på piano, Vilhelm på sax og violin, og Ballade-Knud på trommer.

Salonmusik under spisningen, og derefter dansemusik, indledt af Fredens vals, digtet af revisor Jarling og sat i musik af Ejvind Boye.

Senere kom Hunos orkester til. Huno, hans bror Gunnar og en ældre herre på bas. Med Peter Sørensen som forbillede sang Huno sig – med blød vibrato – ind i mange pigehjerter, og kun misundelige mænd kunne finde på at kalde ham "det våde wienerbrød".

Lydde løb af med Huno fulgt af mange suk, og Gunnar blev gift med Annelise, en køn lyshåret pige fra Malling.

Rude Strandhotel

I 1936 byggede Aage Mikkelsen, Jens Mikkelsens bror, Rude Strandhotel på grunden ved siden af det statelige, stråtækte hus, som storkøbmand Georg Nielsen, Odder, i 1915 havde ladet bygge som familiens standsmæssige sommerbolig.

Det var samme arkitekt, der stod for Rude Strandhotel, Kystkroen (Klondyke) og Skovbakken i Odder.

Navnet ukendt, men stilen sikker.

Aage Mikkelsen drev selv restaurationen nogle år, inden den blev bortforpagtet. Det blev til ti forpagtere på ti år, inden H. B. Nielsen kom ind i billedet.

Han var udlært tjener fra Mejlborg i Århus, og havde drevet Jernbanehotellet i Odder, det nuværende Italia, og en overgang Skovbakken (Phønix pavillonen), der blev overtaget af Odder kommune i 1948.

Han var gift med Aage Mikkelsens datter, og købte Strandhotellet af sin svigerfar i 1952.

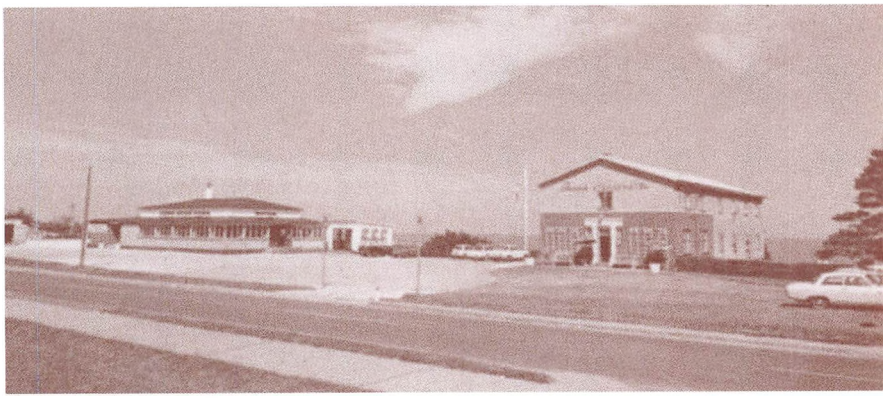

Rude Strandhotel

I Georg Nielsens hus blev der i 1961 og 1962 indrettet værelser i to etager, og H. B. Nielsen drev hotel og restauration indtil 1971.

Stedet huskes bedst for de fabelagtige danseaftener, der lokkede som en magnet. Unge fra kysten, og måske især fra Odder, mødtes i de lyse sommeraftener, med levende musik indendørs, og bølgerne mod stranden udendørs – måske også med en forførende måne på nattehimlen -.

De samvirkende pensionistorganisationer i Danmark overtog i 1971 stedet, og en anden aldersklasse nyder nu et højskoleophold i de samme omgivelser.

Det er nu en privat, selvejende institution, der i de forløbne 35 år har udbygget stedet, så man skal se godt efter for at finde konturerne af det gamle hus.

Lille Strandgaard

Ovenfor Kystkroen, i en villa bagved, blev der omkring 1990 indrettet en restaurant, og et par hytter til overnatning blev opført i haven.

Lille Strandgaard havde engang været bolig for ejeren af Kystkroen.

Nu blev den drevet af fru Høeg, som Bed & Breakfast. Men da hendes datter Annette overtog den, blev det en selskabsrestaurant med franskinspireret mad, der blev nydt ved borde med fint broderede duge, og udsøgt opdækning.

Hun var gift med en pilot, der på et tidspunkt forsvandt op i den blå luft.

Det samme gjorde Annette, men ikke med den samme maskine.

Det menes, at hun tog til USA, og det gik så hurtigt, at hun ikke fik sagt farvel, og også i farten glemte en anselig stak ubetalte regninger.

Fiskekonerne

I 1998 etablerede "Fiskekonerne" sig i, og ved bygningen på rastepladsen ved Kysing strand.

De havde i to år forpagtet fiskehuset i Norsminde, men havde lyst til noget andet.

Anne-Marie Fallenius-Braun og akvarelmaleren Bodil Andersen havde i forvejen været langt omkring på forskellige måder. For Anne-Maries vedkommende altid noget, der havde med mad at gøre.

Hun blev født i Finland, voksede op i New York, og bor nu om vinteren i København. Men drager til Jylland, når sommeren kommer.

For år tilbage drev hun, på hjørnet af Klostergade og Gl. Munkegade i Århus, byens første og eneste "deli". Et spisested kombineret med take away og butik med specialiteter til madlavning. Siden er hun, inspireret af et samarbejde med Claus Meyer, begyndt at arbejde med råvarer fra hele Norden.

Ved Kysing strand står "Fiskerkonerne" i Danmarks mindste, og mest spartanske restaurationskøkken. Af økologiske grønsager og fisk af høj kvalitet frembringer de forrygende retter, der serveres med udsøgte vine.

Alle gæster sidder udendørs, det smukkest tænkelige sted, under høje bøgetræer og havet lige nedenfor skrænten.

I de otte år "Fiskekonerne" har været i Kysing, har de fået mange stamgæster, der dels nyder maden, men også holder af en snak med Anne-Marie, der har sine helt egne meninger om mad og livsstil, og gerne forfægter dem.

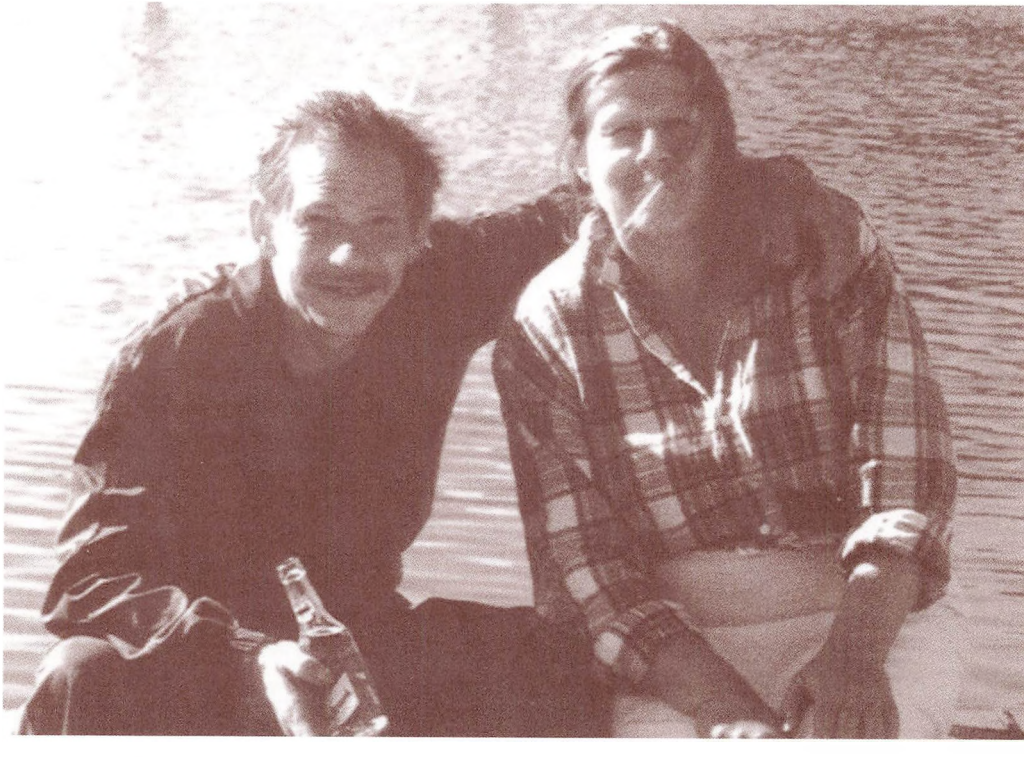

Jan og Anne-Marie Fallenius-Braun

Sneborg Alrøe ved 300 års stenen

300 ÅR PÅ KROEN

Norsminde gl. Kro fejrede sit 300 års jubilæum 16. april 1993.

Den første gave blev i den meget tidlige morgen bragt til parkeringspladsen på en af Ole Mikkelsens lastbiler, og med kran stillet på den i forvejen udmålte plads, lige midt for den gamle krobygning.

Det var en nøje udvalgt sten, med inskriptionen:

Norsminde gl. Kro
1693 - 1993
Rejst af venner af kroen.

Det blev, som det var tænkt, en overraskelse for kromand Sneborg Alrøe.

Dagen gik med gratulationer, og om aftenen var der gallamiddag i de gamle sale.

Det blev en smuk og glad aften med festklædte gæster i hver en krog.

Max Mich spillede alle de melodier der skaber en lys og varm stemning. Gennem et langt liv med musik, havde han lært at vælge rigtigt – hver gang.

Det var Hendes Majestæt Dronning Margrethes fødselsdag, så det var hende der holdt festtalen, i Pia Voxtorps høje ranke skikkelse.

En levende beretning om de danske kroers opståen, og en hyldest til Norsminde gl. Kro, afsluttende med en skål i champagne.

Herefter indtog Ann Padkærs danseskole parketgulvet, herrerne i kjole og hvidt, og damerne i fejende, flotte, sorte selskabsrober.

De dansede lancier og menuetten fra Kuhlaus "Elverhøj", meget smukt.

Efter desserten var det gæsternes tur til at danse, og det blev sent, inden en vidunderlig aften sluttede.

Det hele er heldigvis gemt på en videofilm, og er nu et minde om en tid, der var.

ET MÆGTIGT GILDE

Steinbeck skrev "Et mægtigt gilde", men her er en deltagers sandfærdige beretning om et vældigt ét af slagsen.

En mandefest i anledning af en rund fødselsdag.

Mens gæsterne sad hyggeligt og spiste, røg to brødre i totterne af hinanden, og på et øjeblik var det meste af tøjet revet af.

Gæsterne lagde sig imellem og inden længe var alle i slagsmål.

Så smed værten dem ud i haven, to og to sloges de videre indtil de var trætte. Så spiste de videre i så meget ro og fred, der nu kunne blive. Der var købt en halvflaske snaps pr. mand, og da det slap op, blev der ringet til købmanden i Ajstrup, og selvom der var snestorm, var Henning Pvulsen klar over, at det drejede sig om en akut mangelsituation, så han leverede de to bestilte kasser brændevin.

Senere sloges nogle i laden, og til sidst i stuen, hvor buffeten bar præg af, at ikke alle nåede ud, inden de skulle ofre, og hvor der til sidst ikke var en hel stol tilbage.

Dagen derpå var der en festdeltager, der sagde til værten: "Det der med møblerne, det skal vi nok finde ud af".

Men værten svarede: "Det skal du aldrig spekulere på, for det er de gamle stole, som jeg havde hentet ned fra loftet. Jeg tænkte nok, at det kunne gå, som det gjorde".

Øgenavne

ØGENAVNE, ELLER MAN KAN VEL OGSÅ KALDE DEM KÆLENAVNE, ER DER MANGE AF I NORSMINDE

De kan være praktiske, især et sted hvor mange hedder det samme, og er næsten aldrig givet i nedsættende betydning.

De kan knytte sig til det sted personen bor, til hans eller hendes erhverv eller til et særkende i sprog, eller måder at bevæge sig på.

Egon Bønding er "Salmebogssvindleren", ikke fordi han på nogen måde handler ilde med denne udmærkede tryksag, men fordi han arbejder på et trykkeri.

Tømrer Per Gudme er "Sømsvindleren", arbejder naturligvis med træ – og søm.

"Tranlampen" er en pige, Irene Bang, der har en lampe ved sin dør, der skinner gult. "Snehvide" havde et vaskeri.

Elvin, der har mange talenter – især håndværksmæssige – hedder altid "Murermekanikeren".

Keld blev kaldt "Pelsen" på grund af hans eminente skydefærdigheder.

"Ser-du-Svend" var oplagt. Han brugte den vending – altid.

"Øl-Thorvald" og "Øl-Frandsen" havde humledrikken som fag og bifag, men hvordan "Søren-Ølsky" fik sit navn, må blæse i vinden. Han sad bare på bolværket og spillede harmonika.

Claus Ostenfeld hed "Lillebror", og det var jo det han var.

"Pramdragerne fra Kysing" er fritidsfiskerne i parcelhusene ovenfor bakken.

Asger er "Gyldenspjæt", fordi de to har samme smag, når det gælder mad: sprængt oksebryst med spidskål. Men hedder også "Knagsted". Hvem husker ikke den koleriske brumbasse fra "Livsens ondskab"!

Da "Fjord-Peter" forsvandt, skulle Verner overtage navnet, men det ville ikke rigtigt hænge ved.

Rengøringsmidler skummer, når de er bedst, og det gav navn til "Skum-Per" eller "Per Skum", der fremstillede dem.

"Uglen", "Ræven" og "Hønen" stammer alle fra Ajstrup.

Søren Strandbo, "Sovsejævneren", var kok.

"Røde Svend" var rødhåret engang. Men selv da det grå tog over, blev han ved med at være "Den Røde". Også "Ræven" havde "ild i toppen".

"Beskidt-Flemming" kunne vaske sig tre gange om dagen, uden at navnet forsvandt Og "Kulmulen"???

Ejner "Bageren" Jørgensen fik navnet "Sheiken", da han gik tur med både Irene og Jytte på en gang. Men da han fik sit skib, og

Villy Koliander var nede og se på herligheden, spurgte Ejner: "Hvad kalder du så mig"? Villy drejede på kasketten, som han nu gjorde, og sagde: "Jeg har skam ikke kaldt dig noget, men med den båd der, så kuldsejler du snart. Sådan blev Ejner til "Kuldsejleren".

Det var nemlig Villy, der havde en fantastisk evne til at finde på de navne. Måske var det derfor, der aldrig blev et til ham selv.

Der burde ellers være muligheder nok. Der skete ikke ret meget i byen, han ikke var med i. Hans ungdom var heller ikke altid kedelig.

Verner fortæller:

"Min fatter Villy boede, da han var helt ung, sammen med sine bedsteforældre. De havde først boet i pumpehuset, men var så heldige, som pensionister at få friboligen.

Villy ville ikke bo hos sine forældre, for hans far var en rigtig stadsmand, så Villy blev slæbt ind til byen og klædt på i blød hat og overfrakke. Men det skulle han ikke nyde noget af, så når han skulle ud med gutterne, krøllede han hatten sammen og stoppede den ind under jakken".

På kroen var der en sød serveringsdame – Inger, mor til firlinger – som havde en meget krøllet hårtop. Øgenavnet blev naturligvis "Krølle". Det hænger stadig ved hende, selv om hun nu har en meget moderne frisure.

Fisker Kelds både

Sagnskikkelser

Holger Danske den Gode og Buurmand den Onde

I "To skæbner" nævnes to mandshøje træfigurer, der står på hver sin side af indgangsdøren. De var tænkt som sagnskikkelserne Holger Danske og Buurmand.

Holger Danske og Buurmand

Det er blevet fortalt, at de samme to skikkelser i relief vogtede indgangen til det rådhus i Århus, der i en fjern fortid lå i Mejlgade.

Sagnet om disse to, Holger eller Olger Danske som den gode, og Buurmand som den onde – den lyse og den mørke magt – findes i alle lande og kulturer.

Her hos os forestiller vi os de to som skikkelser fra vikingetiden, og Anders Sørensen Vedel har digtet en kæmpevise om en jættelignende kamp mellem dem.

Spor efter netop de to, finder vi ikke, for de er gjort af samme stof som vore drømme. Men netop vikingernes færden her, ville vi gerne finde et nok så beskedent bevis på.

At de mange undersøgelser omkring fjorden ikke gav resultater om tiden omkring år 1000, kan måske skyldes, at det først og fremmest var de tidligere tider, der havde arkæologernes interesse, og at deres viden muligvis ikke strakte sig så forholdsvis langt op i udviklingen.

H. W. Alrøe som Holger Danske

Selv hos de såkaldt lærde folk, har vi truffet – om ikke uvidenhed – så dog ret kraftige begrænsninger.

Men vi må søge i det der findes, og har viden om at det har været muligt at sejle langt ind i landet.

Svend Felding

Det kan ikke siges med sikkerhed, hvornår kæmpen Svend Felding levede, men det har været i tiden omkring år 1300. Han blev født i Falling og arbejdede på Aakjær.

Det nuværende Aakjær daterer sig fra det 14. århundrede, men der har været herregård på stedet et par hundrede år før.

Hvordan Svend Felding fik sin styrke er der to forklaringer på.

Den ene er, at trolden fra Jelshøj kom og bad ham om at hjælpe sig i kampen mod bjergtrolden fra Eshøj.

Svend sagde ja, og mente han var stærk nok, men trolden ville prøve ham, og viste ham en jernstang der lå på jorden. Den var så tung, at Svend ikke kunne løfte den. Men så rakte trolden ham et drikkehorn, og da han havde tømt det, havde han 12 mands styrke, og var i stand til at svinge jernstangen ubesværet.

Eshøj-trolden blev jaget væk, og som tak gav Jelshøjtrolden Svend Felding lov til at beholde sin styrke.

En anden version er, at en troldkvinde havde givet Svend de mange kræfter, og at han ikke, for noget menneske, måtte røbe hvorfor.

En ulempe, især for hans husbond – herremanden på Aakjær – var det, at Svend Felding også havde 12 mands appetit på mad og drikke.

Anders Sørensen Vedel har også om Svend Felding digtet en vise, der fortæller om en pilgrimsrejse til Rom.

At rejse ud i verden og gøre en heltegerning i fædrelandets navn, var et fast ritual for Danmarks sagnhelte.

Men det meste af sit liv tilbragte Svend Felding nok her i Østjylland. Om han sejlede på fjorden vides ikke, men hvis tidspunktet omkring år 1300 er rigtigt, kan han have truffet Marsk Stig, der færdedes hjemmevant til søs, og ofte måtte vælge rejseruter der ikke var så iøjnefaldende.

Marsk Stig

Efter medvirken ved kongemordet i Finderup Lade i 1286, blev Marsk Stig dømt fredløs, og under den norske konges beskyttelse slog han sig ned på Hjelm, som han befæstede med hele tre borge, og lod indrette et mønteri, hvor der blev fabrikeret så store mængder af falske mønter, at de var ved at undergrave den danske økonomi.

Samtidig tog han og hans folk på plyndringstogter langs de danske kyster.

Det vides at Marsk Stig en tid måtte skjule sig på borgen Bjørnkær i Hou, lidt øst for Svend Feldings tilholdssted.

Kun vinden, der leger mellem træerne omkring Svend Feldings grav i Sparkærskoven, og farer over vegetationen, der for længst har skjult alle spor af livet på Hjelm, kan fortælle den sande historie om alt, hvad der skete.

De nye figurer

At der skulle have stået to figurer foran kroen er en historie, der ligger midt mellem sagn og fortælling, men omkring 1990 besluttede kromand Sneborg Alrøe, at de skulle genskabes.

Han begyndte at forhøre sig om priser på træskærerarbejde. Men enten var det for dyrt, eller også hørte han om, at man var dygtige til dette håndværk i Østen.

Ad uransagelige veje fik han en kontakt, og der blev udfærdiget tegninger af hvordan mændene skulle være klædt.

Bestillingen blev sendt, og år og dage gik.

Ifølge Jyske Lov er år og dag nøjagtig et år og seks dage.

Mange måneder efter indløb der endelig underretning om, at figurerne var ankommet med skib til Hamburg, men derefter, ved en fejltagelse, var videresendt til Lissabon.

Det varede næsten et år, inden den fejl var udbedret, men en skønne dag var de i Norsminde.

Emballerede som mumier, store som huse – spændende!

Med hensyn til beklædning, havde træskæreren gjort sit arbejde godt. Dragterne var, som man havde forestillet sig kæmperne klædt, men så kom hovederne, ansigterne til syne.

De var fejlfrie, bortset fra, at de var skabt i en anden verdensdel.

Trækkene var nærmest slaviske, med høje kindben og lidt skråtstillede øjne.

Havde det været Djengis Khan, Sneborg havde bestilt, havde det hele været perfekt.

De to skikkelser fandt aldrig plads foran kroen.

Efter nogle år i mellemgangen, blev der foretaget en ansigtsoperation og det gjorde dem lidt mere nordiske.

Nu står de i billardkælderen på den nyrenoverede kro, og kan fortælle deres helt egen historie – et nyt heltesagn.

Naturisterne

ER DET DEM UDEN TØJ PÅ – JA, MEN IKKE NUDISTER

I midt-halvtredserne dukkede en ny type sommergæster op. Ikke helt ny – Adam og Eva var jo de første – men her på kysten havde der ikke før været nøgenbadning, så da der blev etableret en nudistlejr på sydsiden af næsset ved Kysing, var det ganske uset.

Det vil sige, en nudistlejr var det ikke, men en naturistlejr.

Forskellen er, at naturister dyrker solen uden tøj på, og nudister dyrker nøgenheden.

I starten var det en teltlejr på stranden under skrænten, og kun ved at gå en tur i vandkanten, kunne man betragte dette fænomen – mennesker kun iklædt solbrændthed – over det hele.

Senere lejede man jord på Østervang, og der blev indrettet en tidssvarende campingplads.

Beplantning skabte læ for vinden, og ly for de nyfigne blikke, der især i begyndelsen var rettet mod lejren, eller måske især mod dens beboere.

Eneste forskel på en naturistcamping, i forhold til en "almindelig" af slagsen, er at de samme toilet- og badefaciliteter bruges af begge køn.

De ønskede ikke at provokere, kun at nyde sol og strand på deres egen måde.

Når de handlende kom til porten, var der et system med et signalflag.

Gartneren hejste et grønt, mælkemanden et hvidt, og fiskehandleren et blåt flag.

Samtidig blev der slået på et plovskær.

Slagterens flag var rødt, men han havde nok for lidt omsætning, og stoppede sine besøg efter kort tid. Men så brugte man i stedet flaget, når der skulle spilles volleyball.

Senere fik man bygget kiosk, men når en handlende kom med varer, hejste han stadig et flag, når han kørte ind i lejren, så de der havde brug for det, kunne nå et iføre sig passende beklædning.

Og passende beklædning er ikke bare en sweater, for så bliver det uanstændigt.

Det kunne jo tolkes, som at man ville fokusere på det trøjen ikke dækker.

Måske kunne problemet løses ved at købe sin sweater ekstra lang.

Kun én gang har købmand Høeg Thomsen ekspederet en kunde, der ved sin påklædning, eller mangel på samme, signalerede hvor han holdt ferie.

Ude på en kigger

Der kom jævnligt besøg af ikke-naturister, mest mænd der blot ville se på pigerne, og derfor smed tøjet i den gode sags tjeneste.

Der fortælles om en fyr, der gik fra telt til telt, kiggede ind og spurgte: "Undskyld, er det jeres spegepølse, jeg har fundet"?

Til sidst var der én der sagde: "Ja sandelig er det min, tak skal du ha"!

Manden så lidt mærkelig ud i ansigtet, men måtte modvilligt aflevere, det sikkert dyrt erhvervede pålæg.

Havde dog lært, at en naturistlejr ikke er noget vildt – i retning af Sodoma og Gomorra.

Da "Det nøgne Look" i firserne vandt indpas, som næsten almindelig bademode, også på offentlige strande, gik det lidt tilbage med naturismen, men her, efter årtusindskiftet trives lejren i Kysing stadigvæk fint.

Der er plads til 300 familier, som er den langt overvejende del af brugerne.

Mange af gæsterne er fra Tyskland. Af fastboende op mod halvdelen, og endnu flere af dem, der kommer på kortere besøg.

Det tabte Paradis, Ole Grøn

Asger, Verner og Torben

Asger Andersen, Verner Koliander og Torben Alrøe fortæller

Asger er født og opvokset i Beder. Han begyndte at komme til Norsminde i 1955, fordi han havde truffet tolder Cilius Mikkelsens datter Birthe. De blev gift i 1960.

Samtidig byggede han sommerhus på Fjordvej.

Grundene ved Askvej og Fjordvej var næsten lige blevet udstykket.

Brunos søster byggede hus samtidig, og "Ser-du-Svend" var også en af de første beboere på stedet. Hans hus havde en lidt himmelstræbende arkitektur, og kaldtes Domkirken.

Han arbejdede under Asgers far, der var baneformand i Beder.

Hans opfindelse af, hvordan man får jord ud af sin lomme, kan der læses om i "En isfugl i Norsminde – eller Kysing", men vi tager den lige én gang til:

En dag lå han på ryggen på jorden ved siden af sporet og sprællede med benene op i luften.

"Hvad laver du Svend" spurgte Asgers far.

"Jo ser du Robert, jeg har jord i min tommestoklomme, og jeg kender ikke andre måder at få det ud på, end den her."

Sådan gjorde han altid.

En vinterdag kom han og sagde: "Der var nøjagtigt syv en halv grads frost her til morgen."

"Hvordan ved du det?" spurgte Asgers far.

"Jo ser du, sagde Svend, jeg har et søm der går gennem taget, og når der sidder frost på det indvendigt, så passer det med de syv en halv grad."

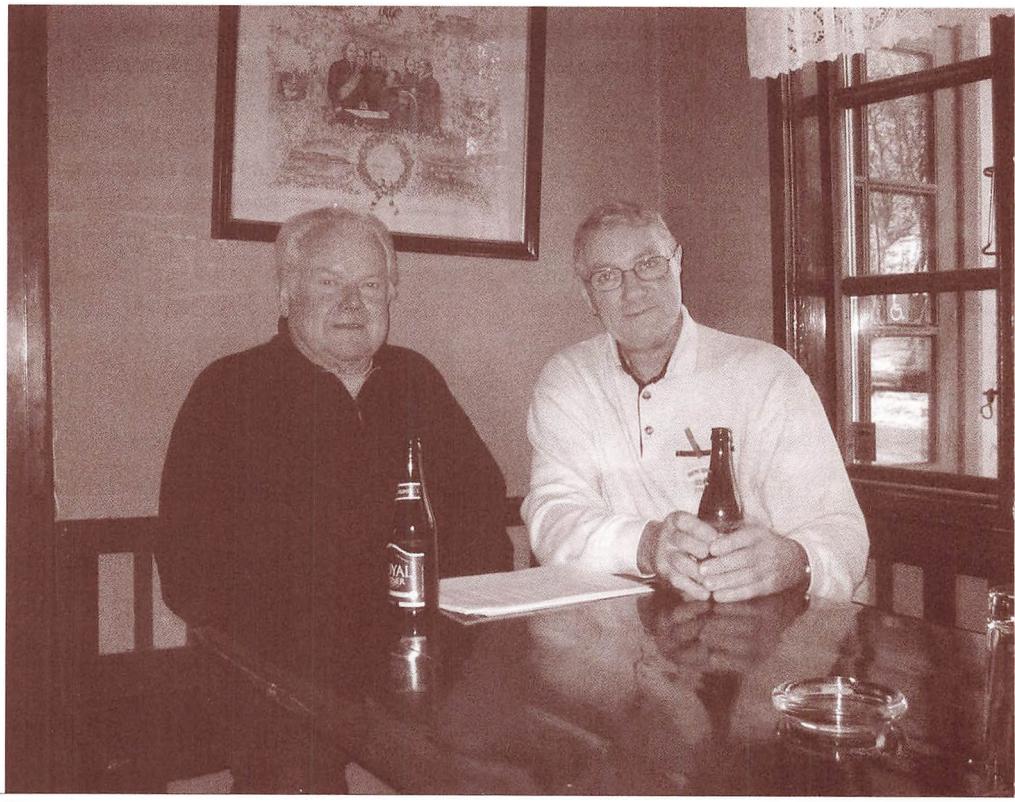

Verner og Asger

Svend var en klog og vidende mand. Bøger om atomkraft og fysik blev læst med stor interesse.

Et helt bord i Domkirken var fyldt med radioer, skilt ad i – nå ja atomer, han kunne li' delene, men det menes ikke, at han gik så højt op i at få dem samlet igen.

Svend var også med på havet. Verner husker, at når de kom sejlende, og kunne se en mand i mastetoppen på en af de andre både, så vidste de, at det var Svend, der var entret til tops for at spotte makrelstimer.

Asger var udsmider på Kystkroen i de år, der var diskotek på stedet.

Det kunne være nødvendigt at råbe lidt højt ind imellem, og Stanni – senere Koliander – turde slet ikke gå forbi ham, men gik om til køkkendøren, og listede den vej ind.

Han påstår godt nok, at det var i hans vilde unge dage, hun var bange for ham – men...

Det var i de år "Spidserne" fra Skanderborg – en flok læderklædte balladem agere – hærgede i området. En aften fandt de også vejen til Kystkroen, og så vidste udsmiderne, at der nok blev larm.

Det var en meget varm aften, hvor alle døre var åbne, og værten Svend Schou havde sat et skilt op, hvorpå der stod, at flasker ikke måtte tages med ud.

På et tidspunkt var Asger gået, og den enlige dørvagt, Jørgen Økær, så til sin skræk, at en flok Spidser var på vej ud – med ølflasker.

Mens han holdt godt fast i ét eller andet, for ikke at blive væltet, når han fik en lussing, sagde han venligt: "De der bajere må I altså ikke tage med ud. I kan stille dem her på klaveret."

Til hans store forbavselse, stillede de flaskerne og gik ud for at trække frisk luft. Da Asger kom tilbage og spurgte, hvis de bajere var, kunne Jørgen stolt svare: "Det er Spidsernes."

"Det var godt de ikke kiggede i klaveret, for der havde jeg altid en flaske gin" sagde Asger.

Der var store aftener, for eksempel med Bamses Venner, og en 2. juledag var 617 betalende gæster pakket sammen på en plads, der var beregnet til højst 300. Men så sagde Svend også:

"Nu lukker vi dørene, vi kan ikke styre flere!"

Foruden Asger og Jørgen Økær var også John "Travolta" udsmider. Der var brug for alle gode kræfter.

Asger og Verner holdt konditionen i top med håndbold, mange år i Ajstrup "mesterrække".

Det påstås, at det var en meget hårdtslående flok. De må have været lidt på forkant med udviklingen, for dengang var håndbold normalt ikke præget af de hårde kropstacklinger.

Det må have været i de første år af Henning Povlsens "regeringstid" der – som det kan læses andetsteds – endnu ikke var forbi.

Han var næsten altid dommer, og det mange af spillerne husker nu fyrre år efter, er Hennings meget hvide stikkelsbærben.

På vejen hjem fra træning landede de fleste spillere i skænkestuen på kroen til en tredje halvleg.

Både Jørgen Økær, Asger og Verner arbejdede hos Jæger – nej ikke "Franz Jäger" i Berlin, men det var pengeskabe det drejede sig om. Sammen med deres fælles værkfører John Christensen var Jørgen og Asger endt i skænkestuen en lørdag aften.

John Christensen var, for at sige det mildt, ikke helt ædru, så han blev stoppet ind i det store standur – kunne næsten være der, kun det ene ben stak ud.

Der var bal i Solbjerg, så Jørgen og Asger blev enige om, at de var nødt til at tage derop. Johns bil, en smart Renault 4 med "paraply", stod uden for – så af sted gik det. De løb også et par piger op, eller måske var det omvendt, for de kørte pigerne hjem til Ask Højskole efter festen, selvom den ene vejede hundrede kilo og var svær både at få ind og ud af bilen.

Da de igen kom til kroen, var bilen måske lige så beruset som ejeren, i hvert fald "hoppede" den op på trappen da den skulle parkeres, og der stod den også næste morgen, til stor undren for alle der kom forbi.

Da uret blev nævnt, kom Torben i tanker om en anden gang, hvor det – uden overdrivelse – spillede en hovedrolle.

Mens der endnu var slagteri i Odder, holdt slagteriarbejderne hvert år en fest på kroen.

Når de gæve folk nåede hen på aftenen, manglede de, i sagens natur, piger at danse med, og én af de opfindsomme tog om uret og ville svinge med det.

Han vidste bare ikke, at kassen med urværket er umådelig tung, da det faktisk er tårnuret fra Moesgaard, der sidder deri. Så efter en enkelt omgang, faldt den ned i hovedet på ham, og han blev så forslået, at han måtte på skadestuen.

Herefter blev manden aldrig kaldt andet end "Bornholmeren".

Efter mange år i Århus, og efter nogle år med sommerhus ved Mariendal, kom Asger endelig hjem igen, da han og Birthe købte hus på Chr. Christensens Vej.

Det var omkring 1978, men tre år efter købte de helårshus på Gl. Krovej 30, med udsyn til Norsminde Fjord.

Efterhånden var det for stort, og det blev i 2005 skiftet ud med Gl. Krovej 29a.

Nr. 30 købte Jens Juul, der ligesom sin forgænger kom fra Chr. Christensens Vej.

Verner og hans far Villy havde gennem alle årene tæt samarbejde med Ajnor.

Villy var sammen med Fjord-Peter fast mandskab, når der blev fisket i "Nordsøen", og da Ajnor lagde "langturene" bag sig og blev fiskemand, gik Villy og Peter ud med grejet. De rammede pæle i, og satte bundgarn. Det største stod i bugten ud for Varna.

Der lå båden også, da de skød forkert med en af Honest John raketterne, der i stedet for at ramme på Knobet, landede i havet lige ved siden af båden. Verners lillebror Arne, der lå og sov på dækket, skreg som besat.

Villy og Peter måtte smide, hvad de havde i hænderne, da de var bange for, at drengen af skræk skulle springe i vandet.

Hvad angår fiskeri, så var der fangst til alle den dag. Fisk af alle slags flød rundt i hundredvis, med bugen i vejret.

Dagens fangst

Ajnors kutter "AS Schrøders Minde" var på 12 tons, og den stak så dybt, at den ikke kunne gå ind i havnen. Derfor måtte strandjægerne tage det første stykke i robåd, når de skulle på tur med Villy, som havde Keld med som medhjælper.

En gang gik det galt. En af deltagerne var stor, og var blevet anbragt helt i bagenden af den lille båd. Ingen opdagede, at der løb vand ind. Han faldt i, og da det var vinter, blev han trukket ned af sit tykke tøj, og druknede. To mere faldt i, men klarede sig. Blandt andet Keld, der ikke havde lært at svømme, men som sagde:

"Man kan altid hundesvømme", og det gjorde han så.

Det var i 1959, og Verner var soldat. Han kom hjem på orlov, og selv om Falck-biler og gummibåde allerede var borte igen, kunne han straks mærke på stilheden og stemningen, at der var sket noget.

Senere tog Verner over hos Ajnor. Ikke som fisker, han havde sit job som montør hos Jæger, men i fritiden hjalp han til.

Han boede jo til leje hos Ajnor, så lønnen kunne afregnes over huslejen.

Når Verner kom hjem fra arbejde fredag eftermiddag, lå der måske 400 kg ål og ventede på at blive flået og gjort klar, så det meste af natten gik, og måske kom der 200 kg mere fra Glyngøre om lørdagen. Det var dengang det meste af kroens omsætning var stegte ål.

Der skulle også renses makrel til røgeovnen, der altid blev tændt mandag morgen, og var fisken ikke klar, skældte Ragnhild – Ajnors kone – ud. At røge, var en metier hun beherskede til fuldkommenhed, og hun hjalp også til på havnen, så det kneb ind imellem med det huslige. Hun manglede også interessen for den slags, så når der ikke var flere rene tallerkener tilbage, og alt flød i køkken og bryggers, blev Marie Koliander tilkaldt for at bringe orden i ragnarok.

Da Ajnor blev ældre, kneb det med at håndtere de tunge kasser, så Verner var med på auktionen om morgenen, inden han selv skulle på arbejde. Hvis der også var noget, der skulle gøres efter fyraften, lavede Ragnhild aftensmad til dem, måske ved 22-tiden. Verner husker en aften med bøffer på stegepanden, ikke en almindelig husholdningspande, men én af de store. Da de havde spist, faldt Ajnor i søvn ved bordet, vågnede op igen med et spjæt lidt efter og startede forfra med at hale en ny kæmpebøf over på sin tallerken. De var glade for mad, både Ragnhild og Ajnor. Til jul blev der købt to ænder, én til hver.

Både Asger og Verner svømmede hen ved tanken om den forplejning de fik, da de lavede bolværk for Ajnor.

Først alle de bajere, de havde brug for under arbejdet, og især den middag Ragnhild serverede for dem, plus fruer.

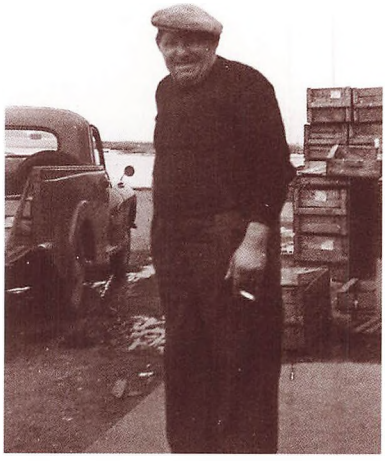

Ajnor

Da alt var på plads. Sikke mad vi fik! Og der var nok af det!

Ind imellem var Ajnor og Ragnhild til torsdags-dansant på kroen, for Ragnhild elskede at danse. Hun var høj, og hun var barmfager, så Ajnor lagde hovedet godt til rette, når de svingede sig rundt.

De var på alle måder et par, man lagde mærke til.

Det kan nok bedst betegnes som udstråling.

Ajnor døde i sommeren 1967, kun 62 år gammel, men han var i grunden uden alder, og havde så mange oplevelser bag sig, at han ud fra dem kunne være 92.

Da han blev indlagt på sygehuset, sendte man bud efter hans svigersøn Knud, for som de sagde, "det her er jo ikke nogen bank".

Ajnor havde naturligvis medbragt sin berømte tegnebog. Den var slidt og den var stor, for Ajnor løb ikke sin bank på dørene hver dag, ikke engang hver måned.

Eigil Wilhelmsen

Preben Jensen – Evas mand – købte Fiskehuset, men solgte det allerede i 1969 videre til Tage Strandbo. Hvad Tage selv betegnede som en brændevinshandel.

Verner fortæller, at dengang låste vi aldrig dørene, og en sen aften, vi lå og sov, så stod der pludselig en flok berusede personer inde i soveværelset. Tage og Preben, og "Murermekanikeren" var vist også med. Så måtte jeg jo op, for jeg skulle være med til handelen. Den foregik ved det grønne bord i skænkestuen på kroen.

Tage havde en stor installatørforretning i Århus, så han måtte ansætte en bestyrer.

Det første halve år var Søren Anker, Tages lillebror, fiskehandler, og i februar 1970 tog Keld Rasmussen over. Han var jo i forvejen fisker, og havde derfor masser af fagkundskab i bagagen.

Der blev ikke skrevet nogen form for kontrakt i den anledning. Et ord er et ord og en mand er en mand. Men det havde nok alligevel været en god ide med et stykke papir, for 6. august mødtes Keld og Tage tilfældigt ved bordet i skænkestuen, og Tage lod et ord falde om, at han vel snart skulle have nogle skillinger i forpagtningsafgift.

Det kom helt bag på Keld, der mente at han kun havde lånt Fiskehuset, og ikke skyldte Tage en krone.

Det udviklede sig til en hed diskussion, der endte med, at Keld i vrede gik ned og tømte hyttefade og fiskehus for varer, og afleverede nøglen. Kort proces!

Preben Jensen passede huset en måned, og derefter var det lukket indtil april 1971, hvor "Grækeren" – Mogens – forpagtede det.

To år efter kom Ivan på banen, og året efter "Spætten" – Leo.

I 1975 forpagtede bagermester Eigil Wilhelmsen, "Wixorbageren" det. Han var alligevel altid på havnen. Havde fast sæde i "Palmehaven", og var en dygtig handelsmand, der havde sit store bageri i Malling. Men det gik så godt, at det kedede ham lidt.

Han var først og fremmest igangsætter.

Der var streng disciplin i Fiskehuset. Palmehaveholdet måtte ikke sidde i baglokalet, og der måtte ikke drikkes bajere i huset.

Det var Vilhelmsen der opfandt de legendariske fiskefrikadeller.

I 1983 afhændede Tage sin virksomhed og overtog selv Fiskehuset. Nu var han for alvor kommet hjem, og skabte et helt specielt univers omkring sig.

I alle årene, både under Vilhelmsen og Tage, holdt Verner weekend og sommerferie ved at arbejde i Fiskehuset. Under Tage, sammen med Eva.

I 1997 blev forretningen solgte til Ib og Alice Klinge Christensen.

Torben hjalp ved handelen og fortæller, at lidkøbet naturligvis blev holdt i skænkestuen, og ikke var specielt kedeligt.

Tage havde da for længst vundet hævd på pladsen for bordenden.

Satte en fremmed sig på pladsen, blev der set skævt til synderen, og var det en Norsmindebo, der formastede sig, kostede det en omgang.

Tage havde en fantastisk evne til at skabe stemning om bordet.

Havde, dels fra sine år som installatør og dels fra sin livslange tilknytning til Norsminde, en enorm bekendtskabskreds. Dertil en mere end god hukommelse.

Kendte han ikke de gæster der kom og satte sig, tog det ikke lang tid at råde bod på det. Skulle der en omgang til for at komme i snak, var dette heller ikke et problem.

Ib drev forretningen i to år, inden han i 1999 forpagtede den ud til "Fiskerkonerne".

Ann-Marie Fallenius-Braun var ikke en dame af dem, der går tolv af på dusinet.

Af svenske og danske aner blev hun født i Finland, voksede op i New York, og boede i København, men havde en overgang drevet "Standart" i Klostergade i Århus, hvor hun holdt gang i Århus' første og eneste "deli", det vil sige et spisested kombineret med take away og butik med specialiteter.

Havde, og har, helt egne holdninger om mad og livsstil, i retning af økologi og biodynamik.

Sammen med sin veninde, kunstneren Bodil Andersen drev hun Fiskehuset i to sæsoner, og skabte derefter sit helt eget sted ved stranden i Kysing.

I 2000 dukkede Ib Farsøe op som forpagter, og en ny tid begyndte i Norsminde Fiskehus.

Vel er det stadigvæk stedet, hvor man henter havfriske fisk hjem til eget køkken, men de få udendørs siddepladser på havnen blev mangedoblet, og de fleste overdækket på en sådan måde, at man kan sidde i ly for regn og vind, og nyde hav og himmel, sammen med de mange nye fiskeretter Ib og hans hurtigt voksende personale tryller frem.

Fiskefrikadellerne, i ny og forbedret udgave, fik følgeskab af krydret, varmrøget laks, fish and chips, seaburger, tapas eller måske en lille fiskeanretning. Dertil et glas dugget fadøl eller en kølig hvidvin.

Der blev også musik på havnen. Frokostjazz der kan glæde hele byen. Aftener med visens venner, eller en enkelt spillemand/kvinde der underholder, mens tidevandet følger sin faste rytme, og solen går ned, og låner fjorden sine rosa og gyldne farver.

Nu, som i alle årene, har havnepladsen været et sted, det er svært at komme fra.

Utallige er de historier om utilfredse eller opgivende koner, der har ventet med havearbejde eller den varme mad, eller måske et familiebesøg.

Det er svært at forklare hvordan og hvorfor alt udenfor denne magiske cirkel blev kollektivt glemt og fortrængt.

En gang bragte Minna gemalens middagsmad på en bakke, med bestik og serviet.

Hun sagde ingenting, satte bare bakken foran ham og kørte op ad krobakken igen.

Der var vist også én, der fik sin dyne bragt.

Keglebanen husker Verner og Torben tydeligt. Alle byens og omegnens drenge har på et tidspunkt været ansat som keglerejsere i de mange år banen eksisterede, indtil en ny tid i 1977 holdt sit indtog.

Villigt kom de, når der var lavvande i kassen. Og det modsatte, når der ikke lige var økonomisk krise.

Den allerførste på posten var i øvrigt Holger Rasmussen.

Hans far havde den gård, der lå foran fodermesterhuset til Østervang.

Han er født i 1921, og havde den rigtige alder, da banen åbnede i 1935.

Der var kegleklubber på kroen, altid på mandage, faste medlemmer, faste ritualer og faste priser.

Det var ikke der, de store drikkepenge skulle hentes.

Det var, når et større selskab havde bestilt banerne efter en god middag, og især hvis en lystig flok fik lyst til at spille med musklerne, men så skete det også, at der blev spillet så hårdt, at det var drøjt for knægtene, og pigerne, for der var piger imellem, både at rejse keglerne og holde øje med vildfarne kugler, der var tunge og slog hårdt.

Ib Farsø, Fiskehuset

"Otte om kongen" og "alle ni" udløste penge til "rejserne", så det hændte ind imellem at den bagerste kegle lige blev "hjulpet på vej", men diskret! Den sport var kun for de øvede.

Der var kontant afregning, og pengene man tjente kunne spares op, eller omsættes på stedet. Måske i den automat der var blevet hængt op på Fiskehusets vestside.

Lars Jørgensen, som havde iskiosken på krobakken, var indvandrer fra Vendsyssel, kørte taxa, og blev kaldt "Ryste-Lars".

Ved den kiosk samledes en hel flok børn og unge, fortæller Verner, for vi sad ikke hjemme om aftenen.

Jamen, det var vel også fordi der skete noget på havnen, siger Asger. Der kom også karle oppe fra Kysing.

Det var før fjernsynet kom til Norsminde, og i radioen var der ikke noget, der interesserede os.

Det var først da Jørgen Mylius kom på banen, at der skete noget på den front. Der var jo godt nok Radio Luxemburg, men det var kun dem, der boede inde i byen, der kunne høre den.

Verner fortæller, at på Klondyke – senere Kystkroen – skulle man i de tidlige tider passe på, man ikke kom til at betale for en kasse øl mere, end man havde drukket.

Alfred Andreasens søn Erik nappede cigaretter fra sin far, og gemte dem i gruekedlen, men var så uheldig ikke at få dem fjernet, da det blev vaskedag, så de gik op i røg på en anden måde end beregnet.

På Kystkroen var der også keglebane, men der var dér snore i keglerne, så de kunne bringes på højkant uden medvirken af hænder, og dermed uden ekstra udgifter.

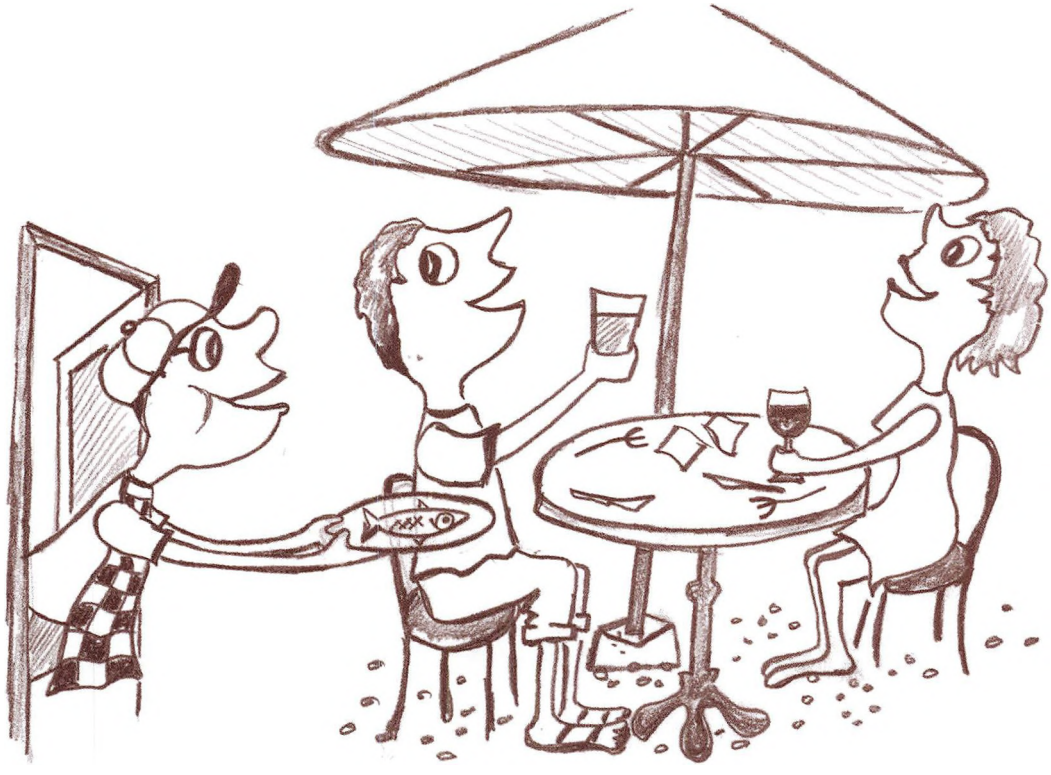

Inge, Peter og Jens

Inge Baatrup Kjeldsen, Peter Kristensen og Jens Høeg Thomsen fortæller

Inge Kjeldsen, født Baatrup, er én af de faste støtter i vores lille samfund, men hun starter med at fortælle, at hun slet ikke er født her.

Hendes farfar havde Kirkegaard, det er der fortalt udførligt om i "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?", men hendes mor og far, Thora og Peter Baatrup, købte som unge et statsbrug i Holmstrupgaard ved Brabrand.

Bruget var på tolv tdr. land, og var et af mange, der i trediverne blev solgt til unge landmænd, efter at staten havde købt og udstykket fra storgården Holmstrupgaard.

Der levede hun de første ti år af sit liv sammen med sine to søstre, og da forældrene skulle "tage over" i Kysing, var pigerne ikke begejstrede – slet ikke.

Men de måtte jo følge med, og både Inge og hendes yngre søster Karen er her endnu. Den ældste, Anne Marie flyttede ved giftermålet 1958 til Bjerringbro.

Brylluppet blev fejret på kroen. I den største sal, der siden blev kaldt kongesalen, var der dækket op ved E-bord, en meget brugt opstilling med hovedbord, hvor brudeparret sad i midten, og tre "længer".

Ved denne lejlighed var der fire hædersplads, da festen også markerede Thora og Peter Baatrups sølvbryllup.

Inge blev selv gift i 1964, og i 1968 købte hun og Bent Kjeldsen gården Østervang af Rasmus Sørensen, der havde overtaget gården efter sin far Ejner Sørensen, men efter et par år var kørt træt.

Prisen var 465.000 kr. plus 60.000 kr. i løsøre.

Peter, Inge og Jens

Livet på landet

Selv om hun, som alle unge piger, var ude at tjene, som det hed, så fulgte hun i ungdomsårene med i hvad der rørte sig hjemme.

På landet var det skik med spisegilder, to gange om året. Det ene i december, for så var julegrisen blevet slagtet, og i fjorten dage turnerede man rundt hos hinanden. Ritualet var fast. Gæsterne kom klokken 18.30, fik to retter mad, gerne koteletter eller flæskesteg og en dessert, ledsaget af øl og sodavand.

Senere blev der drukket kaffe.

Men forinden skiltes vandene, mændene spillede kort i den ene stue, og damerne fandt strikkegarn eller sytøj frem.

Der var noget der hed et "gå-i-byen-håndarbejde". En lidt pæn ting, måske en sofapude, eller et eller andet med hulsøm.

Stoppestrømper og den slags trivielle ting blev hjemme.

Den anden form for traditionelt gæstebud var kaffegilder.

Alle husker med stor fornøjelse hvor meget bagværk, der var på bordet: Boller med smør, kringle, formkage og mindst to lagkager. Til sidst småkagerne, ikke under tre slags.

Efterhånden var der også damer, der lærte sig at spille kort, men l'hombre og whist var stadig forbeholdt mændene.

Damerne hyggede sig med rommy, enogtredive og canasta.

På Lundgaard blev der foruden heste, køer og grise, også holdt får. De gik under havbakken og klarede sig selv, indtil de var klar til slagtning.

Det var ikke en god dag, når det skete.

Selvfølgelig var det værst for dyret, men Inge mindes med rædsel lugten af uld og fåretalg, også fordi hun vidste, at der nu ville blive serveret fåresuppe.

Helt passe sig selv kunne dyrene dog ikke, for de skulle vaskes og klippes med faste mellemrum.

Ulden blev kartet og spundet af Inges farmor Marie Baatrup, og derefter forvandlet til varme strikketrøjer.

De havde kun én ulempe – de kradsede!

En flok gæs var der også, og når de skulle slagtes, gerne op til jul, var det et stort arbejde at pille og vokse dem, så de blev rigtig pæne. Derefter skulle de hænge koldt med hovedet nedad, så brystet fik den rigtige facon.

Næsten alle gårde og huse havde fjerkræ, og Peter Baatrup og Pouli Nielsen fulgtes ad, når de skulle ud og sælge varerne.

Det var en udflugtsdag de nød meget, og første stop på turen var hos købmanden for at få dyrene vejet. Hans vægt var mest nøjagtig.

Også købmanden havde fjerkræ og ænder, mens Peter og Else boede i købmandsgården. Peter husker, at hans datter Lilly og Birgit Alrøe engang havde leget lidt for hårdhændet med æggene. Det endte, som man kan tænke sig – æggekage, og en hel del formaninger!

Festerne

Ved de store fester var der, som også beskrevet i "En isfugl i Norsminde – eller Kysing", indkaldt kogekone – måske flere – og serveringspersonale. Det var en flok der kendte hinanden, og der var liv og glade dage, også i køkkenet.

Da Inges bedstefar var død, skulle begravelsesgæsterne spise i garagen, og mens de sad der, lidt stille, lød der pludselig et brag, efterfulgt af megen latter, der stoppede som på kommando.

De havde tabt en krukke agurker på gulvet, og lige i starten glemt anledningen til, at de var der.

Marie Rasmussen og Petra Frandsen stod ved gryderne, Dorthea Jensen og Dagmar Andersen vaskede op, og Kjesten Jørgensen, Marie Koliander og Ingry Jensen klarede serveringen.

"Petra var omfangsrig" siger Peter, men hun kunne sno sig. "Der var ikke ret meget plads i vores køkken, men hun kunne sagtens være der."

"Vi gik ellers næsten aldrig med til gilderne, for far og mor ville helst være hjemme."

Han fortsætter: "De ville ikke ret gerne i byen uden os, og hvem havde plads til seks børn? Af samme årsag havde vi heller ikke ret tit gæster, for vi fyldte jo det hele selv".

Selv render Peter heller ikke så meget i byen.

Han siger: "Jeg kan godt li' at komme på kroen, men aldrig i skænkestuen".

Så dagen i dag er altså noget helt særligt.

Ser-du-Svend og Wixorbageren

Også Peter husker Ser-du-Svend – ham ovre i Domkirken.

"Det er ikke fordi jeg kan huske en begyndelse på ham, for først var jeg i smedelære, og så tog jeg ud at sejle, og i den tid ved jeg

ikke så meget om, hvad der er sket her" fortæller han, "men han havde en flot fiskerbåd liggende henne i slipstedet, og den blev malet, og den blev plettet, og den blev malet igen" husker jeg "det var mens vi boede hernede."

"Skal du ikke snart ha' den i vandet, Svend" spurgte jeg. "Nej, ikke endnu, der er endnu enkelte matte pletter jeg må ha' malet, før den er helt i orden" sagde han.

"Jeg kan slet ikke huske, om han fik den i vandet", slutter Peter.

Wilhelmsen husker de alle tre.

"Da min far fyldte 70, var der herrefrokost" fortæller Inge, "og Vilhelmsen holdt tale for ham. Den slags var han god til."

"Det var også dengang, hvor der var strejke på Wixor, hans bageri, og han havde en hel masse kager, han ikke kunne få solgt. Så ringede han hjem, og pludseligt holdt der en bil uden for, helt fyldt med kager.

Dem delte han ud til alle, der var i nærheden. Romkugler – flere kasser til hver."

"Men det var ikke kun i festlige anledninger, han var en god ven," fortsætter Inge, "da min mor måtte på plejehjem, havde far det lidt svært, men så kom Wilhelmsen og tog sig af ham."

"De drak sig nogle bajere, men de snakkede også godt."

Inge fik job på kroen i 1986. Som assistent for oldfruen Kathrine nåede hun at arbejde der i 18 år. Torben Alrøe tilføjer "Vi har drukket morgenkaffe og formiddagskaffe sammen i 15 år, også sammen med Otha, Kathrine og Esther Bagerjomfru."

Går man lidt tættere på, viser det sig, at hvis der var en lille pause, så tog de sig også en mellemtår, hvis der altså var noget på kanden.

Grethe Helms og Jens Jakobsen, der købte kroen i 2001, var Inges sidste arbejdsgivere. Hun gik på efterløn før kroen igen skiftede ejere, og værten kom til at hedde Søren Pedersen.

Lokale malerier

Samtalen falder også på skibene i havnen.

Jens fortæller: "Da vi kom hertil i 1957, lå der en fiskerbåd oppe ved gavlen af huset. Det var Niels Kjærs."

"Kromanden i Malling, Magnus Jensen, havde en bror, Glyssing Jensen, som var en anerkendt maler. Han havde lavet et oliemaleri af båden, og det fik jeg fra havnen."

Ingen kunne finde ud af, hvornår det var malet, men det vidste Jens altså selv.

Også Inge, eller rettere Bent, har et lokalt maleri at glæde sig over.

På kroen gik hun og forelskede sig i et billede, malet ovre fra Kælderhalsen og med udsigt over Næsset.

Hun spurgte: "Kan jeg ikke få lov til at købe det billede?"

"Nej" sagde Sneborg, "det kan du ikke, for det har jeg fået af kunstneren. Han spiste her en overgang."

Sneborg var aldrig glad for at give slip på ting. Han var samler, af Guds nåde.

Det stod bare nede i kælderen, og det syntes hun var en skam, så hun og Henny hængte det op, hvor det kunne ses.

Men en dag var det pludseligt forsvundet, og da de fandt det bagved ét af chatollerne, sagde Inge: "Nu er det for galt, Torben vil nok holde øje med, om vi også tørrer støv af bag møblerne."

Da Bent kort tid efter fyldte 60 år, og inviterede til morgenkaffe, kom Torben med billedet under armen.

Og Bent sagde til Inge: "Husk nu på, det er mig, der har fået det!"

Nu er det renset og repareret, og har endda fået ny ramme, og selvom det jo altså slet ikke er Inges billede, så nyder hun det.

Isvinteren 1986

Isvintrene

I Inges scrapbog er der mange udklip om store og små begivenheder, også om isvintre, hvor landskabets blide, runde former blev dækket af vældige formationer af is – havis, skruet op i 5-6 meters højde af blæst og strøm.

Nogle år har der været fast is fra Næsset og over til Tunø, og så er en travetur på isen næsten ikke til at modstå.

Inges billeder er fra 1986, men både i 1970, 1963 og 1956 var sceneriet det samme.

Også i 1947, og 1941-42.

Det er fra et af de år i fyrrerne Peter husker, at han en gang stod uden for derhjemme, og en kammerat kom og spurgte:

"Vil du med til Tunø og besøge mine forældre?"

"Hvornår skulle det være" spurgte jeg.

"Om tyve minutter" svarede han.

Det kunne vi da godt, og så gik vi.

"I starten gik det stærkt, men da vi kom et par kilometer ud, lå der ret høj sne, uha, hvor var det træls at gå i."

"Hvor længe varede det?" spørger Torben.

"Det ved jeg ikke, måske fire timer – vi var der et kvarter, så gik vi hjem igen."

"Var det ikke koldt?"

"Nej det tror jeg ikke, vi gik jo hele tiden."

På vej ud af døren, og hjem til en sen middagssøvn vender Peter sig og siger:

"Den er her for øvrigt endnu – isfuglen.

Isvinteren 1986

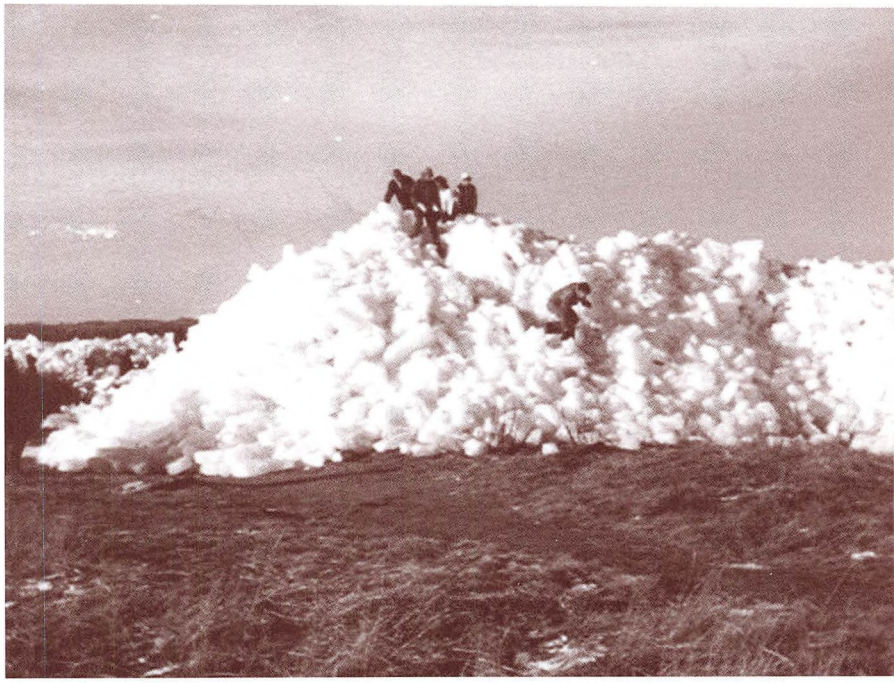

Vinteren 1981-82

Ejner, Leif og Preben

Ejner "Bager", Leif Juul og Preben "Damp" Jensen fortæller

Ejner's Jytte kom herned først. Hun og hendes mand Viktor, købte grund af Sigfred i 1959. Det sidste i den nordlige række. På sydsiden var der endnu ingen huse.

Grunden var stor, lidt over 2000 kvadratmeter, men der var kommet en byggelinie, som forbød at bygge tættere end 100 meter fra vandet.

Prisen var 500,00 kroner – nej der mangler ikke et eller flere nuller - men det var faktisk også mange penge dengang, hvor pengene var små. For at få betalingen klaret lidt hurtigt inden Sigfred eventuelt fortrød, måtte de låne lidt af farfar, der syntes, at det var en rigtig god ide med det sommerhus.

Jytte og Viktor havde en fotoforretning i Åbyhøj, og boede i lejlighed samme sted. Men så snart de havde fri, var de på grunden, nærmest året rundt.

Det første de byggede var et toilet, og så gik Viktor i gang med det kæmpearbejde at bygge et stendige hele vejen rundt om grunden, som gik helt ned til vandet.

Siden blev huset bygget, med rejsegilde langfredag – i meterhøj sne – men det afskrækkede ingen fra at nyde traktementet: pølser med det hele.

Huset og fjorden blev rammen om mange gode dage og glade fester. Det står der endnu, flot og velholdt.

Der blev sejlet i kajak, og Sankt Hansbål var der god plads til – æbleskiver til alle på midsommeraftenen var en fast tradition.

Sønnen Peter fik efterhånden legekammerater på stedet, især var et barnebarn i "Slap a'" næsten fast inventar hos nabofamilien.

Da der blev kloakeret, og det gamle "das" blev udskiftet med toilet, havde de nye tider holdt deres indtog – selv på Sinaihalvøen. Der skulle søges om tilladelse, selv om det skulle placeres på nøjagtigt samme sted.

Det havde også tråde tilbage i tiden, for på kirkestien, der gik ned til, og langs med vandet op til

Ralf Pedersen holder båltalen med Birgit Kjellberg og Birthe Andersen som tilskuere

landevejen, måtte der ikke bygges. Der var fra gammel tid hævd på, at der måtte alle færdes, både når man skulle i kirke, og hvis man bare ville gå der, for herlighedens skyld. Denne ret gælder stadig.

Før slusen blev bygget, var der ind imellem oversvømmelse. Den sidste, og en af de største, var i 1962, hvor fjordvandet nåede helt op til huset.

Et andet naturfænomen, der undertiden kan optræde med voldsom styrke et sted hvor der er vand på begge sider, er tordenvejr.

Jytte fortæller videre om en aften, hvor hun og Viktor ville til dansant på kroen.

Hun var fint og moderigtigt klædt, i smækbukser, men så kom H. W. Alrøe hen til hende og sagde: "Er du en pige?"

Det måtte Jytte svare bekræftende på, og så sagde Alrøe: "Kan du så komme hjem og tage en kjole på, hvis du vil til fest her."

Da Jytte havde været hjemme og skifte til det krævede outfit og derefter stillede til mønstring sagde H. W.: "Ja, sådan skal en dansk pige være klædt!"

Det var en helt ny version af H. W. Alrøes aversion mod "forkert påklædning", der ellers gik på, at strikkede trøjer – især hvis de var med rullekrave, og helt specielt hvis de sad på en mand – ville han ikke se i sit etablissement.

Viktor blev syg. Lige efter sin 50 års fødselsdag fik han den første hjerneblødning, og der kom flere. Han blev dårligere for hver gang, blandt andet kneb det at gå, hvorfor også sølvbrylluppet i 1977 skulle fejres i Norsminde, så han kunne gå og lægge sig, når kræfterne slap op.

På det tidspunkt var arbejdet med kloakering af grundene på sydsiden af halvøen lige startet, så der blev støjet en del lige over for Jytte og Viktors hus. Jytte spurgte, om ikke de lige så godt kunne starte ved grunden inderst, og arbejde sig udad. Efter et par kommunale overvejelser, blev der sagt OK. Som Jytte siger: "Det kan sommetider lykkes, at ændre på systemet."

Efter 15 svære år døde Viktor i 1981.

Både under sygdommen og især da Jytte blev alene, måtte hun selv klare fotoforretningen. Men heldigvis blev sønnen Peter uddannet som fotograf. Kom i mesterlære hos portrætfotograf Poul Petersen i Århus, og kunne derfor hjælpe sin mor. Sommerhuset beholdt de.

Peter arbejder nu som fotograf for DR-TV, og rejser i hele verden. Han har forkærlighed for de arktiske egne.

Jytte solgte huset, da hun og Ejner i 1992 flyttede sammen, og de kun havde brug for et hus.

Hvis hun ind imellem fortryder, at det blev hendes hus de solgte, siger Ejner: "Du kan ikke få alting, og i mit hus slipper du for den barske vestenvind."

Ejner og Inger kommer til byen

Ejner havde bagerforretning i Højbjerg – Allébageriet - på Rosenvangs Allé, hvor han efter fem år i bageriet på Park Allé startede for sig selv.

Først havde familien et sommerhus i Skibelund, ved Tange Sø, men der var for langt at køre. Det blev solgt, troede de, men køberen sprang fra. Det var i efteråret, og da foråret kom, ville han godt købe det alligevel, for som han sagde: "Hvorfor skulle jeg betale husleje hele vinteren?"

"Jo, jeg er blevet "røvet" mange gange."

I maj 1987 solgte Ejner bageriet, da hans kone Inger var blevet syg, og de ville prøve at få et par gode år. Det blev kun til fem måneder, hun døde i november 1986.

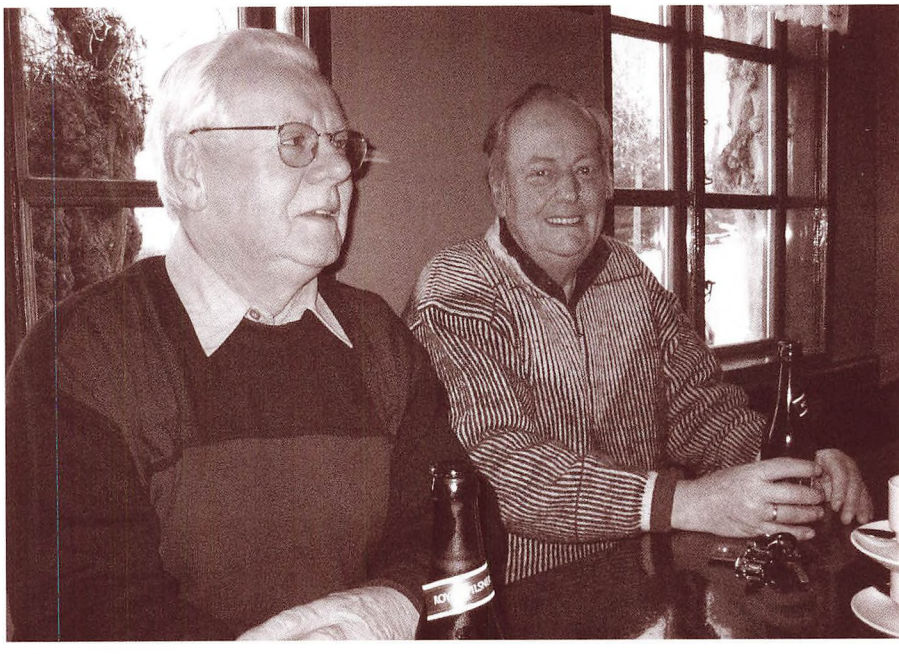

Leif og Ejnar

"Kulmulen" boede i huset på Norsmindevej 212, med haven grænsende op til Ejner og Orla. Da Ejner kom herned en påske, lå Orla og lyste ind under huset, der stod på betonrør. "Der lugter ad helvede til" klagede han. "Når jeg er her nede ved jorden er der ingenting, men så snart jeg rejser mig op, er det helt forfærdeligt."

Så fik de øje på en gammel fryser – med indhold – der stod ovre i Kulmulens have. Når vinden tog i låget, lettede det lidt, og det var derfra lugten kom. Så måtte de have fat i Ole Mikkelsen, der gravede et stort hul og vippede fryseren deri.

Der bliver noget for arkæologerne at granske i – engang!

"Så ville jeg jo købe huset" fortæller Ejner, "for at have en helårsadresse."

Der var et forfærdeligt rod. De havde syv-otte katte, en hund, og en flok høns, og de gik inde.

"Vil du ikke have en kop kaffe?" spurgte hans kone, men nej tak. En øl kunne bedre gå an. Men så trådte Ejner på en høne, der skræppede op og sendte en stråle hen ad gulvet. Det gør ikke noget, fik han at vide, vi flytter bare gulvløberen lidt. Så kan det ikke ses. Det var i november måned, og huset skulle overtages til januar, men et lille forskud ville være velkomment, for Kulmulen havde lige set en lille bil, en Partner, som han meget gerne ville købe. Det fik han så, efter aftale med banken. Men dagen efter ringede sagføreren og skældte Ejner ud, for at have givet manden penge, for han skyldte børnepenge for "mange år, og pengene, de er brugt."

Det blev hurtigt solgt igen, til Ejners svigerfar Holger, og denne gang blev de enige om, at de ikke behøvede mægler. Ejners advokat kunne nemt klare papirarbejdet.

Men så enkelt var det ikke, huset blev sat op fra 300.000 til 321.000 kroner, og af de penge måtte Ejner betale 12.000 i skat.

"Jeg var ikke for klog" siger Ejner, "for havde jeg bare solgt huset til de 300.000, så havde han haft bedre råd, og det hele havde været lettere. De eneste der tjente på den handel var skattevæsenet."

"Jeg skulle vel egentlig aldrig have solgt, men den slags vil jeg ikke ærgre mig over."

Med i betingelserne var, at Ejner skulle have adresse hos den nye ejer, for godt nok havde han huset på Askvænget, men var "for ung" til at måtte bo der hele året.

Han lejede så et værelse for fem kroner om måneden, og det gik godt et par år, men så kneb det.

Myndighederne ville ikke tro på en lejeindtægt på kun 60 kroner om året. De mente der blev snydt, så brændselshjælpen til husejeren var i fare.

Derfor måtte Ejner klare sig selv.

Han blev lovet bål og brand, og betalte også nogle dagbøder. I mellemtiden havde han mødt Jytte, og i 1992 flyttede han ind hos hende, på Haslevej, et par år.

Da de så atter flyttede i sommerhus, gik han og undrede sig over, at han ikke fik nye trusler, da det var et år før tilladt. Savnede ligefrem diskussionerne.

Til sidst ringede han og spurgte, om de helt havde glemt ham. Men så blev der svaret: "Nej, du er godt nok ikke gammel nok, men det er din kone, og eftersom I har boet sammen i to år, er I at betragte som et ægtepar."

Sommerhuset havde Ejner købt 1. september 1974. Han startede med at rydde op i haven, og lavede i den anledning et lille bål.

Straks kom naboen Orla, og sagde: "Jeg er sognefoged hernede, og det der har vi en ordning om: Vi brænder ikke bål." Så hjalp han mig færdig sagde Ejner, men jeg fik lidt anskuelighedsundervisning.

Der var en gammel grundejerforening ovre ved stranden, som blev lagt sammen med Askvænget og Fjordvej. Kommunen købte derefter et stykke jord til os, som friareal ved stranden. Det betalte vi atten kroner om året for i skat.

I starten var der et par og tyve betalende medlemmer, men til sidst var der kun ni tilbage, og Orla sagde, at hvis de ikke ville betale, så gjorde han det.

Da så kommunen overtog det igen, var der 2.500 kroner til hver af os.

Orla og Ejner blev lidt uenige over salget, for Ejner var bange for, at når de ikke mere ejede arealet, så havde de heller ikke vejret ad stien ved siden af ejendomsmægleren.

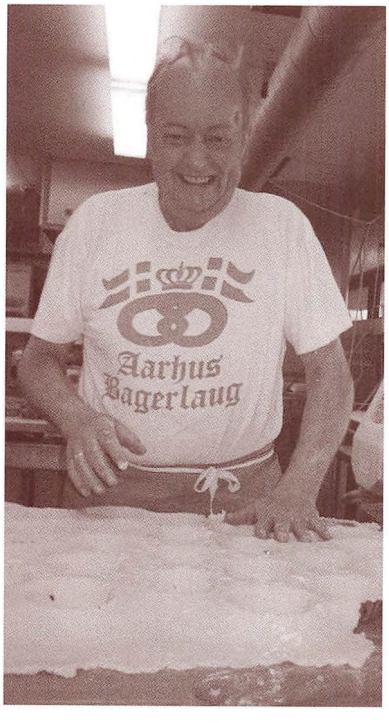

Det grå Guld på arbejde i Bagergården, Saxild

Men de fik skriftlig tilladelse til at færdes på stien til fods, og over et par øl blev Orla og Ejner også forligt igen.

Det var i 1979, og pengene var et godt supplement til kloakeringen, der blev gennemført på Sinailand samme år.

Årsagen til at kommunen købte arealet tilbage var, at det skulle fredes.

Før måtte der gerne stilles telt eller campingvogn op ved stranden, for overnatning, blot man kunne henvise til én af ejerne af arealet, af hensyn til de sanitære fornødenheder.

Men kommunen ville altså undgå at stranden blev en slags campingplads.

Dagligdag på Sinai

Måske var der lidt mellemøstlige tendenser på Sinailand. Klaner, der ikke brød sig om "fremmede", og divergerende opfattelser af lov og orden. Dog ikke religiøse forskelligheder, så vidt vides.

Ejner og Per Skum var naboer, og havde et hul i hækken, så de let kunne løbe sammen. Men en søndag formiddag var der pludseligt plantet en Berberis i hullet, og Ejner tænkte, at nu brød Per sig ikke om det rend mere. Per tænkte det samme og de gik i tre uger og skævede til hinanden, inden de endelig fik snakket om den stikkende tingest, og fandt ud af, at det var en fra klanen, der havde plantet den.

Bagefter er den slags meget sjovt!

Per var en god nabo, og en endnu bedre sælger. Ejner påstår at han kunne sælge "en skid med en snor i".

En søndag nat kom han og bankede på. "Ejner, for satan, du må hjælpe mig" sagde han, "den er gru'lig gal." Han var væltet med sin DKW i svinget i Boulstrup, og kom på en "lånt" knallert, så Ejner måtte ud af fjerene og følge med.

De kørte ned og fik bilen på ret køl. Den var ikke mere medtaget, end at den kunne køre derfra.

Det var også Per, der ville bygge nyt hus og fandt på, at det var lettest at slippe af med det gamle, ved at sætte en tændstik til. Han ringede til brandvæsenet, og de kom og stod standby, mens det brændte ned.

Ikke alle naboer var lige begejstrede, for der dryssede sorte sodflager specielt fra tagpladerne, ned på alt og alle. Men væk kom huset, på lovlig vis.

Kuldsejleren

Ejner købte i 1989 en båd, MS Thor, tog kystskippereksamen og fik certifikat til at sejle med turister til Tunø, og til fiskepladserne, eller på strandjagt.

Han havde licens til at sejle i Århus bugt, rundt om Samsø og til Grenå. Men så heller ikke længere.

Den teoretiske prøve bestod i, at han skulle udstikke en kurs fra Knebel Vig til Samsø. Da censor så Ejners kurs, sagde han: "Det går ikke, for der hvor du vil sejle, er der kun 60 centimeter vand."

"Ja, men du sagde, at vi skulle lade som om det var vores eget skib, og mit stikker altså kun 40 centimeter." Så bestod han.

M/S Thor

Det var lidt sværere med den praktiske prøve. Ejner havde købt skib og skulle ud at sejle, og der var ikke lige noget kursus i nærheden. Men Spies havde et kursus på Mallorca, så der tog han ned. Han havde ikke tænkt sig så godt om, for alt foregik jo på engelsk, så han måtte holde ørene stive for at følge med.

Han bestod, men det var godt det ikke var teorien der var på engelsk, så var det gået galt.

Det var sluttede selskaber, der bookede skibet for en tur.

En bajer og en Arnbitter var inkluderet i prisen, og i samarbejde med kroen, fik de mad, gerne torsk, når de kom i land.

På det tidspunkt var de i reglen, for at sige det mildt, lettere overrislede, og Sneborg kunne ikke forstå, at to genstande kunne virke så godt. Men de havde jo selv rigelige forsyninger med, og Ejner var ind imellem lidt nervøs, når han var alene af sted, og måtte passe sit, og de entrede redningsbåden, der hang agterude, og trådte af på naturens vegne.

Fiskere har ord for at prale, og Ejners hold var ingen undtagelse.

To stod ved rælingen og lod vandet, og den ene sagde: "Vandet er koldt", og naboen svarede: "Ja og dybt!"

Dybt var det, de fiskede på 30 meter.

Båden var forsynet med ekkolod for at finde fisken, og det hændte, der var god fangst. Men der var også dage, hvor turen og den friske luft var det eneste de fik.

Engang lå de ovre ved Rysset, og der var tåget, meget tåget.

På radaren kunne Ejner se et stort skib, der havde retning lige mod dem.

Det var Peder Paars, og han kaldte den op. De sagde: "Bare rolig, vi har set dig, vi passerer lidt tæt om styrbord."

En af fiskerne stod med sin stang, og pludselig dukkede kolossen ud af tågen.

Han var ved at tabe det hele, og brølede: "Skipper for satan, der kommer et syvetagers skib!" Og det var jo sandt.

Det var flotte færger, Niels Klim og Peder Paars, men de havde tit problemer, for de havde for lille motorkraft til størrelsen. Var der hård modvind, kunne de ikke holde sejlplanen.

Jægerne kunne han kun sejle med fra november til februar, og det kunne være kolde ture.

Der var problemer, når en flok jægere skød i alle retninger. Ind imellem måtte han sige, at kun to måtte skyde ad gangen – for sikkerhedens skyld.

Det var ikke alverden, der blev nedlagt, men engang havde de fået ram på en sortand, og de blev ved at beskyde den, så Ejner til sidst råbte: "Hold for satan, der kan ikke være mere bly i den fugl, for så synker den."

Skibet var købt i Hou af Gunnar Nielsen, der sejlede med Ternen. Jens der "fulgte med", sejlede som matros hos Ejner på nogle af turene.

Oplevelserne sammen med kunderne og den helt specielle frihed det er at sejle, var plussiden af projektet MS Thor. Minussiden var, at skibet egentligt var for lille, da der kun var plads til 12, og at der skulle sejles langt for at finde torsk. Da der skulle være fire timer til at fiske i, gik hele dagen, og var der hårdt vejr – gik Ejner ikke ud.

Indtægten var 150,00 kr. pr. mand, så økonomien var ikke noget at råbe hurra for, eller som Ejner udtrykte det: "Det gav underskud ad helvede til."

Men det var en gammel drøm, der gik i opfyldelse med den båd, og drømme er ikke altid gratis. Men det er godt at leve dem ud, selv når de koster en halv million.

Så skal vi ud på Næsset

Leif Juul fortæller, at udstykningen yderst på Kysing Næs blev lavet i 1960, hvor der blev bygget tre eller fire huse.

Leif og Birgith købte huset Lærkebo i 1965, yderst på Næsset for 36.000 kroner af Tage Møller og hans nevø Eigil Stitz Nielsen. Sammen havde de på det tidspunkt en del sommerhuse derude.

Den først aftalte pris var 35.000, men da de mødtes hos sagfører Waage i Odder, var de to sælgere kommet i tanker om, at de ville have 1.000 kroner mere hver. Det var lige ved at få handelen til at gå i vasken, for Leif havde ikke for meget at rutte med.

20.000 kr. i udbetaling var også mange penge.

Som i almindelig handel og vandel mødtes man på midten. Tage Møller frafaldt sine penge, og prisen blev 36.000.

Familien Juul startede allerede i 1967 med udvidelse af især terrassen, samtidig med at nye huse skød op overalt, og i samme takt som husmurene, steg priserne.

Preben "Damp" Jensen købte grund i 1970.

Han og Else var til pinsefest hos Øl-Frandsen på Lundgaardsvej, og faldt for en grund

der lå ubebygget hen – den eneste der var tilbage. Der skulle 45.000 på bordet, bare for grunden.

Op gennem halvfjerdserne steg priserne, men i firserne – fattigfirserne – gik de i stå.

Kartoffelkur og lavkonjunktur bredte sig som ringe i vandet, og altså helt til det yderste næs.

Vejene var ikke, hvor de er nu. Næsvej drejede til højre lige efter Kysing Lundgaard, og gik udad, langs Chr. Christensens gård. Det var nærmest en hulvej, og er i dag en sti.

I 1973 blev alt på venstre side af den nuværende Næsvej bebygget, og i 1974 på højre side af vejen. På grund af oliekrisen gik byggeriet langsomt, der blev kun givet tre - fire byggetilladelser ad gangen.

Der blev udlagt friarealer, dels mellem husene, og dels langs kysten, hele vejen rundt om Næsset, de lovbefalede 100 meter. Det, der var tilovers ind mod husene, blev tilskødet de tilgrænsende grunde.

Der var også eget vandværk på Næsset. Det er der heldigvis stadigvæk, men på grund af pesticider, har man ikke mere egen boring. Vandet købes "udenbys".

Hvis der opstod problemer rundt om bordet med, udfra luftbilleder, at finde rette årstal for de forskellige tiltag, måtte utraditionelle veje betrædes.

For eksempel Prebens tempo, eller måske mangel på samme, ved anlæg af have, og især terrasse og trædefliser.

Det projekt varede fem år, til stor glæde for de omkringboende. Sand og fliser stod der jo, og var der nogen, der eventuelt manglede lidt sand – og det gør man tit – så "lånte" man af dyngen.

Det endte med at han måtte købe materialer én gang til.

Thorøe kommer altid i spil, ligegyldigt hvem man spørger.

Denne gang er det Leif Juul, der husker ham. Leif er blomsterhandler, og mens han havde forretning, var han hver morgen på Gaza og købe blomster.

Mens auktionen var i gang, kom Thorøe slentrende gennem lokalet med sine fisk på nakken, for lige at vise, at nu var han her. Så kunne gartneren træffe ham uden for og købe fisk med hjem til middag.

Også Torben husker –

Da Thorøe engang havde besøgt sin søn i Amerika, fandt han ved hjemkomsten ud af, at han havde betalt alt for meget for billetten, så han ringede fluks til selskabet, der angiveligt havde snydt ham.

Det skete fra kroens telefonboks, og den var ikke lydisoleret. Da Thorøe tilmed var en smule tunghør kunne alle, personalet der spiste frokost, og gæsterne i skænkestuen følge med i dramaet. Om der kom en økonomisk gevinst ud af historien er der ingen der husker, men Thorøe fik luft.

Til vands og til lands

Leif og hans svoger lejede en båd, nærmest en fladbundet pram ovre ved Harlis, på Ajstrup Strand, og sejlede ud for at fiske.

Måske var vejrudsigten dengang ikke så udførlig, eller også havde de bare glemt at lytte til den, for frisk vind blev pludselig til en brandstorm, så det var med nød og næppe, de nåede land. Først da de havde rundet spidsen af Næsset, fik de fast grund under fødderne, og da var der sved på panden, og vabler i hænderne.

De måtte så trække båden langs kysten tilbage til havnen.

Derfra skulle der padles over havneindløbet, og videre langs stranden, men på grund af blæsten var vandstrømmen inde fra slusen så kraftig udad, at det nær var gået galt igen.

Den slags var der mange landkrabber, der oplevede, men det endte gerne godt.

I de første år handlede familien altid i Anna's lille udsalg, når de var på vej i sommerhus. Hun havde alt, hvad de skulle bruge.

Dengang vidste Leif og Birgith ikke, hvad hun hed, så de kaldte hende miss Voergod. Det stod på det ophængte næringsbrev, som de havde god tid til at læse, især søndag morgen, når der var kø langt hen ad Strædet Det var en del af hyggen. Her lærte man hinanden at kende, og fik udvekslet gode historier.

Det var også muligt at købe vin. Importen var Anna's mand Ole's område. Engang var garagen helt fyldt med hvidvin, der blev solgt på tilbud.

Kvaliteten stod ikke mål med kvantiteten. Det var begrænset, hvor mange stjerner der kunne hæftes på produktet, men kunne man drikke den, var virkningen ret formidabel. Juul mindes engang, de havde besøg af nogle kolleger, der efter indtagelse af væsken var så overstadige, at de ville bygge et Eiffeltårn af flaskerne. Det gik som man vel kunne forvente, og værten brugte resten af weekenden på at samle glasskår op.

Ejner kan huske så langt tilbage, at han ser for sig, hvordan Jens Mikkelsen tørrede kniven af på bagsiden af en malproper næve,

inden han effektuerede ordren på en halv Roxy-kage, der var det store hit netop den sommer.

Da Anna – miss Voergod – lukkede, var det Henning Poulsen i Ajstrup, der blev hofleverandør.

Så ringede de og bestilte varer, der så stod klar når de lørdag eftermiddag kørte til Næsset. Det var der mange der gjorde.

Weekenden var ikke så lang dengang. Det gjaldt om at udnytte tiden.

Preben Damp

Preben Jensen – Brugtvognshandleren - der aldrig har solgt en brugt vogn, ud over dem han selv har slidt, men Tage Strandbo opfandt navnet. Et andet tilnavn er "Dampbarnet" eller bare "Damp". Det skyldes en solistoptræden i anledning af Jolleklubbens 25-års jubilæum, og måske også på grund af den enorme energi han lægger for dagen.

Han er altid på farten, og når klimaet er til cykel, kan man se hvor han raster, for han ejer Næssets ældste cykel. Den kan ikke beskrives, den skal ses!

Else og Preben kom til Norsminde første gang i 1967, hvor pinsefesten blev afsluttet på Peter Baatrups Vej, hos Krogh, en snedkermester, der reparerede vinduer på kommunehospitalet og derfor, mellem venner, hed Vindueskrog.

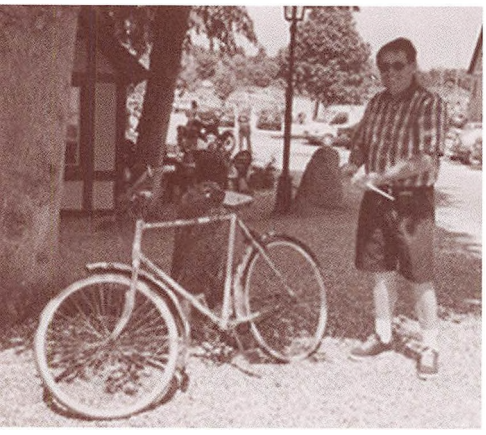

Preben

Som før nævnt var det i 1970 de blev landfaste på Lundgaardsvej, og huset bygget.

Skønt familien i 1980 flyttede til Hørsholm, var det stadig her på Næsset mange weekender og hele juli måned blev tilbragt.

Kroen var og er, et af pejlemærkerne. Billardkælder og slyngelstue er altid blevet flittigt brugt.

Fra tiden som sjællænder husker Preben "sømmet".

Fik man ikke lige afregnet efter et besøg i billardkælderen, kom man på sømmet, og kunne så betale næste gang.

Da Preben en forårsdag kom på årets første krobesøg, dukkede en lille smilende "Krølle" – Inger – op med en regning fra sidste år. Preben havde tilbragt hele vinteren på sømmet.

Den rigtige måde at starte en weekend på, var lige at kigge ind i slyngelstuen fredag aften. Der sad Tage Strandbo, Jønne og Jens Ole, Hanne og smedemester Hardy (altid i arbejdstøj). Et par øl og lidt stemning blev nydt, før turen gik videre til Lundgaardsvej. Var man ikke i humør til at lave aftensmad selv, havde kroen altid en gryde suppe, man kunne købe med hjem, og det var vel at mærke rigtig suppe, med hjemmelavede boller!

Prebens nabo John havde en sygdom, der gjorde, at han rystede, når han havde drukket to øl, og en dag var de to på kroen.

Hvor mange øl Preben drak, melder historien ikke noget om, men da de gik ud, følte de sig som verdensmænd, og måtte have en cigar i munden. Den snuppede de fra et fad med røgvarer, som man dengang brugte at sende rundt ved store selskaber.

At John var ikke-ryger betød ingenting den dag, men da en servitrice kom ud og spurgte, om de ikke havde råd til at købe deres tobak selv, blev de temmelig flove begge to.

Else og Preben har fejret mange familiefester på kroen: konfirmation, sølvbryllup og fødselsdag.

På Peter Baatrups Vej boede Kirsten "Kisser" Møller med sine to sønner, Jens Ole og Jønne.

Efter en våd fredag aften besluttede Jønne og Preben, at de ville sejle til Tunø dagen efter, hvis vejret var godt. Det var det – det var det altid dengang!

Da Jønne tankede båden, spildte han benzin på dækket og da Preben kom med provianten, en kasse øl, højt løftet på det smalle stykke mellem ræling og kahyt, gled han og faldt i vandet, med 30 bajere som projektiler efter sig.

Da han var kommet op, var blevet tørret lidt, sejlede de ud, og havde den glæde, at øllerne ikke gik til spilde. De kunne se, at havnefogeden allerede var i gang med at hente dem op med et fiskenet.

Der var mange fester på Lundgaardsvej.

Formanden, Knud Grønlund, var både nudist og tryllekunstner.

Preben og Jørgen Lundby ringede til ham og spurgte, om de måtte lave vejfest, og fik et stort ja.

Krølle

Der gik besked til alle, om arrangementet. 120 mennesker mødte op i herligt sommervejr.

På det tidspunkt var der børn i næsten alle huse, så der blev startet med konkurrencer af forskellig art. Om eftermiddagen var der fodboldkamp mellem damer og mænd. Om aftenen kom man med møbler, parasol og madkurv. Øl, vin og spiritus skaffede festudvalget, og solgte til en beskeden merpris, for at få lidt penge i kassen.

Musikken leverede Peter Simonsen, der stillede radio, båndoptager og højttalere op.

Disse vejfester består endnu, efter alle de år.

Nu stilles der telt op, hvor der lørdag formiddag er generalforsamling, medbragt kaffe nydes til grundejerforeningens rundstykker og gammel dansk. Aftenen foregår på nøjagtig samme måde, som ved starten i 1975. Blot er radioen skiftet ud med en levende musikant, men støvet hvirvler stadigvæk omkring de dansende, i tørre somre.

Preben husker de mange handelsmuligheder der var i "gamle dage". Især Annas lille butik, hvor han altid hentede rundstykker søndag morgen, og hvor også han prøvede Oles særprægede hvidvin. Fire flasker blev hjembragt til en lille fest hos genboen, bager Magdahl Nielsen, og det var hans græsplæne, der måtte prøve at overleve, efter at man havde smagt en enkelt mundfuld af væsken.

Preben gætter på, at restlageret må være endt hos Kommunekemi.

Fest på stranden

Der var også gang i strandlivet.

Flemming Steen på Peter Baatrups Vej havde holdt fødselsdag, og der var en fustage fadøl i overskud.

På et par trillebøre fik de anlægget kørt ned på sydstranden, helt ned til vandkanten, og skænkede øl til alle, der kom forbi.

Et par tyskere undrede sig over, at de ikke skulle betale for det, men Preben sagde:

"Nej, det er gratis, og det er det hver dag, men det plejer at være klokken fem om morgenen." Han ved ikke om tyskerne stod tidligt op næste morgen.

Det var også på sydstranden, at Preben og et par andre gutter svømmede gennem det dybe vand ud til revlen, med bord og stole, og satte sig til at spille kort.

Sneborgs fødselsdag med elefantbesøg, arrangeret af Hardy Jensen og Peter Toft i samarbejde med cirkus Benneweis, var en oplevelse, ikke bare for fødselsdagsbarnet.

Preben var med, og ringede hjem til Else og sagde: "Skynd dig, kom ned på kroen, der går elefanter ude i haven", men Else sagde bare: "Nu må du vist være rigtig fuld."

I diverse ugeblade og aviser kunne hun de følgende dage læse om begivenheden, og blev dermed overbevist om, at Preben i hvert fald den dag var på rette spor.

I starten var der kun to grundejerforeninger, Kysing Næs Nord, og Kysing Næs.

Engang ville de holde en samlet fest på kroen, og der var god tilslutning. De to store sale var fyldt, og Knud Grønlund skulle optræde, ikke som nudist men med sine evner som tryllekunstner.

Han kunne blandt andet trylle hvide duer frem fra en høj hat. Men der var lidt for megen stemning i salene, set fra fuglenes side, så de fløj forskrækkede op og satte sig i en lysekrone.

Først da lyset var slukket, og alle, efter mange forsøg, holdt sig helt i ro, kunne de lokkes ned igen.

Tunø er en solskinsø, for det var altid i solskin, de tog af sted.

Engang ringede Jønne til Ina og Peter på kroen og bestilte frokost. Det var en stor lykke at sidde i gården og nyde den herlige ømad. Efter maden blev Per Simonsen og Preben trætte og lagde sig til at sove på en lille plet græs.

Da de atter rejste sig op, kunne de ikke forstå morskaben rundt om dem, indtil en behjertet sjæl fortalte dem, at det var kroens hundetoilet de havde hvilet sig i, og at det tydeligt kunne ses.

Inas bruserum måtte i funktion.

I 1998 blev Preben og Else atter indfødte jyder. Købte lejlighed i Skåde, men i 2003 var de klar til at være Næsboere på fuld tid, så huset på Lundgaardsvej blev bygget ud og indrettet til formålet.

Sneborg med elefanterne på hans 70 års fødselsdag i 1988

Holger, Franz og Finn

Tre markante personligheder i Norsminde

Der er mange grundejerforeninger på Næsset. Grundejerforeningen af 1974 rummer husene, der er udstykket fra Elvin Christensens ejendom.

Det var næsten udbygget, da Holger Rasmussen i 1989 var en tur på Næsset, og fik øje på en grund der lå tilbage med meterhøjt græs og ukrudt. Det var en ejendomsmægler i Odder, der havde den, og det varede ikke længe inden Holger Rasmussen var ejer af et stykke af den jord, hvorpå han havde leget engang.

Prisen var 150.000, men blev 120.000, for 1100 kvadratmeter.

Som barn af Kysing og jævnaldrene med smeden Christian Christensens drenge, løb han ofte herud efter skoletid og mellem pligterne på faderens gård.

Der skulle også hus på grunden og Holger tog sin søn med til Middelfart, hvor man kunne gå rundt i en hel by af prøvehuse.

Der var især et, der så rigtigt ud, men der måtte endnu en udflugt til inden bestemmelsen blev taget.

Så gik det hurtigt, for firmaet havde endnu ingen af den type huse i området og ville gerne på banen.

Det blev en glædelig tid for Holger og Gudrun, og ikke mindst for sønnens hund, der på grund af arbejdstider – der var besværlige for en hund – næsten var fastboende.

I starten stod der meget vand på grunden, men en rørledning ud til havet var en god dræning.

Huset overfor havde været i økonomisk uføre, og Holger gik og tænkte at hvis ingen ville købe det, så ville han.

Men så dukkede Jørgen og Kirsten Arnfeldt op, og i stedet for endnu et hus fik Holger og Gudrun gode genboer.

Sommerhuset blev brugt året rundt i de 12 år det varede, inden det blev for meget for Holger at passe både det og huset på Østergade.

Gudrun havde det heller ikke mere så godt, og hun døde i 1999.

Efter at Holger havde ventet hele sommeren 2003 kom der et dansk ægtepar, bosiddende i Norge og slog til.

Holger solgte også huset på Østergade, til sin søn, og bor nu dejligt på Ålykkecentret.

Men han glemmer aldrig glæden ved at gå en tur ad vejen ude på Næsset og bare nyde synet af havet, mærke luften og lytte til fuglesangen.

Franz Ostenfeld

Rughavevej ved Ajstrup Strand var Franz' indgang til Norsminde. Hans forældre, Clara og Georg Ostenfeld, købte sommerhus der omkring i 1950.

Jørgen Økær fortæller:

Første gang jeg så Franz (jeg kendte ham ikke den gang), kørte han rundt ovre på Sinailand på sin NSU Kvickly. Der var endnu ikke ret mange sommerhuse derovre, men en masse dynger af opgravede skaller, og de var gode at ræse rundt i. Franz havde pillet lydpotten af sin knallert, og havde det herligt. Men pludselig kom Orla Lützhøft, der var en slags selvbestaltet konge over halvøen, farende som en trold af æske. Franz fik først et par solide lussinger, og derefter rykkede Lützhøft hans guldkæde i stykker, inden han råbte: "Nu kender vi to hinanden, og kan du så skrubbe hjem."

Knallerten var på det tidspunkt den 16-årige Franz's kæreste legetøj, og den kunne køre stærkt, alt for stærkt, og det fandt politiet også ud af. Den blev konfiskeret og låst inde på politistationen, der dengang lå i Mejlgade i Århus.

Men Franz, der var fiks på fingrene, og lidt bange for, hvad hans far ville sige, holdt øje med stedet, og på én eller anden måde kom han ind, listede bagom patruljevognene, fik skiftet den ulovlige cylinder med den originale, og listede så ud igen. Da sagen skulle gå sin gang, var der ingen sag, knallerten kunne ikke køre for hurtigt, så Franz slap for tiltale.

Det var omkring den tid far-Georg mente, at knægten trængte til at blive rettet af, så han blev sendt ud at sejle med en gammel kuldamper.

Torben husker, at han som tolvårig sammen med de andre keglerejsere på kroen, belurede den sekstenårige Frantz med skiftende kærester. Altid flotte piger med franskbrød i håret – altså højt opsat hår – klædt moderigtigt på i pepitatern og strutskørt.

Fra skibe til fjernvarme

Franz blev uddannet på Århus Flydedok, men arbejdede i mange år med at lægge fjernvarmerør.

Holstebros undergrund kendte han særdeles godt efter 10 års grave- og læggearbejde.

Senere var det på Nordsjælland det foregik. I Helsingør var de så længe, at han sammen med en makker lejede førstesalen af en villa, hvor de boede.

Det var hos en venlig ældre herre, hr. Hansen. Han var ivrig lystfisker og spurgte om ikke sådan

Sommerhuse på Næsset, 1972

et par rørsmede kunne skaffe ham nogle rør, som han skulle bruge i én eller anden sammenhæng.

Det kunne Frantz let klare, og glad blev deres vært, også fordi rørene ikke kostede noget.

Til gengæld ville han så give frokost en dag, og der var dækket op efter alle kunstens regler, med sild, småvarmt og drikkevarer. Da festen sluttede, gav værten dem en seddel hver, hvorpå der omhyggeligt var noteret, hvor mange øl og snapse de havde nydt, og en pris på x-antal kroner pr. genstand.

For som Hansen forklarede: "Det var en frokost jeg ville give, ikke drikkevarer."

Det var i øvrigt operasanger Ove Verner Hansen's far.

Sjovere var der nok for Frantz på Hørsholm Hotel, hvor han boede gennem flere år, og jævnligt delte et par øl med salig Simon Spies.

Men før fjernvarmeperioden, lige efter at være udlært, tog han hyre på et krydstogtsskib som plummer – vvs-mand – i Caribien.

Et helt år sejlede han mellem Bahamas og Jamaica.

Sommerhus på Næsset

I 1988 købte han og Inge sommerhus på Næsset, Lundgaardsvej 37, og Franz blev hurtigt medlem af festudvalget, der blandt andet arrangerer den årlige sommerfest.

En af de første opgaver han løste, var at sætte ølsalget i system. Man havde altid købt nogle kasser øl i flasker, og ladet dem stå til afsvaling under rindende vand – hele aftenen. Vand og vandafledning var ikke så dyrt dengang, men det endte altid med at der ingen etiketter var på flaskerne.

"Det dur ikke" sagde Franz, "vi må have fadølsanlæg", og sådan gik det, med købmand Henning Poulsen som leverandør, med diverse før- og efterhandler til følge.

Da Henning Povlsen lukkede forretningen, overtog Thor-Jørgen leverancen.

Franz var også primus motor, da der skulle etableres badebro.

"Nordbroen" blev den døbt, da der allerede fandtes en på sydsiden.

Med til historien hører, at Preben i næsten 20 år havde haft emnet oppe og vende på grundejerforeningens årlige generalforsamling.

Der blev dannet et laug som naturligvis hed "brobisserne". Det bestod af Preben (formand), bager Magdahl, Franz og Lykke.

Et par brobisser tog på studietur til Sønderjylland, og så på varen inden indkøbet.

Da det blev en kostbar affære, måtte der samles midler ind til indkøbet. Broen stod færdig i juni 1997. Opsætning og nedtagning klarede brobisserne selv i de første år.

Franz var en gudbenådet håndværker, en rigtig handyman.

Hvis Preben stod med en opgave der krævede værktøj af én eller anden art, sagde hans barnebarn Emil altid: "Skal vi ikke spørge Franz?"

Det var også på opfordring af, eller måske efter diktat fra Franz, at Preben meldte sig ind i Norsminde ByLaug, som han ikke mente var noget han kunne bruge og omvendt. Det var det – som bekendt. Han er nu skatmester i lauget. Franz var oldermand i lauget 2000/2001 og Preben i 2002/2003.

Franz Ostenfeld som oldermand

Gensyn med Bahamas

Franz's arbejde havde givet ham asbest-lunger, så i 1995 fik han en erstatning og gik samtidig på pension.

Jørgen Økær fortæller: "Franz spurgte en dag, om vi ikke skulle tage på en ferie, han ville gerne vise Inge Bahamas."

Han havde været så glad for det skønne sted, og havde oven i købet haft en kæreste på øen, Sandra. Det kunne også være sjovt at træffe hende igen.

Hun havde været i Århus engang, fordi far-Georg havde set et billede af hende, og syntes det var spændende. Så han inviterede hende til at komme og se hans "sommerranch."

Men det var nu efterhånden 27 år siden, og Franz havde ingen forbindelser haft til Bahamas siden. Men de fire billetter blev bestilt.

Et brev var i forvejen sendt til den lokale avis i Nassau med en efterlysning, hendes navn, datoen hvor Franz, Inge, Jørgen og Birte ville ankomme, og oplysning om på hvilket hotel de skulle bo.

Men der var ingen reaktion.

De blev enige om, at kigge i telefonbogen under Neuss, Sandras efternavn. Det var der mange der hed. Den første de ringede til, lød som en ældre dame, så Franz spurgte, om hun havde en datter, der hed Sandra. Det havde hun! Da han også fik at vide, at Sandra engang havde været i Danmark, og damen oven i købet også kunne huske sin "svigersøn" for de mange år siden, var det hele faldet på plads.

Senere ringede Sandra selv til hotellet, og de aftalte, at hun skulle komme og besøge dem.

Mens de sad og ventede, sagde Jørgen: "Tror du nu, du kan kende hende?"

"Du siger noget" sagde Franz, "det har jeg slet ikke tænkt på."

Men i samme øjeblik hun trådte ind ad døren, sagde han: "Der er hun."

Der var blevet lidt mere af Sandra, som engang havde været Miss Bahamas, men også Frantz var vokset en smule – fra 60 til omkring 100 kilo.

Vi blev alle fire inviteret hjem til Sandra den følgende dag, hvor hun ville komme og hente os.

Det gjorde hun – i en Pontiac Bonneville – der var så lang som en bus.

Hun fortalte om sit liv, der havde været godt, og hvor hun blandt andet havde været privatsekretær for Sean Connery, mens der blev optaget James Bond-film på øen.

Mon ikke Franz, med glæde, har tænkt tilbage på den ferie mange gange?

Posten som kasserer i festudvalget blev overtaget af fru Inge, da Franz døde 16. juni 2002.

Finn Graabæk

Finn er århusianer, blev først udlært smed, derefter indkaldt til militæret, hvor han fik seks spændende år i Jægerkorpset.

Hans far var bygmester og i 1961 skulle Finn med til Norsminde og se på byggegrunde.

Men 16-17.000 kroner – og fast pris – det var for meget, så der blev ingen handel den dag.

Til gengæld havde Finn opdaget stedet, og da han også var den lykkelige ejer af en motorcykel, blev det næste tiltag at gå til bal på Klondyke. Det var der ikke meget mere held ved, for "ham smedetampen fra Århus" kunne bare holde fingrene fra de lokale piger.

Det må have været en alvorlig afvisning han oplevede, for det var først i 1991, han for alvor blev en af de lokale.

Han var på besøg hos Jens Juul på Chr. Christensens Vej, og da de gik tur på Næsset, så de på nordsiden, helt ude ved kanten, en bænk hvorpå der stod "privat".

De talte om, at "det kan man da ikke", men da de kom på den anden side af huset, på Peter Baatrups Vej, så de, at huset til bænken var til salg. Det kostede en million, men Finn købte næsten på stedet.

Det blev der talt meget om på Næsset den sommer, alle var rystede, især Finns gamle far, da han så, at det nærmest var en ruin.

Det varede et par år, inden ombygningen kom i gang, og midt i det hele fik Finn strubekræft. Behandlingen tog lang tid og 20 kilo, så da det hele var godt overstået, rejste han og Alice til Filippinerne på en lang ferie.

Han har en bror, der hedder Carsten, og hans onkel, der var præst, havde to sønner, der også hed Finn og Carsten.

Som unge var de engang blevet forvekslet, da fætteren havde "lånt" en knallert og politiet hentede den forkerte.

Mens Alice og Finn var på ferie, døde fætter Finn. Hans eksistens var der ingen i Norsminde der kendte, så dødsannoncen blev læst med vemod.

Der stod også fra hvilken kirke bisættelsen skulle finde sted, så en smuk buket blev sendt, med et kort hvorpå der stod: "En sidste hilsen fra rødderne i Norsminde".

Pludselig en dag stod Finn intetanende og savede brædder til fortsat reparation af sit hus.

Så måtte man gå til bekendelse, og Finn efterfølgende rede trådene ud for fætter Finns lettere desorienterede efterladte.

Grundlovsdag den følgende sommer, blev bylaugets regnskab som sædvanligt læst op, også punktet: "en buket til bisættelse" 150 kroner.

Under eventuelt rejste Finn sig, og sagde tak for opmærksomheden.

Både Alice og Finn er ivrige kajaksejlere og dykkere, og nyder som de fleste andre her, livet på havnen.

Huset, Peter Baatrups Vej 25, som nu er helårsbeboelse, er endnu ikke færdigt, men teksten på bænken er malet over

Finn Graabæk på svampetur

Henning Povlsen

En ung fyr fra Virring som begyndte som kommis hos købmanden i Ajstrup

I 1931 overtog købmand Jørgensen en ganske lille butik i Ajstrup, byggede til, og drev den sammen med sin hustru.

Vi følger med fra 1957 hvor han fik ny kommis.

En ung fyr fra Virring, der ikke lige pakkede sine ting og rejste videre.

Dels passede han, som hånd i handske, til de kunder der skulle betjenes netop her – hjælpsom, vidende og glad.

Dels, og det var nok den væsentlige årsag, fik han øje på købmandens kønne datter Grethe, eller også var det omvendt.

Henning og Grethe blev gift, og de to, senere tre generationer arbejdede sammen i butikken, som blev udvidet flere gange, indtil købmand Jørgensen og hans kone i 1969 nåede pensionsalderen.

Selvom købmændene lå tæt, var det en travl landhandel med blandt andet foderstoffer.

Vareturen var nok netop den service, som var med til at butikken fik et godt og langt liv.

I starten var sommerhusbeboere og turister ikke en kundekreds der passerede Ajstrup. Det kom senere.

De faste kunder havde kontrabog, og afregning med æg var meget brugt.

En ung mand kom engang og skulle købe kondomer. De skulle på "bogen", men han var ikke glad for at der stod, hvad han havde købt. "Skal vi ikke skrive overtrækschokolade" foreslog Henning, og det gjorde de så.

Det endte med, at de unge mennesker i mange år kom og bad om "overtrækschokolade."

Ændrede forbrugsvaner får en købmandsbutik til at skifte udseende. Ikke kun ved udbygning og fornyelse, men også i varerne på hylderne.

Bagepulver og gær til bagning gik tilbage. Folk lavede heller ikke dessert mere. Til gengæld voksede udbuddet af vin.

For at bruge Hennings egne ord, så kan han ikke lade være med at blande sig i hvad der foregår. Nysgerrighed og lyst til at få ideer ført ud i livet, har givet mange glæder, få skuffelser, og kun en enkelt trussel på livet.

Soldaterkammerater

Som soldat i Jægersborg, var han med til at indspille "Soldaterkammerat-filmene."

Hans hold skulle marchere, når det var påkrævet.

En kendt skuespiller skulle aftjene sin værnepligt samme sted, men han ville ikke være soldat, og trenden var i disse år, at man simulerede at være "sengevæder."

Sådan også her. Han lavede den aftale med nattevagten, at han skulle vækkes hver nat klokken tre, mens prøveperioden løb, så han kunne gøre dét, der var nødvendigt. Men desværre havde Henning en aften været i København, så han faldt i søvn, og glemte at vække Preben Uglebjerg, for det var ham, der var tale om.

Lægen fandt en tør seng, og Henning fik senere, som han udtrykker det: "en morsom skideballe."

Som ung var Henning altid med, når der blev spillet dilettant. Først i Virring, hvor han kom fra, og senere i Ajstrup. "Det er sjovt, hvis man kan sine replikker, og modspilleren ikke springer alt for mange linier over."

Sportsforeninger har haft en Henning i bestyrelsen, de steder han har boet, siden han var 18 år. "Man kan jo ikke lade være med at kæfte op, og så hænger man på den."

Ajstrup Gymnastikforening, som tog navneforandring til "Helseklubben", lavede et diplom, da Henning havde været formand i 30 år. Men det fik ham ikke til at stoppe.

Volleyball har han spillet i næsten 50 år, til Danmarks billigste kontingent. 60,00 kroner om året, og så er der endda en gratis øl til afslutningsfesten.

Et ekstra plus er, at der er fælles bad med damerne efter kampe eller træning.

Engang i halvfemserne var Henning til et politisk møde på kroen, hos de konservative, som manglede et bestyrelsesmedlem. Et hurtigt medlemskort gav Henning posten, og en opstilling til byrådsvalg i Århus. Det gav et flot valg. Han blev nummer 9 af 22 opstillede.

Grethe var ikke rask, og ingen af de to piger havde lyst til at være købmand.

Tallene fortalte også, at de små butikker er på vej til at blive en del af "der var engang", så forretningen lukkede i år 2000.

Så mente præsten i Malling, at tiden var inde til noget menighedsrådsarbejde, og inden Henning rigtig vidste, hvad det drejede sig om, var han på opstillingslisten, blev valgt. Fik oven i købet stemmeflertal, da der skulle vælges formand.

En formand må ofte springe til, hvis der er afbud til et foredrag. Det var fint nok på det lokale plan at fortælle om et købmandsliv, men da han pludseligt opdagede, at han var opført på en liste i Århus, som foredragsholder, satte han hælene i. Der var grænsen.

Beder-Malling Fællesråd uddeler en pris hvert år ved grundlovsfesten i Egelund, og i 2002 var det en stolt Henning Povlsen, der kunne hente den hjem.

Begrundelsen var: "Dit virke for sammenhold i lokalsamfundet til gavn og glæde for egnens beboere." Og det har han levet op til – i mange år.

"Jeg skammer mig over, at vi på landet ikke har mere nabohjælp, og lyst til at tage hensyn til hinanden i svære situationer" siger Henning, "hvis det drejer sig om ældre mennesker, så kommer børnene, men de kører hurtigt igen. Er det opdragelsen, det er galt med?"

Henning har en evne til at komme i kontakt med de ældre, især damer, der er så heldige at bo i hans nærområde.

Der bliver ryddet sne, og måske hentet sand til en sti ud til vejen, handlet ind eller bare snakket lidt.

"Men det er ikke kun for damernes skyld" påstår Henning, "det giver mig livsglæde at se deres øjne stråle om kap med solen".

Landture kørte han, lige så længe han havde forretningen, og med i bilen havde han altid en stak Norsmindebøger, som på denne måde, fandt vej ud til hele omegnen.

Grethe og Henning Povlsen

Aale-Katrine – en god veninde

Aale-Kathrine, som alle vidste hvem var, men som de færreste kendte, var en af Hennings rigtig gode veninder.

Han måtte komme ind i den banevogn, der var hendes hjem, selvom pladsen var trang. Et par kvadratmeter var der, mellem de gamle aviser, der lå langs væggene og holdt kulde og træk ude.

Kathrine var i sine sidste år på plejehjem i Solbjerg, og Henning hentede hende en gang om måneden. Så fik hun set sine steder og veje, og pensionen blev vekslet.

En pung havde hun aldrig ejet. Pengene blev pakket ind i et lommetørklæde.

Hun hæklede grydelapper, og Henning fik gerne et par som tak for turen.

Kathrine var nok ikke typen, som skrev julekort, men det er der mange andre der gør, og Hennings bunke er stor og så varm, at Grethe kan blive helt jaloux, når hun læser dem. Men hun er nu vant til lidt af hvert. En overgang sagde hun altid, når Henning havde været til møde: "Nå, hvad blev du så valgt ind i denne gang?"

Glæderne i købmandsforretningen har de kunnet dele.

Også de historier kunderne afleverede, hvis altså de var for damer!

Én fortalte, at han havde kørt i tog med en mand, der påstod, at han kunne bide sig i øjet. De væddede en omgang øl til kupéen, og manden tog sit glasøje ud. Lidt senere sagde han, at han også kunne bide sig i det andet øje. Det var ikke af glas, så de væddede igen. Manden tog sit gebis ud, og der var øl igen!

Engang, i december måned, kom et Lucia-optog ind i butikken, fem smukke damer.

TV-Stjerne

Det vildeste Henning kan huske, rent forretningsmæssigt, var da han i en direkte tv-udsendelse skulle besøge Jacob Haugaard og sælge nogle varer.

Det var mens Jacob boede i vandtårnet i Malling.

Blandt andet medbragte han noget varmt herreundertøj af mærket Leopard. Henning fortalte, med alvor i stemmen, om dette prima produkt, som han havde eneret på. Resultatet var, at kunderne strømmede til, helt fra Fredericia, og en dame fra Ørting fortalte, at i Odder sagde de, at det var gået ud af produktion.

Henning skulle nok have uddybet det med "eneretten" lidt mere. Den gjaldt kun i Ajstrup! Men omsætning gav det jo.

Efterhånden kom der også mange turister.

Henning spurgte gerne om de ikke skulle prøve byens bedste kaffe.

Det hændte, at de spurgte, om der var andre butikker, og det måtte han i sandhedens tjeneste svare nej til, men kontakten var der.

En kold vinterdag blev varesortimentet udvidet med gule ærter.

Der havde været et arrangement på Norsminde Kro, aftenen før, som på grund af snestorm, ikke havde været et tilløbsstykke, så Torben Alrøe stod med næsten hundrede portioner af denne herlige ret.

Han aftalte med Henning, at de skulle sælge ærterne fra butikken til en overkommelig pris, og købmanden satte øl og snaps på tilbud, i dagens anledning.

Det var en succes! Hele byens befolkning strømmede til med gryder, de største de kunne finde. En enlig mand påstod på det bestemteste, at de var fire hjemme hos ham.

Der blev i mange år solgt benzin ved købmandsbutikken, men tanken blev nedlagt, da benzinselskabet rationaliserede. Det var en omsætning Henning mistede, men også et problem, der blev løst. Stjålne checks var et yndet betalingsmiddel, netop ved tanksalg.

Påfyldning, hurtigt ind, og hurtigt ud igen.

Én gang husker han tydeligt. En flok på 10 store "brød", med rygmærker og piger bagpå, fyldte motorcyklerne op, og selvom han var meget opmærksom, gik det alligevel galt. De gik rundt mellem hinanden. Men pludselig var de på maskinerne. Pigerne trak kjolerne ned over nummerpladerne, og væk var de.

Henning kørte bagefter, og fandt flokken i Højbjerg, hvor de var kommet i klammeri med ligesindede, så han valgte at lade være med at blande sig, køre hjem og glemme alt om at få sine penge.

Ellers har han mange gange taget en løbetur hen ad gaden efter en tyveknægt, eller holdt vagt om natten.

Nu påstår Henning, at han er på vej mod de firs – det er der mange der er – men købmanden løber stadigvæk. Ikke så meget efter fordægtige personer, men efter en tidsrøver, der kaldes en golfkugle.

Døtrene, og især de børnebørn Henning og Grethe har, kan få en gammel købmands øjne til at stråle, men måske er der endnu en oplevelse i vente.

En slags filmstar

Niels Malmros, hvis film også udmærker sig ved, at være minutiøse ned til de mindste detaljer, faldt for atmosfæren i Hennings butik, og har "købt" den til brug ved optagelser i sin næste film.

Det skete i oktober 2006, så når filmen rammer biografl ærredet i 2008, er den – lidt – lokal.

Henning Povlsen med sine diplomer

Kromanden

Den 28. februar 2007 blev Søren Pedersen kromand i Norsminde

Den 28. februar 2007 var ikke en klar frostdag med sol og glitrende sne. Selvom det var tæt på kyndelmisse og midvinter var der næsten otte varmegrader. Lave, mørke skyer kom jagende, fra nordvest, forfulgt af en ilter storm, og ind imellem faldt en kold regnbyge.

For de fleste, en lidt grå og trist dag, men ikke for Søren Pedersen i Norsminde.

Den dag blev han nemlig kromand.

Men hans historie starter et helt andet sted. I Hirtshals, i 1971.

Da fik fisker Poul Pedersen og hans kone Inge en søn.

En stor, stærk knægt. Men da han voksede til, opdagede de, at han ikke var et helt normalt Hirtshals-barn, for han kunne nemlig ikke tåle søen. Med egne ord så blev han søsyg bare han drak et glas vand, og det er en alvorlig skavank i faderens branche. Drengen prøvede et par gange, men det gik bare ikke. Han havde allerede dengang en drøm om noget med et hotel, og som 13-14 årig tjente han sine lommepenge på Hotel Danland i Hirtshals.

Det var et af de første steder i landet, hvor man havde de såkaldte bungalows, der kunne lejes af en familie eller en flok venner. Dem skulle Søren hjælpe med at gøre klar, når gæsterne var rejst.

Det hændte at tre hold lejede hver sin hytte, og derefter gjorde den ene til det sted man spiste,

Søren Pedersen

og derfor havde bragt bestik, glas og køkkentøj fra de andre huse derover, og senge den anden vej. Så var der nok at se til, inden de næste gæster kunne rykke ind.

Efter skolen fik han job i fiskeindustrien. Når man er helt ung tror man, at man er verdensmester, men det hjælper at blive et led i kæden ved samlebåndet – og på akkord. Er man for langsom eller gør man ikke sit arbejde godt nok, får man kontant besked. Nogle af makkerne kunne aldersmæssigt være Sørens bedsteforældre, og det var gennem dem han lærte at respektere ældre og deres erfaring. Det har han altid siden haft med i sin bagage.

Når Søren tænkte sig ind i hotelbranchen, var det ikke køkkenet han tænkte på. Han ville meget hellere arbejde med reservationer og den slags, men hans skolekarakterer var ikke verdens bedste, så han blev rådet til at søge læreplads som kok.

Det gjorde han, fik læreplads på Tannishus, men først om to år, så for at udnytte tiden blev han soldat, og var i Viborg, ved Prinsens Livregiment på sin attenårs fødselsdag.

Køkkenchefen på Tannishus var en gammel knark, og sådan en var Søren rigtig god til at tackle, så det blev en positiv tid. Kokkeskolen i Aalborg, var også god. For første gang i sit liv havde Søren en succesoplevelse ved at gå i skole.

Det var muligt at skifte læreplads, og efter nogen tid havde Søren lyst til mere variation end den der bestod i om gæsten ville have bagt kartoffel eller pom. fritter til sin bøf. Han havde arbejdet meget og sparet en del betalt fritid op, og det gav ham mulighed for at se sig om. Han fik job i Alsace, hos Lucas de Jong i Husseren les Chateaux, men der havde man misforstået ét eller andet, for de troede Søren var udlært, men han havde kun været i lære i 10 måneder.

Han ankom den 20. december, og efter lidt diskussion sagde Søren: "Hør nu her – jeg er kun i lære, men jeg er ikke dum, og jeg er lynhurtig. Nu arbejder jeg gratis til efter nytår, og kan I ikke bruge mig, så kan I sende mig hjem".

Det gjorde de ikke. Søren blev efter nogen tid tilbudt fast arbejde, men han ville hellere hjem igen.

En tur til København fik ham til at indse, at det var han nok ikke klar til endnu, så han rejste hjem til Vendsyssel, og gjorde sin læretid færdig. Det var igen noget med syvdages arbejdsuge og lange vagter, så Søren fik løn et helt år efter at han var udlært.

Nu prøvede han hovedstaden igen, men det var svært nok. Det, der var okay i Nordjylland, var det ikke nødvendigvis i København. Det var lige dengang Balsamico og nye spændende olier kom på banen. Søren havde altid lært, at olie – det er noget man hælder i fritúren, så der skulle lidt finjustering til. Søren fik arbejde på Kanalen, han kunne tillade sig at sige: "Lad mig prøve, jeg skal ikke have løn den første måned". Overenskomsten lød på, at han kunne fyres med en times varsel, kontrakt blev der ikke skrevet. Efter tre uger blev han tilbudt at blive souschef, men han smuttede hjem til Nordjylland igen. Efter en pause trak storbyen atter. Ejeren af Kanalen havde lige startet en ny restaurant M/S Amerika, og der manglede han en Søren.

Nu kom der en spændende tid, branchen udviklede sig enormt. Nye restauranter dukkede op, med spændende mad, udtænkt af lige så spændende kokke, der hentede inspiration hvor som helst.

Søren er jævnaldrende med "et slæng" af madkunstnere, og de var så efterspurgt, at de næsten selv kunne bestemme hvor de ville arbejde, og hvad de ville lave. De havde en cafe på Kongens Nytorv hvor de mødtes, og fordelte jobbene.

Tiden i København bragte ham også til Restaurant Beghuset i Dragør og Kroghs Fiskerestaurant.

At være køkkenchef har aldrig været noget for Søren. Det var noget med at købe varer og fordele vagtplaner. Nej, Søren var det der kaldes gulvkok, og en god en af slagsen får også den rigtige løn.

Men en dag gik turen alligevel til Jylland igen.

Det gamle Mejeri ved Vilhelmsborg blev et sted hvor Søren i de følgende år videreudviklede sine kulinariske evner, og gjorde til noget helt særligt. Men lokalerne strammede om skuldrene og gav ingen muligheder for at vokse, så han ledte med lys og lygte over det meste af Jylland for at finde noget andet – det rigtige. Det lå ikke så langt fra Vilhelmsborg, fandt han ud af, da han en dag blev spurgt, om han ville træde til i Norsminde.

Han sagde ja, men det var ikke nogen let start. Han stod med en kro og et personale, der lige havde været igennem en tvangsauktion, og det var midt i juli måned.

Der var ikke andet at gøre end at køre, med de ulemper og glæder og barokke situationer det indebar, og ganske langsomt fandt Søren frem til den stil, den mad og det personale der passede til hans gemyt og de intentioner han havde og har for Norsminde Kro.

Der skulle bygges om og derfor brydes en hel del ned, og det krævede en del hænder. Søren kom i forbindelse med en flok af de roadies, der i sommerhalvåret stiller op og piller ned ved friluftskoncerter og festivals. Men nu var sæsonen forbi, det var efterår, og de kunne godt bruge lidt kroner til julegaver, så de gik i gang. Først tømte de kroen for bajere, og derefter alt det andet, der skulle ud. Der gik vist mange rygter om de folk Søren havde gående. I et lille samfund kan noget nyt godt være farligt. Og alene det, at der står en container foran kroen, og at der bliver fyldt noget i den, får advarselslamperne til at blinke.

Da kroen åbnede, efter en millionombygning, kom der andre problemer. Søren havde ansat altfor lidt personale. Der var ikke rigtig noget budget at gå ud fra, så han måtte se, fra måned til måned, om det kunne bære, og der var jo ikke noget økonomisk sikkerhedsnet under.

Heldigvis kom der langt flere gæster end han havde turdet beregne, så derfor blev der trukket så hårdt på de ansatte, at det kun tog to måneder at slide en tjener op.

Slow-food og brasseri under samme tag, samtidig med kursusvirksomhed og selskaber var en bred vifte at håndtere.

Det tog ti måneder at finde balancen, men i andet driftsår begyndte det virkeligt at gå fremad.

De gode sæsoner, skuldersæsonerne og de døde sæsoner blev jævnet ud, med nogle af de tiltag, Søren og hans bagland havde lyst til at prøve. Koncerter, events og vin- og mad for gourmeter var blot nogle af de nye tiltag på den gamle kro.

Søren er ikke alene om succesen. Dels har han et godt personale, men især har han sit bagland, Karen Frost Larsen. Hun og Søren har holdt sammen i mange år, og selvom hun ikke er så synlig på kroen, så er hun med i alle beslutninger, og qua sin uddannelse som cand. polit., ved hun hvad det drejer sig om. I 2005 fik de datteren Caroline, og familien bor i villaen ovenfor kroen med byens bedste udsigt over fjorden.

Søren er godt klar over, at han ikke kan blive ved med at holde til det store arbejdspres, der følger med dét at være kromand i Norsminde. Han håber derfor ad åre, at nogle af de unge mennesker, han har udlært, en dag vender tilbage til kroen og aflaster den gamle mesterkok, så han kan få mere tid til at nyde familien og udsigten fra villaen på toppen af bakken.

Rødtjørnen ved kroens hovedindgang, som den så ud engang

Norsminde ByLaug

Starten på Norsminde ByLaug af 18. juli 1993

Finn Dahlin fortæller om Norsminde ByLaug opståen:

Det hele begyndte vel nok til Norsmindes 700 års jubilæum i 1992, hvor man festede i august både torsdag d. 13. samt hele weekenden. Alle deltog fra starten med middelalderfest på kroen, og så gik det ellers slag i slag på havnen de næste dage.

Pludselig lærte man nye mennesker at kende, personer som man tidligere kun havde været på hat med eller nikket til. Der opstod et helt nyt fællesskab blandt stedets beboere, såvel dem som kun boede her om sommeren, men også de "indfødte" og "bådfolket".

Men alting får en ende, og det gjaldt også havnefesten.

Man begynder igen blot at sige hej eller lette på hatten. Hvornår skete der igen noget i det gamle fiskerleje? Ny havnefest? – nej, det havde alle små havnebyer efterhånden. Nyt tema? – men hvad skulle det være? Der skulle "nye boller på suppen", – men hvad?

Under et muntert lag en sen aften – helt nøjagtigt torsdag d. 15. juli 1993 – sad Tove og Ib Øgaard og Finn Dahlin og lavede en brainstorm. Sneborg Alrøes 75 års fødselsdag skulle fejres d. 18. juli 1993. Hvad kunne man finde på i den forbindelse? En ny forening, en borgmester, konge, kejser, en person, som kunne danne rammen om det, vi manglede i Norsminde: årlige fester og sammenkomster.

Resultatet blev så Norsminde ByLaug med en oldermand/kvinde og fem rødder, der afstak linierne for de kommende årlige fester/sammenkomster i Norsminde. Vedtægterne blev skrevet af Tove Øgaard dagen efter på en biltur nordpå, da konceptet skulle være klar til om søndagen, hvor Sneborg fyldte 75 år. Alt blev nået og på dagen – i al hemmelighed – blev de kommende rødder valgt på – som altid i ByLaugets regi – sædvanlig udemokratisk vis. Den første opgave var stiftelsesfesten den følgende mortensaften.

Det er nu blevet til 14 stiftelsesfester og 13 grundlovsarrangementer samt et utal af foredragsaftener, bankospil, torskespisninger, loppemarkeder og ikke mindst udgivelsen af Norsmindebogen "En isfugt i Norsminde – eller Kysing".

En god idé var opstået og nye traditioner grundlagt til gavn for Norsminde og dens beboere.

Oldermændene

Da Norsminde ByLaug blev stiftet 18. juli 1993 var én af bestemmelserne, at der altid skulle være en oldermand i Norsminde.

Og en oldermand vælges med hjertet, og efter hjertet.

Skal uden tøven kunne sige Norsminde, hvis han eller hun bliver spurgt om, hvor de hører til.

Sneborg Alrøe 1993-1994

18. juli 1993 var kromand Sneborg Alrøes 75 års fødselsdag, og dagen hvor lauget blev udtænkt, så det var naturligt at vælge ham som den første bærer af den røde kappe ved stiftelsesfesten i november 1993.

Også fordi ingen var i tvivl om, hvor hans hjerte havde hjemme.

Siden 18. juli 1918 har han, kun afbrudt af militærtjeneste og et par korte ophold i Schweiz og Tyskland i forbindelse med sin uddannelse, boet i Norsminde.

Han var Norsminde.

Jens Høeg Thomsen 1994-1995

Den næste oldermand var havnefoged Jens Høeg Thomsen, der blev Norsminde. Fra han kom til byen i 1957, er han på sin stilfærdige måde blevet en så integreret del af samfundet, at det næsten er utænkeligt, at han nogensinde har haft tilhørsforhold andre steder.

Helge Madsen 1995-1996

Helge Madsen – født i Nølev, men som landpost i 45 år, kender han hvert eneste hjem både i Norsminde og på vejen hertil.

Betegnende er det også, at da han nåede pensionsalderen, var det her i sommerhuset på Sinailand han og Lykke ville bo.

Helge Madsen døde den 22. september 2004.

Inge Baatrup Kjeldsen
1996-1997

Ikke tredje, men fjerde gang var lykkens gang, og man fik en kvinde på posten.

Og ikke en hvilken som helst kvinde. I 150 år har familien virket her og Inge Baatrup Kjeldsen er indbegrebet af det bedste fra alle generationer.

Henning Povlsen
1997-1998

Den næste oldermand er ikke bosat i Norsminde, men i Ajstrup.

Og alligevel – købmand Henning Povlsen er den ildsjæl, der favner hele sin egn og ikke mindst bylauget, som han støtter med en entusiasme, der aftvinger stor respekt.

Ejner Jørgensen
1998-1999

Ejner Jørgensen, bageren, og så meget andet. Da hans travle arbejdsliv sluttede, var han ikke i tvivl om, hvor hans hjem var. I starten måtte han betale dagbøder, fordi han var en alt for ung pensionist, men han holdt ved, og tak for det!

Verner Koliander
1999-2000

Den oldermand, der bar værdigheden over i det nye årtusinde, var Verner Koliander. Født i Strædet, som det dengang hed, og stadigvæk bosat her. Mere ægte Norsminde-bo kan man ikke være.

Og som én af de sidste historiefortællere, vidende om alt der er sket i byen.

Franz Ostenfeld
2000-2001

For den næste oldermand var Norsminde barndommens og ungdommens legeplads, og det blev også stedet, hvor Franz Ostenfeld valgte at bo, da han og Inge købte sommerhus. Det var på Næsset han valgte at leve sine sidste år, og det var her Inge efterfølgende gjorde huset til sin helårsbolig.

Franz Ostenfeld døde den 16. juni 2002.

Finn Graabæk
2001-2002

I åremål som Norsminde-bo er Finn Graabæk den yngste. Men som bruger af havet, havnen og naturen, og som yder i forhold til samfundet her, en af de flittigste. Og så ung er han i forhold til byen, at hans glæde over stedet næsten er en forelskelse.

Preben Jensen
2002-2003

Til gengæld er næste mand på posten gammel – som beboer. Preben Jensen har i mere end 30 år haft det hus, der først var centrum for skønne ferier, og nu den hjemlige arne hele året.

Og Prebens utrættelige gåpåmod, da laugsrødderne på et tidspunkt var ved at miste gejsten, fik alle ud af mismodets vinter, og i gang med arbejdet igen.

Samtidig var det naturligt at gøre ham til økonomisk ankermand i bylaugets bestyrelse.

Asger Andersen
2003-2005

Asger Andersen – Asger er én, der altid har været her. Ikke fordi han anbringer sig selv i centrum, mere fordi centrum på én eller anden måde er der, hvor han er. Men det er også længe siden, han og Birte købte hus på krobakken, og endnu længere siden han i 1960 byggede sit første sommerhus på Sinailand.

Leif Juul
2005-2007

Yderst på Næsset i et hus i en have, der ikke ligner noget andet på kysten, bor blomstergartner Leif Juul. Birgit bor der også, men det er Leif der er oldermand. Gammel på stedet, ung af sind og fuld af energi – både når der skal arbejdes og senere, når der er fest.

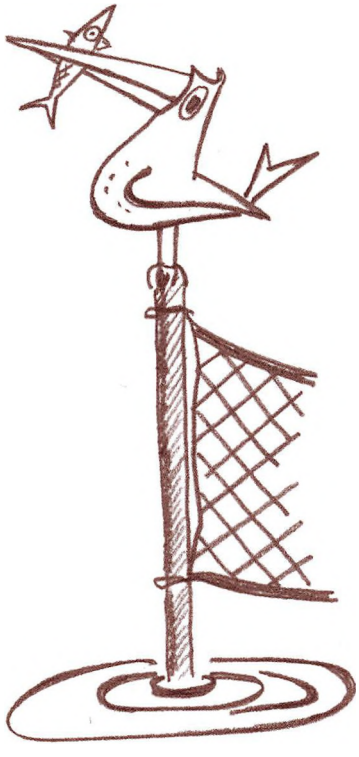

Tak til...

Fisker Keld bøder garn

Knud Anker Arentoft, Kysing,
for gode ideer, god hukommelse og omhyggelig gennemlæsning.
Finn Dahlin, Odder,
for udlån af gamle kort og billeder.
Inga Pagh Vendelbo, Beder.
Verner Pedersen, Odder.
Henning Povlsen, Kysing.
Inge Baatrup Kjeldsen, Kysing.
Karen Særkjær, Kysing.
Poul Erik Hansen, Kysing.
Rita Johansen, Norsminde.
Bent Carlsen, Norsminde.
Hanne Loft Thorstensen, Skovgårde, Mols.
Ole Grøn, Kysing,
for vignetter der understøtter det skrevne ord.
Hans Andersen, Odder,
for grafisk tilrettelæggelse.

– og alle de andre, vi har løbet på dørene.

Kilder

Lystbådehavnens jubilæumsskrift fra 10-årsdagen.
Inge Kjeldsens udklipsmappe.
Poula Høeg Thomsens udklipsmappe.
Anna Arentofts optegnelser og udklip.
Holger Poulsens erindringer og forskningsresultater.
Mary Nielsens guldgrube af udklip.
Fællesbladet for Beder-Malling 1990.
Artikel af major Uffe Smistrup.
Dokumenter omkring friboligen.
Jubilæumsskrift om Norsminde gl. Kro.
Niels-Henrik Gylstorff og Hans Henning Riber: Særtryk af "flora og fauna" 1978.
Thorvald Madsen: Skildringer af Hads Herreds historie.
Østjysk hjemstavn, 67. årgang: Jens Jeppesen "Sørøveren fra Saksild".
Beder-Malling egnsarkiv.
Saksild-Nølev egnsarkiv.
På nettet:
Fortidsminder i Århus amt.
FagBogInfo.
Wikipedia, den fri encyklopædi.
Dagligt liv i Norden.